Provinciale Staten Drenthe

Betrekken bij
PS-vergadering van
27 september 2023

Transcript (woordelijk verslag)

van de vergadering van de
Statencommissie van het Drents Parlement

gehouden op 6 en 20 september 2023

Transcript

Vergadering van de Statencommissie van het Drents Parlement

Woensdag 6 september (Blok 1) en 20 september (Blok 2 en 3) 2023
Locatie: Statenzaal

Aanwezig:
de heer J. Puper (voorzitter Blok 1)
mevrouw Udinga (voorzitter Blok 2)

de heer J. Barelds (PVV) (Blok 1, 2 en 3)
mevrouw B. van den Berg-Slagter (ChristenUnie) (Blok 1 en 2)
mevrouw W.G. Bolhuis-van Unen (BBB) (Blok 1)
de heer B. Bolumba (GroenLinks) (Blok 1, 2 en 3)
de heer R.A.A. Bosch (PvdA) (Blok 1)
de heer D. van den Brand (JA21) (Blok 1, 2 en 3)
de heer G.B.H. Brandsema (ChristenUnie) (Blok 1)
de heer J.W. Brinkhorst (D66) (Blok 1 en 2)
de heer D. Bruins (PvdA) (Blok 1en 2)
de heer J.P. Brouwer (BBB) (Blok 2 en 3)
de heer B. van Dekken (CDA) (Blok 1, 2 en 3)
de heer D. Dekker (Sterk Lokaal Drenthe) (Blok 1, 2 en 3)
mevrouw G.J. Dikkers (SP) (Blok 1 en 2)
commissielid J. Faber (Partij voor de Dieren) (Blok 1, 2 en 3)
mevrouw H.M. Fikenscher (Volt) (Blok 2 en 3)
mevrouw M. Hamraoui (GroenLinks) (Blok 1 en 3)
de heer J.C. Hellendoorn (D66) (Blok 1, 2 en 3)
mevrouw S. Hilgenga-van Dam (CDA) (Blok 1, 2 en 3)
de heer M. Jansen (BBB) (Blok 1, 2 en 3)
mevrouw A.A. Jongman (BBB) (Blok 2)
mevrouw A.M. Kleine Deters (D66) (Blok 1, 2 en 3)
mevrouw M. Kramer-Hammenga (Volt) (Blok 1, 2 en 3)
de heer J.H. Kreuze (CDA) (Blok 1)
de heer H. Loijenga (Volt) (Blok 1 en 2)
de heer H. Loof (PvdA) (Blok 1, 2 en 3)
mevrouw S.A. Maris-Brouwer (BBB) (Blok 1)
mevrouw L. Martens-Schuitema (VVD) (Blok 1)
de heer F. El Masoudi (Forum voor Democratie) (Blok 1, 2 en 3)
mevrouw R. Masselink-den Hollander (VVD) (Blok 3)
mevrouw F.S. Mensen-Maat (PvdA) (Blok 1, 2 en 3)
de heer W.L.H Moinat (SP) (Blok 1, 2 en 3)
mevrouw H. Mulder (VVD) (Blok 1 en 2)
mevrouw C.E. Niessink (Forum voor Democratie) (Blok 1, 2 en 3)
de heer H. Omlo (JA21) (Blok 1, 2 en 3)
Statenlid S.J. Peeks (Partij voor de Dieren) (Blok 2 en 3)
mevrouw K.E. Pouwels-Koopman (ChristenUnie) (Blok 2 en 3)
de heer J. Puper (PvdA) (Blok 1 en 2)
commissielid J.F. van Reijmersdal (Partij voor de Dieren) (Blok 1, 2 en 3)
de heer J.J. Rook (GroenLinks) (Blok 1, 2 en 3)
de heer A.K. Schoenmaker (Sterk Lokaal Drenthe) (Blok 1)
de heer H.G.J. Schuinder (BBB) (Blok 2 en 3)
de heer J.H. Steenbergen (Sterk Lokaal Drenthe) (Blok 1)
mevrouw A. Udinga (VVD) (Blok 1, 2 en 3)
de heer C. Vianen (VVD) (Blok 2 en 3)
de heer A. Vorenkamp (PVV) (Blok 1, 2 en 3)
de heer A.V.B. Vos (Forum voor Democratie) (Blok 1, 2 en 3)
de heer W.H. Vossebeld (BBB) (Blok 1)
de heer H. van de Weg (SP) (Blok 1)
de heer S.K.D.S. Zandvliet (SP) (Blok 1, 2 en 3)
Statenlid R.R.M. Zuiker (Partij voor de Dieren) (Blok 1, 2 en 3)
de heer G. Zuur (CDA) (Blok 2 en 3)

de heer T.H. Corporaal, Statengriffie
de heer K.F.J. Bertels, Statengriffie

Voorts aanwezig de leden van GS:

de heer J. Otter (BBB) (20 sept: tot 12 uur aanwezig)

de heer E. van Dijk (BBB) (20 sept: vanaf 13.00 uur aanwezig)

mevrouw Y.M. Turenhout (PvdA)

mevrouw W.M. Meeuwissen-Dekker (VVD) (6 sept tot 13.00 uur aanwezig)

de heer H.G. Jumelet (CDA) (6 sept. tot 12.00 uur aanwezig)

1. Opening

De voorzitter (de heer Puper): Dames en heren, goedemorgen. Wij heten iedereen welkom in deze eerste vergadering en een vernieuwde setting. Gedeputeerden allemaal succes gewenst vandaag, maak het ze niet te moeilijk de eerste keer, zou ik zeggen, maar dat is aan u. Ik geloof dat het helemaal over wordt genomen. En een aantal nieuwe commissieleden wens ik veel succes vandaag. We zijn een paar minuten verlaat, maar laten we snel van start gaan.

2. Vaststelling van de agenda

De voorzitter: Komen we bij agendapunt 2, vaststelling van de agenda. Kan iedereen zich vinden in de agenda zoals die voorligt? Dank u wel. Dan kom ik alleen met een opmerking dat agendapunt 8 van de agenda gaat en te zijner tijd met een aangepast voorstel terugkomt. Iedereen daarmee akkoord? Dan wordt de agenda vastgesteld. Dank u wel.

3. Mededelingen

De voorzitter: Gaan we naar de mededelingen. Ik heb begrepen dat gedeputeerde Meeuwissen om 13:00 uur vertrekt voor een externe afspraak. Gedeputeerde Jumelet gaat om 12:00 uur weg, want die heeft een kennismaking met de heer Jetten, ook een leuke uitdaging. Zijn er verder nog mededelingen? Mijnheer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Dank u wel, voorzitter. Het wordt spannend vanmiddag met uw opmerking, om te gaan kijken wat ervan komt, maar ik wilde u graag nog op de hoogte brengen, dat bent u natuurlijk al wel, dat u van harte uitgenodigd bent bij het EK wielrennen van 20 tot 24 september in onze mooie provincie. U hebt daar een uitnodiging voor gekregen. 13 september staat er als datum in, voor die datum graag aanmelden, dan kunnen we daar rekening mee houden. En om het alvast wat op te leuken, het is een warme dag vandaag, een bidon. Er staat een doos daar naast de tafel met drankjes en fruit. Voor u één beschikbaar om het EK wielrennen alvast wat in de sfeer te brengen. U bent van harte uitgenodigd. Dank u wel.

De voorzitter: U ook bedankt. Daarmee hebben we de mededelingen ook afgewerkt.

4. Besluitenlijst van de vergadering van 14 en 28 juni en lijst van toezeggingen

De voorzitter: Gaan we naar de besluitenlijst van de vergadering van 14 en 28 juni, inclusief de lijst van toezeggingen. Heeft iemand van u opmerkingen over de besluitenlijst? Niet? Dan is die hiermee vastgesteld. Is er iemand, Statenleden of gedeputeerden, die nog iets zeggen wil over de toezeggingenlijst? Niets? Dan nemen we die ook voor kennisgeving aan.

5. Ingekomen stukken

De voorzitter: Gaan wij naar de ingekomen stukken, punt 5. Dan wil ik vooraf even meegeven dat er een aantal vragen binnen zijn gekomen die behoorlijk van technische aard zijn. Ik wil u vooral meegeven: als u een goed antwoord wil hebben op technische vragen, dient u die dan vooral vooraf in, want u heeft kans wanneer u die vandaag stelt, dat er geen voldoende antwoord op komt. Het is maar even

dat u het weet, want dan heeft de gedeputeerde de mogelijkheid om er later op terug te komen. We hebben een lijst van A.1 tot en met A.37, B.1 tot en met B.37. Er zijn een aantal schriftelijke vragen gesteld, die behandeling daarvoor vragen. U kunt vanaf de zitplaats de vragen stellen. Dat is geen probleem. De beantwoording kan ook vanaf de zitplaats. Zijn er agendaverzoeken bij één van de fracties? Wie van u mag ik het woord geven? Agenderingsverzoeken? Ga uw gang.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Ik zou graag A.35, de brief over de DPLG van 18 juli willen agenderen als interpellatiedebat bij de volgende PS-vergadering. En dan kom ik nog met bespreekpunten erbij, want volgens mij moet dat ook daarbij voorafgaand.

De voorzitter: Wanneer dat wordt, dat is nog even de vraag, maar dat krijgt een vervolg, dank u wel.

De heer Brandsema: Een interpellatiedebat heeft toch een bepaald, enigszins spoedkarakter, en als ik kijk naar het reglement van orde, moet dat volgens mij minimaal 48 uur van tevoren. Dit is meer dan 48 uur, dus ik zou verwachten dat die dan gewoon op de agenda kan van de PS van, uit mijn hoofd 26 of 27 september.

De voorzitter: 27 september is dat. De SP.

Mevrouw Dikkers: Wij willen graag brief A.7 agenderen. Dat gaat over het energiebedrijf.

De voorzitter: Dank u wel. Verder nog? Ga uw gang, BBB.

Mevrouw Bolhuis: Te agenderen A.26 en A.31.

De voorzitter: Dank u wel. Ga uw gang.

Mevrouw Hilgenga: Wij wilden graag een agenderingsverzoek doen voor het stuk A9 en de toelichting volgt nog later, namens de CDA-fractie.

De voorzitter: Duidelijk. Ik wil graag de onderbouwing van iedereen, dat wil de griffie graag voor 15 september. Als u daaraan mee wilt werken, heel graag. Verder nog mensen die hierover het woord wensen?

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter.

De voorzitter: Ja, D66.

Mevrouw Kleine Deters: Ik heb wel een vraag: ik veronderstel conform ons reglement, dat de agenderingsverzoeken dan leiden tot bespreking in de volgende commissievergadering, of is het in de PS-vergadering, want daar zit wel onderscheid tussen, tussen de vraagstellers of de agenderingsverzoekers. Dus ik denk dat het wel goed is om dat onderscheid ook te maken, waar wat besproken gaat worden.

De voorzitter: Duidelijk en ze zullen in de commissie worden behandeld, met uitzondering van het interpellatiedebat van de ChristenUnie. Voldoende? Goed. De heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Dank u, voorzitter. Dat gaat over punt A8, hadden we nog een aanvullende vraag, maar ik neem aan dat zo meteen komt. Ik zie knikkend van de buurman, dank u wel.

De voorzitter: Dat klopt, die gaan we nu behandelen. Een hele waslijst die wij vervolgens gaan behandelen. U kunt, zoals gezegd, vanaf de zitplaats gaan indienen en ik begin bij A.2.Subsidieregeling, fractie BBB, de heer Schuinder. Maar die zie ik niet. Er staat een andere naam bij. Wie van de BBB wil deze vraag indienen? Even kort overleg, moment.

Mevrouw Maris: Dank u wel voorzitter. Bij A.2 is de vraag: hoe is de subsidieregeling bekostigd door de provincie? Wat is de hoogte van de subsidiepot en hoe wordt de inzet van de middelen het verantwoord?

De voorzitter: Welke gedeputeerde mag ik daarover het woord geven?

Gedeputeerde Turenhout: Die wil ik graag beantwoorden, voorzitter. Het subsidieplafond is € 500.000. Dit bedrag wordt gedekt uit het budget Bevolking en wonen, en de regeling maakt het mogelijk dat de gemeentelijke capaciteit in de voorfase van woningbouw wordt gecofinancierd en daarmee een impuls aan de woningbouw in Drenthe wordt gegeven. De verantwoording is als volgt: de gemeenten kunnen via de provinciale website een eenvoudig format downloaden waarmee ze de kosten vooraf kunnen verantwoorden. We hebben het zo licht mogelijk gemaakt. De provincie monitort de woningbouwproductie in Drenthe en voert hierover regelmatig gesprek met de gemeenten en daar volgen we ook in op, hoe de projecten zich ontwikkelen. Uiteindelijk, zodra woningen daadwerkelijk gerealiseerd worden, worden deze door de gemeenten bij het CBS voor gereed gemeld en zo kunnen we het hele proces volgen.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan naar de tweede vraag.

Mevrouw Maris: Dat is A.3, die is niet helemaal ingediend zoals die eigenlijk had gemoeten. Het woordje ‘niet’ is het essentiële woordje wat weggelaten is. Er staat bij het ingekomen stuk A.3: gaswinning Wanneperveen toe te werken naar een vermindering van de hoeveelheid af te voeren productiewater. Dan is onze vraag: wat gebeurt er met het productiewater, wat niet afgevoerd wordt?

De voorzitter: Gedeputeerde Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Dat is dan even een wending in de vraagstelling, en niet onbelangrijk. Ik heb natuurlijk even nagevraagd: wat gaat er met dat water gebeuren als je het afvoert en waar blijft dat dan? Dus als het dan gaat over het water wat niet afgevoerd wordt, dat moet ik nog even vragen, want ik weet echt het antwoord niet daarop. Dus voorzitter, ik stel voor dat we even in contact treden met de vraagsteller, zodat we dat antwoord met elkaar ook helder krijgen. Ik zal dat ook aan u per mail doen toekomen zodat u dat kunt verspreiden onder de andere Statenleden wat mij betreft.

Mevrouw Maris: Dank u wel.

De voorzitter: Duidelijk antwoord. Dan wil ik u vragen om tot de derde en laatste vraag van de BBB te komen.

Mevrouw Bolhuis: A.6, hoe de financiering van € 7,9 miljoen door de provincie gedekt is?

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen.

Gedeputeerde Meeuwissen: Dat gaat over de Regiodeal Zuidoost-Drenthe. Daarvan krijgen we van het Rijk maximaal € 30 miljoen. Dat betekent wel dat er ook € 30 miljoen aan cofinanciering bij moet vanuit de regio, als we ook dat maximale bedrag willen krijgen. Wat er nog moet gebeuren, is dat we

nog moeten bepalen welke projecten we precies gaan doen. Dat traject ligt voor ons. Dan gaan we per project kijken: in welke portefeuille valt dat en hebben we daar ook al geld voor gereserveerd? Want dan kunnen we daar de dekking mee regelen, van wat we al gereserveerd hebben. Het kan ook zijn dat daar geen geld voor gereserveerd is, maar dat we dat project toch graag willen. Daar moeten we dan nog zelf financiering voor zoeken, maar daarmee komen we dan bij u terug.

De voorzitter: Duidelijk, dank u wel. Ga ik naar de volgende. Dat is de heer Schoenmaker, Sterk Lokaal.

De heer Schoenmaker: Dank u wel, voorzitter. Dat gaat over punt A8.Motie quickscan, Drentse ijsbaan. Vragen aan het college: de quickscan Drenthe is gedaan, de uitkomsten zijn met ons gedeeld en de vraag die onze fractie heeft is: Wat zijn de vervolgstappen rondom het al dat niet realiseren van de Drentse ijsbaan?

De voorzitter: Gedeputeerde Otten.

Gedeputeerde Jumelet: Ja, voorzitter…

De voorzitter: Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Dank u wel. Voorzitter, dank voor deze vraag, want het biedt ook de gelegenheid om even te updaten, zal ik maar even wat Drents zeggen. Het is zo dat 1 februari de motie is ingediend. Dat is ook tot uiting gekomen in een goed overleg tussen de indieners. Uiteindelijk is de quickscan ook gebeurd. De uitkomsten zijn gedeeld met de Staten voor de zomervakantie. En nu dan? Dat is een hele goeie vraag, want het gaat over de rol die we hebben als provincie. Daar hebben we in het debat toentertijd ook met elkaar over gesproken. Er liggen nog wat meer vragen als: hoe zit het met de stikstofruimte, hoe zit het met de energiebehoefte, maar ook de mogelijkheid om aan te sluiten? Dat zijn allemaal vragen. Het zou kunnen leiden tot een haalbaarheidsonderzoek, maar dat moet wel met elkaar willen en daarom zou ik me kunnen voorstellen dat we eerst nog eens met de indieners van de motie rond de tafel gaan zitten, want het was het initiatief van de Staten. De quickscan en de uitkomst ligt er nu. Ik kan me voorstelen dat we daar nog eens goed met elkaar over praten voordat we weer verder gaan. Want als we verder gaan, moet er ook geld op tafel komen voor dat vervolgonderzoek en dat staat niet in de sportbegroting, of is niet begroot op welke manier dan ook. Dus ik kan me voorstellen dat we dat eerst met elkaar bespreken, voordat we een vervolgstap maken en ik zal het initiatief nemen wat mij betreft, voorzitter.

De voorzitter: Duidelijk antwoord, dank u wel. Gaan we naar de volgende vraag. Ik zie een reactie daar aan de overkant? De heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Als ik daar kort op mag reageren: Ik ben blij met deze toezegging en wij als mede-indiener zullen heel graag dat gesprek aangaan om het proces wel vlot te houden, zeg maar, dus bedankt voor uw woorden.

De voorzitter: Heel fijn. Dan ga ik naar A.10. De fractie van D66.

De heer Hellendoorn: Goedemorgen, dank u wel voorzitter. D66 hecht aan een divers cultuurlandschap in Drenthe. Samen met het Drents Museum en Drents Landschap is gewerkt aan een toekomstbestendig aandeel voor De Buitenplaats. Voor D66 is het vanzelfsprekend dat de provincie de structurele subsidie in deze kunstinstelling continueert. Wat wij graag willen weten, is met welke inzet

de provincie nu meedenkt? We verwachten dat Gedeputeerde Staten ons voor of op 1 oktober informeert over de voor de provincie relevante delen van de in de stukken genoemde conceptovereenkomst.

De voorzitter: Welke gedeputeerde wil hier antwoord op geven? Ga uw de gang, mijnheer Van Dijk.

Gedeputeerde Otter: Ja, voorzitter, het valt onder mij. Ik heb De Buitenplaats inmiddels bezocht vorige week. Dat is een heel bijzonder ensemble, wat we daar hebben, en dat is het denk ik ook waard om te proberen het te behouden. Dus in die zin zitten wij er constructief in om te kijken hoe we dat allemaal handen en voeten gaan geven. Datum 1 oktober is wat lastig, want er wordt hard gewerkt aan een plan en dat plan moet zo'n beetje voor 1 oktober opgeleverd worden. Ik denk dat we even wat meer tijd nodig hebben om u daarin in mee te nemen. Als dat plan er ligt, dan gaan we dat nog eens bespreken. Het heeft ook behoorlijke financiële consequenties, dus ook voor die financiële consequenties gaan we zeker terugkomen, hier in de Staten. Want gemeentefondsen, maar ook de provincie zal gevraagd worden een duit in de zak te doen en dat zal ook best wel een stevige duit zijn. Bij de herziening en de actualisatie van de begroting 2024 hoop ik dat we dat dan ook mee kunnen nemen. Maar kortom: heel mooi, wij zitten er positief in om dit te behouden.

De voorzitter: Dank u wel, dan ga ik naar de VVD, niet… bijna.

De heer Hellendoorn: Voorzitter, mag ik nog vragen aan de gedeputeerde wanneer hij denkt dat we dan, als 1 oktober niet een haalbare datum is, wat dan wel het moment is dat het hier terugkomt?

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, ik denk in ieder geval ruim voor het einde van het jaar, want ik denk zelf dat het mee moet in de actualisatie van de begroting.

De voorzitter: Duidelijk. Mevrouw Udinga, VVD.

Mevrouw Udinga: Dank u wel, voorzitter. Een vraag over A.15, de afhandeling van de motie Haal skills naar Drenthe. Hoe voortvarend en op welke manier gaat GS aan de slag om in het najaar de partijen aan tafel te krijgen - dus zowel de kennisinstellingen als de provincies - om een bidbook op te leveren voor het organiseren van skills? Welke inspanningen worden geleverd om een geschikte locatie te vinden? En hoe wordt PS op de hoogte gehouden van de voortgang?

Gedeputeerde Meeuwissen: Ik denk dat ik het woord neem, voorzitter.

De voorzitter: Ga uw gang.

Gedeputeerde Meeuwissen: Goed zo. U heeft in de brief kunnen lezen dat het nog niet gelukt is, inderdaad om skills naar Drenthe te halen. Ik heb inmiddels al contact gehad met één van de MBO-instellingen in Drenthe om te vragen of ze echt serieus belangstelling hebben, en dat hebben ze wel. Dus we gaan aan binnenkort weer om tafel met elkaar om te kijken hoe en wat, en wat er mogelijk is, wat er nodig is en hoe realistisch het is om daar nog een keer goed naar te kijken. U weet dat het vinden van een goede locatie best ingewikkeld is in Drenthe, maar we gaan kijken of we daar ook vanuit de provincie bij kunnen ondersteunen. De organisatie ligt wel bij de MBO-instellingen zelf, het is niet iets van de provincie. Maar we gaan daar zeker bij faciliteren en ik hoop dat we het voor mekaar krijgen met elkaar om skills naar Drenthe te halen. Ik zal voor het eind van het jaar daarop terugkomen, want dan weten we wel of dat kansrijk is, of dat het toch helaas niet lukt.

De voorzitter: Hartelijk dank. De volgende fractie, voor A.16, dat is wederom de BBB, ga uw gang.

De heer Vossebeld: Dank u wel, voorzitter. Onze vraag: hoe worden de Staten hierover geïnformeerd en wanneer valt dit samen met de afhandeling van de begrotingscyclus?

De voorzitter: Gedeputeerde Van Dijk.

Gedeputeerde Van Dijk: Dank u, voorzitter. Het gaat over de meicirculaire, die is verwerkt in de tweede actualisatie, de bestuursrapportage, die 27 september aanstaande op de agenda van de Staten staat. Over actuele ontwikkelingen houden we provinciale Staten regulier op de hoogte via de methode van de Statenbrief. 27 juni is er voor het laatst één naar de Staten gestuurd. Als u wilt, kan ik u het nummer geven, maar als er met spoed iets met de Staten gedeeld moet worden, dan kan het ook middels een mededeling van de gedeputeerde, van mij in dit geval.

De voorzitter: Dank u wel, dan gaan we naar A.23. Dat is een bijzondere. Er is een vraag ingediend door de heer Pormes die nog niet aanwezig is, en ik zal die even voorlezen. Hij zou graag willen zien op welke wijze dit gaat worden gebruikt, en dan gaat het over de natuurdoelanalyses. Hij zou graag willen zien hoe het gebruikt wordt bij het opstellen van het Drents Programma Landelijk Gebied. Zoals het in de brief staat, is dit vrij algemeen. Kan daar een gedeputeerde een reactie opgeven? U heeft de vraag ontvangen als het goed is.

De heer Schoenmaker: voorzitter?

De voorzitter: Mijnheer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Staat het niet gewoon in het ordereglement dat je aanwezig moet zijn om een vraag te stellen?

De voorzitter: Nee. Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Dan ga ik antwoorden. In de natuurdoelanalyses is weergegeven wat de knelpunten zijn in de verschillende Natura 2000-gebieden. Dit inzicht wordt in het DPLG gebruikt om de natuurherstelmaatregelen te selecteren en te lokaliseren met als doel het functioneren van bodem, water en natuursystemen te verbeteren om de Natura 2000-doelen te behalen. Wij werken de komende periode verder aan het concept DPLG om te komen tot een definitief gebiedsprogramma en daarin zal het zeker betrokken worden. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Of dit een goed antwoord is, horen we dan vanzelf wel ga ik vanuit. De volgende is de Partij voor de Dieren, aan u het woord.

Statenlid Zuiker: Dank u wel voorzitter. In de brief die gestuurd is bij de natuurdoelanalyses schrijft het college dat zij kanttekeningen hebben. Kunnen ze uitleggen wat ze daar precies mee bedoelen?

De voorzitter: Dank u wel. Wie van u wil daar een reactie op geven? De heer Van Dijk.

Gedeputeerde Van Dijk: Dank u wel, voorzitter, dat zal ik doen. Wij doelen daarmee op de kanttekeningen zoals genoemd in de brief van 9 mei. Ook het kopje kanttekeningen, daarin staat: het publiceren van de NDA’s is een verplichting voor alle provincies. Ook Drenthe voldoet daar bij dezen aan, staat in die brief. Tegelijkertijd plaatsen wij een aantal kanttekeningen, daar refereert u aan, en dan worden ze keurig uitgelegd. Bij de NDA's hebben wij veel, maar nog niet alles in beeld. We beseffen

dat er kennishiaten in zitten. Hiermee is de informatie niet compleet. Dat is dus een hiaat en een kanttekening. Tegelijkertijd weten wij veel wel. Meer meten verandert echter niet zonder meer de uitkomsten van de NDA's. Dan de volgende: voor de methodiek van de NDA's geldt dat het laatste oordeel van een habitat geldt. In Drenthe betekent dit dat alle NDA's uitkomen op een 'nee, tenzij'-oordeel. Voor inzicht in de individuele natuurkwaliteit van habitats kan in de NDA een nadere duiding gevonden worden. Deze is daarbij te gebruiken voor een passende beoordeling. En dan nog een kanttekening: in de NDA's is inzichtelijk dat de te beschermen soorten en habitattypes soms conflicterend zijn aan elkaar. En in deze brief worden hier als voorbeeld: 1. de bever in relatie tot de rivierprik en 2. het hoogveen in relatie tot ganzen genoemd, bijvoorbeeld. En de vierde: klimaatverandering is een drukfactor die al speelt in Drenthe. Er zijn enkele doelen die wij mogelijk niet halen als gevolg van het verschuiven van populaties door deze drukfactor. Waar dit het geval is, wordt dit in de NDA beschreven. Dus die stonden ook keurig in de brief. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Duidelijk, dank u wel. Ga ik wederom naar de fractie van D66, de heer Hellendoorn.

De heer Hellendoorn: Dank u wel, voorzitter. Naar aanleiding van het toesturen van de Berenschotnotitie maken wij op dat GS is gestart met de voorbereiding van een nieuwe cultuurnota. Daar hebben wij drie vragen bij. Wat is uw planning of het tijdspad rondom deze cultuurnota en op welk moment komt dat weer terug in provinciale Staten? De tweede vraag is: wij hechten aan een maatschappelijk draagvlak en een toekomstbestendig cultuurbeleid. Is GS bereid om advies te vragen aan de Jongerenadviesraad bij het samenstellen van de cultuurnota of naar aanleiding van een concept? En de derde vraag is: is GS bereid om het ingekomen stuk B.12 aanbevelingen voor behoud en versterking van het cultuurerfgoed in Drenthe te betrekken bij het opstellen van de cultuurnota?

De voorzitter: De gedeputeerde, ga uw gang.

Gedeputeerde Otter: Ja, voorzitter, ik ga weer zeggen dat we daar gisteren al druk mee bezig geweest zijn. Dus wat dat betreft zou je de conclusie kunnen trekken dat we al heel proactief gestart zijn. Maar dat is wel toevallig zo, we hebben gisteren de hele planning doorgenomen om tot een nieuwe cultuurnota te komen. Wij hopen dat we in ieder geval begin oktober PS even te informeren over de hele planning en alle stappen die we daarin maken. Dat moet een beetje eindigen midden volgend jaar, om de nieuwe cultuurnota vast te stellen. U vraagt ook naar de Jongerenadviesraad. Wij gaan in gesprek met alle belangrijke stakeholders en we gaan aangeven hoe we dat allemaal gaan doen. Wij zullen de Jongerenadviesraad hier ook voor uitnodigen. Dan gaat het ook nog over het cultureel erfgoed. Alle ingekomen stukken zullen wij ook betrekken bij het opstellen van de cultuurnota, dus wat dat betreft vliegen we dat breed aan en natuurlijk ook samen met PS.

De voorzitter: Dank u wel. A.28. Wederom D66, nou naar de heer Brinkhorst.

De heer Brinkhorst: Dank u wel, voorzitter. Het gaat over het uitvoeringsprogramma van de Drentse Aa. Het definitieve advies van de commissie Uitvoeringsprogramma, ook wel UPDA genoemd, is aangekondigd voor na de zomer. D66 stelt prijs op spoedige bespreking van dit advies. Wanneer kunnen wij dit advies ontvangen met een datum?

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen.

Gedeputeerde Meeuwissen: Wij kijken ook uit naar dat rapport. We verwachten dat inderdaad half oktober. Dan zullen we het ook als college bekijken, bespreken en van duiding voorzien of van een reactie voorzien en dan willen we dat graag met u delen. We zullen dat zo snel mogelijk doen. Dat zou uiterlijk in december plaatsvinden.

De voorzitter: Kort en bondig, voldoende. Dank u wel. Ga ik naar A.32.

De heer Brinkhorst: Voorzitter, wij hebben geen commissievergadering meer in december, dus dan wordt dat toch volgend jaar?

Gedeputeerde Meeuwissen: Nou, wij zullen het met u delen, via de mail, of via de griffie. Wij delen het met u zodra dat kan. Wanneer u het dan in de commissie wilt bespreken, of wanneer dat op de agenda kan, daar ga ik dan even niet over, maar dat is de situatie.

De voorzitter: Dat is dan aansluitend aan het presidium om dat op het juiste moment te agenderen. Wordt vervolgd. Ga ik naar A.32, de fractie van de Partij van de Arbeid, de heer Loof.

De heer Loof: Dank u, voorzitter. Met blijdschap hebben wij kennisgenomen van de aanstelling van een regenboogambassadeur afgelopen zomer voor een korte periode. We feliciteren de heer Nijmeijer uiteraard daarmee. We hebben nog een drietal korte vragen daarover. Is het mogelijk om op korte termijn een kennismaking te organiseren waarop we met elkaar van gedachten kunnen wisselen over inhoud en vorm van de functie van de ambassadeur, zowel binnen als buiten de provincie? We hebben begrepen dat er veel positieve reacties zijn geweest op de aanstelling van de regenboogambassadeur. Kunt u ons daar wat meer over vertellen? En hoe en wanneer wil het college een standpunt innemen over een eventuele voortzetting en wat voor rol kan PS daarin spelen? Dank u, voorzitter.

De voorzitter: gedeputeerde Turenhout.

Gedeputeerde Turenhout: Ik heb inmiddels ook kennisgemaakt met Henk Nijmeijer, een bevlogen en een ware ambassadeur voor de provincie Drenthe, en uiteraard is het mogelijk dat u kennis gaat maken. Hij is in ieder geval heel erg bereid daartoe en zeker ook van gedachten te wisselen en als het nodig is, kunnen wij dat faciliteren. Maar Statenleden u bent dus ook zelf vrij om contact met Henk op te nemen. Inderdaad, heel veel positieve reacties, zowel nationaal als internationaal. We hebben inmiddels een brief van de ambassadeur uit Estland gekregen, gericht aan onze CdK, waarin ze de inzet van Henk prijst tijdens de Baltic Pride van afgelopen juni. De komende maanden is hij heel actief rondom de regenboogweek. Onlangs is het project ‘De veilige kleedkamer’ gestart, hetgeen ook kan rekenen op buitenlandse belangstelling, en Henk heeft daarin een stimulerende, ondersteunende rol gehad en gebruikt zijn netwerk eigenlijk dagelijks om aandacht te vragen voor dit mooie project. En verder willen Movisie en de Gaykrant ook met hem aan de slag om te horen wat hij hier in Drenthe, maar ook buiten Drenthe, voor plannen heeft. Heel veel belangstelling kortom. Hij is aangesteld voor dit jaar. Dat betekent dat we in de loop van dit jaar ook een beslissing moeten nemen over het vervolg. Dat willen we koppelen aan de startnotitie van de sociale agenda die ook in die periode richting Staten komt.

De voorzitter: Dank u wel. A.33 is ook voor de PvdA.

De heer Omlo: Voorzitter, mogen we nog een aanvullende vraag daarop stellen?

De voorzitter: Ja, doe maar, ga uw gang.

De heer Van den Brand: Voorzitter, dit raakt een beetje aan de Adviesraad Inclusie, de naam zegt het al: inclusie. Op dit moment is er een Adviesraad Toegankelijkheid en ik weet dat er nog een discussie is over het reglement. Gaat deze ambassadeur daar nou onderdeel van vormen en hoe verhoudt zich dat dan met de discussie over dat reglement? Daar had ik graag even wat toelichting op.

De voorzitter: Mevrouw Turenhout.

Gedeputeerde Turenhout: Dat is een hele goede vraag. Die neem ik mee en daar kom ik later op terug. Ik moet het eerste gesprek met de Adviesraad Inclusie nog hebben. Ik weet dat er wat speelt rondom de reglementen, maar ook daar moet het eerste gesprek nog over plaatsvinden. Kom ik ter zijner tijd daar graag bij u op terug.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Loof, uw tweede vraag. Niet. Mevrouw Mensen, ga uw gang.

Mevrouw Mensen: In maart heeft de Partij van de Arbeid-fractie samen met de SP, GroenLinks en CDA de motie Loonkloof ingediend. Dit om te laten onderzoeken of er beloningsverschillen tussen mannen en vrouwen zijn binnen de provinciale organisatie. Dank voor de uitvoering van deze motie en ook voor het toezenden van de resultaten. Er is gekozen voor de instroom tussen 2018 en 2022 en ook is onderzocht in hoeverre er een verschil is tussen mannen en vrouwen en waar te nemen bij het toepassen van een arbeidsmarkttoelage en bewust waarderen. Het is goed om te zien dat er bij deze specifieke groepen geen of zeer minimale verschillen zijn gevonden in de beloning, maar we hebben nog wel een enkele vervolgvraag naar aanleiding van dit onderzoek: waarom er specifiek gekozen is voor deze selectie van het onderzoek? Naar ons idee biedt dit nog geen volledig inzicht in de situatie, zoals die voor de onderzoeksperiode is ontstaan. Kunt u dit misschien toelichten?

De voorzitter: Gedeputeerde Turenhout.

Gedeputeerde Turenhout: Inderdaad een belangwekkend onderzoek, mede naar aanleiding van de situatie in Friesland, waar toch aanzienlijke verschillen werden geconstateerd. Een korte toelichting op de achtergrond van het onderzoek. Het moment waarop een medewerker in dienst komt, is een belangrijk moment voor de inschaling op basis van ervaring en aantal dienstjaren. Daarna is de CAO van toepassing en daarin staan de afspraken over jaarlijkse verhogingen, waarbij de medewerker gemiddeld na tien jaar in het maximum van de salarisschaal zit. Dat betekent dat daarna alle medewerkers op gelijk beloningsniveau zitten. Er is bewust gekozen voor de eerste vijf jaar, omdat dat het meeste inzicht geeft in de verschillen en dat maakt een onderzoek van salaris bij indiensttreding bij - ik vond het best een grote steekproef - 386 nieuwe medewerkers representatief. Ga je de hele populatie pakken, dan krijg je geen zicht op de verschillen, omdat die verschillen steeds minder worden. Met het toepassen van deze selectie sluiten we bovendien aan bij de analyse van de provincie Friesland over de beloningsverschillen. Hierdoor is er ook een zekere mate van vergelijkbaarheid. Een belangrijk motief om hier ook voor te kiezen. Friesland constateert een verschil van 4,13% en Drenthe 1,12%. Naast de beloningsverschillen hebben we in ons onderzoek ook nog aanvullend, breder dan Friesland, gekeken naar de toepassing van bewust waarderen en markttoeslagen, wat ook een onderdeel van belonen is. Wij zijn heel erg tevreden dat het onderzoek geen aanzienlijke afwijkingen laat zien. We blijven wel de ontwikkeling monitoren en zeker gezien de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en het toepassen van de arbeidsmarkttoelagen. Zowel voor nieuwe als voor zittende medewerkers hebben ook in het kader van marktconform belonen en ook rechtvaardig belonen hierbij onze aandacht. Mochten er nog aanvullende vragen zijn, dan hoor ik dat graag later.

De voorzitter: Dank u wel.

Mevrouw Mensen: Het is mooi dat er is aangesloten, ook op Friesland. In Zeeland en in Noord-Brabant zijn ook dergelijke onderzoeken uitgevoerd en die zijn wel degelijk op een andere leest geschoeid en daar komen dus ook andere onderzoekresultaten uit. Ik ga er nog even op beraden wat ik

daar nou verder mee moet, of ik dan toch nog aanvullende onderzoeks… maar daar kom ik nog op terug.

De voorzitter: Wordt mogelijk vervolgd. Hartelijk dank. Ga ik naar A.35 en daar is een vraag van de Partij voor de Dieren. Statenlid Zuiker aan u het woord.

Statenlid Zuiker: Dank u wel voorzitter. Wij vragen ons af wat de status is van dit stuk, wat ons toegestuurd is. Het is een maatregelenpakket, het is een concept. Gaat het college nog beslissen over de maatregelen, of ze die daadwerk gaan uitvoeren? Zo ja, wanneer beslissen ze daar dan over en hoe kunnen ze tot die maatregelen komen als er nog geen uitgangspunten zijn geformuleerd? Dat waren de vragen.

De voorzitter: Hartelijk dank, ik kijk even welke gedeputeerde daar… De heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, er zijn een hele hoop maatregelen, zeg maar pakketten, allemaal opgesteld. Dat is allemaal nog concept, maar die waren de onderlegger voor een aanvraag van € 476 miljoen om middelen te hebben, zodat je in ieder geval een stap kunt maken in een hele hoop gebieden, met allerlei processen. Dus wij hebben die maatregelenpakketten opgestuurd naar het Rijk. Het Rijk zal deze nog gaan beoordelen, of het voldoende is of niet voldoende. Maar wat veel belangrijker is, of we daar ook geld voor krijgen. Op het moment dat dat duidelijk is, kunnen we dat weer terugvertalen naar de concrete uitvoering. Dus op dit moment wachten we eigenlijk eerst dat proces af. Ook gelet op wat er allemaal in Den Haag gebeurt, ben ik nog niet zo optimistisch over hoe dat allemaal gaat verlopen. Wij wachten nu eerst op een reactie en eigenlijk wachten we eerst op geld, voordat we besluiten kunnen nemen, welke delen we wel en niet gaan uitvoeren. Ik kan ook niet overzien wanneer dat precies aan de orde is. We hebben natuurlijk wel allerlei uitgangspunten en die stonden ook in hoofdstuk 1 van het werkdocument. Daarin hebben we allerlei uitgangspunten geformuleerd die ten grondslag liggen aan de maatregelenpakketten, dus het is niet een willekeurig gekozen iets. Het is wel degelijk vanuit de uitgangspunten, zoals die geformuleerd zijn, zijn die maatregelenpakketten opgesteld.

De voorzitter: Hartelijk dank. Ga uw gang, Statenlid Zuiker.

Statenlid Zuiker: Wat ik opvallend vind, is dat wij in de PS die uitgangspunten niet hebben kunnen bespreken, want dat is niet aan ons opgestuurd. Ik vind het fijn dat ChristenUnie dit als interpellatiedebat gaat doen en we zullen erop terugkomen.

De voorzitter: Duidelijk, ga ik naar B.3 en wederom naar de fractie van de Partij van de Arbeid. Wie van u mag ik het woord geven? De heer Loof.

De heer Loof: Dank u, voorzitter. Het gaat even over aantal brieven van de stichting Phusis, Yadeborg en Re-care begin juni al, over kinderen in Nederland zonder bed, bescherming en begeleiding. Dan hebben we het over alleenstaande, minderjarige vreemdelingen. Ze luiden in feite de noodklok, deze organisaties. Tot en met oktober verwachtte men circa 4.500 bedden nodig te hebben. Let wel: in Nederland, niet voor Drenthe. Onze fractie wil graag weten: is er vanuit het provinciebestuur contact geweest met deze briefschrijvers? Wat is de inhoud daarvan geweest? Is er zicht op de Drentse situatie en speelt de problematiek ook hier in deze provincie in urgente mate? Ook vandaag is het weer volop in het landelijk nieuws. En zo ja, zijn er stappen gezet of initiatieven ontplooid om hierin te voorzien? Dank u voorzitter.

De voorzitter: Gedeputeerde Turenhout.

Gedeputeerde Turenhout: Dank u wel voorzitter. Heel goed dat er aandacht wordt besteed aan dit onderwerp, want het blijft een groot probleem en u refereerde al aan de berichtgeving van vanmorgen, door UNICEF ook de alarmklok geluid. Het is van groot belang dat we goede plekken vinden voor mensen die alleen zijn, jong zijn en van ver komen. Wij doen daar best al heel veel in. Vanuit de provinciale regietafel Drenthe is medio juli een gezamenlijke reactie gegeven op de oproep van het COA en Nidos. Even voor uw beeld: de provincie vertegenwoordigd door gedeputeerde Wonen is samen met de gemeenten, COA, Nidos deelnemer aan deze provinciale regietafel en onder leiding van de CdK in haar rol als rijksorgaan zorgt de provinciale regietafel voor verbinding tussen de partijen die een eigenstandige rol en bevoegdheid hebben in de realisatie van deze asielopgave. De regietafel monitort voortgang van de realisatie van de opgave en stimuleert daarin waar nodig. Primair zijn de gemeenten verantwoordelijk voor de huisvesting van minderjarige statushouders en de provincie kan en wil gemeenten in brede zin ondersteunen in de realisatie van deze opgave, die - zoals we allemaal weten - ook steeds groter wordt, bijvoorbeeld door het opzetten van flex-woonvoorzieningen en doorstroomlocaties. We nemen die verantwoordelijkheid als provincie niet over, maar helpen waar we kunnen. Diverse gemeenten bieden op dit moment al wonen en opvangvoorzieningen aan in Drenthe. Zoals het er nu uitziet kunnen we de opgave voor de opvang van jongeren nog net aan, maar het is echt kritisch. Naast alles wat loopt, zijn een aantal gemeenten nu al proactief met Nidos en COA in gesprek om tot extra plekken, ook voor deze jongeren, te komen.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar B.7 en wederom ga ik naar de fractie van D66, de heer Brinkhorst.

De heer Brinkhorst: Dank u wel, voorzitter. Het gaat over de bewoners Woudboer en Weisscher, over de extreme bodemdaling daar. Zij leven al jarenlang in onzekerheid en hebben vele onzekerheden. Onderzoeken blijven maar doorgaan en er zijn geen bruikbare uitkomsten. Is de contact gedeputeerde die we zoals bekend is nu kennen, bereid om bij deze inwoners op bezoek te gaan en te spreken over die situatie en mogelijke oplossingen te bieden die hen wel perspectief geeft?

De voorzitter: Gedeputeerde Meeuwissen.

Gedeputeerde Meeuwissen: Dank u wel voorzitter. Net als deze inwoners maakt ook de provincie zich grote zorgen over deze bodemdalingsproblematiek. In de afgelopen periode is er ook veel samengewerkt met de gemeente Emmen en met het waterschap Vechtstromen om de oorzaak en de omvang van deze bodemdaling in beeld te krijgen. Uiteraard blijven wij dat ook de komende tijd doen. Helaas is het zo dat er geen pasklare antwoorden of oplossingen zijn. Het is heel ingewikkeld en daarom is het ook heel belangrijk dat we goed in contact treden, zowel met de bewoners, met overheden, bedrijven, grondeigenaren, om samen te kijken wat passende oplossingen kunnen zijn. In die samenwerking is het wel zo dat de gemeente de eerste verantwoordelijke overheid is vanuit bouw- en woningtoezicht en het waterschap gaat over het beheer van waterpeilen in het oppervlaktewater en voor de grondwateronttrekkingen voor de landbouw. Dus dat zijn de twee overheden die als eerste aanspreekpunt gelden, ook voor de bewoners. Maar we vinden het belangrijk dat we daarin samen optrekken. Ik zal zelf ook met mijn collega-bestuurders bij de gemeente en het waterschap overleggen dat de schrijvers van deze brief ook goed gehoord worden in de processen die lopen. Dus ik stel voor niet een apart proces daarnaast op te stellen, maar om dit een goede plek te geven in de in de processen die lopen. Dat doe ik dan vanuit mijn rol als watergedeputeerde. Dat lijkt ons beter dan dat vanuit de contactgedeputeerde te doen, om niet dingen parallel naast elkaar te lopen die elkaar wellicht doorkruisen. Dan is het ook duidelijker voor de inwoners.

De voorzitter: Dank u wel. Aansluitend hebben we nog vragen van…

De heer Brinkhorst: Voorzitter, nog een korte reactie. Dank u wel voor de toelichting.

De voorzitter: Ja, u mag ook eerst reageren.

De heer Brinkhorst: Dank u wel. Dank voor uw toelichting en uitweiding over de problematiek die is inderdaad zeer problematisch. Wij vragen echt om de contactgedeputeerde, want dat is natuurlijk met dit nieuwe idee over een contactgedeputeerde, dat díe met bewoners in gesprek gaat. En nu gaat dat toch schuiven en zijn er toch twee gedeputeerden die contact opnemen. Ja, hoe gaat dit nu werken?

De voorzitter: Gedeputeerde Meeuwissen.

Gedeputeerde Meeuwissen: Er zijn dus al allerlei gesprekken, met ook de gemeenten en waterschappen, wat ik net toelichtte. Dus wat ik heel belangrijk vind, is dat deze mensen goed gehoord worden. Daar ga ik bij hen nog specifiek om vragen, om te checken of dat ook gebeurt. Het is denk ik voor de inwoners niet handig als daar iemand komt die dat niet in portefeuille heeft, die daar verder die kennis, die voorgeschiedenis, niet heeft. Dus het lijkt ons in dit geval beter dat de water gedeputeerde, maar vooral ook de gemeente en de waterschappen in die samenwerking dat zo vorm geven. We komen nog bij u Staten terug over precies de rol van de contactgedeputeerde en hoe we daar met elkaar vorm en inhoud aan geven. Dat is ook voor onszelf nog een zoektocht als college, maar we willen daar ook graag met u als Staten over hebben wat het meeste oplevert.

De voorzitter: Dank u wel. Aansluitend heeft de heer Moinat van SP hierover nog een aantal vragen. De heer Moinat.

De heer Moinat: Ik was even afgeleid, want er was daar een discussie gaande, maar dat maakt niet uit. Gedeputeerde heeft eigenlijk al een voorschot gegeven op de beantwoording, maar ik stel de vragen toch nog een keer, heeft u de gelegenheid om nog een keer heel kort en goed antwoord te geven. Niet dat het antwoord niet goed was, maar vooruit. Twee vragen: gaat de provincie in gesprek met het waterschap over de tien gestelde vragen? Zo ja, op welke termijn en krijgen we daar ook een verslag van? En zo nee, dan waarom niet? En de tweede vraag: hoe is deze brief beantwoord of hoe gaat u die brief beantwoorden? Dank u wel.

De voorzitter: U krijgt extra tijd gedeputeerde, cadeautje.

Gedeputeerde Meeuwissen: Even in aanvulling op wat ik net zei: ik ga deze brief inderdaad ook met het waterschap en met de gemeente bespreken en ik zal zorgen dat die beantwoord wordt. Ik moet even kijken door wie, wat de meest logische procedure is. Maar hij zal goed beantwoord worden en daar zal ik u over informeren als dat het geval is geweest. Dus over de uitkomst van het gesprek en hoe de beantwoording heeft plaatsgevonden.

De voorzitter: Dank u wel. Ga ik nu verder naar… Het CDA.

De heer Van Dekken: Voorzitter, toch nog even, dank u wel. We zijn duidelijk weer begonnen na het na het zomerreces dus het is echt volop genieten hier nu alweer. Maar ik hoor de gedeputeerde inderdaad heel helder antwoorden, die zoektocht rondom contactgedeputeerde en wat is nou voor de portefeuillegedeputeerde? Ik denk dat we dat allemaal hier voelen en ook allemaal zien. Maar ik kijk toch even naar onze griffie, misschien moeten we in het presidium echt even op korte termijn kijken: wat bedoelen we daar nou mee? Hoe kijkt het college daartegenaan? Hoe zouden we dat willen oppak-

ken, ook in de komende periode? Want anders vrees ik dat we nog meer vragen krijgen, zoals nu vanuit de D66-fractie. Wat bedoelen we met contactgedeputeerde, en hoe verhoudt zich dat nou in de portefeuille? Dus ik kijk even naar onze griffie en of we dat op korte termijn kunnen opnemen. ergens.

De voorzitter: Ik heb hem druk zien schrijven, dus ik ga ervanuit dat het helemaal goed komt. Dank u wel voor deze aanvulling. Dan ga ik wederom naar de fractie van D66 voor B.22, de heer Hellendoorn.

De heer Hellendoorn: Dank u wel, voorzitter. In de omschrijving is een foutje gemaakt, want daar staat een brief die ik niet bedoeld heb. Ik heb bedoeld om een vraag te stellen, B.22 over een bezoek aan Havenzate Mensinge en Speelgoedmuseum Roden, en wij zouden dat bezoek graag als werkbezoek van de Staten georganiseerd willen zien. Daar zit de uitnodiging ook in. Dat is mijn vraag. En ik zie Tymen schrijven dus dat komt vast goed.

De voorzitter: Inderdaad, de griffie is wederom aan het schrijven, dus ik ga ervan uit dat ook dit terug gaat komen. Dank u wel. Dan ga ik naar B.34, mevrouw Kleine Deters u heeft daar een vraag over.

Mevrouw Kleine Deters: Ja, voorzitter, dank u wel. Het betreft de spuitgegevens met betrekking tot het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op Noord Lheeder Es Dwingeloo Lhee. Daarvoor is een Wob vroeger, nu Woo-procedure geweest om de gegevens te verstrekken. Wij hebben begrepen dat die gegevens eigenlijk per definitie openbaar moeten zijn. Dan lijkt het ons wel erg bureaucratisch en een juridificering als dat iedere keer via een gerechtelijke procedure opgevraagd wordt. Dus de vraag is of de provincie alsnog de ontbrekende gegevens verstrekt heeft en toegezonden zijn aan de bewoners en of er in de toekomst gewoon heel transparant op vragen gegevens verstrekt worden, zonder gerechtelijk ingrijpen?

De voorzitter: De heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Dank u, voorzitter. Het antwoord is eigenlijk heel simpel: waar wij niet over gaan en waar wij de informatie niet van hebben, daar kunnen wij ook niet verstrekken. We kunnen een hele hoop Woo-verzoeken hier indienen, maar we gaan er gewoon niet over. De voedsel- en warenautoriteit is het bevoegde orgaan, dus wat wij niet hebben, kunnen wij ook niet verstrekken. En wat wij hadden - we hadden dus schijnbaar een spuitschema – dat hebben we wel verstrekt, maar meer hebben we niet.

De voorzitter: Duidelijk, dank u wel. Dan de laatste die op mijn lijst staat, dat is B36 en dan ga ik naar de fractie van de SP, de heer Zandvliet.

De heer Zandvliet: Fijn om dit te mogen afsluiten. Dan ga ik het ook kort houden, we hebben een brief ontvangen van Gerrit Hegen. Dat gaat over nogal wat rondom natuur en daar zitten ook nogal wat aannames in rond onze ambtenaren - die van ons, die van jullie. We waren benieuwd of gedeputeerde daar een reactie op zou willen geven, hoe hij die brief ziet en die suggesties over onze ambtenaren.

De voorzitter: Gedeputeerde Van Dijk.

Gedeputeerde Van Dijk: Dank u, voorzitter. Laat duidelijk zijn: het college is verantwoordelijk voor de NDA's, om mee te beginnen, en in mijn ogen hebben onze ambtenaren precies gedaan wat er van ze verwacht werd op basis van de opdracht die ze met betrekking tot het opstellen van de natuurdoelanalyses hebben gekregen. De opmerkingen of suggesties die u of anderen blijkbaar tussen de regels van deze mail doorlezen, laat ik volledig voor rekening van mevrouw Rotgers, want ik herken me zeker niet in dat beeld.

De voorzitter: Dank u wel. Voldoende? Dan sluiten wij agendapunt 5 hiermee af. Dank u wel allemaal.

6. Rondvraag

De voorzitter: Ga ik verder naar de rondvraag. Er zijn verschillende rondvragen binnengekomen en als eerste wil ik graag het woord geven aan de Partij van de Arbeid, de heer Loof.

De heer Loof: Voorzitter, ook vanaf de plaats hier?

De voorzitter: Ja, ik vind dat dat heel goed gaat zo, dus wat dat betreft mag dat wel van mij.

De heer Loof: Voorzitter, op 14 augustus jongsleden toonde RTV Drenthe een bijzonder item over het oude munitiedepot in Nieuw Balinge. Op deze locatie bevindt zich onder andere een opvang voor voormalige militairen en voor hen is het een hele veilige omgeving waar ze bijna dagelijks komen en aan het klussen zijn. En deze voorziening, die formeel geen zorg levert, is de afgelopen jaren onder andere vanuit de sociale agenda van de provincie Drenthe gesubsidieerd. Dit stopt eind dit jaar, waardoor de opvang van de militairen mogelijk ook zal eindigen. Het lijkt de Partij van de Arbeid een zeer sympathiek project en daarom vragen wij het college om te onderzoeken in hoeverre de helpende hand, in wat voor zin dan ook, geboden kan worden en wij horen daar graag meer over. Dank u.

De voorzitter: Dank u. Ik kijk naar welke gedeputeerde… gedeputeerde Turenhout. Jullie weten elkaar wel goed te vinden vanavond.

Gedeputeerde Turenhout: Ja, het lijkt bijna een één-tweetje, maar zo werkt het niet in het duale systeem. Herkenbaar, een mooi initiatief. Ik heb ook overdracht gehad, zowel van gedeputeerde Vedelaar, die de culturele component bij het munitiedepot voor haar rekening heeft, als van gedeputeerde Kuipers. Heel enthousiast over wat daar gebeurt: veteranen met PTSS die op een vertrouwde en veilige plek op een bijzondere manier een zinvolle dagbesteding krijgen. We hebben dat initiatief inderdaad de afgelopen jaren gefinancierd met onder meer de opdracht en de inzet om structurele financiering te vinden voor deze activiteiten, want dat is niet aan de provincie. We moeten constateren dat er heel veel inspanningen verricht zijn, onder andere door onze CdK, helaas nog zonder succes. Het is een uniek project, wat blijkbaar een beetje tussen wal en schip dreigt te vallen en de reguliere financieringsmogelijkheden eigenlijk niet van toepassing lijken te zijn. Afgelopen maandag heb ik samen met de CdK nogmaals gesproken met Sandra Hoekman, de initiatiefnemer van dit project, om te kijken wat de huidige situatie is. Dat heeft het inzicht gegeven dat daar op zich goede ontwikkelingen zijn. Er wordt een nieuwe raad van toezicht ingesteld en we hebben afgesproken dat wij eind september, Jetta Klijnsma en ik, begin oktober een vervolggesprek hebben met Sandra Hoekman en haar raad van toezicht om te verkennen of en op welke wijze we de stichting verder kunnen ondersteunen richting duurzame oplossing. We zullen u op de hoogte houden van voortgang van dit gesprek. Dank u wel.

De voorzitter: Is dat voldoende voor u, meneer Loof? Kijk ik naar de andere fracties. Is er nog iemand die hier op reageren wil? Niet? Dank u wel. De volgende drie rondvragen gaan eigenlijk allemaal over eenzelfde onderwerp, alleen hebben ze individueel allemaal een specifieke vraagstelling, dus ik wil ze graag afzonderlijk behandelen. Ik begin met de fractie van de Partij voor de Dieren, Statenlid Zuiker.

Statenlid Zuiker: Dank u wel voorzitter. De Partij voor de Dieren was onaangenaam verrast toen we vernamen dat er wel degelijk contact was geweest tussen provinciebestuur en gemeentebestuur van Westerveld voorafgaand aan het doodschieten van de wolf in Wapse op 9 juli. Gedeputeerde Jumelet

antwoordt op 12 juli op vragen van de Partij voor de Dieren dat hij geen contact heeft gehad met de burgemeester. Maar wat hij dan niet meldt, was dat hij voorafgaand aan het doodschieten van de wolf wel had gesproken met de locoburgemeester. Wij kunnen ons niet voorstellen dat de gedeputeerde die op dat moment bevoegd gezag heeft over het lot van de wolf, niet snapt dat het relevant is te melden dat hij die ochtend wel heeft gesproken met de locoburgemeester, dus de persoon die op dat moment de functie van burgemeester heeft overgenomen. En onze rondvraag is dus: waarom heeft gedeputeerde Jumelet op 12 juli op vragen van de Partij voor de Dieren verzuimd te melden dat er wel degelijk contact was tussen de provincie en de locoburgemeester voorafgaande aan het doodschieten van de wolf? En klopt het dat de gedeputeerde op 9 juli het bevoegd gezag over het lot van de wolf uit handen heeft gegeven? En zo ja, aan wie precies en kan de gedeputeerde zijn beslissing toelichten? En wanneer kan de Partij voor de Dieren de antwoorden verwachten op de vragen die wij op 12 juli hebben gesteld? Dat waren onze vragen.

De voorzitter: Een drietal vragen, dank u wel. De heer Jumelet?

Gedeputeerde Van Dijk: Nee hoor, die pak ik. Excuus, ga uw gang. Ik ben verantwoordelijk voor de wolf. Ik weet dat collega Jumelet naar aanleiding van vragen van RTV Drenthe heeft uitgelegd dat hij heel concreet antwoord heeft gegeven op uw vraag of er vanuit de gemeente Westerveld contact is gezocht met de provincie. Dat was niet het geval. In datzelfde vraaggesprek heeft hij uitgelegd hoe hij de situatie heeft beleefd en u refereert zelf aan het artikel, dus ik ga daar vanuit dat u dat gelezen heeft. Het bevoegd gezag met betrekking tot de openbare orde en de veiligheid ligt bij de burgemeester en hij heeft op dat moment zijn verantwoordelijkheid genomen. Op dit moment wordt er nog steeds onderzoek gedaan, strafrechtelijk onderzoek zelfs, naar wat zich allemaal op 9 juli in Wapse heeft afgespeeld en op dit moment is daar nog niets over te melden. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Wilt u daar nog reageren?

Statenlid Zuiker: Ja, graag, voorzitter, want de gedeputeerde Van Dijk zegt nu dat er geen contact is gezocht vanuit de gemeente Westerveld met de provincie, maar in datzelfde artikel staat dat er een telefoontje is gepleegd tussen de gedeputeerde Jumelet en de locoburgemeester, dus dat noem ik contact. Dan snap ik niet dat u zegt: er is geen contact geweest als er wel contact is geweest. Ik snap dat het nog in onderzoek is, maar wij hebben vragen gesteld aan het college en graag willen wij weten wanneer onze vragen aan het college worden beantwoord.

De voorzitter: Gedeputeerde, met name dat laatste staat nog open.

Gedeputeerde Van Dijk: Kijk, in dat stuk heeft u inderdaad kunnen lezen… Uw vraag was, en ik heb het nog teruggekeken gisteravond: heeft de gemeente Westerveld contact gezocht met de gedeputeerde hierover? Nee, dat is niet het geval geweest. Ik weet wel dat collega Jumelet gewoon puur uit interesse en bezorgdheid een telefoontje heeft gepleegd met mijnheer Moes en toevallig stond op dat moment de heer Doeven naast de heer Moes en zo is dat contact geweest. Dat was puur uit interesse en bezorgdheid. Dat was het antwoord op het eerste deel van uw vraag. Op het moment dat wij uitsluitsel hebben over de onderzoeken die nu nog lopen, dan delen we dat uiteraard met u, laat dat duidelijk zijn, maar ik weet niet wanneer dat is. Zodra dat er is, krijgt u antwoord op uw vragen.

De voorzitter: De laatste vraag staat open. Dan kijk ik of er nog andere fracties zijn die aanvullend vragen hebben. Niet? Dank u wel. De tweede rondvraag rondom de wolvenpopulatie. Nee, herstel, over de wolvenmotie, die is van de PVV, de heer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp: Dank u, voorzitter. Ik heb tijdens het reces een bezoek gebracht aan die schapenboer waar we het net over hadden in Wapse die aangevallen is door een wolf. Dat was een heel leuk bezoek overigens. De wolfwerende afrastering voldeed aan alle door het wolvenplan gestelde eisen, zelfs meer, hetgeen bewijst dat deze onvoldoende bescherming biedt. Hij heeft een gesprek gehad met minister Van de Wal van stikstof en natuur, die blijkbaar van de provincie Drenthe actie verwacht, omdat hij te horen kreeg over die wolven: Drenthe moet wel opschieten. Daarom de volgende vraag, die ik wat breder wil stellen: 22 september vorig jaar is een motie van de PVV aangenomen en daarmee door een meerderheid van de PS uitgesproken dat wolven niet in Drenthe passen en dat overgegaan dient te worden tot beheer van de wolven, zo snel als mogelijk, zodat op zijn minst het wolvenprobleem in Drenthe sterk kan worden verminderd. Het vorige college is niet verder gekomen dan een onderzoek naar mogelijkheden en meer subsidie voor wolfwerende hekken en schadevergoedingen. Ondertussen groeit het wolvenbestand door natuurlijke aanwas met plusminus 30% per jaar en daar komt de instroom vanuit Duitsland, vooral naar Drenthe, nog eens bovenop voorzitter. Het wolvenprobleem wordt snel groter. Er moet nu zo snel mogelijk een concrete aanpak komen volgens ons. Ziet het college dat ook? En wat doet het college en wat gaat het nieuwe college van GS doen om uitvoering te geven aan deze motie? Dank u wel.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Dank u wel, voorzitter. Dat er steeds meer wolven geboren worden in Drenthe, dat weten we. Sterker nog, daar communiceren wij actief over. Dat daarmee de kans op problemen toeneemt, dat snappen we ook. Zoals u ongetwijfeld weet, heeft de voorzitter van de Europese commissie Ursula von der Leyen aangegeven, en ik citeer haar even: de concentratie van wolvenroedels in sommige Europese regio's is een reëel gevaar geworden voor de veestapel en mogelijk ook voor de mens. Ik dring er bij de lokale en nationale autoriteiten op aan waar nodig actie te ondernemen. De huidige EU-wetgeving biedt hen immers al de mogelijkheid dit te doen. Dan refereert ze aan de probleemwolven. Dat is een quote van Ursula von der Leyen. Zoals ik al in reactie… Nee, dat heb ik nog niet gedaan, want die vraag komt nog. Wij zullen in ieder geval op uitnodiging van de commissie, via de uitvoeringsorganisatie BIJ12, gegevens over de aanwezigheid van wolven en alle schademeldingen aanleveren bij de Europese commissie. Het college zal in het verlengde wat er is opgenomen in het coalitieakkoord nog gaan nog gaan discussiëren over de door u gevraagde concrete aanpak. Daar zullen we dus op een later tijdstip bij uw Staten op terugkomen.

De voorzitter: Dank u wel. Als reactie hierop, PVV.

De heer Vorenkamp: Mijn vraag met betrekking tot: wat verwacht de minister nou van GS, van de provincie Drenthe, ik vermoed richting Den Haag. Dat heb ik nog niet gehoord van… Ik denk dat er een verzoek moet komen vanuit de provincie om die probleemwolven gewoon effectief aan te pakken. Met effectief begrijpt u wel wat ik bedoel, denk ik.

De voorzitter: Gedeputeerde Van Dijk, kunt u daar een reactie op geven?

Gedeputeerde Van Dijk: Alles rondom de wolf is op dit moment, zowel landelijk als Europees, bij wet bepaald. Dus je kunt niks, je mag niks. Wat wij kunnen doen hier als provincie, dat gaan wij nu doen. We gaan gegevens aanleveren bij de Europese Commissie… ik kijk u graag aan als ik… Dat gaan wij doen en vervolgens zullen wij in het college gaan kijken wat we dan nog verder kunnen doen. Maar op dit moment is er nog niks mogelijk. We mogen niet beheren, we mogen niks. Dat geldt niet alleen voor Drenthe, dat geldt voor elke provincie in heel Nederland. Sterker nog, dat geldt voor heel Europa.

De heer Schoenmaker: Voorzitter, kunt u dan ook niet…

De voorzitter: We gaan wel via de juiste volgorde, mijnheer Vorenkamp. Gedeputeerde, bent u klaar met uw beantwoording?

Gedeputeerde Van Dijk: Ja, dank u wel, voorzitter. dit was de heer Schoenmaker die in de rede viel. Meneer Schoenmaker u kent de regels ook, ik wil u echt vragen om via de voorzitter te spelen. Ga uw gang.

De heer Schoenmaker: Dank u wel, voorzitter. Ik hoor de gedeputeerde net aangeven om de gegevens van BIJ12 te delen. Dat vinden wij natuurlijk een hele goeie, alleen weten we ook dat terreinbeherende organisaties verlies van vee niet melden bij BIJ12. Zou u er bij de terreinbeherende organisaties op aan willen dringen ook die gegevens te delen en terugkoppeling te geven aan de Staten op het moment dat de terreinbeherende organisaties dat wel of niet willen?

De voorzitter: Gedeputeerde Van Dijk.

Gedeputeerde Van Dijk: Dat verzoek kan ik altijd bij hun neerleggen, dat vind ik een hele goeie. Ik weet alleen niet wat eruit komt, maar als er wat uitkomt dan deel ik dat met u.

De voorzitter: Dank u wel. Zijn er nog meer fracties die een reactie willen geven? Ga uw gang, de Partij voor de Dieren.

Statenlid Zuiker: Dank u wel voorzitter. De gedeputeerde Van Dijk gaat de gegevens aanleveren bij de Europese Commissie. Gaat het college dan ook eerlijk vertellen dat slechts 5% van de afrasteringen in Drenthe enigszins voldoet, enigszins wolfwerend is? Neemt u dat dan ook mee?

Gedeputeerde Van Dijk: Ik heb aangegeven dat…

De voorzitter: Gedeputeerde, ga uw gang.

Gedeputeerde Van Dijk: Sorry voorzitter, u heeft helemaal gelijk. Ik heb aangegeven dat de informatie die BIJ12 aandraagt gedeeld zal worden met de Europese Commissie.

De voorzitter: Helder.

Statenlid Zuiker: Voorzitter, dat is niet wat ik vroeg. Ik vroeg of ook de bescherming van het vee, of die gegevens ook aangedragen worden.

De voorzitter: U krijgt het slotwoord, gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Volgens mij was mijn antwoord duidelijk, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar de volgende toe. Dat is een rondvraag van de VVD rondom de populatie wolven. Wie mag ik het woord geven?

Mevrouw Martens: Dank, voorzitter. Het nadeel als je als laatste van het rijtje aan de beurt bent, is dan ook dat eigenlijk het meeste van onze vragen al aan bod zijn gekomen bij de beantwoording net door de gedeputeerde. Als fractie hebben we deze vragen gesteld, wetende dat de wolf een grote impact heeft op onze leefomgeving. Het leeft behoorlijk onder onze samenleving en ook binnen onze Statenzaal, kijk alleen al de hoeveelheid vragen. De VVD zag de uitvraag van de EU-commissie dan ook als

een uitgelezen kans om de impact van de wolf op onze samenleving echt kenbaar te maken en onze vragen blijven staan, deels beantwoord. We wilden graag daar nog aan toevoegen of de gedeputeerde ook meer gaat doen dan alleen de informatie van BIJ12 richting de EU-commissie zetten. Of wordt er ook echt nu wel wat gezien qua kans op het gebied van de lobby? We zien nu echt dat Brussel wat gaat bewegen en we vinden het als fractie heel belangrijk dat alle kansen daarin worden aangegrepen.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Dank u, voorzitter. De vragen die u stelde, die heb ik inderdaad al beantwoord. Ik had ook staan: ik kan ze beiden met ja beantwoorden. Uw vervolgvraag is helder. Ik heb net aangegeven dat we sowieso in het college gaan kijken wat wij hier kunnen doen. U weet, ik ga ook Europa in, dus dit thema komt ook zeker op de Europese agenda en uiteraard zal ik daar ook dit thema actief bespreken, ja.

De voorzitter: Voldoende voor u? Dank u wel. Ik kijk nog even om me heen of er nog een andere fractie is die wil reageren. Ja, ga uw gang.

Mevrouw Kramer: Voorzitter, ik hoor, en ik sluit me aan bij de woorden van mijn collega van de VVD, er zijn allerlei vragen, terechte vragen, getallen hoor ik ook, die voor de één bekend zijn en voor de ander niet. Ik hoor de gedeputeerde ook aangeven dat er ook maatregelen zijn, er zijn gewoon wetten waar we ons aan moeten houden, als provincie in Nederland. De behoefte die ik heel erg voel en ik wil daarom ook de vraag hier neerleggen en aan de gereputeerde stellen. Het lijkt me goed om een gesprek, een informatiebijeenkomst te hebben over dit thema, de wolf, met zijn allen in de Statenzaal, om de juiste feiten boven tafel te hebben en voor iedereen helder te hebben. Hoe staat de gedeputeerde in dat voorstel?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: De agenda van de commissie is aan de commissie, maar ik sta daar zeker positief tegenover. Daar wil ik graag aan meewerken.

De voorzitter: Dan lijkt me dat een onderwerp voor het presidium een volgende keer, in dit geval. Wellicht komt het dan terug op de agenda. Dank u wel. Dan sluit ik hierbij de rondvraag af. Tot nu toe bent u de rondvragen goed doorgekomen, denk ik.

7. Brief van Stichting Samenleving, Landbouw Natuur van 30 mei 2023 over rapport ‘Natuur anno 2023: Vallen of opstaan?’, incl. onderbouwing fracties PVV en BBB

De voorzitter: en gaan we naar agendapunt 7. Dan stel ik aan de orde de brief van de Stichting Samenleving, Landbouw Natuur. Dit is namens de fracties van de PVV en de BBB op de agenda gezet en ik wil de fractie van de PVV als eerst het woord geven. Ik wil u vragen naar voren te komen, de heer Vorenkamp. U heeft drie minuten en andere fracties hebben twee minuten spreektijd.

De heer Vorenkamp: Dank u, voorzitter. Voorzitter, To be, or not to be? Staat de natuur op omvallen? Hier gaat het vandaag om. Dit is de eerste, kwantitatief onderbouwde, ecologische rapportage over de stand en het verloop van de biodiversiteit die we ooit onder ogen krijgen. Opgesteld door Henri Prins voor de Stichting Samenleving, Landbouw en Natuur. Dank daarvoor, Henri en dus die stichting, want het antwoord op de eerste vraag is nu met dit rapport beantwoord: nee, dus. Het gaat goed met de natuur, ook met de specifieke Natura 2000-soorten, gemiddeld. Allereerst nog een kleine correctie: ik

heb pas persoonlijk contact kunnen krijgen met Henri Prins nadat de agendering ingeleverd moest worden, want dat moet altijd op korte termijn. Hij is geen hoogleraar aan de WUR, maar onderzoeker voor, onder andere, de WUR geweest. Er was echter ook een emiritus professor van de WUR, H. Prins, maar daar heb ik ook contact mee gehad, maar vandaar onderzoeker/hoogleraar. Ik wist het op dat moment niet. Gisteren heb ik ook in het webinar met betrekking tot de Living Planet Index voor het noorden en voor Drenthe gezien wat zij getoond hebben, voorzitter, en dat toont ook geen achteruitgang. Het komt gewoon overeen met de uitkomsten van Henri Prins en ook met de bevindingen van Geesje Rotgers van Staf. Ook komt het overeen met de N2000 rapportage die Nederland periodiek doet aan de Europese Unie, die overigens heel slecht onderbouwd worden qua opvraagbare informatie en andere rapportages die ik ingezien heb in het verleden, nog niet zo lang geleden, overigens, zoals die van het CBS. Voorzitter, wij willen aan de commissie en PS vragen om een soortgelijk onderzoek uit te laten voeren voor de natuur in Drenthe, voor onze provincie en tevens zouden we graag zien dat er voorafgaand aan die motie die ik wil indienen, dus voorafgaand aan de aankomende PS-vergadering, een informerende bijeenkomst wordt georganiseerd waarin Henri Prins toelichting kan geven op zijn onderzoek en de resultaten en implicaties daarvan, alsmede op de ins en outs van een dergelijk onderzoek voor Drenthe. Hij kan dan, desgewenst door partijen, ingaan op de kritieken die al gelanceerd worden, voorzitter. Laatste regel, voorzitter, ik zie u op de knop drukken. Het zou mooi zijn als dat voor de aanstaande PS zou kunnen, in verband met de motie voor dit onderzoek en overige voorstellen van andere partijen. Commissie... Want we hebben het gezamenlijk ingediend met de BBB. Commissie, we zijn zeer benieuwd naar uw reacties en natuurlijk ook van GS. Dank u wel.

De voorzitter: Hartelijk dank. Ga ik naar de fractie van BBB. Een interruptie, gaat uw gang.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Allereerst, compliment voor de PVV, ook voor de BBB, dat ze in die zin een kritische houding hebben en proberen daarin scherp te denken. Ik heb wel een vraag. Ik had ook een vraag over die term 'hoogleraar'. Nou, daar heeft de heer Vorenkamp al antwoord op gegeven, maar een andere - en ik heb er nog wel meer, maar goed, ik zal het nu even bij deze houden - is de term in de begeleidende tekst 'zeer ervaren onderzoeker' en zo werden er wel meer termen gebezigd die mijn wenkbrauwen deden fronsen. Alleen nu quote de heer Prins in zijn eigen onderzoek, en dan quote ik hem: '(...) de effecten van stikstof op ecosystemen was voor mij grotendeels onbekend terrein. Dankzij inlezen, spreken met verschillende ecologen en opvolgen van hun adviezen, heb ik geprobeerd me voldoende in te werken om de gevolgen van de stikstofdepositie voor de ontwikkeling van flora en fauna vanaf 2000 in kaart te brengen.' Nou heeft de heer Vorenkamp van de PVV, maar ook de BBB, het over een 'zeer ervaren onderzoeker'. Hoe wegen ze die term, en waarom kiezen ze die term, gezien de opmerking van de heer Prins dat het voor hem grotendeels ook zelf nieuw was?

De heer Vorenkamp: Nou, hij was zeer ervaren onderzoeker. Hij is gepensioneerd, overigens, op dit moment. Hij heeft bijna zijn hele leven lang als onderzoeker voor verschillende instituten gewerkt, onder andere voor het ministerie van LNV. Hij kan het het beste natuurlijk zelf aan u uitleggen hoe dat precies zit. Hij heeft dus wel aan aanpalende terreinen onderzoek gedaan voor de... Nou ja, voor de landbouw, et cetera, voor Wageningen. Hij is geen ecoloog. Hij heeft dus niet ecologische onderzoeken verricht. Dit rapport is ook geen ecologisch onderzoek. Dit is een destillatie van ecologische onderzoeken. Dit is een samenvatting van ... Alles wordt op een rijtje gezet en de uitkomst van die ecologische onderzoeken wordt nu kwantitatief in beeld gebracht. Dat vind ik heel mooi, want ik heb zolang als ik in de Staten zit en dat is al heel lang, zoals u weet, al meer dan 12 jaar. Zolang ik in deze commissie zit, heb ik vanaf het begin af aan en de heer Jumelet, die net weg is, die kan dat bevestigen. Ik heb al meerdere keren gevraagd naar kwantitatieve onderbouwing van de zogenaamde biodiversiteit, om dat kwantitatief te onderbouwen, om daar cijfers over te krijgen, zodat we kunnen zien of de biodiversiteit inderdaad afneemt. Wij worden, als Statenleden, geacht beslissingen te nemen die

grote reikwijdte hebben op basis van kwantitatieve gegevens, op basis van kwantitatieve data. Nooit aan ons verstrekt. Ik kreeg altijd te horen: ja, daar zijn we mee bezig. Dat is nog in onderzoek. Wacht u dat af. Nooit gehad. We hebben nooit een kwantitatieve analyse gehad. Deze man is in staat om wel een kwantitatieve analyse te geven en ik roep nu 'hoera'. Hoera. Geweldig dat we nu voor de eerste keer een kwantitatieve analyse hebben en daar ben ik ontzettend blij mee en die man is qua onderzoeken en qua het analyseren van statistieken en opzetten van statistiek is hij zeer... Daar is hij zeer mee bekend en daar heeft hij heel veel ervaring mee. Ik heb hem gisteravond nog gesproken en... Nou ja, hij is bereid om jullie dat nog eens even goed uit te leggen in een toelichtende bijeenkomst.

De voorzitter: Dank u wel.

De heer Brandsema: Ja, voorzitter, ik hou er wel een beetje moeite mee, dat was ook het begin van de heer Vorenkamp zijn bijdrage, dat u het nu voor doet komen alsof er nu voor het eerst kwantitatief onderzoek op tafel ligt. Alsof er nu voor het eerst een gerenommeerde onderzoeker, die eindelijk het licht heeft gezien, hier nu iets op het bordje legt wat eindelijk het inzicht geeft waar de hele wereld al jaren op wacht. En dat al het andere wat plaatsvindt, dat dat allemaal niet door ervaren onderzoekers wordt gedaan, niet gedegen onderzoek is, niet kwantitatief is. Dat vind ik vreemd en dan bekruipt me toch een beetje het idee dat er een soort van bevestigingsfout zit in de manier waarop nu de PVV en de BBB cherry picking doen in de rapporten die hen welgevallig zijn of niet. Dus, ik ben in die zin ook nog wel benieuwd wat bijvoorbeeld de PVV vindt van het recente onderzoek van, onder andere de Wageningen Universiteit, Planbureau voor de Leefomgeving en het onderzoekscentrum B-ware, die juist stelt dat het eigenlijk nog slechter gaat met de natuur. Want het lastige hier is namelijk, en daar heeft de heer Vorenkamp wel terecht een punt, dat het voor ons ontzettend lastig is met al die informatie, om daar een beetje de vinger achter te krijgen en daar goede keuzes over te maken. Maar, de manier waarop de PVV en de BBB nu dit onderzoek als een soort van heilige Graal op tafel leg en zeggen: Moet u nu eens kijken, Staten. Eindelijk is er eens een keer iemand die nu echt eens een keer goed onderzoek doet. Dat doet volgens mij geen recht aan de complexiteit van dit vraagstuk en helpt ook niet ons als Staten om daar een beetje weloverwogen, hoe lastig en complex het ook al is, een verstandig debat over te voeren.

De voorzitter: Dank u wel, er zit duidelijk een verschil van mening.

De heer Vorenkamp: Voorzitter, als ik ...

De voorzitter: Ogenblikje, als u... U krijgt zo het woord. Als u even wilt wachten, krijgt u het woord. Er wordt één vraag eigenlijk gesteld, maar dat zijn onderzoeksrapporten die nu niet op de agenda staan. U kunt daarin kort, in algemene zin, op reageren, maar we gaan niet andere rapporten die aangedragen zijn nu behandelen. Gaat uw gang, u krijgt kort de tijd om te reageren.

De heer Vorenkamp: Nou, ik... Ik vind dus de reactie van de heer Brandsema gewoon een kwalitatieve reactie. Hij verwijst naar rapporten die... Als je die geaggregeerde rapporten zoals van Living Planet... Nou, die geven gewoon dezelfde tendensen aan. Dat was in het verleden ook zo, maar dat wordt dus... Daarmee verandert de mening van de ecologen niet dat de natuur op omvallen staat. Dat is nergens op gebaseerd. Niet op statistische data, in ieder geval. Maar, je kunt altijd... Het is erger. U zei zonet: "De stikstofgevoeligheid is erger dan tot op heden werd voorgesteld.". Nou, ik kan u vertellen, er zijn altijd plantjes te vinden die nog stikstof gevoeliger zijn. Dus dan... En verder wil ik daar ook niet op ingaan, maar dit is uw mening, maar onderbouw dat dan ook eens een keer kwantitatief, zou ik zeggen. Maar, dat hoeft u nou niet te doen.

De voorzitter: Ik denk wel dat u hem getriggerd heeft, dus u krijgt een reactie. Gaat uw gang, ChristenUnie.

De heer Brandsema: Een korte reactie, voorzitter. Kijk, de heer Vorenkamp zegt nu dat het mijn mening is. Ik poneer helemaal geen mening hier. Ik geef alleen aan dat er nu een ander onderzoek ligt die juist aangeeft dat het misschien nog wel slechter gaat dan gedacht. Ik heb er geen verstand van, ik ben geen expert, maar dat maakt, door dat soort onderzoek, het wel ontzettend lastig voor ons. Mijn punt is eigenlijk dat de manier waarop de PVV en de BBB nu dit onderzoek op een voetstuk neerzetten en de rest, in mijn ogen, een beetje neerleggen als: ja, dat is allemaal maar... niet zoveel... Daar kunnen we niet zoveel mee, dat doet geen recht eraan. Dus, dat is niet mijn mening, maar gewoon een wetenschappelijk onderzoek dat vorige week gepubliceerd is.

De voorzitter: De heer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp: Voorzitter, een korte reactie. Ik heb over die andere onderzoeken, zoals Living Planet en van het CBS, niet anders gezegd dan dat ze dezelfde tendens hebben. Die heb ik helemaal niet weggezet als... U beschuldigt mij onnodig van zaken die ik gewoon niet uitgesproken heb. Sorry.

De voorzitter: Ik beschuldig u nergens van, want u spreekt via de voorzitter en ik heb u nergens van beschuldigd. Maar goed, dat... U heeft duidelijk beantwoord. Dank u wel. Ik wil graag het woord aan de BBB geven. Wie van u komt naar voren? Mevrouw Bolhuis. Daarna is JA21 aan de beurt.

Mevrouw Bolhuis: Bedankt, voorzitter. BBB is erg blij dat de heer Prins tijd heeft geïnvesteerd om dit onderzoek uit te voeren, een onderzoek waarin wordt gekeken hoe de natuur zich heeft ontwikkeld en welke rol stikstof daarin speelt. Naast de natuur wordt in het voorwoord ook nadrukkelijk ingegaan op de maatschappelijke als politieke polarisatie. BBB maakt zich hier ook zorgen om en we willen graag via deze weg oproepen: laten wij als Statenleden het goede voorbeeld geven en opstaan uit onze cirkel. Laten we het voorbeeld geven voor de inwoners van onze mooie provincie Drenthe en op zoek gaan naar een oplossing, want alleen dan komen we verder. Terugkomend op het uitgewerkte onderzoek, we beseffen ons wel dat dit onderzoek niet wetenschappelijk is vastgelegd. Desalniettemin vinden wij dat onderzoek wel serieus te nemen. In het onderzoek is geconstateerd dat er een toename van flora en fauna is van 45%. 40% van de soorten is stabiel gebleven en geconstateerd is dat er slechts een afname van de habitattypische soorten is van 12%. En wat bijzonder, er zijn zelfs vier soorten teruggekomen die al voor 2000 verdwenen waren. Verdroging had meer impact op de natuurontwikkeling dan stikstof en het bijzondere is, dat er geconcludeerd kan worden dat de natuur juist aan het herstellen is sinds de jaren '80. Conclusie van de heer Prins: het gaat dus gewoon goed met onze natuur. Naast het voorstel van de PVV willen wij als BBB nog een stapje verder gaan. We zijn met de fractie op bezoek geweest bij het project Liefstinghsbroek in Groningen. Bij dit project zijn agrarische bedrijven en TBO's betrokken in samenwerking met de provincie Groningen, Prolander, WUR en TNO. Samenwerkend worden bij dit project alle bewegingen genoteerd en gemeten, en naar aanleiding hiervan wordt gekeken wat de effecten zijn van stikstof. Voor de lange termijn hopen wij steun te vinden in het college om dit project te kopiëren naar Drenthe. Graag zien we naast stikstof de metingen aangevuld met emissie en de depositie van stikstof, metingen waterkwaliteit en bodemonderzoek. Dit zien wij graag op de eerstvolgende PS-vergadering op de agenda staan middels een Statenstuk voorstel en hiermee hopen we de welles-nietesdiscussie discussie voor Drenthe uit de weg te gaan en draagvlak te krijgen van alle partijen. Voor de korte termijn willen we onze gedeputeerden vragen om druk te leggen op Den Haag en op te roepen om de Stikstofwet te herzien, waardoor het onder andere mogelijk gemaakt kan worden om bijvoorbeeld de KDW uit de wet te halen.

De voorzitter: Keurig binnen de tijd, dank u wel, maar u krijgt ook een interruptie.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Ja, ook één vraag voor de BoerBurgerBeweging. Het was mooi dat de BBB ook aangeeft, voorzitter, we moeten een beetje weg van die polarisatie. Dus, wat ik ook al bij de PVV aangaf, op zich vind ik het in essentie positief dat ze proberen een wat bredere blik te krijgen op de complexiteit van waar we met elkaar over spreken. Maar wat me dan wel enigszins wat zorgen baart, en ik ben benieuwd hoe de BBB dat weegt, is dat de website van de Stichting Samenleving, Landbouw en Natuur... De stichting die opgericht is en de heer Prins die dat onderzoek heeft gedaan, namens die stichting. Die stichting komt er zelf transparant voor uit, dat is gewoon te lezen op hun website, dat hun doelstelling is om, en dan citeer ik even: "Boeren het podium te geven wat zij verdienen." Nou, daar is op zich niks mis mee. Alleen in dit kader vind ik hem wat lastig, omdat je bij wetenschappelijk onderzoek wel wilt dat dat objectief is, en mijn gevoel zegt toch met zo een doelstelling, dat riekt niet heel erg naar dat het heel objectief is. Dus, ik ben wel benieuwd hoe de BBB die doelstelling dan weegt in het kader van niet polariseren en op zoek te zijn naar objectiviteit, en zo goed en kwaad als dat kan, toch daar een zuiver debat proberen te voeren.

De voorzitter: Mevrouw Bolhuis.

Mevrouw Bolhuis: Bedankt, voorzitter. Wat ik ook aangaf in mijn stuk, de heer Prins... Het stuk is niet wetenschappelijk onderlegd en dat maakt het gewoon lastig om dit echt te gebruiken hier binnen onze fractie en daarom ook ons voorstel om het project Liefstinghsbroek te kopiëren, zodat dat goed wetenschappelijk onderbouwd is, waar TNO bij aanwezig is geweest, zodat we daar gezamenlijk, als partijen waar iedereen achter staat, dat kunnen gebruiken om verder te gaan met onze oplossingen.

De voorzitter: Dank u wel.

De heer Brandsema: En dan, voorzitter, toch nog graag misschien iets meer een reactie op de vraag in welke mate dan zo'n stichting met zo'n heldere doelstelling objectiviteit uitstraalt?

De voorzitter: Mevrouw Bolhuis.

Mevrouw Bolhuis: Wij zijn heel blij dat de heer Prins, ondanks zijn gepensioneerde leeftijd, hier dus tijd in heeft willen investeren om dit neer te leggen. Hij signaleert namelijk dat er het één en ander wordt geroepen, dat het slecht gaat met de natuur, maar als je dus alle tabelletjes bij langs gaat, dan blijkt dus dat het eigenlijk, naar zijn conclusie, gewoon goed gaat met de natuur. Dat heeft hij willen uitwerken en dat is een rapport wat gewoon goed staat. We zien verschillende rapporten, onder andere Dwingelderveld, ik weet niet of dat ook bekend is, heeft ook de WUR een rapport geschreven over de soorten en wat is stikstof daadwerkelijk doet. Daar kwam ook uit dat emissie en depositie maximaal 400 meter is en vanuit daar is hij ook verder gegaan. We roepen wel van alles met elkaar, maar wat is nou daadwerkelijk de onderbouwing? Waar kunnen we mee verder? En daar zijn we blij mee.

De voorzitter: Dank u wel, u krijgt... Is dat voldoende voor de ChristenUnie.

De heer Brandsema: Ja, laatste afdronk, voorzitter, dan concludeer ik dat de BBB aangeeft dat die doelstelling van die stichting in die zin niet de objectiviteit van de heer Prins in twijfel trekt.

Mevrouw Bolhuis: Zijn onderzoek trekken wij niet in twijfel.

De voorzitter: Dank u wel. U heeft een tweede interruptie, ga uw gang.

Mevrouw Martens: Dank, voorzitter. Wij zijn eventjes abuis wat nu precies de vraag is die voorgelegd wordt aan de fracties, want wij hebben dat agendavoorstel gelezen, daar werd ons gevraagd om een beschouwing te geven op het onderzoek van Henri Prins. Alleen, nu in de voordracht van de BBB horen wij ook een voorstel tot het komen van een proefproject Liefstinghsbroek. Dit is volgens mij een nieuw voorstel en hebben we niet dusdanig besproken. Dus, dit is vooral nu even de vraag waar de BBB en PVV ons vragen om op te reageren.

De voorzitter: Mevrouw Bolhuis.

Mevrouw Bolhuis: Dat is aanvullend op dit project, omdat wat ik ook aangeef in mijn stuk, dit wetenschappelijk, nou ja... Het is een goed onderzoek, maar of het wetenschappelijk ook onderbouwd is om als provincie Drenthe daar daadwerkelijk mee te gaan doen, dat is even de vraag. Dus, vandaar de vraag: als provincie willen we graag verder. We hebben problemen die moeten opgelost worden en vandaar onze vraag om steun om het project Liefstinghsbroek te kopiëren, zodat we als provincie een daadwerkelijk onderbouwd project hebben, wat wetenschappelijk is onderbouwd ook door TNO en waar we draagvlak voor kunnen creëren met elkaar. En als u zegt dat u daar meer informatie over wil, dan is dat altijd mogelijk.

De voorzitter: VVD.

Mevrouw Martens: Ja, aanvullend, wij zijn inderdaad nog steeds wel wat zoekende hoe dit onderzoek van Henri Prins zich nou verhoudt tot het specifieke project van Liefstinghsbroek, want wij zien niet meteen de samenhang. Wij zien het echt als twee losse onderwerpen, nog los van het waardeoordeel over beide. Maar, dit was vooral even een verhelderende vraag. Dank.

De voorzitter: Hartelijk dank. U krijgt nog een interruptie van mevrouw Kramer.

Mevrouw Kramer: Ja, klopt. Voorzitter, ik hoorde net ook dat u aangeeft dat we als provincies verder moeten. Mijn gevoel zegt dat we met dit voorstel, deze aanpak, juist de boel vertragen. Bent u het met mij eens?

De voorzitter: Mevrouw Bolhuis.

Mevrouw Bolhuis: Nee, dat ben ik niet met u eens. Bedankt voorzitter. Wij blijven nu in onze cirkel hangen van welles-nietes: wat klopt, wat klopt niet? De ene zegt dat model klopt, de ander zegt dat model klopt en het is maar net welk model je wilt geloven of waar je mee verder wilt. Door middel van een Statenstuk voorstel, die wij eigenlijk willen inleggen bij de eerst komende PS-vergadering, hebben we direct een stuk staan waar, als iedereen daarmee akkoord gaat, we een klap op kunnen geven en daar direct mee aan de gang kunnen gaan. Want, in principe, ze zijn al met dat project bezig. De kennis is daar al in huis, dus wij kunnen daar direct mee aan de gang.

De voorzitter: Dank u wel. U ook bedankt en ik wil graag naar JA21, die wil ik graag uitnodigen. Heer Van den Brand heeft gevraagd om een korte mededeling vooraf te willen doen en daar krijgt hij de ruimte voor van mij. Gaat uw gang.

De heer Van den Brand: Dank u wel, voorzitter. Ja, ik wil de fractie van de VVD bedanken dat ik een ander plekje heb gekregen voor de vergaderingen, overigens in het zicht daarvan ook de griffie, en ik zal toch even uitleggen voor deze hele vergadering. Ik zie heel slecht. De enige manier om nog iets te volgen van wat iedereen zegt en in ieder geval de gelaatsuitdrukking en zo, dat is via dat scherm. Dus, vandaar dat mijn plekje beter daar is dan daar. Nogmaals, VVD, bedankt dat jullie dit mogelijk

maakten. Ja, dat betekent ook dat dat een bron is van misverstand. Ik kan in de wandelgangen sowieso de mensen niet heel snel herkennen, laat staan dat ik hun non-verbale communicatie zie en ik hecht eraan om dat inderdaad even van tevoren te zeggen. Ik weet dat dat bij de voorzitter in goede handen is, en bedankt dat u me de tijd gaf.

De voorzitter: Ja, dank u wel. U krijgt inderdaad de tijd voor. Ik ben blij dat u dat vooraf even kenbaar maakt. Ik heb een zelfde probleem, al wel vele malen minder dan u heeft. Maar, het is voor mij wel eens lastig om de handen te zien als mensen die opsteken, dus het is niet altijd onwil dat ik iemand niet zie, maar soms is het zicht een kleine beperking. U krijgt nu de mogelijkheid om een reactie te geven. Gaat u gang.

De heer Van den Brand: Dank u wel, voorzitter. Ik heb dit rapport gelezen en het was voor mij een trigger om nog eens even goed te gaan googelen. Ja, wacht eens even. Hier worden dingen beweerd. Hoe zit het eigenlijk met die norm? Wat is de onderbouwing van die norm geweest in het verleden? En eerlijk gezegd, ik heb ook de discussie van zojuist wel gevolgd, ik heb geen rapport kunnen vinden die op deze manier naar deze materie kijkt. En, op zich, is dat denk ik wel belangrijk om voor ons als Provinciale Staten, om de nuance goed te bewaren, want er zijn blijkbaar meer meningen. Het rapport beschrijft eigenlijk de achtergrond van de norm en dat wordt gedaan op twee manieren: de stikstofbalans en de effecten van stikstof op de natuur. Ik zag dat er... ik heb maar twee minuten, dus ik ga gewoon door op de drie vragen die gesteld worden. Het eerste: Ja, ik vind dit een lezenswaardig rapport. Zijn we niet allemaal benieuwd naar wat de achtergrond van de norm dan daadwerkelijk is geweest? Elkaar napraten, dat heeft geen zin. Ik wil inderdaad gewoon het lek boven hebben. Waar komt die stikstofnorm vandaan? Hoe kan het dat als we de provincie Drenthe naar Duitsland verplaatsen, dat er helemaal geen probleem in Drenthe is, om maar een voorbeeld te noemen. Dat lidstaten ook nog eens een keer heel verschillend tegen die normatiek aankijken. Ik zie nog niet zo snel dat je nu een nieuw rapport moet maken over hoe de Drentse situatie is. We hebben het... We kunnen natuurlijk het gevecht tussen het pijpenstrootje en de heide goed onderzoeken, maar ik denk dat er soortgelijke dingen in kunnen staan of inkomen te staan. Dus ik zou zeggen, misschien moeten we dat niet doen, dat kost weer onderzoeksgeld. Ik denk wel dat het belangrijk is dat de provincie zich beijvert, misschien via het IPO, om toch ervoor te zorgen dat die miljarden pot, die er is, in een onmogelijke puzzel, naar mijn mening, om die aan te aan te wenden voor een probleem wat er wel of niet of in welke mate ook, niet of wel is. Dan, ten slot, ik citeer even een vraag die ik stelde aan iemand die fulmineerde tegen de boeren, tegen de stikstof en noem het maar op, en ik vroeg hem: Joh, maar waar komt dan die norm vandaan? En het wrevelige antwoord was: Daar is vast wel goed over nagedacht. Voorzitter, tot zover mijn bijdrage.

De voorzitter: Dank u wel. Gaan we naar het CDA, daarna de Partij voor de Dieren.

Mevrouw Hilgenga: Voorzitter, aan ons werd de vraag gesteld om antwoord te geven op een aantal vragen en vraag één en twee nemen wij gelijk samen in één antwoord op. Wat vinden wij van de werkwijze van deze onderzoeker en de uitkomsten van het rapport en zijn die van betekenis voor Drenthe? Wat het CDA betreft, is herstel van de natuur belangrijk. Wij constateren dat het met stikstofgevoelige natuur in Drenthe in sommige gebieden niet goed gaat. De suggestie van sommigen dat dit rapport zou leiden tot een vrijstelling van de verplichting om te werken aan natuurherstel vinden wij een 'kop in het zand-methode' en daar gaan wij niet aan meedoen. Het door u genoemde onderzoek is te beperkt en hoofdzakelijk gefocust op het tellen van aantallen van aanwezigheid van soorten. De oppervlakte en de aantallen zijn niet benoemd en dat is ecologisch gezien niet verantwoord. Daarnaast is er per onderzochte groep maar naar een paar planten en dieren gekeken als representant van de groep. Daarmee wordt niets gezegd over de stand van de natuur in een gebied en niet voor niets gebruiken wij hiervoor de NDA als instrument voor het bepalen van de staat van de natuur in een

gebied. Wij kunnen geen natuurherstel beleid voeren op basis van een generalistisch beeld van Drenthe als geheel. Dus, het CDA heeft nogal wat vragen over de conclusies van dit onderzoek. CDA vindt het lovenswaardig van de BBB en de PVV dat zij zich inzetten voor een andere aanpak, waarin we een meer gedetailleerd beeld krijgen van de staat van de natuur en de daarvoor relevante factoren in het gebied. Welke soorten floreren er nu niet goed en welke oorzaken heeft dit, zodat we niet onnodig alle aandacht richten op stikstof voor natuurherstel. Het gaat in sommige natuurgebieden gewoon beter dan verwacht. Het ongenuanceerd strooien met 'Zie je wel, het valt wel mee'-uitspraken of 'Het is dramatisch slecht', zoals veelvuldig ook in de media gebeurt, past hier niet bij. Voorzitter, bij de bespreking van het DPLG gaf het CDA al aan dat het belangrijk was om een goed beeld te hebben van wat wij nou precies meten bij de natuurdoelanalyses.

De voorzitter: Kunt u tot een afronding komen?

Mevrouw Hilgenga: Zeker. Met welke soorten gaat het goed en waar liggen nog uitdagingen? Kortom: ja, het CDA vindt het voorstel van nader onderzoek van de BBB en de PVV in diverse Drentse natuurgebieden een goed idee, maar dat onderzoek zou veel breder moeten zijn dan de analyse uit dit onderzoek. Er is geen fractie hier die niet graag wil dat we met zijn allen uit de stikstoffuik komen, maar het is niet zinvol om iedereen een worst voor te houden met de vraag wanneer die opgediend kan worden, wanneer...

De voorzitter: Dank u wel, u...

Mevrouw Hilgenga: Ja...

De voorzitter: Ik... Laatste zin?

Mevrouw Hilgenga: Wanneer er stikstofruimte ontstaat, zal die, wat het CDA betreft, als eerste gaan naar de PAS-melders en andere agrarische gedupeerden van inconsequent overheidsbeleid, en dan pas daarna naar andere activiteiten. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel, u krijgt iets extra tijd. Probeert u de volgende keer wel een beetje uw tijd te bewaken. U heeft een interruptie van JA21.

De heer Van den Brand: Ja, voorzitter, ik dacht te horen dat het CDA vertegenwoordiger het erover had dat ze niet zo in is voor een generieke methode, generalistisch model. Ik heb het idee, maar misschien kunt u het me uitleggen, dat op dit moment de manier waarop Nederland de problemen aanpakt uitgaat van een generieke norm en een generiek, zeer robuust, rekenmodel - misschien komen we daar deze dag ook nog wel verder over te praten - en dus vraag ik mij af, door dat te stellen, stel je dan ook niet eigenlijk dat de methode die we moeten hanteren, dat die ook veel te generiek is?

De voorzitter: Gaat uw gang.

Mevrouw Hilgenga: Kijk, uiteindelijk gaan wij daar hier niet over, want dat gaat over landelijk beleid. Wij zijn gewoon groot voorstander van het gebruik van de KDW als uitgangspunt voor de staat van de natuur. Wij vinden de natuurdoelanalyses per gebied een belangrijkere graadmeter. Dus, in lijn daarvan: ja, maar daar gaan wij op dit moment niet over. Wij moeten het doen met de richtlijnen zoals wij die op dit moment opgelegd hebben gekregen, en daarbinnen past dat wij kijken welke ruimte wij kunnen hebben om onze doelen voor Drenthe te realiseren.

De voorzitter: U krijgt een tweede interruptie.

De heer Vorenkamp: Ja, voorzitter. Waar het om gaat is, voorzitter, niet om wensnatuur, en dat geeft u in feite ook al wel aan, maar gaat het beter met de natuur of gaat het slechter met de natuur? Want, dat is namelijk wettelijk gezien waar het... waar Natura 2000 en de hele wetgeving om draait. U stelt iets aan de orde wat gisteren dus ook aan de orde kwam in het webinar, namelijk dat de fout zou zijn dat we geen 'aantalskwantificering', zeg maar, meegenomen hebben in... of dat de onderzoeker dat niet gedaan heeft in zijn rapportage. Daarom reageer ik er even op naar u, want er zullen anderen zijn die ongetwijfeld hetzelfde naar voren willen brengen. Ik heb daar gistermiddag met Henri Prins al over gesproken. In de meeste gevallen is die aantalsregistratie gewoon niet aanwezig. Het zou mooi zijn als dat wel zo was, maar de hoeveelheid hectares, of vierkante meters van die habitattypen, die inventarisatie is er gewoon niet. Die aantalsregistraties zijn er gewoon niet. Dus, je moet roeien met de riemen die je hebt en hij heeft geroeid met de uiterste riemen die hij heeft kunnen krijgen. Als u kijkt naar het aantal soorten die hij onder de loep heeft genomen, en hij heeft zich specifiek gericht op de Natura 2000-soorten, nota bene...

De voorzitter: Kunt u tot een vraag komen?

De heer Vorenkamp: Want dan... Dan bent u daarvan op de hoogte dat het zo is, dat die gegevens er dus gewoon niet zijn die u graag meegenomen zou willen hebben.

Mevrouw Hilgenga: Voorzitter, even kort een reactie daarop. Dat ben ik met u eens en dat is precies de reden waarom wij van mening zijn dat we meer zouden moeten meten en registreren in onze eigen natuurgebieden in Drenthe.

De voorzitter: Dank u wel.

Mevrouw Hilgenga: Voorzitter, ik ben het helemaal met het CDA eens wat dat betreft. Dat had allang moeten gebeuren, dat is niet gebeurd. Dat is ook waar ik dus in 2011, 2012, 2013, enzovoorts al om gevraagd heb. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel voor deze toevoeging. Dan ga ik naar de Partij voor de Dieren, en daarna naar Sterk Lokaal Drenthe.

Commissielid Faber: Nog een keer. Voorzitter, de Partij voor de Dieren heeft kennis genomen van het rapport 'Natuur anno 2023'. Voordat wij de gestelde vragen willen beantwoorden, willen we naar voren brengen dat dit een niet wetenschappelijk - is net al gememoreerd - onderbouwd rapport is. De opzet is rommelig. De conclusies zijn niet onderbouwd. Wij adviseren dan ook het artikel in Nature Today, daar werd net al aan gerefereerd, 'Misverstanden over verspreidingstrends en aantalstrends, methodieken en kwaliteitsoordelen', te gaan lezen. Hieruit concludeert de Partij voor de Dieren dat het antwoord op de door u gestelde vragen is... Vraag één: de uitkomsten en conclusies van het rapport zijn broddelwerk en zijn niet wetenschappelijk onderbouwd. Vraag twee: nee, zeker niet betekenisvol genoeg voor verder onderzoek in Drenthe en vraag drie is niet van toepassing. Het meest actieve wat ik in het stuk gelezen heb, is dat er erkend wordt dat droogte een reden is voor achteruitgang in de natuur. De verslechtering van de natuur is een combinatie van meerdere factoren, dat maakt het stikstofprobleem niet kleiner. Dat is er en is duidelijk wetenschappelijk aangetoond. Wij staan dan ook voor een grote opgave om de stikstof in de natuur te reduceren en te voorkomen dat er gif en kunstmest in water en natuur terechtkomen, en om de verdroging tegen te gaan. Laten we nu eindelijk een keer aan de slag gaan. Dat betekent minimaal 75% veestapel reductie, stoppen met het produceren en gebruiken van gif en kunstmest, verdroging tegengaan en stoppen met professioneel vertragen. Tot zover onze bijdrage.

De voorzitter: Dank u wel. U krijgt een interruptie van de PVV.

De heer Vorenkamp: Ja, heel kort, voorzitter. Ja, de Partij voor de Dieren beweert dat het niet wetenschappelijk is, maar het is een samenvatting van wetenschappelijke reportages die allemaal dus uit diezelfde wetenschap komen, waar u dan wel vertrouwen heeft. Ze hebben gewoon alles... [Faber buiten beeld:] Maar de conclusie is niet wetenschappelijk. ...statistisch op een rijtje gezet.

De voorzitter: Moment, wij laten elkaar om de beurt aan het woord. Dus, ogenblikje. Gaat u verder.

De heer Vorenkamp: En denkt u... En u... U suggereert dat er te weinig rekening gehouden is met stikstof. Hij heeft stikstofgevoelige en niet-stikstofgevoelige soorten juist tegen elkaar afgezet. En dan kun je zien, en ik hoop dat iedereen dat kan zien, dat de stikstofgevoelige plantjes zijn toegenomen en de stikstoflievende planten, die zijn afgenomen. [Faber buiten beeld:]

Commissielid Faber: Ja, maar dit is op basis van...

De voorzitter: Heer Faber, u moet echt even wachten tot... Ja, ik begrijp uw enthousiasme. De PVV is tot een eind gekomen, u krijgt nu het woord.

Commissielid Faber: Oké, voorzitter, dit is op basis van vijf kilometer blokken en als er een keer ergens een waarneming is geweest, dan is dat één waarneming. Maar, dat zegt niets. Wat hij nu ook net zei over die aantalsfrequentie, dat zegt niets over de situatie van hoe de natuur daar op dat moment is.

De voorzitter: Dank u wel.

De heer Vorenkamp: Hele korte reactie. We moeten roeien... Dan herhaal ik wat ik zonet gezegd heb: we moeten roeien met de riemen die we hebben en dat heeft Henri Prins gedaan. Ik vind het heel belangrijk dat hij dat gedaan heeft en dat we in ieder geval nu geaggregeerde cijfers hebben voor het eerst en dat we ons niet op kwalitatieve beoordelingen hoeven te baseren.

De voorzitter: Dank u wel. De BBB, u heeft ook een reactie.

Mevrouw Bolhuis: Bedankt, voorzitter. U geeft aan dat het rapport rommelig is, niet goed onderbouwd. Nou, u erkent de droogte, maar u geeft ook aan 'veel gif in het water'. Ons voorstel was dus om daadwerkelijk te gaan meten. Kan de Partij voor de Dieren daar ook mee instemmen om eens daadwerkelijk te meten, om te kijken of dat klopt dat er gif in dat water zit?

De voorzitter: Heer Faber.

Commissielid Faber: Natuurlijk. Er zijn al wel rapporten die... Sorry. Er zijn al wel rapporten waar is aangetoond dat er gif in de grond, in de bodem en in het oppervlaktewater zit. En wat voor gif dat is, is dat landbouwgif, zijn dat nou medicijnresten of medicijnen, of is dat industrieel gif? Dat is allemaal voor een deel al bekend, vraag maar aan het waterleidingbedrijf.

De voorzitter: Dank u wel.

Mevrouw Bolhuis: Kan de Partij ... Sorry, voorzitter. Maar, kan de Partij voor de Dieren instemmen met ons voorstel om natuur, agrarisch... om daar een wetenschappelijk rapport, zodat wij dit voor Drenthe,

samen met elkaar - want we gaan nu weer in de welles-nietesdiscussie en ik denk dat het goed is om daar eens een keer uit te komen - om daarmee in te stemmen?

De voorzitter: Heer Faber.

Commissielid Faber: Dank u wel, voorzitter. Nou, wat ik gezegd heb: niet in dit kader van wat nu voorgesteld wordt en er zijn al andere meetmethodes en er zijn andere metingen waar men al mee bezig is, dus ik vind het niet nodig om extra geld uit te geven aan nieuwe onderzoeken. Laat ik het zo zeggen.

De voorzitter: Tot slot, mevrouw Bolhuis.

Mevrouw Bolhuis: Bedankt, voorzitter. Ik vind het erg jammer dat de Partij voor de Dieren niet buiten hun eigen cirkel om wil en meedenken in het rapport om toch uit deze impasse te komen, want op deze manier... Kunt u het daarmee eens zijn, dat we op deze manier in deze impasse blijven zitten?

De voorzitter: Ga uw gang, heer Faber.

Commissielid Faber: Voorzitter, daar ben ik het niet mee eens, want er wordt regelmatig overal gemeten, er is zelfs een... Als je bijvoorbeeld naar de bollenteelt kijkt, worden door meten en weten al heel veel dingen gemeten. Dat is niet nu, maar er zijn natuurlijk heel veel metingen al verricht en ook al bekend. ... ... het CBS.

De voorzitter: Dank u wel, u krijgt nog een interruptie van Sterk Lokaal.

De heer Schoenmaker: Dank u wel, voorzitter. Ja, de laatste opmerking triggert me wel, want als u zegt: we hebben geen wetenschappelijk onderzoek, waarom haalt u dan meten is weten aan? Want dat is zeker niet wetenschappelijk, dus ik vind dat heel bijzonder. En, de andere vraag, wat daarvoor sta ik hier eigenlijk, kan het zo zijn dat de Partij voor de Dieren niet mee wil werken aan een proces als Liefstinghsbroek omdat de uitkomst wel eens anders kan zijn dan jullie willen?

De voorzitter: Twee vragen. Heer Faber.

Commissielid Faber: Nee, we zijn niet bang voor de uitkomst, want de uitkomst zal slecht zijn. Maar... denken wij. Maar, ja... Wat was de eerste vraag, sorry?

De voorzitter: Heer Schoenmaker, kunt u de vraag herhalen?

De heer Schoenmaker: Nou, dat was de enige vraag. Alleen uw antwoord geeft al zoveel vooringenomenheid weer dat ik snap dat u bang bent voor een andere uitkomst dan u wilt.

Commissielid Faber: Voorzitter, mag ik daar even op reageren? Die conclusie is onterecht, want daar zijn we helemaal niet bang voor. Dank u wel.

De voorzitter: U wordt ook bedankt. Heer Schoenmaker, u mag een rondje maken. U krijgt ook het woord. Daarna is het woord aan de Partij van de Arbeid. Ga uw gang, heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Dank u wel, voorzitter. Ja, ik wou me eigenlijk rondom dit onderwerp beperken tot de beantwoording van de vragen, maar gezien de discussie zojuist... Ja, laat ik dat heel even voor wat het is en kijken we hoeveel tijd ik over heb. Zie, we hebben het hier niet over een onderwerp, de

ontwikkeling van de houtworm in eikenhouten kasten. We hebben het hier over leefbaarheid, gezinnen en de toekomst van Drenthe. Het NRK rapport voor het volgende onderwerp wat op de agenda staat, geeft zoveel twijfel over juistheid van gegevens in het verleden, dat zorgvuldigheid hier belangrijk is. En als er dan een rapport komt die iets anders laat zien dan dat op dit moment misschien gecommuniceerd wordt, welk belang er ook achter zit - maar het moet wel objectief zijn - maar wij als leken moeten wel goed geïnformeerd worden. Ja, kortom, het project Liefstinghsbroek vinden wij een hele goeie om als voorbeeld te nemen. Meet het nou eens een keer, zorg nou eens een keer dat je alle partijen bij mekaar zet, waardoor je ook de objectiviteit bewaakt. Maar, als er inderdaad een uitkomst is, die gemeten wordt en niet berekend is, dan kunnen we verder. Zou dat iets extra tijd kosten? Misschien wel, maar liever zorgvuldigheid gezien de ernst en de grootte van de belangen, dan nu beslissingen nemen waar over een aantal jaren een NRK rapport komt met de boodschap: jullie zijn dom geweest, want jullie hadden de gegevens niet compleet. Heel kort naar de beantwoording van de vragen, ligt in het verlengde daarvan. De vragen zijn: de fractie van Sterk Lokaal Drenthe vindt dat er rondom de stand van de natuur met veel gekleurde brillen wordt gekeken en daardoor is objectieve waarneming niet mogelijk. Het tweede antwoord: de fractie van Sterk Lokaal Drenthe is van mening dat het rapport schreeuwt om een andere aanpak. Er moet duidelijkheid komen over het beginpunt van metingen en er moet helder worden dat er alleen met Drentse habitat vergeleken wordt en niet de algemene Nederlandse habitat. Het is niet wetenschappelijk, maar het is wel een feit dat het op die manier wel gebeurt. Maar het rapport was dus niet wetenschappelijk en laatste vraag, voorzitter, nog acht seconden. Onze fractie vindt dat we eerlijk en objectief geïnformeerd moeten worden en alleen wanneer er gefundeerd informatie komt, gericht op de Drenten, kunnen wij beleid maken en ten aanzien daarvan bijstellen.

De voorzitter: Keurig binnen de tijd en u krijgt zowaar nog extra spreektijd. U heeft een interruptie van de SP.

De heer Van de Weg: Dank u wel, voorzitter. Heer Schoenmaker, gelooft u ook niet... Er wordt steeds over de natuur gesproken, de landbouw wordt een beetje geparkeerd, dat we het hier hebben over de complementariteit tussen landbouw en natuur? Dat we wel steeds over de natuur spreken, maar dat we eigenlijk het ook hebben over de ruimte die op dit moment aan de landbouw wordt gegeven en waarvoor ook een BBB zich met name sterk wil maken om dat zo te houden?

De voorzitter: de heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Nou, ik ben blij dat u die vraag stelt, want het gaat natuurlijk niet om... Het is een combinatie. Op het moment dat we zeggen: de rapporten die er nu liggen, die hebben als gevolg dat er heel veel piekbelasters zijn, heel veel boeren moeten verdwijnen. Stel dat die informatie niet klopt, dan is het belang van de boeren die nu moeten verdwijnen op basis van rapporten waarvan wij misschien wel twijfelen of dat wel allemaal klopt, dan is die impact veel te groot. Dus, het belang van de natuur en de boeren moet je wel samen zien. De boeren willen ontzettend graag innoveren. De boeren zijn aan het innoveren. Als er meer naar biologische landbouw gegaan moet worden, in de brede zin van het woord, waardoor de natuur ten goede komt, zal er geen boeren zijn, geen organisatie zijn die daar niet mee akkoord gaat. Maar, als blijkt dat de gegevens niet kloppen en in een heel gebied - ik woon zelf in Westerveld, zijn zoveel piekbelasters dat alle boeren daar kunnen verdwijnen op basis van onjuiste gegevens, dan willen wij graag die objectiviteit eerst hebben voordat alle boeren vertrokken zijn.

De voorzitter: Dank u wel.

De heer Van de Weg: Voorzitter, één aanvullende opmerking. Gelooft u dan eigenlijk... Zegt u dan dat al die boeren die nu ben zijn met circulaire landbouw, biologische landbouw, dat dat malloten zijn, die eigenlijk afgaan op iets wat helemaal flauwekul is en wat onzin is? In feite dat zij eigenlijk alleen maar groter moeten worden en moeten groeien en terug moeten worden naar het grote model, effectiever, meer winst en nog groter?

De voorzitter: Heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Nee, dat is juist niet wat ik zeg. Wat ik aangeef, als ik een boer ben en ik ga over van normale landbouw naar biologische landbouw en ik zit naast een Natura 2000 gebied, word ik toch gezien als piekbelaster, moet ik ondanks mijn biologische ambities gewoon vertrekken en dat is wat ik wil voorkomen. Mensen die dus goed bezig zijn, ga in overleg, zorg voor een goede regeling en als blijkt dat er meer biologische boeren moeten komen, waardoor bepaalde boeren moeten verdwijnen, met een goede regeling waarin alternatief wordt geboden, geen enkel probleem. Boeren willen wel. Maar, als ik nu al zoveel heb gedaan, zoveel innovaties heb gedaan in mijn eigen boerderij, maar ik zit toevallig binnen die 25 kilometer van Natura 2000, moet ik mijn boerderij alsnog dichtdoen en dat kan nooit de bedoeling zijn. En, als dan blijkt dat de objectiviteit door middel van dit rapport in twijfel wordt getrokken, dan moeten wij hier toch zeker als Statenleden weten dat het objectief is en dat onderzoek klopt. En, als dan blijkt dat dat niet klopt, moeten wij goed geïnformeerd worden. En, vandaar dat ik graag zien dat wij een meting krijgen hier, waardoor je zeker weet: Dit is goed, en dat je niet boeren, die biologisch geworden zijn, over tien jaar moet zeggen met een NRK rapport: "Het was niet nodig geweest", maar de boer is wel weg. Nou, dat moet je te allen tijde zien te voorkomen. Wees zorgvuldig, het gaat om gezinnen.

De voorzitter: Dank u wel. PVV.

De heer Vorenkamp: Ja, heel kort, voorzitter. Sterk Lokaal, die oefent kritiek uit op de omvang van het rapport, wat in feite nu voor heel Nederland is neergezet. Is het Sterk Lokaal bekend dat een dergelijk onderzoek voor de provincie Drenthe, wat graag uitgevoerd had willen worden, maar dat dat niet kan zonder de medewerking van de provincie Drenthe zelf. En de tweede vraag is: wilt u dan wel ondersteunen een dergelijk onderzoek die we dan voor Drenthe graag willen uitvoeren?

De voorzitter: Heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Dank u wel, voorzitter. Ja, ik was net door mijn tijd heen, maar ik had hier nog heel klein neergezet 'motie'. U suggereerde dat u met een motie wil komen richting de Statenvergadering. Een dergelijke motie moeten we bespreken in de fractie, maar ga er maar vanuit dat wij die zeer waarschijnlijk heel positief zullen omarmen, want Drents onderzoek vinden we ontzettend belangrijk.

De voorzitter: Duidelijk, hartelijk dank. Fractie van de Partij van de Arbeid, en daarna is het woord aan de ChristenUnie.

De heer Loof: Dank u, voorzitter. De Partij van de Arbeid fractie onderschrijft de noodzaak om in het gepolariseerde maatschappelijke debat rondom stikstof, natuurherstel zorgvuldig met nuance elkaars standpunten te wegen. In die zin een compliment voor de BBB en de PVV om dit te proberen te bewerkstelligen met dit agendapunt. De Stichting Samenleving, Landbouw en Natuur pleit in het rapport er niet voor om in Nederland te stoppen met natuurbehoud en natuurherstel. Nou, dat is al te prijzen. Maar, de heer Prins sluit het voorwoord van zijn rapport af door de hoop uit te spreken dat 'de absurde stikstoftoestand zo snel mogelijk wordt opgelost'. En daar worden we wat achterdochtig, en net als de

heer Brandsema van de ChristenUnie heb ik ook even naar de website gekeken en de doelstelling onderzocht en er staat inderdaad: we willen de boer een podium bieden. Niks mis mee, maar de vraag is dan wel even hoe objectief kun je dan kijken naar dit rapport, want tegenover de velen die nu van stapel lopen met dit rapport, staat dan weer het recent verschenen rapport van de WUR, de Wageningen Universiteit, waaruit op basis van internationale gegevens blijkt dat de stikstofnormen in de KDW voor bepaalde habitattypen verder zouden moeten worden aangescherpt. En zo dreigt weer een situatie te ontstaan waarin belangengroepen voor- en tegenstanders elkaar om de oren slaan met wetenschappelijke rapporten, zogenaamde wetenschappelijke rapporten, die het politiek-maatschappelijke standpunt en eigen gelijk lijkt te ondersteunen.

De voorzitter: U heeft een interruptie van de heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Ja, ik vond de uitspraak... Dank u wel, voorzitter ... wel triggerend, zeg maar, dat u zegt: als er iemand staat die de belangen van de boeren ook voor het voetlicht wil brengen, dan is het zo in één keer niet meer objectief. En op het moment dat belangen van natuurorganisaties, natuur en cetera, wel mee worden genomen, is dat allemaal wel objectief?

De voorzitter: De heer Loof.

De heer Loof: Dat heeft u mij niet horen zeggen. Ik zeg alleen dat daarmee het rapport van ons in een ander daglicht komt te staan, dat je met andere bril leest, dan wanneer het daadwerkelijk wetenschappelijk was onderbouwd en dat is het dus, wat ons betreft, ook niet.

De voorzitter: Heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Korte reactie nog, voorzitter. Stel, ik wil werken voor behoud van leefbaarheid in het dorp. Ik maak me hard voor een sporthal, dorpsvoorziening, om die te behouden. Ben ik dan zo in één keer niet meer objectief?

De heer Loof: Nou, dat weet ik niet, ik... Waarschijnlijk gaan wij uw voorstel dan ook steunen.

De voorzitter: Duidelijk. Dank u wel. U ziet het voorstel vanzelf wel langskomen.

De heer Schoenmaker: Voorzitter.

De voorzitter: Heer Schoenmaker, nog een reactie?

De heer Schoenmaker: Dit doet me ontzettend deugd, want wij staan echt voor dorpshuizen, voorzieningen, maar daar gaat het hier helemaal niet over. Maar, blij de PvdA aan onze kant te vinden, maar de vraag is natuurlijk wel relevant. Als ik opkom voor een belang en ik moet dat uiteindelijk toetsen aan of bij een raad of op een andere plek, wil toch niet meteen zeggen als ik opkom voor een belang, dat ik niet meer objectief naar zaken kan krijgen? Dat was eigenlijk mijn vraag en dat is of een ja of nee.

De voorzitter: De heer Loof.

De heer Loof: Wat ik zei, heer Schoenmaker, het maakt ons wat achterdochtig. Wij kijken met een wat andere bril... Lezen wij dit rapport zoals wij dat... misschien anders, als ik niet kennis had genomen van de doelstelling, niet kennisgenomen had van de website en de opdrachtgever van dit rapport, dan had ik er misschien anders tegenaan gekeken. Maar, je verdiept je er toch in en dan kom loop je hier

tegenaan, dan denk je van 'Oh, oké', zonder daar echt een waardeoordeel aan toe te kennen, want als een partij kiest voor een bepaalde doelstelling, prima natuurlijk, ik bedoel daar hebben we geen discussie over.

De voorzitter: Dank u wel. U heeft ook een interruptie van de PVV.

De heer Vorenkamp: Ja, heel kort, voorzitter. Het is jammer dat die opmerking gemaakt is door Henri Prins, denk ik, in dat rapport en dat u dan die houding, of dat de PvdA dan die houding krijgt, voorzitter, met betrekking tot dit rapport. Maar, kunt u zich voorstellen dat de aggregatie van allemaal wetenschappelijke rapporten, de inhoud, de einduitkomsten van allemaal wetenschappelijke rapporten, als die statistisch op een gegeven moment op een rijtje worden gezet en de einduitkomsten worden geevalueerd zoals die in die grafieken in dat rapport, dat zo'n einduitkomst dan op een gegeven moment toch als wetenschappelijke resultaat, in ieder geval op z'n minst van wetenschappelijke onderzoeken gezien zou mogen worden, voorzitter?

De voorzitter: De heer Loof.

De heer Loof: U doelt met de opmerking over de absurde stikstof toestand die zo snel mogelijk... Ja, kijk, als met dit rapport het ei van Columbus was gelegd inzake deze kwestie, dan waren we natuurlijk samen met u even enthousiast geweest en hadden we daar de vlaggen voor opgehangen, zeg maar, maar, dat worden we niet van dit verhaal en we hebben op dit moment te maken met landelijk beleid, landelijke uitgangspunten, landelijke regelgeving en proberen daar als Drenthe daar binnen zo goed en zo kwaad als het kan goed te opereren, waarbij we dus iedereen met elkaar aan tafel proberen te houden. Dat is op zich al lastig genoeg. Dit rapport draagt niet bij, in onze opvatting, aan het zetten van een goede stap in een oplossingsrichting.

De voorzitter: Dank u wel. Tot slot, PVV.

De heer Vorenkamp: Een korte vraag: zou het hele opheffen van de wet met betrekking tot die hele stikstof regeling, zou dat niet een hele mooie stap zijn om heel veel problemen, voorzitter, in dit land op te lossen en daar zou dit rapport aan kunnen bijdragen, voorzitter.

De voorzitter: Heer Loof, u kunt daarop reageren en u heeft nog een korte resttijd.

De heer Loof: Ik hoorde verder geen vraag, maar er komt alweer iemand. Er komt...

De voorzitter: Ja, het is druk vandaag bij de microfoon. JA21, u heeft een interruptie.

De heer Van den Brand: Ja, het is er een spreekwoord hè 'wiens brood men eet, wiens woord men spreekt' en daar wijst u op. Maar, dat geldt natuurlijk ook voor de rapporten aan de andere kant. Ik denk dat elke onderzoeker zijn eigen maatschappelijke visie heeft en dat bepaalt toch wel een heel klein beetje wat zo'n rapport dan eigenlijk uitstraalt uiteindelijk. En het enige waar hierom gevraagd wordt, naar mijn mening, dat is dat we de nuance in de discussie wel even bewaren en ik denk niet dat je een rapport zomaar moet afserveren omdat een dergelijke persoonlijke notering wordt geschreven.

De voorzitter: Heer Loof, het is een opmerking, niet een specifieke vraag. U kunt erop reageren.

De heer Loof: Afserveren, weet ik niet of of ik dat al gedaan heb, maar ik heb alleen aangegeven vanuit welke hoedanigheid wij naar dit rapport hebben gekeken, hoe we het hebben gelezen en bestudeerd en hoe we tot een oordeel zijn gekomen. En daar spelen, gezien de complexiteit van de discussie in zijn algemeenheid rondom dit thema, bepaalde sentimenten, bepaalde achtergronden in je achterhoofd mee. Maar, ik wil niet zeggen... zal niet zo ver gaan dat we het rapport afserveren als niet deugdelijk. Maar, waar ik op hamer is dat het rapport ons niet verder helpt in de discussie. Dat is de conclusie die wij eraan verbinden.

De heer Van den Brand: Voorzitter, ik denk dat het rapport, nogmaals, eigenlijk de onderbouwing van de stikstofnorm beschrijft. En het is één facet dat wellicht belicht wordt en als je gaat googelen, dan vind je inderdaad andere soorten rapporten, waar iets anders uit blijkt. Maar, waar ik gewoon echt voor wil waken en ik hoop dat heer Loof van de PvdA dat ook wil doen, is dat door onze eigen maatschappelijke insteek we een rapport zo terzijde leggen of het gretig lezen. En het zou goed zijn voor de discussie. Het gaat niet over niks hier in de provincie Drenthe, dat we niet dit soort rapporten, dit soort studies, dit soort kennis zo maar ter zijde leggen, omdat het onze maatschappelijke visie toevallig niet uitkomt.

De voorzitter: Goed, heer Loof.

De heer Loof: Daar neem ik even kennis van, voorzitter, met uw welnemen. Even kijken. Ik heb niet zo heel veel tijd meer en er is al van alles langs gekomen. Laat ik me beperken tot het ingaan op de vragen van de fracties die aan de fracties zijn gesteld. De Partij van de Arbeid vindt het niet onze taak als volksvertegenwoordigers om een beargumenteerd oordeel te vellen over de onderzoeksmethodiek en de kwaliteit van het onderzoek als zodanig. Ten aanzien van de tweede vraag: kan een dergelijk onderzoek resultaten hebben voor Drenthe? Ja, ongetwijfeld, maar de wedervraag die daar wat nog betreft bijgesteld zou moeten worden, is: wat gaat ons dat verder brengen binnen de huidige beleidskaders en wet- en regelgeving rondom natuurbeleid en Drenthe? Uitgangspunt blijft vooralsnog een stikstofbeleid gebaseerd op KDWs ook al is dat volop in discussie. De Partij van de Arbeid ziet wel het nut van een second opinion, maar wil de scope breder trekken. Natuur, samenleving en landbouw in balans betekent uiteindelijk keuzes maken, en wat doe je waar? En wellicht zouden we onze focus moeten verleggen naar een onderzoek welke impact op langere termijn het uitoefenen van landbouw op de meest geschikte plekken in Drenthe herstel van onze natuur zou opleveren, zonder dat de verdiencapaciteit van de agrarische sector daaronder hoeft te leiden. En daarin is goed omgevingsbeleid leidend, wat ons betreft. Dank u, voorzitter.

De voorzitter: U ook bedankt. Dan wil ik graag het woord geven aan... O, u krijgt nog een interruptie, van mevrouw Bolhuis.

Mevrouw Bolhuis: Ik ben in stilte hiernaartoe gestoomd. Bedankt, voorzitter. Mijn vraag is even aan de Partij van de Arbeid. Als er een rapport uitkomt waarbij blijkt dat de natuur er dus goed voorstaat, dat dat niet op omvallen staat, wordt die dan... Hoe objectief is dat dan in jullie ogen? En u gaf ook aan dat de KDW voor jullie wel een uitgangspunt is. Hoe zien jullie dat naar de toekomst toe?

De heer Loof: Doelt u dan op het onderzoek van de heer Prins, waar we het nu over hebben?

Mevrouw Bolhuis: Een onderzoek, het kan ook een ander onderzoek zijn.

De heer Loof: Een ander onderzoek. Dat is ook al even voorbij gekomen. Natuurlijk kan er nog een nieuw onderzoek aan worden toegevoegd. Ik denk dat je heel goed moet kijken van hoe vertrek je met een dergelijk onderzoek. Wat wil je precies weten? Wat wil je daar boven tafel zien te krijgen en op

welke manier kan het, in wetenschappelijke zin, nog iets toevoegen aan al datgene wat we nu al hebben? Wij hebben de wijsheid, als Partij van de Arbeid, ook niet in pacht wat dat betreft en we luisteren graag en verdiepen ons graag in de problematiek in zo breed mogelijke zin en alles wat kan bijdragen tot een oplossing, heb ik al eerder gezegd, voorzitter, juichen we toe. Op voorhand interesse en nieuwsgierig naar wat dan precies. Wat gaan we dan doen? Wat gaan we onderzoeken? Wat levert het op, maar dat is dat is... Daar kunt u op onze steun rekenen, zeg maar, maar wij willen het eerst zien. Wat gaan we dan precies doen?

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Bolhuis nog aansluitend, kort.

Mevrouw Bolhuis: Bedankt, voorzitter. Kan de Partij van de Arbeid ook instemmen met ons voorstel dat wij...

De heer Loof: Niet op voorhand, maar ik zie het voorstel wel tegemoet en dan maken wij onze balans op. Dank u.

De voorzitter: Dank u wel. De ChristenUnie en daarna D66.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Er worden door verschillende fracties verschillende zinnige dingen gezegd. De BBB die aangeeft: we willen uit die impasse komen. We moeten niet polariseren. Sterk Lokaal Drenthe, voorzitter, die aangeeft... Je ziet ook dat er getwijfeld wordt aan rapporten, breder dan hier ook in de samenleving. JA21 die oproept nuance in het debat te bewaren, de Partij van de Arbeid zojuist ook oproept tot zorgvuldigheid en ik maak me dan wel enige zorgen als ik kijk hoe we hier het debat voeren. Er ligt een rapport van de heer Prins, waarvan de BBB zelf aangeeft: ja, het is geen wetenschappelijk rapport. Als je de stichting bekijkt die aangeeft wat hun belang is wat zij dienen, hun doelstelling, wat allemaal prima is. Maar ja, dan kun je daar toch, in ieder geval wat de ChristenUnie betreft, wat vragen bij stellen. Ja, is dat nou echt objectief? Dus, de oproep van de ChristenUnie is toch wel, laten we heel voorzichtig zijn met wat we hier allemaal op tafel leggen. Het is natuurlijk prima dat we onderling elkaar attenderen op: Hé, dit boek heb ik gelezen. Interessant, moet je ook eens lezen. Dit rapport heb ik gezien. Interessant, lees het ook eens. Maar zodra we hier in deze Staten formeel ook niet-wetenschappelijke producten op tafel gaan leggen en dat het ook nog de sommige partijen als een soort van, ja... Zoals ik al aangaf, op een voetstuk wordt gezet van "Nou, moet u nu eens kijken, nu komt er echt eens iets op tafel wat ons verder helpt", dan helpt het volgens mij niet om uit die impasse te komen. Helpt dat niet om die polarisatie tegen te gaan. Helpt het ook niet om die twijfel bij rapporten weg te nemen, die nuance in het debat te bewaren en die zorgvuldigheid te bewaren. Dus, onze oproep is toch echt: laten we die conformation bias, die bevestigingsfout, proberen te voorkomen en proberen weg te blijven bij 'Wij van WC-eend' en daarom zijn we als ChristenUnie ook niet voor datgene wat de PVV en de BBB in hun vragen voorstellen aan de Staten. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. U krijgt een interruptie van mevrouw Bolhuis.

Mevrouw Bolhuis: Bedankt, voorzitter. Zoals wij duidelijk in onze opening hebben aangegeven: de heer Prins is een wetenschapper. Het enige is dat rapport alleen niet wetenschappelijk onderbouwd is. Dus, dat wil ik even graag rechtzetten, want wij steunen dit rapport van harte en dat heb ik ook aangegeven. Hoe ziet de ChristenUnie het vervolg dan wel?

De voorzitter: Ga uw gang.

De heer Brandsema: Ja, ik weet niet helemaal op welk vervolg de BBB hier doelt.

Mevrouw Bolhuis: Om niet als WC-eend hier te zitten met elkaar, maar om gezamenlijk uit deze impasse te komen.

De heer Brandsema: Nou, voorzitter, dat heb ik eigenlijk geprobeerd net heel kort aan te geven. Dat is om echt terughoudend te zijn met hier zaken te agenderen waarvan je de objectiviteit in twijfel zou kunnen trekken, waarbij je je af kunt vragen: is dit nou echt wetenschappelijk? Waarbij het prima is dat je onderling elkaar in de wandelgangen attendeert op interessante dingen die je gelezen hebt. Dat helpt volgens mij om te voorkomen dat we hier toch het idee dat het mogelijk eens wij van WC-eend zou kunnen zijn. Dat is mijn oproep en dat doet volgens mij recht aan wat meerdere fracties aangeven om toch zorgvuldig te zijn, niet polariserend en proberen uit een impasse weg te blijven.

De voorzitter: Dank u wel, u krijgt nog een interruptie van de PVV.

De heer Vorenkamp: Ja, voorzitter, de heer Brandsema die wil graag officiële stempels hebben. Wetenschap, [bang], stempel. Geaccordeerd door het Rijk, stempel. Maar beseft de heer Brandsma, voorzitter, dan wel dat ook in de wetenschap een zekere bias aanwezig is, namelijk die hebben ook grote belangen, baantjes, budgetten, afdelingen. Die moeten wel behouden worden, die moeten uitgebreid worden, net als een economisch instituut, net als een bedrijf, en daar hebben ze bepaalde middelen voor. En dat zijn dus hun rapporten, hun wetenschappelijke uitkomsten.

De voorzitter: Heer Brandsema.

De heer Vorenkamp: Beseft de heer Brandsema dat, voorzitter?

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Er komen geen stempels van de overheid, als het goed is, op wetenschappelijke rapporten. Als dat wel zo is, is dat ook een kwalijke zaak en de PVV, voorzitter, heeft natuurlijk wel gelijk dat ook daar een risico in zit als het gaat om hoe worden universiteiten, onderzoeksgroepen gefinancierd, hoe worden onderzoekers gefinancierd? Daar zijn uiteraard ook voorbeelden van te vinden dat je zegt: "Hé, dat is geen zuivere koffie," en ook daar moet je heel kritisch zijn. En als de PVV dat vindt, wat ik helemaal onderschrijf, dan verwacht ik ook van de PVV, voorzitter, dat ze dat ook doen met de dingen die hun welgevallig zijn en hier op tafel leggen. Dus, ik ben het helemaal eens met de PVV en ik vraag hun ook dat te doen met dit soort rapporten.

De voorzitter: Een korte reactie.

De heer Vorenkamp: Ja, ik herhaal nog eens even, voorzitter, dat de heer Prins niet meer gedaan heeft dan aggregeren van uitkomsten van wetenschappelijke rapporten van diezelfde instituten waar ik het daarnet over heb, die ecologische instituten, et cetera. Hij heeft niets anders gedaan dan alles op rijtje zitten en daar een lijn doorheen trekken. Dank u wel. De heer Brandsema, tot slot. Ja, dat kun je niet wetenschappelijk noemen, maar ik vind dat de basis van zo een rapport een wetenschappelijke basis is en als u dat niet vindt, dan is dat uw mening. Ziet u dat ook zo?

De heer Brandsema: Ja, voorzitter, "(...) dan is het uw mening. Ziet u dat ook zo?" Voorzitter, heel kort. Het is natuurlijk niet zo dat als je verschillende wetenschappelijke rapporten bij mekaar veegt, dat dan datgene wat je daaruit concludeert per definitie ook wetenschappelijk is.

De voorzitter: Hartelijk dank, D66 en daarna Volt.

De heer Brinkhorst: Dank u, voorzitter. Ik zal me strikt laten bij het beantwoorden van de drie vragen die gesteld zijn. Over de werkwijze van de onderzoeker is D66 van mening dat zijn methode de gehele

staat van de natuur reduceert tot een gebrekkige en oude lijsten van typische soorten. De uitkomsten hebben geen theoretische inbedding. Even een voorbeeld: er is een fout gemaakt bij de soort selectie, waar bijvoorbeeld H40 en 30, droge heide, nog best een aantal nuttige functies heeft, gaat de onderzoeker bij H40.10.B, vochtige heide, kennen we bij laag veen, helemaal de fout in en hier heeft de onderzoeker het habitattype effectief gereduceerd tot één plant. De uitkomsten, het antwoord op vraag twee, zijn in de ogen van D66 dan ook zeer arbitrair en ik begrijp ook dat BBB ook hier en met haar velen, zeggen dat dit geen wetenschappelijk rapport is en we zullen daarom de gedeputeerde niet vragen om een dergelijk rapport op te stellen voor de provincie Drenthe en daarmee is ook vraag drie voor ons beantwoord. Lopende het debat zagen we ook dat er een motie zou komen. Wij zien deze motie alleen maar als vertragend en wij zouden liever zien dat er een versnelling komt, want daarmee zal Drenthe alleen nog maar mooier kunnen worden.

De voorzitter: Dank u wel, u krijgt een tweetal interrupties. De BBB als eerste, mevrouw Bolhuis.

Mevrouw Bolhuis: Bedankt, voorzitter. U geeft aan dat de methode een gebrekkige methode is. Waar gaat hij de fout in? U geeft aan verschil verschillende planten en dat het niet klopt. Waar gaat de heer Prins de fout in, volgens u.

De heer Brinkhorst: Bijvoorbeeld, nou... Bijvoorbeeld, er wordt normaal gesproken gemeten met kilometers, vierkante kilometers. Hier wordt 25 vierkante kilometers gebruikt, die vakken, en zo kan ik nog talloze fouten noemen. Maar, ik denk dat even hier buiten deze vergadering moet.

Mevrouw Bolhuis: Voorzitter, als u het hier duidelijk aangeeft over dat hij de fout in gaat, dan vind ik het ook fijn als u dat kunt onderbouwen waarin hij dan de fout in gaat. Ik heb net al een plantsoort genoemd waar een duidelijke fout is gemaakt.

De voorzitter: Dank u wel. JA21, u had ook een interruptie.

De heer Van den Brand: Voorzitter, om de bias van heer Brinkhorst te duiden. Een vraag aan heer Brinkhorst: Heeft die op dezelfde manier zo kritisch gekeken naar de onderbouwing van de huidige norm en van het huidige model? Want, eerlijk gezegd, misschien komen we daar vandaag ook nog wel over te spreken, bij dat model kan je ook nog wel wat vraagtekens zetten. Maar de vraag is heel concreet: heeft heer Brinkhorst zo nauwkeurig en als hij nu schetst over wat hij in dit rapport als fout zag, dat ook bekeken in de onderzoeken die hebben geleid tot de normen die we nu hebben?

De voorzitter: Heer Brinkhorst.

De heer Brinkhorst: Ja, als we het over modellen moeten gaan hebben, dan hebben we denk ik een hele lange discussie. Ik snap ook niet goed waar u naartoe wilt en ik denk dat ik het kort af kan doen met het antwoord: nee.

De voorzitter: Dat is inderdaad een duidelijk, kort antwoord.

De heer Van den Brand: Voorzitter, dan is voor mij die bias die heer Brinkhorst heeft bewezen. Bias, dus vooringenomenheid, in feite, van dit rapport moet wel fout zijn. Ik ga zoeken of ik iets kan vinden en ik had graag gezien dat heer Brinkhorst dat ook had gedaan met de rapporten die de uiteindelijke bron zijn van de normatiek die we hier in dat land hanteren.

De voorzitter: Duidelijk. U krijgt een tweede interruptie... of een derde interruptie van Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Schoenmaker: Dank u wel, voorzitter. Ja, ik vond uw betoog erg goed. Erg sterk. U brandt het hele rapport af omdat het niet wetenschappelijk onderbouwd is, dat het geen wetenschappelijk onderzoek is. Kunnen wij hieruit opmaken dat D66 deze Statenperiode niet weer komt met onderzoeken die niet wetenschappelijk onderbouwd zijn? Of is het een soort van cherry picking?

De heer Brinkhorst: Die belofte doe ik u graag, want dit soort oogkleppen proza bespreken we niet graag hier.

De heer Schoenmaker: Dan ben ik blij met het antwoord. Dan is iedereen er nu van getuige dat D66 niet komt met onderzoeken die niet wetenschappelijk zijn.

De voorzitter: Dank u wel. Goed, dan dank ik D66 en wil ik graag het woord geven aan de fractie van Volt en vervolgens de SP.

Mevrouw Kramer: Voorzitter, geen last van de ogen, maar wel trillende handen - omdat het altijd weer spannend is om te beginnen, maar vooral met heel veel zin sta ik hier. Ik heb het onderzoek gelezen van voormalig wetenschapper heer Prins. Voor de duidelijkheid, het gaat hierbij om een mening van een landbouweconoom die uitspraken doet over een ander vakgebied, namelijk de ecologie. Bij mij ziet de start van een verdieping van een onderzoek eruit door te gaan zitten met een kop cappuccino en vanuit interesse en nieuwsgierigheid het document te openen. Dat deed ik nu ook, maar ergens bij het lezen sloeg mijn interesse om in verwondering en kwam de vraag in mij op: wat zijn we hier aan het doen? Die verwondering groeide, want dit document mag helemaal geen onderzoek worden genoemd. Dat hebben we ook al vaker gehoord. De methode en de conclusies zijn niet getoetst door onafhankelijke collega's, de peer review, en dat is wel gebruikelijk binnen de wetenschap.

De voorzitter: Inderdaad, u krijgt interruptie. U geeft daar mooi tijd voor. Mevrouw Bolhuis.

Mevrouw Bolhuis: Bedankt, voorzitter. Sta ik weer. Mevrouw Kramer, u geeft aan dat dit een mening van een landbouwer is. Bent u het er dan mee eens dat dit geen samenvoeging is van allemaal data dat uitgewerkt is in dit rapport?

Mevrouw Kramer: Hij heeft zeker heel veel data gebruikt om zijn mening te kunnen vormen. Dat klopt.

De voorzitter: Gaat u verder met uw betoog.

Mevrouw Kramer: [Mevrouw Kramer spreekt zonder microfoon] Het kan ook zonder microfoon. Volt is van mening dat het daarom niet productief is om de inhoud van dit document te bespreken en zeker niet te gebruiken als basis voor verder onderzoek. Maar, los van het feit dat we dit soort werk niet kunnen en moeten scharen onder wetenschappelijk onderzoek, en dat al reden genoeg is om het werk aan de kant te schuiven, is er iets essentieels wat mij nog veel meer dwars zit en eigenlijk ook frustreert. Het is politiek gezien makkelijker om moeilijke keuzes uit de weg te gaan op basis van een document dat het probleem ontkent. Maar, het ontkennen van echt bestaande problemen leidt af van het vinden van oplossingen hiervoor. Een debat over potentiële oplossingen is waar wij als politiek onze energie in moeten gaan steken. Alleen op die manier komen we vooruit en werken we toe naar het realiseren van ontwikkelingen rondom infrastructuur, woningbouw, energie en evenementen in deze provincie. Dit onderzoek, dat ook nog een bijdraagt aan polarisatie, zorgt voor stilstand, en dat terwijl we met zijn allen vooruit willen en moeten. En dus, het antwoord van Volt op de drie vragen, dat zal je niet verbazen, is dat we ons niet kunnen vinden in de uitkomst van het onderzoek en de wijze waarop het is uitgevoerd en dus ook niet het nut zien in verder onderzoek op basis van dit onderzoek. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, u krijgt een interruptie van de PVV.

De heer Vorenkamp: Ja, voorzitter. Volt, mevrouw Kramer, die noemt die diverse keren, voorzitter, dat de uitkomsten van het onderzoek niet bevallen. Die komen niet in hun kraam te pas, bij mevrouw Kramer. Dat kan ik me inderdaad heel goed voorstellen, want die zien graag uitkomsten die wel in de kraam te pas komen. Maar, zij vraagt ook weer naar de wetenschappelijke stempel. Dus... Maar, beseft u wel, u zit hier in een bijeenkomst, een commissievergadering, zo meteen in Statenvergaderingen ook, waarin heel veel rapporten besproken worden, die in navolging van Sterk Lokaal, die niet-wetenschappelijk zijn. Het zijn gewoon rapporten die opgesteld zijn door één of ander bureau, die niet peer reviewed zijn, maar op basis waarvan we wel beslissingen nemen. Dus, als u alleen maar beslissingen wil nemen op basis van wetenschappelijke rapporten, bent u hier niet op uw plaats. Beseft u dat?

Mevrouw Kramer: Voorzitter, dan... Dat is een heel terecht punt en dat dwingt mij, maar ook ons allemaal, om goed te kijken naar de onderzoeken, de documenten, die we gebruiken als basis voor de besluitvorming en voor de gesprekken die we voeren. En het eerste punt, dat ik kijk naar dit artikel, bij voorbaat al, omdat het waarschijnlijk niet in mijn straatje past, dat heb ik juist willen... Dat doe ik juist niet. Vandaar dat ik altijd met nieuwsgierigheid naar onderzoeken kijk. Dus, ik ben bij voorbaat niet (ge)biased, als ik het zo mag zeggen.

De voorzitter: Duidelijk. Heel kort.

De heer Vorenkamp: Voorzitter, dat is wat links altijd doet: op het moment dat het niet in de kraam past, dan gaan ze het op de persoon spelen. Dat wordt hier dus ook gedaan.

De voorzitter: Dank u wel. Dat is een toevoeging, geen vraag. Fractie van de BBB, mevrouw Bolhuis.

Mevrouw Kramer: En ik onderschrijf het niet, trouwens.

Mevrouw Bolhuis: Bedankt, voorzitter. Mevrouw Kramer, ik heb even een inkoppertje: u geeft aan dat u in debat potentiële oplossingen zoekt, dus u gaat akkoord met ons voorstel om een project Liefstinghsbroek uit te voeren?

Mevrouw Kramer: Nou, die koppeling wordt heel snel gemaakt. Dat gaat mij echt te snel en ik vind twee dingen hierbij, dat heb ik ook aangegeven: ik vind dat als we besluiten om een voorstel om een verder onderzoek te doen op basis van dit type onderzoek, kan ik daar niet in meegaan. Het andere is dat wij het belangrijk vinden dat we eerst het voorstel zien voordat we überhaupt erin meegaan. Dus, ik kan dat niet nu aangeven en ik hoop dat we daar met zijn allen goed over nadenken, dat het voorstel nog moeten zien voordat we er iets over zeggen.

De voorzitter: Hartelijk dank. Was u aan het eind gekomen van uw betoog?

Mevrouw Kramer: Zeker. Bedankt, voorzitter. Dank u wel.

De voorzitter: VU ook bedankt. Geef ik nu het woord aan... Wie was het ook alweer? De SP, de heer Van de Weg.

De heer Van de Weg: Dank u wel, voorzitter. Het zal u niet verbazen dat mijn bijdrage, onze bijdrage, eigenlijk wel een beetje in de lijn is van de Partij van de Arbeid, de ChristenUnie en Volt. Voorzitter,

ons wordt gevraagd op basis van de conclusies van één persoon, met alle respect voor zijn academische carrière en post-academische betrokkenheid, in te stemmen met een onderzoek en daarmee eigenlijk een aantal wetenschappelijke studies en conclusies van jaren en - bij wijze van spreken, zou je terug kunnen gaan tot de Club van Rome in 1968 - terzijde te leggen? De heer Prins refereert wel aan een aantal bronnen dat hij onderzocht en geraadpleegd heeft, maar zegt ook eerlijk op pagina 6, "(...) de effecten van stikstof op de ecosystemen (?) waren voor mij grotendeels onbekend terrein." En nu voelde de heer Prins plotseling een soort van roeping. Hij maakte zich ernstig zorgen over de verdeeldheid in de samenleving en wellicht denkt hij er met zijn conclusies een bijdrage aan te leveren die verdeeldheid op te heffen, of in ieder geval minder groot te maken. Maar, volgens ons is er dan maar één slachtoffer als we daarin mee zouden gaan, en dat is de natuur. Wij vroegen ons af waarom de heer Prins dan niet in zijn actieve wetenschappelijke carrière die behoefte voelde en wellicht een carrièreswitch had moeten maken. Maar, het is uiteraard niet aan ons om in de loopbaan keuzes van de heer Prins te treden. Voorzitter, we kunnen hier nog heel veel woorden aan wijden en wij zien absoluut geen perspectief om nu een aantal zaken waar we mee bezig zijn - want er werd net ook gezegd iets over generalistisch of generiek, maar we hebben ook een DPLG waardoor waarmee we behoorlijk inzoomen op de Drentse situatie, dus het is allemaal niet zo generiek en generalistisch - om een aantal zaken on hold te zetten en een onderzoek in gang te zetten op basis van conclusies van één, hoe respectabel ook, één persoon. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: U wordt bedankt, geen interrupties. Dan geef ik graag het woord geven aan Forum voor Democratie, aansluitend GroenLinks.

De heer El Masoudi: Dank, meneer de voorzitter. Forum voor Democratie zei het al in 2019 en we zullen het blijven herhalen: Het stikstofbeleid, dat gebaseerd is op ondeugdelijke rekenmodellen, is niet in het leven geroepen om de natuur te beschermen, maar is gericht op het decimeren van de boerenstand. Opmerkelijk genoeg zien we dezelfde kaart opnieuw toegepast in het rapport dat nu voor ons ligt. Dit wordt onder andere geïllustreerd door de conclusie waarin wordt benadrukt dat er wordt gestreefd naar verdere verduurzaming van de landbouw. Onze reactie op de vragen gesteld door de BBB en PVV zal daarom duidelijk een afwijzing zijn van deze realiteit, waarin feiten en fictie niet meer scherp van elkaar te onderscheiden zijn. Wij zien dus geen meerwaarde in verder onderzoek. Mijn oproep aan de PVV en BBB is dan ook: waarom zien zij nou niet in, of waarom willen misschien niet inzien, dat we helemaal niet te maken hebben met een stikstofcrisis maar met een groot stikstofschandaal. En, waarom scharen zij niet achter de echte oppositie, zodat we samen een vuist kunnen maken voor het behoud van de agrarische sector, in plaats van die schijn oppositie van een beetje meer of een beetje minder, waarmee je uiteindelijk meegaat in die grote leugens. Dank u wel.

De voorzitter: U krijgt nog een interruptie van de SP. Heer Van de Weg.

De heer Van de Weg: Dank u wel, voorzitter. Kan meneer El Masoudi ook aangeven wat hij bedoelt met de agrarische sector?

De voorzitter: Gaat uw gang.

De heer El Masoudi: Ja, landbouw. Ja, ik weet niet waar u natuurlijk wil? Gewoon, landbouw. De agrarische sector. Waar wilt u naartoe, een definitie? ... ...

De heer Van de Weg: In de huidige vorm, met de huidige ontwikkelingen. Groter, nog effectiever, efficiënter. Even heel praktisch, concreet. Koeien die nog meer melk moeten geven per jaar? Dus, we willen nog meer goedkoper en nog meer exporteren. Dus, bedoelt u dat met de agrarische sector?

De heer El Masoudi: Nee, met de agrarische sector bedoel ik gewoon de boerenstand, gewoon de boeren, de veehouders, gewoon... Ja...

De heer Van de Weg: Zonder enkele rem?

De heer El Masoudi: Ja.

De heer Van de Weg: Duidelijk.

De voorzitter: En u krijgt nog een interruptie van de PVV.

De heer Vorenkamp: Dank u, voorzitter. Ja, Forum voor Democratie, die ziet geen nut of noodzaak voor verdere onderzoeken. Maar, is Forum voor Democratie niet onder de indruk van het gegeven dat de hele maatschappij, in feite, stilgezet wordt vanwege stikstofbeleid, natuurbeleid? Wat dit rapport dus probeert onderuit te halen, of in ieder geval laat zien dat het niet nodig is. En daarmee, als dit rapport op een gegeven moment... Dit rapport zal na de verkiezingen ook door de Tweede Kamer behandeld worden... Wordt ook in andere provincies behandeld. Dit rapport zou kunnen leiden tot afbraak en misschien wel het opheffen van de hele Stikstofwet.

De voorzitter: Kunt u tot een vraag komen?

De heer Vorenkamp: Nou ja, mijn vraag is: Waarom zou u dan toch niet voor verdere onderzoeken die dit kunnen bewerkstelligen... Waarom zou je dan toch tegenstemmen? Dat begrijp ik niet.

De heer El Masoudi: Forum voor Democratie gelooft niet in oplossing binnen de kaders... Het rapport wat nu voor ons ligt, dat is gestoeld op al de aannames die het kabinet heeft gesteld en wij geloven niet dat daar de oplossing ligt. En, wij willen graag... Wij hebben een alternatief buiten die gestelde kaders en dat maakt dat wij er dus niet mee kunnen instemmen om het onderzoek voort te zetten.

De voorzitter: Dank u wel. U krijgt een interruptie van JA21 en ik sta nog alleen vragen toe, omdat we anders veel te veel uit de pas lopen. Dus, alleen een korte vraag, graag,

De heer Van den Brand: Ja, dat is lastig nu, natuurlijk.

De voorzitter: U zult het wel moeten doen, heer Van den Brand. ... ...

De heer Van den Brand: Gelooft Forum voor Democratie nou echt dat het allemaal een vooropgezet plan is? Ik zou graag zien dat deze discussie hier in dit huis ging om het kennis verwerven en misschien het herzien van meningen. In mijn bijdragen...

De voorzitter: Ja, we gaan alleen naar de vragen. U krijgt niet de ruimte om opnieuw een betoog te houden.

De heer Van den Brand: Oké.

De voorzitter: Graag een reactie.

De heer El Masoudi: Forum voor Democratie gelooft dat dit geen natuurlijk gegeven is. Het is niet zo maar uit de lucht komen vallen. Het is... Het probleem is top-down op ons neergedaald. Dus... Ja, ik

weet niet hoe je het wil definiëren van... Ik weet niet hoe u het noemde, vooropgezet plan. Ja, als u dat dan een vooropgezet plan vindt. Ja, dan is dat... Dan geloven wij dat, ja.

De voorzitter: Dank u wel. Krijgt nu de fractie van GroenLinks het woord en tenslotte aansluitend de VVD. ...

De heer Rook: Gelukkig past mijn laptop erop.

De voorzitter: Ga uw gang.

De heer Rook: Voorzitter, de vraag die GroenLinks zich hier stelt is wat de taak dan van politici eigenlijk is. En de taak van politici is volgens GroenLinks niet het voeren van wetenschappelijke discussies. Wat GroenLinks betreft, stellen we hier in dit huis beleidsprioriteiten op basis van wetenschappelijke consensus en wat ons betreft kiezen voor een gezonde natuur en een gezonde aarde in de toekomst. Wetenschappelijke consensus is volgens GroenLinks duidelijk: de biodiversiteit holt achteruit en de klimaatcrisis wordt steeds urgenter, en keer op keer blijkt uit onderzoeken dat de natuur steeds verder achteruit holt. En wat GroenLinks betreft, is de conclusie dat doelen en maatregelen hard nodig zijn om dat in orde te maken. We hebben te maken met Brusselse en Haagse normen en regels, of we dat hier met zijn allen leuk vinden of niet. Desondanks heb ik een poging gedaan om op de stoel van de wetenschapper te gaan zitten en ik heb afgelopen zondag de moeite genomen om het rapport nader te bestuderen. Indrukwekkende hoeveelheid cijfers, daarvoor onze complimenten. We zijn ook blij dat de auteur de noodzaak inzien van een voortvarende aanpak van verdroging, maar we vinden ook dat de heer Prins het ons wel makkelijk maakt om het rapport te bekritiseren, want het is lang niet overal duidelijk welke informatie in het rapport precies uit welke bron komt. In ieder geval, voor mij is het niet duidelijk geworden en als ik het paper in zou leveren aan professoren, dan denk ik dat ik het ongelezen terug zou krijgen. Dus, wat dat betreft zien waar nog wel ruimte voor verbetering. Wat volgens GroenLinks vooral ontbreekt, is informatie over biodiversiteit en daar horen we de indieners ook niet over. Hoe is daar nou eigenlijk mee gesteld? Want, de afname van bepaalde soorten en de overwoekering ervan door anderen is wat GroenLinks betreft wel een probleem en dat is ook al eerder in verschillende politieke debatten zo gesteld, en dat is ook onderdeel van de beleidslijn geworden. En nogmaals, het rapport geeft hier geen duidelijkheid over. Voorzitter, het bespreken van dit matige rapport is, wat ons betreft, tijdsverspilling en met de huidige stikstofcrisis, in het bijzonder de bijbehorende ernstige rapport, valt wat ons betreft ook buiten de orde. We moeten gewoon aan de slag en het had de BBB en PVV wat ons betreft gesierd als het gewoon een wetenschappelijk rapport had ingediend en dan kunnen we vooral de discussie voeren over de inhoud. Kortom, wetenschappelijke consensus is duidelijk: de ernst van biodiversiteit en de klimaatcrisis is ook duidelijk. Wat ons betreft gaan vooral gauw aan de slag. Dank u wel.

De voorzitter: U ook bedankt en dan geef ik graag het woord aan de VVD, mevrouw Martens.

Mevrouw Martens: Voorzitter, eerst even procesmatig: we horen twee onderwerpen door elkaar heen in dit debat, de gestelde vragen over het onderzoek van Henri Prins primair, wat het agendavoorstel was. Vervolgens horen we in de bijdrage van de BBB, als ook her en der in een reactie in het debat, een voorstel voor een proefproject Liefstinghsbroek is genoemd. We zullen ons in onze bijdrage richten op het onderwerp wat geagendeerd is, namelijk het onderzoek van Henri Prins. Voorzitter, dan nu inhoudelijk een hopelijk start de zandloper opnieuw. Het Drents Programma Landelijk Gebied vraagt ons als politiek om keuzes te maken, om hiermee doelstellingen te halen. Maar, hoe ver staan we van onze natuurdoelen af? Dat is de onderliggende vraag die we in dit agendavoorstel van BBB en PVV lezen. We hadden gehoopt hier een objectief antwoord op te krijgen op basis van de uitkomsten van de Drentse natuurdoelanalyses. Het leverde ons als VVD-fractie vooral aanvullende vragen en zorgen

op. Teveel gestaafd op aannames en bij onvoldoende zicht wordt uitgegaan van het slechte scenario. Ook is het onderzoek nog niet compleet, zoals we vanmorgen van gedeputeerde Van Dijk hebben gehoord bij de vraag over de kanttekeningen, maar toch worden er zwaarwegende conclusies uitgetrokken. We zijn het dan ook eens met de fracties van de BBB en de PVV dat we in de onderzoeken en rapporten, die aan de basis van deze doelstellingen liggen, we scherp moeten blijven op aannames, subjectieve ervaringen, op het bijplussen van de al uitdagende doelstellingen, en we moeten blijven kijken of er voldoende naar alle drukfactoren is gekeken. Echter, in de optiek van de VVD moeten we ons niet laten verleiden tot een discussie over een nieuw onderzoeksmethodiek, dus niet een geheel nieuw onderzoek laten uitvoeren, bijvoorbeeld het onderzoek van Henri Prins. Ondanks dat we kritisch zijn op bepaalde uitkomsten van de natuurdoelanalyses, zou dit in onze optiek wel de basis moeten blijven vormen voor het verdere DPLG traject. Het is immers opgesteld vanuit ons Provinciehuis en zou daarmee een objectief karakter moeten hebben. Ja, voorzitter, het woord zou is hier bewust gekozen, aangezien we als fractie er nog niet voldoende van overtuigd zijn dat de uitkomst een dikke voldoende haalt. Het ontbreekt aan een brede beschouwing. Het is onvoldoende ingegeven vanuit de verschillende invalshoeken en stromingen, en we zouden veel meer naar alle kritische input moeten luisteren en dit gebruiken tezamen met, bijvoorbeeld, het nog te ontvang advies van de Ecologische Autoriteit om daarmee de huidige natuurdoelanalyses alsnog een dikke voldoende te laten scoren. Onderzoeken die zijn aangehaald met de agendering kunnen bijvoorbeeld heel goed als een contra-expertise worden gebruikt om daarmee juist een brede beschouwing op het hele verhaal te krijgen.

De voorzitter: Kunt u komen tot een afronding?

Mevrouw Martens: Dat kan. Tot slot - ik was er inderdaad - indien uit deze herkansing zou blijken dat beleid en of maatregelen op het gebied van stikstof, landbouw en natuur kunnen worden bijgesteld, dan zijn wij als fractie van mening dat we deze kansen moeten benutten. Immers, voor een vitale provincie moeten we vooral blijven kijken wat nog kan.

De voorzitter: Hartelijk dank. U krijgt nog een hele korte, daar ben ik van overtuigd, hele korte interruptie van de PVV.

De heer Vorenkamp: Een simpele interruptie. Mevrouw Martens van de VVD, die noemt dit onderzoek een ecologisch onderzoek, maar dat is een grote vergissing. Het is in feite een...

De voorzitter: Ik sta alleen vragen toe, heb ik aangegeven.

De heer Vorenkamp: Statistische analyse is het. Beseft mevrouw Martens dat wel, dat het juist geen ecologisch onderzoek is, maar recapitulatie, het op een rijtje zetten van allemaal wetenschappelijke ecologische onderzoeken en de uitkomst daarvan.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Martens.

Mevrouw Martens: Ik kan hem kort beantwoorden. Wij hebben het onderzoek echt gezien als een onderzoek, inderdaad, op basis waarvan je kan kijken wat de huidige staat is van verschillende natuurdoelstellingen, de ecologische status, maar ook dat hebben we teweeg weten te brengen met de natuurdoelanalyses. Dus, in zoverre zien wij het onderzoek van Henri Prins, net zoals de natuurdoelanalyses: je probeert in kaart te krijgen. Wat is nou de werkelijke staat van de natuur?

De voorzitter: Dank u. Goed, dan zijn alle fracties uitvoerig aan het woord geweest. Volgens mij hebben we dat goed kunnen laten bespreken. Ik wil nu graag het woord geven aan GS en daarmee denk

ik ook dat een tweede termijn overbodig is. Dat doe ik heel voorzichtig, maar u heeft natuurlijk altijd de mogelijkheid om een korte interruptie te geven. Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Dank u wel, voorzitter. De vragen die aan de Staten zijn gesteld, die zijn ook aan ons gesteld, uiteraard. Laat ik aangeven, we waarderen het dat er vanuit de samenleving mee wordt gedacht over de methodiek van de rapportage en de beoordeling van onze Natura 2000 doelen. Het document van de heer Prins gebruikt voor de data gerenommeerde partijen die de aanwezigheid van soorten in de Nederlandse natuur bijhouden. Het document gaat in op het gebruik van verspreidingsgegevens van de typische soorten op basis van de landelijke gegevens en geeft daarmee een beschrijving van de landelijke bevindingen. Het rapport kan daarmee een aanvullende kijk geven op de staat van onze Nederlandse natuur. Voor de beoordeling van de ontwikkeling van waarden in de specifieke Natura 2000-gebieden, zoals onlangs in de natuurdoelanalyses is gedaan, zijn we als provincie door het Rijk gehouden vastgestelde parameters te gebruiken. Deze zijn door het Rijk vastgelegd in, onder andere, het doelendocument Natura 2000, aangevuld met de profieldocumenten van de verschillende instandhoudingsdoelen en deze gaan verder dan de vergelijking zoals deze door de heer Prins zijn gemaakt. De concept natuurdoelanalyses zoals Drenthe en de andere provincies dit jaar hebben aangeleverd aan de Ecologische Autoriteit, zijn opgesteld aan de hand van de 'handreiking NDA eerste cyclus'. De provincies hebben met het LNV samengewerkt aan deze handreiking en deze is door de provincies onder bestuurlijk mandaat in het IPO geaccordeerd en op dit moment wachten we op de inhoudelijke terugkoppeling van de Ecologische Autoriteit. Wel wil ik u graag namens het college aanbieden om u, Statenleden, in een nader in te plannen bijeenkomst mee te nemen in de werkwijze hoe de provincie haar Natura 2000 waarden moet beoordelen. Dan nemen we u mee in de systematiek van de Vogel- en Habitatrichtlijn en Natura 2000, dit dan ook, inclusief de landelijke verantwoordingssystematiek, zijnde beheerplannen natuurdoelanalyses en monitoringsmethodieken. Eén antwoord op de volgende vraag of het betekenisvol genoeg is: met Rijk en provincies hebben we gezamenlijk een methodiek afgesproken waarmee de natuurdoelanalyses zijn opgesteld, ik refereerde daar net al aan. Het rapport van de heer Prins volgt niet deze afgesproken methodiek. We nemen de weergave van de heer Prins wel mee richting het IPO om te kijken of en hoe we dit soort weergave mee kunnen nemen. Bovendien zijn we momenteel bezig om de Vogel- en Habitatrichtlijndoelen en opgaven beter locatie specifiek te visualiseren en te publiceren, bijvoorbeeld de exacte ligging van de habitattypen en de in het beheerplan en in de NDA geconcentreerde drukfactoren, en we kunnen toezeggen dat we willen onderzoeken welke informatie we aanvullend Drenthe breed nog kunnen ontsluiten en publiceren. Dat doet echter niets af aan de conclusies zoals we die nu in de concept natuurdoelanalyses hebben gesteld. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Blijft u vooral staan, u krijgt nog een interruptie. Gaat uw gang?

De heer Rook: Allereerst dank aan de gedeputeerde voor de sterk inhoudelijke bijdrage. Waar ik nog wel even nieuwsgierig naar ben, wat ik ook in mijn bijdrage aangaf, is dat uit dit rapport, wat GroenLinks betreft, niet blijkt of we daadwerkelijk problemen met de biodiversiteit hebben. Dat bleek wel uit heel veel andere wetenschappelijke rapporten en mijn vraag is: deelt het college die observatie?

Gedeputeerde Van Dijk: Kijk, aan de natuurdoelanalyses... Ik heb net al gerefereerd aan de systematiek die wij moeten hanteren. Daar worden veel wetenschappelijke onderzoeken voor gebruikt. Ja, daar vertrouwen wij op, nu nog, maar ik heb ook aangegeven: we gaan het nog in IPO-verband bespreken, zeker.

De voorzitter: Ik dank u wel. Geef ik het woord aan Volt.

Mevrouw Kramer: Ja, voorzitter, dank voor uw toelichting. U geeft aan wel te kijken waar we aanvullend onderzoek kunnen doen. Heb ik dat goed... Volgens mij heb ik dat goed... Heb ik dat goed begrepen? Nee, want de vraag die daarbij hoort, is: wat verwacht u dan qua vertraging in het hele proces? Want, we moeten ook door.

Gedeputeerde Van Dijk: Ja, dat klopt. Nee, aanvullend onderzoek, dat heb ik niet gezegd. Ik heb gezegd: we gaan kijken hoe we andere onderzoeken eventueel mee kunnen nemen en dat ga ik in het IPO bespreken. Voor een rapport als deze, wat voor waarde gaan we daaraan hechten? Hoe gaan we daarmee om in de toekomst? Dus, het is niet zo dat we nou zeggen van: nou, dit gaan we wel doen, dat gaan we niet doen. Er ligt een systematiek, die moeten we hanteren, daar nemen we u graag in mee in een brede sessie hier in de Staten van hoe moet dat dan? Welke systematiek gebruiken we, et cetera, en wij staan wel degelijk open om bijvoorbeeld andere systematieken gewoon in te brengen in IPO. Kunnen we hier iets mee? Moeten we hier iets mee? Et cetera, maar we moeten terug naar de basis en de basis ligt in het IPO.

Mevrouw Kramer: Helder. Kunt u mij dan uitleggen waarom u die stap wilt zetten? U moet terug naar het IPO, snap ik, met dat wat er is, maar waarom wilt u dan ook nog naar andere onderzoeken kijken?

Gedeputeerde Van Dijk: Nou, net als vele fracties zitten we niet te wachten op die polarisatie en dan moeten dingen die nu boven de markt zweven gewoon weg, wat mij betreft, en op het moment dat je kunt kijken naar wat klopt wel, wat klopt niet? Op basis van welke onderzoeken? Wat kun je wel meewegen en wat niet? Nou, daar zullen we in IPO verband met elkaar over moeten spreken om dat goed te duiden.

Mevrouw Kramer: Laatste vraag van mijn kant: hoe borgt u dan dat we toch de vaart erin inhouden, omdat we zoveel uitdagingen hebben die we willen aanpak in Drenthe?

Gedeputeerde Van Dijk: Ik zie dit vooral als gesprekken binnen IPO die losstaan van het proces zoals we dat nu hebben lopen. Dus, daarnaast.

De voorzitter: Hartelijk dank. Volgende interruptie van de heer Van de Weg.

De heer Van de Weg: Dank u wel, voorzitter. Gedeputeerde, begrijpen wij het goed dat u zegt: ik neem dit onderzoek van de heer Prins mee naar het IPO.

Gedeputeerde Van Dijk: Dit onderzoek en wellicht zijn er nog wel andere onderzoeken die in andere provincies boven tafel zijn gekomen, maar ik zal in ieder geval dit onderzoek meenemen van "Jongens, hoe gaan we dit nou op waarde beoordelen?".

De heer Van de Weg: Maar, waarom? Waarom neemt u dat mee?

Gedeputeerde Van Dijk: Nou, omdat het hier is ingebracht en omdat nadrukkelijk het verzoeken is geweest van beoordelen het nou eens, en dat ga ik doen in IPO verband.

De heer Van de Weg: Oké, ja... Dat verbaast mij, en de tweede vraag... Wat collega, mevrouw Kamer van Volt, zegt: Kunt u ons garanderen dat een en ander waar u nu mee aan de aan de slag gaat, dat dat niet de vertragende werking heeft op alle processen die nu lopen, zoals met DPLG en al dat soort dingen die door moeten gaan, met Prolander, dat dat wel doorgaat?

Gedeputeerde Van Dijk: Op dit moment zijn er natuurdoelanalyses, die zijn leidend. Dat is het, en we gaan gewoon door.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp: Dank u, voorzitter. Ik ben blij met de reactie van de gedeputeerde. Hij gaat het rapport meenemen, in ieder geval, serieus nemen en meenemen naar het IPO, maar ik zou ook graag eens een evaluatie willen horen van de gedeputeerde, als hij dit rapport nou, wat nogal kwantitatief is en ook met betrekking tot de Natura 2000-doelen en -types, et cetera... Als je dat nou afzet tegen andere ecologische rapporten die afgeleverd zijn, bijvoorbeeld in Friesland, en als je dat dan vergelijkt dus ook qua kwantitatieve gegevens, hoe je dat dan beoordeelt, want wij... Ik weet dus uit waarneming dat die andere rapporten vol staan met misschien, waarschijnlijk, mogelijk. Nou ja... Zo kan ik nog een heleboel kwalificaties opgeven, maar heel weinig kwantitatieve onderbouwing en kwantitatieve lijnen waarin je ontwikkelingen ziet. Hoe beoordeelt u dat?

De voorzitter: gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Ik heb volgens mij net in mijn bijdrage duidelijk aangegeven dat wij het waarderen dat dit soort rapporten ook ter tafel komen, en dat we die ook moeten wegen en op waarde moeten schatten. Op dit moment is ons uitgangspunt nog steeds de NDAs en alle onderzoeken die daaraan ten grondslag liggen, vanuit de opdracht vanuit IPO en LNV.

De voorzitter: U krijgt nog een interruptie van de ChristenUnie.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Ja, een groot deel van de reactie van het college, dat stemt de ChristenUnie positief, maar het laatste stukje niet en dat gaat over het feit dat de heer Van Dijk aangeeft ook dit onderzoek mee te zullen nemen en richting IPO. Tegelijkertijd geeft de gedeputeerde namens het college aan juist niet te willen polariseren in dit debat en dat roept bij mij toch wel de vraag op, voorzitter, welke criteria hanteert de heer Van Dijk als het gaat om wat wel mee te nemen, niet mee te nemen, want juist om niet te polariseren, niet nog extra verwarring in dat complexe debat te strooien, is het denk ik van belang om te weten waar je welke kaders je meeneemt, welke grens je stelt. Dus, op basis waarvan zegt het college, dit rapport wat hier staat, waarvan zijn eigen fractie aangeeft dat het geen wetenschappelijk rapport is, zegt het college toch: nou, maar we gaan het wel meenemen richting IPO en het bevordert niet de polarisatie die er ook al is.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: U hebt mij horen zeggen dat ik het meeneem naar IPO om te kijken hoe en of we dit soort weergaven mee kunnen nemen. Dat heb ik aangegeven en dat betekent en dat ik gewoon ook in IPO-verband aan de collega's wil vragen van "Joh, dit leidt bij ons hier in Drenthe tot een debat van nou, hoeveel tijd. Hoe gaan we dit in de toekomst ook meewegen? wat gaan we hiermee doen? Wat kunnen we hiermee?". Dat ga ik doen. Ik ga nu niet zeggen van: we moeten dit ook meenemen, of zo. Dat wil ik vragen aan de collega's in IPO-verband, wat gaan we doen met dit soort rapporten? Want, het is al meer gezegd, er zullen meer van dit soort rapporten waarschijnlijk boven tafel komen. Op dit moment is het uitgangspunt nog steeds, bij 12, de instructie voor het opstellen van de NDAs, de uitvoering en uiteindelijk de NDAs. Dat is nog steeds het uitgangspunt waarmee we hier werken in Drenthe en in de rest van Nederland. Dat is het uitgangspunt, maar ik wil wel weten van andere collega's hoe gaan we om met dit soort rapporten? Ik wil ze niet zomaar van tafel vegen, dat is mijn boodschap.

De heer Brandsema: Nou, voorzitter. Kijk, als de heer Van Dijk bedoelt, ik zit in een appgroep met allerlei andere gedeputeerden uit Nederland en we komen iets interessants tegen en ik zeg daar "Hé, collega's, let eens op. Heb je nog eens een er een zondagmiddag vrij, moet je dit is eens een keer lezen. Is het wat?", dan is het prima. Maar zoals ik het nu hoor, voorzitter, vanuit het college, wordt het toch een soort van formeel geagendeerd in IPO-verband. Nou, dat roept bij mij vragen op en de vraag is nog niet beantwoord. Welke criteria gebruikt eigenlijk de gedeputeerde als het gaat om dingen die hij dan tegenkomt, die hij wel meeneemt of niet meeneemt. Waar ik ervan uitga dat het toch iets formeler is, zo'n IPO vraag, dan dat hij wellicht in een appgroep zit en dan zeg van "Jongens, let eens op. Lees dit een keer op een na zondagmiddag."

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Ja, ik denk dat ik in herhaling val. Ik ga het wel agenderen, dat dat ga ik doen. Alleen dan van hoe gaan we dit op ware schatten en in interpreteren? Wat willen we hiermee? Zeggen we gewoon allemaal van: Nee, moet je luisteren. We hebben onze... De heer Prins, die gebruikt trouwens inderdaad een flink aantal, heb ik ook aangegeven, zelfde partijen die wij ook gebruiken. Dat is ook al eerder aangegeven. U heeft aangegeven: ja, je kunt niet alles op één hoop gooien, dan is het ineens wetenschappelijk, dat heeft u zelf ook gegeven. Nou, ik wil... Hoe gaan we hiermee om? Hoe doen we dit?

De voorzitter: Dank u wel. Ik denk dat we...

De heer Brandsema: Tot slot, voorzitter, want we lopen denk ik wel uit de tijd. Precies. Dat geeft mij toch een beetje een afdronk dat we eigenlijk alles hier op tafel kunnen leggen, en ik heb nog geen duidelijke kaders van het college gehoord, en dat in principe alles dan maar wat enigszins interessant lijkt, meegenomen kan worden in IPO-verband. Ik vind het jammer dat ik niet iets heldere kaders krijgt van het college waarom dingen wel of niet mee zouden genomen worden richting in dit geval een IPO-verband.

De voorzitter: Dank u wel. De volgende interruptie.

De heer Brinkhorst: Dank u wel, voorzitter. Als ik u goed beluister, dan heeft u hier zelf geen mening over. U gaat het neerleggen bij het IPO. Ik ben toch wel heel erg benieuwd naar uw eigen mening, vanuit het standpunt als gedeputeerde.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Ik sta hier als vertegenwoordiger van het college en mijn eigen mening doet er hier niet toe. Ik ben aanwezig geweest bij de presentatie. Ik heb het boekje van de heer Prins gekocht voor €20. Dat heb ik al vaker gezegd, terwijl u hem keurig digitaal heeft. Ik heb hem gelezen. Ik vind daar wel iets van. Ik sta hier nu namens college en we hebben gezegd: dit zijn wel zaken die je mee zou kunnen nemen naar het IPO en dat ga ik doen.

De voorzitter: Aansluitend? Niet, dank u wel. Bent u aan het einde gekomen van uw betoog, van uw beantwoording?

Gedeputeerde Van Dijk: ja.

De voorzitter: Dank u wel. Dan, wat ik wilde voorstellen. We hebben eigenlijk het ruim behandeld in eerste termijn, lijkt mij in tweede termijn overbodig. Kunt u zich daarin vinden? Fijn, dan vraag ik aan de PVV of dit voldoende is behandeld? Ik zie een glimlachende PVV aan de overkant.

De heer Vorenkamp: Ja, ik denk dat het voldoende behandeld is. We hebben een hele mooie discussie gehad. Ik ben heel blij met die discussie. Ik denk ook dat de standpunten van de partijen en hoe we erin staan, dat dat duidelijk geworden is, voorzitter. Ik zou graag een toelichting willen hebben, ook gezien wat er naar het IPO toegaat en toelichting van de heer Prins zelf willen hebben, waarin al die problemen die er misschien wel zijn met het rapport besproken kunnen worden met de heer Prins zelf en ook vragen gesteld kunnen worden over zijn methodiek en aanpak, et cetera en of dat niet anders kan. Nou, prima, en wij kunnen nog voor de Provinciale Staten een vergadering met hem... een informerende bijeenkomst met hem beleggen op woensdagochtend 27 september en dat zou ik graag georganiseerd willen zien.

De voorzitter: Dank u wel. Dan sluit ik hierbij dit agendapunt. Voordat we gaan schorsen wil ik u vragen of u akkoord kunt gaan met een verzoek aan de NRK om agendapunt 9 en 10 om te draaien en dat heeft te maken met andere verplichtingen. Is dat een probleem voor u? Kunt u zich daarin vinden? De SP.

De heer Van de Weg: Een reactie nog even op wat de heer Vorenkamp even zo even in een uitsmijter erbij zegt, dat wij wel een gesprek met de heer Prins zouden willen. Wij hebben daar in ieder geval geen enkele behoefte aan, dus ik weet niet of u dat voorstel... Hoe we dat aan moeten vliegen. Willen we dat? Brengt u dat in stemming? Ik heb geen idee hoe dat procedureel werkt.

De voorzitter: We doen geen stemmingen hier, dus dat... Dan zal het bij het presidium terug moeten komen en dan is het aan het presidium om daar een besluit over te nemen. Daarmee sluit ik het wel nu definitief.

Mevrouw Bolhuis: Mag ik misschien...?

De voorzitter: Toch niet. Nee, ik wou bijna sluiten, maar ik had de microfoon nog aanstaan. Ik zie nog een reactie van Sterk Lokaal, heel... ik krijg alleen... Er is alleen ruimte voor hele korte reacties. Sterk Lokaal.

De heer Schoenmaker: Het is eigenlijk een reactie op het volgende onderwerp, 9 en 10 omdraaien.

De voorzitter: We maken nu een zooitje van met elkaar. Dat gaan we niet doen. Dat was de vraag.

De heer Schoenmaker: Dat was de vraag. Nee, maar...

De voorzitter: Heer Schoenmaker, als u even wachten met een woordvoering. Het laatste agendapunt wat we net behandeld hebben, daar heb ik van geconcludeerd dat het terugkomt in het presidium en dat is voldoende. Toen staken een aantal mensen de hand op, willen die daarop reageren? Ja, Volt. Dacht ik of niet? Nee, excuus. BBB.

Mevrouw Bolhuis: De heer Vorenkamp geeft aan dat de heer Prins hier graag wil komen voor de Statencommissie. Waarom niet een uitnodiging doen en voor de personen die willen komen, die kunnen daarbij aanschuiven personen. De personen die niet willen komen, die komen niet.

De voorzitter: Dat nemen we mee. Dank u wel. Dan wordt het agendapunt bij deze gesloten. Nu krijgt de heer Schoenmaker het woord op mijn voorstel om agendapunt 9 en 10 om te draaien. Heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Dank u wel, voorzitter. Geen enkel probleem, als onderwerp 9 vandaag maar wel behandeld wordt.

De voorzitter: Dank u wel. Verder nog reacties? Niet. Dan schors ik de vergadering, met de opmerking dat agendapunt 9 en 10 zijn omgedraaid, tot 13:00.

10. NRK rapport Terugblikonderzoek: 'Zoektocht naar duurzaamheid in het landbouwbeleid', Statenstuk 2023-126

De voorzitter (mevrouw Udinga): Goed, top. Welkom terug alle leden van deze commissievergadering. We gaan verder met het tweede deel van deze vergadering. Als u allemaal wilt gaan zitten, dan zou dat enorm helpen. Ja, goed. Als u allemaal snel uw plekje weer in wilt nemen, heel fijn. Nee, ik weet niet. Dan gaan we verder met agendapunt 10, het NRK rapport Terugblikonderzoek 'Zoektocht naar duurzaamheid in het landbouwbeleid'. Gevraagd wordt... Mevrouw Kleine Deters, wilt u ook gaan zitten? Dank u wel. Gevraagd wordt de conclusies van Gedeputeerde Staten. Mag het misschien iets stiller? De conclusies van Gedeputeerde Staten met betrekking tot afhandeling van aanbevelingen van de Noordelijke Rekenkamer, zoals vermeld in de bestuurlijke reactie op bladzijde 50-51, over te nemen en Gedeputeerde Staten te verzoeken om de implementatie van de aanbevelingen, zoals in hun conclusies vermeldt, en deze in beeld te brengen via het jaarlijkse overzicht van de aan Gedeputeerde Staten gedane voorstellen van de rekenkamer en de reguliere planning- en controlcyclus. Voordat de woordvoerders het woord krijgen, krijgt ook bij dit Statenstuk... Of niet ook, maar krijgt bij dit Statenstuk eerst de NRK de mogelijkheid om een korte toelichting te geven op het NRK rapport, zoals eerder genoemd. Dit gaat het gebeuren door mevrouw Anneke Beukers, die heb ik ook al bij het spreekgestoelte gezien. Heel goed. Zij is voorzitter van het college van de Noordelijke Rekenkamer en daarna zijn zij en de onderzoekers de heren Klaas Kwakkel en Sieger Veenstra beschikbaar voor eventuele vragen over... Die zitten achterin de zaal Ze wuiven al. Zij zijn beschikbaar voor eventuele vragen over dit rapport. Ik geef graag het woord aan mevrouw Beukers van de NRK.

Mevrouw Beukers (Noordelijke Rekenkamer): Dank u wel. Voor u ligt het rapport Terugblikonderzoek 'duurzame landbouw'. Ik moet mijn collega, de heer Marko Bos, verontschuldigen. Hij is eigenlijk portefeuillehouder van dit onderzoek, dat ben ik niet, maar op dit moment vinden in de drie provincies op verschillende tijden overal de behandeling van dit rapport plaats. Dat betekent ook dat onze onderzoekers straks in vliegende vaart naar Friesland vertrekken. Dat is dus niet door gebrek aan belangstelling, want het is gewoon omdat het zo gepland is en dank dat daarom ook het even gewijzigd kon worden. Een terugblikonderzoek, wat wij gepresenteerd hebben op 10 juli en Leeuwarden, een aantal van u was daar ook bij aanwezig en vandaag de inhoudelijke behandeling. De rekenkamer doet altijd een paar terugblikonderzoeken per jaar. Eén, soms twee en in een terugblikonderzoek kijken wij terug op een eerder onderzoek dat we gedaan hebben. We bekijken of de aanbevelingen die toen de tijd zijn gedaan en overgenomen, of die ook inderdaad zijn uitgevoerd, en we geven eventueel verdere aanbevelingen. Dit is een terugblikonderzoek naar 2020, naar het rapport van 2020. Op dat moment zijn in Drenthe bijna alle aanbevelingen overgenomen. Ik dacht dat er één geamendeerd was en wij zijn dus in dit onderzoek wat voor u ligt, ingegaan op de uitwerking en de doorwerking van de toen gedane aanbevelingen die overgenomen zijn, dat ziet u vandaag. U hebt het kunnen lezen. We hebben het ook in onze presentatie gezegd. Er is hier en daar sprake van doorwerking, maar ook in heel veel gevallen niet. Dat heeft allerlei redenen. In de bestuurlijke reactie van de Gedeputeerde Staten van Drenthe, geven ze een korte aan aanwijzing waarom dat is gebeurd. Wij gaan daarop door en voegen

nog twee aanbevelingen daarop toe. Die twee aanbevelingen, die hebben specifiek te maken met het organiseren van constructieve en doelgerichte samenwerkingsverbanden, om toch te kunnen komen tot de doelstellingen die u zichzelf gesteld heeft. En de tweede aanbeveling die is toegevoegd, die gaat over de keuze van adequate beleidsinstrumenten, want ook daar bent u zelf aan zet. Nou, wij denken dat we met dit rapport en deze aanbevelingen, dat we dan u nog een keer op gang helpen om te doen wat u zichzelf had beloofd en we hopen dat dat hiermee verder kunt en dat het een instrument is waar u mee verder kunt. Daar wou ik het eerst bij laten bij de inleiding.

De voorzitter: Fijn, dank u wel. Dan vraag ik de commissieleden: zijn er vragen voor mevrouw Beukers of voor de heren Kwakkel en Veenstra? Ik zie een vraag van Statenlid Zuiker van Partij voor de Dieren.

Statenlid Zuiker: Dank u wel, voorzitter. Ik heb twee vragen: hebben de onderzoekers ook het debat teruggekeken wat hierover is gevoerd in de Commissie Omgevingsbeleid op 23 november 2022, dat is geïnitieerd door Partij voor de Dieren. En, hoe komt de NRK tot de conclusie dat het amendement, destijds ingediend door Partij voor de Dieren, GroenLinks en D66, is uitgevoerd?

De voorzitter: Mevrouw Beukers, kunt u daar het antwoord op geven of moet ik de heer Kwakkel aankijken?

Mevrouw Beukers (Noordelijke Rekenkamer): Nou, wat betreft de eerste vraag kan ik zeggen dat ik dat niet teruggekeken heb, maar de onderzoekers zitten meer op dat vinkentouw, wat dat betreft, dus dan geef ik even het woord aan de heer Kwakkel.

De heer Kwakkel (Noordelijke Rekenkamer): Ik zit zelf ook even te zoeken en te graven, niet in de laatste plaats ook in mijn eigen geheugen, en ik kijk ook even naar mijn collega Sieger Veenstra of hij misschien de vraag kan beantwoorden, want ik heb daar, om een bekend citaat te herhalen, geen actieve herinnering aan.

De voorzitter: Dat citaat, dat ken ik. Misschien wilt u daar eventjes plaatsnemen, want dan kunnen ook de mensen thuis... Waar de stoel is, excuus. Gaat uw gang. Dit is de heer Veenstra.

De heer Veenstra (Noordelijke Rekenkamer): Dan moet de microfoon ook aan, dat is ook een goed idee. Om de eerste vraag te beantwoorden: nee, die commissievergadering... Mijn excuus, hebben we niet teruggekeken. Even heel kort, een terugblikonderzoek is echt louter het terugkijken naar de doorwerking van de aanbevelingen die we in een eerder rapport hebben gedaan, en in principe gaan we niet heel diepgravend onderzoek doen... Pardon. naar nou ja... naar nieuwe informatie. We kijken louter naar de doorwerking van de aanbevelingen. En die tweede vraag ging over het amendement. Dan moet ik... Kijk ik ook even weer naar Klaas.

De voorzitter: De heer Kwakkel.

De heer Kwakkel (Noordelijke Rekenkamer): Ja, zoals u begrijpt, zitten wij een beetje te puzzelen en te zoeken waar het exact om gaat, want wat wij primair doen is, zoals Sieger Veenstra aangeeft, de doorwerking beoordelen van de aanbevelingen uit het oorspronkelijke rapport. Nou, een aanbeveling ging over de informatiebehoefte van uw Staten, van uzelf. Daar hebben wij het een en ander over opgeschreven en ook geconcludeerd: ja, daar is zeker doorwerking, want u heeft die informatiebehoefte verduidelijkt via uw Commissie van Onderzoek, en voor zover ik weet, maar ik kijk ook even naar mijn collega's, is dat waar wij in het onderzoek stoppen. Daar zetten wij de punt.

De voorzitter: Dank u wel. Voldoende voor mevrouw Zuiker?

Statenlid Zuiker: Nou, ik vind het jammer op zich dat de NRK dat, want die wist van dat debat, dat dat niet erbij genomen is, want dat ging over de uitwerking, dus het was heel relevant geweest. En ten tweede, het amendement is ... die aanvulling is geamendeerd, dus het zou ook goed zijn om te kijken wat daarmee gebeurd is. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel. Ik denk waarvan akte?

Mevrouw Beukers (Noordelijke Rekenkamer): De doorwerking van de geamendeerde aanbeveling, dit is wel gebeurd, die staat in het rapport.

De heer Kwakkel (Noordelijke Rekenkamer): Ja, en ik... Nou ja, ik zit even te zoeken hoor, want er zijn twee dingen. We hebben de aanbeveling die expliciet gericht is aan Provinciale Staten, maar de aanbeveling die geamendeerd is, dat is denk ik, een andere of niet? Ja, oké. Ik kan me voorstellen dat dit niet een heel bevredigend antwoord is, dus ik wil ook best aanbieden hier nog eventjes via de mail op terug te komen, dan kunnen wij in ieder geval als onderzoekers even terugkijken wat we nou exact hebben bekeken en beoordeeld bij het antwoord op de doorwerking van die specifieke aanbeveling.

De voorzitter: Ik kijk naar mevrouw Zuiker en zij knikt instemmend met deze toezegging. Dus, als u dat zou willen doen, dan heel graag. Heeft iemand anders nog een vraag voor mevrouw Beukers of leden van de NRK? Is niet het geval. Nee, dank u wel. Dan dank ik mevrouw Beukers en de heren Kwakkel en Veenstra voorlopig voor hun tijd. Wij gaan verder naar de beraadslagingen en u blijft natuurlijk waarschijnlijk eventjes in de zaal zitten om alles aan te horen, in ieder geval mevrouw Beukers en de andere de heren een goede reis gewenst. Wij gaan bespreken dit onderwerp en daarbij krijgen alle fracties drie minuten spreektijd. Ik heb een lange lijst. Daarna gaat de gedeputeerde Otter in negen minuten hopelijk allemaal antwoorden formuleren op de gestelde vragen. Ik wil u vragen om kort te zijn, bondig te zijn, niet in herhaling te vallen en het liefst bij de interrupties er echt wel rekening mee te houden dat twee al heel erg mooi is gezien de tijd. Gezien het mooie weer, gezien... Nou, de momenten dat we al uit de tijd aan het lopen zijn. We gaan van start en ik geef ons eerste graag het woord aan JA21, de heer Van den Brand en daarna de heer Loijenga van Volt en u krijgt dus drie minuten, zoals gezegd.

De heer Van den Brand: Ja, voorzitter, ik heb het rapport gelezen en ik had een beetje het schaamrood op de kaken, want behalve Friesland, die het iets beter doet, maar Groningen doet het dan ook slecht, maar krijgen we eigenlijk een dikke onvoldoende. En ja, ik weet niet of dat bij elke rekenkamerrapport zo zal gaan. Ik hoop het natuurlijk niet. Ik kom zelf uit het bedrijfsleven en daar hebben ze het fenomeen audit, als je dat twee keer zo hebt, zo een audit met zo een resultaat, dan gaan ze toch een beetje praten, van heb je wel de goeie baan. Kortom, ik word er echt niet vrolijk van. We weten niet wat we willen bereiken. Er is enig besef van waar je de progressie ten aanzien van de hoofddoelstelling mee zou kunnen meten. Jammer dan wel weer is dat er geen 100% inzicht is in de projecten die de provincie subsidieert. Dat knelt helemaal, want je mag toch op zijn minst wel weten waar je geld naartoe gaat. En, van je successen leer je iets, maar dat is niet zo in Drenthe. Er worden succesjes gecommuniceerd, maar niet in een plan-do-check-act cirkel. Er is één goed nieuws en dat is Provinciale Staten, die hebben laten weten wat ze van GS willen weten om, in ieder geval hier, een fatsoenlijke discussie over te hebben. Door de oogharen kijkend, lijkt Drenthe nauwelijks een goed doortimmerd plan te hebben. Ze is absoluut niet in de lead. Het lijkt wel een defibrillerend hart en dat is vervelend, want ondertussen komt de rijksoverheid, met een grote zak geld, die stelt ons gewoon voor een aantal doelen en die hebben hier toch ook wel weer wat mee te maken. Dus, met andere woorden,

volgens mij is er wel een klus te gegaan. Ik wens het nieuwe GS sterkte om dit ooit op de rails te krijgen. Mijn voorstel is: kijk ook eens wat over de provinciegrenzen en pik de goede ideeën van andere provincies, want als je het rapport goed leest, zitten daar wel een aantal aangrijpingspunten in en zorg ervoor dat in het IPO dat het Rijk, naast veel geld, ook openingen in de puzzel blijft geven. Wees opportunistisch. We gaan nu agendapunt 8 niet behandelen, maar houd in ieder geval... Benut elke kans die je hebt om deze puzzel uit te voeren, want dat is een gordiaanse knoop. En natuurlijk, het lijkt wel tijd om orde op zaken te stellen, mogelijkerwijze ook in het ambtelijk apparaat. Maar ja, ik wil mijn bijdrage beëindigen met de woorden van succes, want ik word er niet vrolijk van, maar misschien moet ik het nog een beetje leren en is dit standaard voer en zien we rekenkamerrapporten op deze manier passeren. Maar wat mij aangaat, nemen we dit heel serieus. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dan nu het woord aan de heer Loijenga van Volt, vervolgd gevolgd door Sterk Lokaal Drenthe, de heer Steenbergen.

De heer Loijenga: Dank u wel, voorzitter. We hebben een aantal vragen. De Noordelijke Rekenkamer constateert in het onderzoek dat de doorwerking van aanbevelingen gedaan in 2020 nogal beperkt is en dat de uitvoering zich hooguit in het beginstadium bevindt, vindt GS dat ook en zo ja, heeft GS hier een verklaring voor? De tekortkomingen spreken voor zich en deze feedback moet, in onze ogen, gaan leiden tot verbeteringen. Echter, in bijlage 6 van de bestuurlijke reactie GS staat dat analyse van de oorspronkelijke aanbeveling door GS slechts voor kennisgeving wordt aangegeven. Bedoelt GS hiermee dat zij deze aanbeveling, die de rekenkamer handhaaft, naast zich neerlegt? Zo ja, kan GS toelichten waarom zij deze aanbeveling naast zich neerlegt? Naast het handhaven van de aanbevelingen uit 2020, wordt door de rekenkamer enkele nieuwe aanbevelingen gedaan die gaan over het organiseren van constructieve en doelgerichte samenwerkingsverbanden, en de keuze van adequate beleidsinstrumenten. Wij zijn verheugd dat in de reactie van GS, te lezen in bijlage 5, staat dat deze aanvullende aanbevelingen aansluiten bij de wensen van GS zullen worden overgenomen. De NRK vindt dit een mooi vertrekpunt voor de noodzakelijke versnelling van de transitie naar duurzame landbouw om snel te komen tot resultaten. Mogen wij als Volt nu op korte termijn verwachten dat GS deze, in onze ogen noodzakelijke, versnelling gaat inzetten om te komen tot een duurzame landbouw. Waarom - dat is een andere vraag - is er geen overzicht van lopende projecten? En dan hebben we nog een laatste vraag: in de beleidsbrief geef GS aan dat aanbeveling 3 'Gebruik van indicatoren' aansluit bij hun wens om gebruik te maken van indicatoren ten behoeve van doelsturing. Ze hebben daar goede ervaring mee in het programma 'duurzame melkveehouderij Drenthe'. Volt onderschrijft dit. Zonder indicatoren geen monitoring, geen informatievoorziening, maar ook geen sturing. Goede indicatoren vinden is niet makkelijk, maar wel mogelijk. Het gaat niet om veel indicatoren, maar om de juiste. Indicatoren waarop je kunt sturen. Wordt het niet tijd om op korte termijn deze kritische prestatie indicatoren te formuleren en te gebruiken? Is GS het met ons eens en kan GS ons zeggen wanneer wij deze kunnen verwachten? Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. De volgende spreker is de heer Steenbergen van Sterk Lokaal Drenthe en daarna Statenlid Zuiker van de Partij voor de Dieren.

De heer Steenbergen: Voorzitter, dank u wel. Voor ons ligt een vervolgonderzoek op het Rekenkameronderzoek van 2020. Allereerst wil ik de rekenkamer hartelijk bedanken voor de vele moeite en energie die ze hierin hebben gestopt. Maar, het terugblikonderzoek 2023... of 2022-2023, is het vervolg op 2020, waarin blijkt dat de aanbevelingen, de acht die er gedaan zijn in 2020, dat daar nauwelijks uitvoering aan is geven, helaas. Alleen aanbeveling acht, die betrekking had op de Provinciale Staten, daar is wel voortvarend mee aan de gang gegaan. We hebben nog steeds geen beeld van effecten van de subsidies. Ook de manier waarop bepaalde streefbeelden moeten worden bereikt, zijn niet uit-

gewerkt. Als we de drie noordelijke provincies vergelijken, zien dat ze allebei alle drie sterk achterblijven. De één wat meer dan de andere. Friesland misschien iets meer. Een oorzaak kunnen wij uit de stukken niet achterhalen. Is er ergens een gemeenschappelijke uitdaging voor deze provincies? Wat... Ja, precies, die heb ik net... Nu wordt er in dit terugkijkonderzoek nieuwe aanbevelingen gedaan, die een aanvulling zijn op de vooraanbevelingen van 2020. We hebben naar aanleiding daarvan een paar vragen: Wat gaat PS nu doen om deze volledig door hun overgenomen aanbeveling wel te realiseren? En wat is de streefdatum van realisatie? Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Graag naar voren Statenlid Zuiker van de Partij voor de Dieren en daarna Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Steenbergen: [In de verte: alweer?]

De voorzitter: Nou, ik zit te kijken... Wat staat hier? Ik kan het niet lezen. Nee, dat is een ander handschrift. We gaan eerst luisteren naar Statenlid Zuiker.

Statenlid Zuiker: Dank u wel voorzitter. Ja, de rode draad in 2020 in het NRK rapport was dat we geen zicht hebben op de effectiviteit van de landbouwsubsidies. Er zijn geen meetbare doelen, er is geen monitoring. En de reactie van GS was toen defensief, want we doen het juist heel goed in Drenthe. Het college nam echter wel alle aanbevelingen over en nu heeft de Rekenkamer gekeken wat daarvan terecht is gekomen. En de conclusie is bitter weinig. En wat er volgens NRK wel is goed gegaan, daar hebben wij onze vraagtekens bij. Want de Rekenkamer heeft het onderzoek voornamelijk gebaseerd op een door het college ingevulde vragenlijst en een interview met een beleidsmedewerker en dat is toch wel beperkt. Wij kunnen bijvoorbeeld niet volgen dat de Rekenkamer concludeert dat het amendement destijds is uitgevoerd en ik zal dit uitleggen. Want een informatiebijeenkomst over de werkwijze van melkveehouders is niet hetzelfde als een rapportage over het al dan niet behalen van doelen. En de Rekenkamer kon dat niet weten, want die was er niet bij, maar die heeft vertrouwd op de informatie van het college hierover. En ook de constatering dat aanbeveling acht is uitgevoerd, net ook al gezegd, door onze voorgaande spreker, dat het voortvarend is opgepakt. Dat is absoluut niet het geval, want er is een brief gestuurd door de Commissie van Onderzoek naar het college. Daar stonden drie verduidelijkende vragen in ter voorbereiding op een gesprek met het college, maar dat gesprek heeft nooit plaatsgevonden en die drie vragen zijn nooit beantwoord. Een jaar later kwam er een uitstelbrief. Daarin wordt onderbouwd waarom de drie vragen niet worden beantwoord. Maar het feit dat er een brief is gestuurd, betekent niet dat de gevraagde informatie is gegeven. En wij hebben die uitstelbrief geagendeerd en aan de PS gevraagd wat we daarmee moeten doen. En het is jammer dat dat niet betrokken is in dit rapport, want het was best schokkend hoe weinig sommige partijen het nodig vonden om überhaupt iets met die aanbevelingen te gaan doen. Dus misschien had de Rekenkamer met Statenleden kunnen bespreken en dan waren ze misschien tot nog scherpere conclusies gekomen. En dat is mijn kritiek nu even op dit onderzoek. We gaan nu even verder naar de aanbevelingen. GS neemt ze over, maar wat is dat waard? Want ze hebben ook de eerste set overgenomen en daar is niets van terechtgekomen. En in het nawoord wijst het NRK ons daar nog eens fijntjes op, dus we horen graag van de gedeputeerde waarom wij nu het vertrouwen moeten hebben dat het anders zal gaan. Want de bestuurlijke reactie op die vier aanbevelingen is erg summier en behoeft nog veel concretisering. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan verder met de PVV, de heer Vorenkamp en daarna het CDA, eerst de heer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp: Mooi, voorzitter, dank u wel. Ik bekijk het meer uit historisch en realistisch perspectief. Twee jaar na de lancering door de NRK van dit evaluerende rapport, misschien twee jaar

plus, uit 2020, over de periode 2012-2018, wordt nu door de NRK bekeken of en in hoeverre de aanbevelingen geconcretiseerd zijn. Gesteld wordt dat GS geen van de aanbevelingen naast zich neer heeft gelegd. Dat zal wel, want PS heeft ze overgenomen. Maar in mijn ogen heeft de verantwoordelijke gedeputeerde, de heer Jumelet, helaas niet aanwezig, wel duidelijk gemaakt, heel sterk duidelijk gemaakt zelfs, dat zaken tijd nodig hebben om tot effect te komen. Je kunt subsidieregelingen instellen, adviseurs aanstellen die daar actief de boer mee op gaan, maar het kost tijd om daarna resultaten te kunnen beoordelen. Ik denk dus dat die periode van twee, twee plus jaar die nu gekozen is, te kort is om een eerlijke evaluatie te kunnen opmaken voorzitter. Dan sla ik een stukje over. Misschien dat ik daar nog tijd voor heb. In sommige aanbevelingen kunnen we ons vinden, maar in een aantal ook niet. Zoals in aanbeveling 1: wat wil de provincie bereiken met de landbouw, opstellen van een streefbeeld per jaar? Dit riekt ons teveel, voorzitter, naar 'de maakbare samenleving' waar wij op tegen zijn, dat is gewoon onzin. Planeconomie. Gaat de provincie bepalen hoeveel biologische landbouw, respectievelijk ecologisch duurzame landbouw er moet gaan zijn in welk jaar voorzitter? Daar zijn we niet voor. Met natuurlijk als doel in 2030 een volledig duurzaam, wat dat ook moge betekenen... Duurzame landbouw. Er is een tendens om steeds meer voor te schrijven aan de agrarische sector, want ambtenaren, gesteund door ecologische wetenschappers, weten het tenslotte allemaal beter dan de sector zelf. Denk aan de aardappelteelt voorzitter. Ambtelijk wordt voorgesteld wanneer die geoogst moeten zijn en wat er daarna op komt. Met rood wordt dan gecontroleerd of men zich aan de voorschriften houdt. Het loopt met die planningmakerij helemaal uit de hand, voorzitter. We zien het niet zitten, voorzitter. Wij willen...

De voorzitter: Eén moment. U heeft een interruptie van Statenlid Zuiker van de Partij voor de Dieren.

Statenlid Zuiker: Dank u wel. Ik zou graag Statenlid Vorenkamp graag even ter herinnering willen roepen dat hij drie jaar geleden een totaal ander verhaal hield. Hij was namelijk zeer kritisch. Hij vond dat alle subsidies... Dat er onderzoek kwam, zelfs een motie om te onderzoeken of de subsidies wel doelmatig waren. Maar ik begrijp dat u daar zo nog even op terugkomt.

De voorzitter: De heer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp: Ik ben heel blij met deze vraag, want nu kan ik een stukje voorlezen dat ik dus overgeslagen had. Destijds ben ik inderdaad heel erg kritisch geweest, misschien wel iets te kritisch in de commissie. Maar dat ging dus niet om de doelmatigheid waar mevrouw Zuiker op doelt, maar het ging om de rechtmatigheid. Daar had ik het over, niet over de doelmatigheid. En destijds heb ik grondig kritiek op GS uitgeoefend met betrekking tot de door de NRK geconstateerde gebrekkige registratie van de subsidie-uitgifte en -verantwoording. We weten dat er grotendeels een systeem gehanteerd wordt voor de meeste subsidies van als de aanvraag in orde is en het bedrag is overgemaakt, dan eventueel, op grond van een ingediende en kloppende factuur, dan is in financiële zin de zaak rechtmatig afgehandeld. Dat is financiële rechtmatigheid. Maar of het in juridische zin rechtmatig besteed is geworden, dat is een voorwaarde, volgens ons is dat een voorwaarde voor de doelmatigheid... Dat ziet de NvA, de Vereniging van Registeraccountants kan dat nog net zo. Dat is dus, dat wordt dus niet... Dat lijkt mij een minimum vereiste, maar dat heb ik niet boven water kunnen krijgen in de BCA. Ik zit in de BCA, de Begeleidingscommissie Accountant. Ik zal het hele verhaal niet houden, maar dat komt dan als men daarin geïnteresseerd is, want de voorzitter wil graag dat ik daar niet te veel over zal zeggen. Dus ik ga door, verder met mijn reactie. Maar u heeft wel voor een heel groot deel gelijk, maar het ging niet over de doelmatigheid, maar over de rechtmatigheid. Voorzitter, wij willen de commerciële landbouw behouden. Wij kunnen dit document zien dan ook als een aansporing aan GS om nog eens goed te overwegen, waar de destijds gedane adviezen van de NRK inzake de subsidiëring van de duurzame landbouw, die grotendeels door PS met name zijn overgenomen, qua opvolging verbeterd en geïntensiveerd kunnen worden. Kwantificering van de doelstelling is eigenlijk een leidraad

maar ook een lastige. Ik denk even aan de kwantificering van de biodiverse waar ik meer dan tien jaar geleden al naar gevraagd heb, maar waar nog steeds onderzoek naar gedaan wordt door de provincie schijnt het. Als je gekwantificeerde streefbeelden wilt, zul je toch eerst een gekwantificeerde nulmeting moeten hebben, toch? En die is er gewoon niet. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Vorenkamp. Ee gaan verder met de heer Kreuze van het CDA en daarna de heer Loof van de Partij van de Arbeid.

De heer Kreuze: Dank u wel, voorzitter, altijd mooi als accountants ten tonele worden gevoerd, dat doet me deugd. Voorzitter, collega's, het CDA is blij met deze rapportage van de NRK en we zien het ook als een herhaalde oproep om aan de instrumentele kant van de verduurzaming van de landbouw in onze provincie te blijven werken. Daar zijn we wel bewust van. CDA is ook blij met de reactie van GS, wij constateren een constructieve houding en de collega's hebben al tot aansporing aangezet, dus dat vinden wij prima. Toch zullen we er wel op wijzen dat wij zeggen: we moeten wel realistisch blijven kijken naar zowel de instrumentele kant als de feitelijke kant van de ontwikkelingen van deze wereld. Het mooie is wel dat wij in het NRK rapport, als we het goed gelezen hebben, op bepaalde terreinen over 2022 en 2023 ook positieve punten zien. Dat er stappen worden gezet en dat er in de beleving van het CDA, als er sprake is van een lage score op de doorwerkingsladder. We hebben natuurlijk ook het verschil tussen de provincie gezien, dat we toch kunnen zeggen: is die verduurzaming, staat dat nu helemaal stil? En het knelpunt zit hem erin dat dat dan wat minder goed zichtbaar gemaakt kan worden. Want waar staan wij nu? De indicatoren zijn er: de landbouwmonitor is ontwikkeld, het beleidsinstrumentarium op gebiedsgewijze programmering is er. En wat het CDA betreft zijn we ook heel erg blij met de constatering van de NRK dat er sprake is van veel samenwerking. Remkes zei het ook al in zijn rapport. Wat kan wel? Hij zei daarin dat Drenthe daar een voorbeeld in was. En wat ons betreft geldt dat ook, dat we het samen moeten doen. Boeren, overheid, kennisinstelling en natuurbeheerders. In het Dagblad van afgelopen zaterdag lazen wij het artikel "Dan doen we het zelf wel", over de initiatieven bij het Fochteloërveen. En als CDA Drenthe zijn we dan ook heel blij met de initiatieven van de Veenhuizer boeren. Een voorbeeld van een coöperatieve samenleving die uitstijgt boven overheidssturing en marktbelangen. Dat is misschien niet echt in een KPI te vatten, maar wel zeggen zij, en dat is wel meetbaar, volgens hun plan gaan ze naar 80% reductie van stikstofneerslag.

De voorzitter: Eén moment, u heeft een interruptie van de heer Van den Brand, JA21.

De heer Van den Brand: Ja, voorzitter, nou ben ik een beetje in verwarring, want meneer Kreuze is steeds blij en ik was heel bedroefd. Dus op één of andere manier hebben wij wel hetzelfde rapport gelezen. Dat is mijn eerste vraag. En ten tweede, hoe komt het nou? Is dat die bekende bias, dat u het heel anders leest dan als dat ik het las? Heeft het iets te maken met feit dat CDA in het vorige college hier misschien zelf aan kon sleutelen en trekken?

De voorzitter: De heer Kreuze.

De heer Kreuze: Het kan ook zijn, voorzitter, dat wij van nature heel positief zijn ingesteld en ik ken de heer Van den Brand helemaal niet, dus ik weet niet wat voor bias hij heeft, maar ik heb het rapport gelezen, zo feitelijk mogelijk. Ik zei wel fantastisch dat we dat dat het accountantsberoep werd aangehaald. Dat probeer je feitelijk te doen. Dat zit in mijn aard en zo heb ik dat gelezen en misschien ben ik wat meer halfvol dan u. En ik heb ook gezegd in mijn betoog: ik heb aansporingen gehoord en dat is... Ik ben ook benieuwd naar de reactie van GS daarop. Dus ik ben benieuwd, want het is niet een heel luchtig onderwerp. Het is is niet heel gemakkelijk te realiseren. Ik heb het genoegen gehad om even inhoudelijk hier bijgepraat te worden, want ik was in die tijd van, u noemt de heer Jumelet, maar toen was ik hier helemaal nog niet actief. Dus ik heb mij laten bijpraten door de objectief ambtelijke staf,

dacht ik, en die geven mij ook aan: er zijn wel actoren, er is een overzicht van projecten, de boekhouding is op orde. Er zijn allerlei stappen gezet die niet heel duidelijk uit dit rapport blijken. Dus ik was daar helemaal in combinatie van rapport en gesprek met de ambtelijke staf, helemaal niet zo negatief over.

De voorzitter: Gaat u verder met uw betoog.

De heer Kreuze: Ja, ik ben eigenlijk aan het einde gekomen. Want ik zei dus van wat wel meetbaar is, is in dat plan van Fochteloërveen, dat zij verwachten een stikstofneerslag van min 80%. En dat doen ze zonder dure innovaties, zonder uitkoop of andere drastische maatregelen. Dus onze oproep is ook: laten we daarom de instrumentele wereld niet los zien van de werkelijke wereld, een wereld waarin mensen samenwerken en waarin boeren, zoals we daarin zagen, een sleutelrol vervullen. Voorzitter, dat was het wat betreft het CDA. Dank u wel.

De voorzitter: Hartelijk dank, dan het woord aan de heer Loof Partij van de Arbeid, gevolgd door de heer Brandsema van de ChristenUnie.

De heer Loof: Voorzitter, na zoveel enthousiasme wordt het wel lastig om stokje over te nemen. De heer Kreuze, welkom in ons midden. Voorzitter, laat ik allereerst even onze waardering uitspreken en dank voor het werk dat de Rekenkamer heeft afgeleverd. Het terugblikonderzoek op een rapport uit 2020. De insteek van het rapport was om de impact van de provinciale subsidies op de verduurzaming van de landbouw tussen 2012 en 2018 te onderzoeken. We leverden een achttal aanbevelingen op... Aan GS en PS om meer grip op een provinciale subsidiebeleid te krijgen. Vriend en vijand van dit duurzaamheidsbeleid in de landbouw... We zijn er inmiddels al over eens, heb ik begrepen bij de verschillende bijdragen, dat er het is maar net even hoe je het gelezen hebt, maar dat je er heel tevreden over kunt zijn, maar ook wel ook wel heel erg ontevreden over de doorwerking van de aanbevelingen in het provinciale beleid. Daar hebben de voorgangers volgens mij al meer dan voldoende over gezegd, dat ga ik allemaal niet herhalen. Dat moet beter. Het vorige college heeft ook de nieuwe aanbevelingen overgenomen. Wij zijn dan ook benieuwd, na de reactie straks van het nieuwe college, hoe ze dat dan vervolgens ook gaan doen en wat we daar daarvan gaan krijgen... Mee gaan krijgen. Wat wel goed is om te constateren is dat aanbeveling 8 gericht op de informatiebehoefte wel duidelijke doorwerking heeft gehad, want een belangrijke rol hierin had de commissie van onderzoek, die opdracht heeft gegeven om de informatiebehoefte van PS in kaart te brengen. En dit onderschrijft wat ons betreft nog eventjes, maar dat is een zijpaadje, wederom het belang dat gehecht zou moeten worden aan het voorbestaan van deze commissie. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Hartelijk dank. Het woord is aan de heer Brandsema en daarna de heer Vossebeld van de BBB, nu eerst de heer Brandsema van ChristenUnie.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter, allereerst dank aan de Noordelijke Rekenkamer, een terugblikonderzoek. Dat is prettig, niet alleen maar onderzoek doen, maar ook na een aantal jaren, in dit geval eens weer terugkijken: wat is er eigenlijk mee gebeurd? En ik houd het vrij beperkt, voorzitter, want er zijn verschillende partijen die allerlei punten hebben genoemd. Maar wat ik voornamelijk nog naar voren wil brengen, en dit is ook al wel gebeurd, onder andere door de Partij voor de Dieren, is dat het mij en mijn fractie wel echt verbaasde, de reactie van het college op het NRK waarbij ze de acht aanbevelingen die in het verleden gedaan zijn, waarvan de Rekenkamer nog zeggen: die worden eigenlijk alleen maar relevanter, dat GS eigenlijk met één zin zegt van: dat nemen we ter kennisgeving aan. Mijn fractie is wel heel benieuwd hoe GS aankijkt tegen de conclusies van de Noordelijke Rekenkamer. Dat even heel plat gezegd, in principe het merendeel gewoon geen doorwerking heeft gevonden, daar kunnen wellicht allerlei redenen voor zijn, die weten we niet. Dus we horen graag van het college hoe

ze daartegenaan kijkt. Dat missen we. En ook wel de zorg, doordat die reflectie mist, wat betekent dat dan voor de vier nieuwe aanbevelingen die gedaan zijn? Wat maakt dan dat we daarop kunnen vertrouwen, dat dat wel opgepakt gaat worden? We zijn er wel blij mee overigens, dat nu in de Provinciewet ook aangegeven is dat jaarlijks GS PS moet gaan informeren over alle Rekenkameronderzoeken, wat daar de status van is, van die aanbevelingen. Alleen toch graag meer reflectie van GS op de aanbevelingen die eerder gedaan zijn en daar wou ik eigenlijk bij laten. Voorzitter, dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan verder met de heer Vossebeld van de BBB en daarna D66 de heer Brinkhorst, maar nu eerst de heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Bedankt, voorzitter, voor ons ligt het NRK rapport terugblikonderzoek naar duurzaamheid in het landbouwbeleid. Dank hiervoor. We hebben een aantal opmerkingen naar aanleiding van het rapport. Drenthe kwam zeker niet als beste uit de bus in verhouding tot de andere twee provincies en daarover hebben we vragen. In het rapport wordt genoemd dat GS geen analyse heeft laten plaatsvinden betreffende de stakeholders en samenwerkingspartners. Hierdoor kan iedereen zich dus belangrijk genoeg vinden om deel uit te maken van het beleid. Dat vinden we heel bedenkelijk. Sinds het onderzoek voeren de Gedeputeerde Staten geen analyses meer uit betreffende de beleidsmaatregelen om de doelen te bereiken. Zijn die afwegingen voldoende geweest om de juiste beslissingen te nemen? Dan volgens de aanbeveling zou PS minimaal één keer per jaar een analyse moeten krijgen van wat er gebeurd is. Waarom analyseren we niet twee keer per jaar om zo nog beter te kunnen sturen in een richting? Met dit landelijk beleid moeten ondernemers telkens veranderen in bedrijfsvoering en we moeten juiste agrariërs weer gaan stimuleren om door te gaan, voedsel te produceren in samenhang met dit natuurlandschap. Dan, er is geen totaal overzicht wat betreft de gesubsidieerde projecten en de resultaten ervan. BBB vindt het van grootste belang dat hier een overzicht van komt. Kan GS aangeven waarom dit niet gebeurd is en wanneer het overzicht komt? In het rapport wordt genoemd dat de Kritieke Prestatie Indicatoren, de KPI's, deel moeten gaan uitmaken van het beleid. Dit moet juist een beloning worden, in onze ogen, voor de agrariër in plaats van weer een opgelegde regel. Maar in hetzelfde rapport wordt ook genoemd dat er geen bovenwettelijke maatregelen opgelegd moeten worden. Dat doe je op deze manier wel. Dit botst met elkaar. BBB vindt zeker dat er geen bovenwettelijke maatregelen moeten komen, kan GS zich hierin vinden? Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, graag naar voren de heer Brinkhorst van D66 en daarna de heer Van de Weg van de SP.

De heer Brinkhorst: Dank u wel, voorzitter. Ook wij zullen het kort houden. In 2020 zijn er acht aanbevelingen gedaan en de hoofdconclusie van het Rekenkamerrapport is dat er tot nu toe een geringe doorwerking van de eerste zeven oorspronkelijke aanbeveling is; D66 is van mening dat het beschamend is voor zo een belangrijk dossier voor Drenthe. Enkele zaken zijn wel opgepakt, zoals het invoeren van die KPI's, maar ook met de informatievoorziening richting Provinciale Staten is, zoals aangetoond door de Partij voor de Dieren, vanuit ons amendement, niets mee gedaan. Dat is beschamend. De NRK schrijft in het voorwoord dat dit document een mooi vertrekpunt vormt voor versnelling van de transitie naar duurzame landbouw. En ze schrijven ook: 'wensen de provincie hierbij veel wijsheid en daadkracht', en dit laatste kan D66 alleen maar onderstrepen en doet ook een dringend beroep op het college om nu echt in de hoogste versnelling te gaan en wij horen graag of GS dit voornemen ook heeft. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Graag naar voren de heer Van de Weg van de SP en daarna mevrouw Mulder van de VVD.

De heer Van de Weg: Dank u wel, voorzitter. Toeval bestaat niet. Dit gezegde kwam bij ons boven bij het lezen van dit terugblikonderzoek van de NRK. Eigenlijk is deze manier van werken van de NRK, om regelmatig onderzoek te doen naar wat er van gedane en overgenomen aanbevelingen is terechtgekomen een prima werkwijze. Zoals we hebben kunnen lezen, heeft de NRK onderzocht hoe de provincie van 2012 tot 2018 heeft gewerkt naar de verduurzaming van de landbouw, waarbij duidelijk een koppeling werd gelegd met de manier waarop subsidie werd verstrekt en op welke wijze dat effect had. De bevindingen over die 6 jaar zijn weinig positief en resulteren in 2020 grofweg in acht aanbevelingen tussenaanhalingstekens 'GS hebben geen van deze aanbeveling in hun conclusies en bestuurlijke reactie naast zich neergelegd.' Dit staat op pagina drie van de beleidsbrief. Dames en heren, 10 jaar beleid en uitvoering in de verduurzaming van de landbouw in Drenthe en samengevat heeft dit met de overgenomen aanbeveling geresulteerd in geringe doorwerkingen. In gewoon Nederlands is er dus niks of nagenoeg niks gebeurd in de verduurzaming van de landbouw. Er zijn geen meters gemaakt, er gebeurt wel van alles, maar het is onduidelijk hoe, met wie en wat kost het en wat levert het op, wie doen er mee? Etcetera. De echte rode draad ontbreekt misschien wel omdat de missie en de visie ontbreken. En dan kunnen we kijken naar het college van de afgelopen 4 jaar. Maar in het terugblik onderzoek van de NRK wordt ook PS de spiegel voorgehouden, want dat heb ik tot nu toe eigenlijk gemist in de bijdrage. Ook als PS hebben wij... Wordt ons de spiegel voorgehouden. Middels de aanbeveling zou je kunnen stellen dat onze kaders in dit dossier zijn aangereikt, maar dat PS hebben verzuimd hun controlerende taak uit te oefenen. En nu, terug naar toeval bestaat niet. Een terugblikonderzoek, een nieuwe Provinciale Staten, een nieuw college en daarmee is het nu eigenlijk het perfecte moment om te leren van het verleden. En nu wel op de goede manier en effectief aan de slag te gaan met de verduurzaming van de landbouw in Drenthe. En voor de liefhebber, in het vorige agendapunt werd al een keer gezegd: soms kan je mensen even verwijzen en daarbij zou ik dan ook de verwijzing willen doen naar een rapport wat onder verantwoordelijkheid van de SP is geschreven uit maart 2019, wat het gaat over de visie op landbouw en natuur. Dus wat we nu... Waar wij op aan willen dringen is dat met duidelijke doelstellingen, met effectieve middelen en met welke partners et cetera, et cetera. Kortom een herijking van wat we willen en waarom? Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, dan is het woord aan mevrouw Mulder van de VVD en als laatste in de rij sluit de heer Rook van GroenLinks vandaag de eerste termijn af. Gaat uw gang, mevrouw Mulder.

Mevrouw Mulder: Dank u wel, voorzitter. Het is zeker in de politiek altijd een goede zaak om te bezien of toezeggingen en goede voornemens ook daadwerkelijk uitgevoerd gaan worden. Dus dank NRK voor dit terugblikonderzoek. De VVD ziet dat de provincie met de inzet van de gebiedscontactpersonen landbouw echt haar best doet om maatwerk in de verduurzaming van de landbouw te kunnen leveren. En maatwerk is lastig te vatten in generieke indicatoren en instrumenten. Er is veel werk gestoken in het opzetten van programma's zoals Duurzaam Boeren Drenthe en voorlopers en ook op gemeentelijk niveau gebeurt het nodige. Bijvoorbeeld in gebiedscoöperaties binnen de duurzame bollenteelt en in de gebiedsinrichtingprogramma's en dat gebeurt allemaal met partners in het landelijke gebied. Wellicht zonder uitgebreide stakeholdersanalyses van de gehele sector. Maar de belangrijkste stakeholders zitten wel aan tafel en dat is immers het doel wat we willen bereiken. Subsidies dienen als stimulans, maar moeten niet een zware administratieve last gaan worden. Als de provincie toetst met meerdere indicatoren, betekent dit dat de data door degene die de subsidies ontvangen, dus de boeren die willen verduurzamen, moet worden verstrekt. En de VVD is terughoudend om dat helemaal dicht te timmeren. Dat neemt overigens niet weg dat we het effect altijd voor ogen moeten houden. We willen nog wel van GS weten of er een nieuw landbouwbeleid, waaraan wordt gerefereerd, in de pijplijn zit, hoe zich dat verhoudt met de PPLG en of hier ook nieuwe subsidieregelingen aan worden gekoppeld. En zoals benoemd in het rapport is het inderdaad geen gemakkelijke tijd om nu nog meer eisen neer te leggen bij de landbouwsector. Nu ze zo volop in transitie zitten. De goede wil van agrari-

ers om te verduurzamen is er. De eerste subsidies vanuit de provincie om dit te kunnen bewerkstelligen zijn uitgegeven, maar ook buiten de provincie om, en laten we dat vooral ook niet vergeten, bijvoorbeeld een groen gas project in De Wolden, gebeurt er gewoon ontzettend veel. Dus laat het ook tot wasdom komen. Dit neemt niet weg dat de NRK zeker gelijk heeft dat er nog heel veel geld uitgegeven gaat worden aan verduurzaming van de landbouw de komende jaren en dat we dit als volksvertegenwoordigers, maar vooral ook als schatkistbewaarders, heel goed in de gaten zullen moeten houden. Voorzitter, tot zover.

De voorzitter: Dank u wel. En als laatste in de rij staat achter mij al klaar de heer Rook van GroenLinks, gaat uw gang.

De heer Rook: Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, wat mogen we blij en dankbaar zijn met de Noordelijke Rekenkamer als onafhankelijk onderzoeksinstituut voor de Noordelijke provincies. Want keer op keer komt de NRK met nuttige en degelijke onderzoeken die duidelijk maken waar de gaten in het beleid van de provincie zitten wat betreft doelmatigheid en doeltreffendheid. En dat kan natuurlijk soms pijnlijk zijn. Maar wat GroenLinks betreft, zijn er vooral kansen om het beleid te verbeteren. En dat het college de aanbevelingen overneemt dat juichen we ook van harte toe. Want het is niet vanzelfsprekend dat dit college gaat staan voor stevige koers wat betreft duurzame landbouw en daar zullen we het college dan ook met alle plezier aan houden. Maar hoe die aanbeveling concreet vorm gaat krijgen, dat blijft wel wat onduidelijk. Want, voorzitter, als ik thuis tegen mijn moeder zeg dat ik minder alcohol ga drinken zonder dat ik duidelijk maakt hoeveel, wat, wanneer en hoe, betwijfel ik toch ten zeerste of daar iets van terecht gaat komen. Dus zoals Mark Rutte ooit zei, 'dat kan dan geen beleid maken zijn, maar dat is alle ellende in een grote sneeuwschuiver voor je uitschuiven.' Dus we hopen van harte dat dat niet gaat gebeuren en we zijn dan ook blij met dat het college vier aanbevelingen overneemt, maar we delen wel de zorg zoals door andere partijen ook al zijn geuit, over de afwezigheid van een reactie op de oorspronkelijke acht aanbevelingen. Als de aanbevelingen door PS worden overgenomen en GS er vervolgens niets mee doet, dan kan dat wel een probleem opleveren. Doelstellingen zijn hard nodig, want anders weet je niet wanneer we minder alcohol gaan drinken. We moeten weten wat we moeten bijdragen om dat te bereiken. We moeten weten hoe we dat gaan doen, we moeten weten hoe we dat meten of op de juiste weg zijn, of de juiste middelen gebruiken en hoe wij als succesproject vanuit de provincie daar een rol in kunnen spelen. En dat GS daar vooralsnog niet op reageert, vinden we wel zorgelijk, dus we hopen dat dat alsnog gaat gebeuren. We hopen dat GS de aanbevelingen alsnog ter harte neemt met de context van de bestaande beleidsregels als Kaderrichtlijn Water, stikstofreductiedoelen en klimaatdoelen ook vooral erin meeneemt. Niet doorschuiven maar aanpakken, om maar een quote van Mark Rutte te gebruiken. De beleidsterreinen kunnen hier niet los van elkaar worden gezien. Ze moeten juist op coherente manier worden aangepakt. We zouden graag van GS horen of ze dat ook van plan zijn. En zo ja, hoe? Voorzitter, GroenLinks pakt problemen graag aan en het college mag verwachten dat we ze scherp houden op toezeggingen en aanbevelingen. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan was dit de eerste termijn van de commissie en dan geef ik nu graag het woord aan gedeputeerde Jisse Otter voor de beantwoording van alle vragen, en het liefst binnen negen minuten.

Gedeputeerde Otter: Dank u, voorzitter. Die aan negen minuten niet genoeg heeft om al die vragen te beantwoorden. Maar ik heb wel een modus gevonden om het wel binnen negen minuten voor elkaar te krijgen. Ik moet alleen... Het lastige is dat ik elke keer even met die iPad in de weer moet. Maar goed, dat gaat me vast wel lukken. Ik onderscheid nog even twee tijdvakken. We hebben het over 2012-2018 en naar aanleiding van dat onderzoek zijn daar acht aanbevelingen uitgekomen. Dan kijken we daar in 2023 of 2022-2023, kijken we daar nog een keer op terug. Eigenlijk zijn dat totaal twee

verschillende tijdvakken en op bladzijde vijf van dit rapport stond zo een mooie zin. Ik denk, die ga ik toch even uitlichten. 'Sinds het onderzoek uit 2020 veranderde de landelijke context doordat de Raad van State', nou u weet allemaal, 'PAS ongeldig verklaard. Sindsdien zoekt de overheid naar manieren om activiteiten door te laten gaan', enzovoort, en 'tegelijkertijd probeert zij de kwetsbare natuur te beschermen.' Dan maak ik even onderscheid in die twee periodes, want dat is eigenlijk een beetje het probleem. Die eerste acht, toen leefden we gewoon nog in een iets andere tijd. En ja, sindsdien is het ook deels wel een beetje zoeken. ik begin meestal vooraan een rapport. Dit keer dacht ik: ik begin eens achteraan, dus ik was eigenlijk al heel blij met het positieve oordeel van de Noordelijke Rekenkamer over hoe het vorige college dit opgepakt heeft, de constructieve samenwerking, enzovoort. En laten we zeggen, met de kennis die ik nu heb, moet ik ook zeggen dat er gewoon ontzettend veel gebeurt. In verschillende bijdragen hoor ik dat eigenlijk ook wel een beetje door. Maar we hebben ook vorige week heel veel werkbezoeken gebracht en ik ben eigenlijk enorm verrast door al die zaken die er allemaal gebeuren in de landbouwsector, maar ook op het gebied van natuur. Alleen soms denk ik, wij zijn ook allemaal wel een beetje ongeduldig en ik noem het altijd maar weer ambitie stapelen; het moet nog sneller. Soms hebben dingen ook gewoon tijd nodig en ook dat heb ik in verschillende bijdragen gehoord. We zijn eigenlijk bezig met een heel nieuw systeem aan het bouwen. Daar zien ook die vier... Die herken ik ook in die vier nieuwe aanbevelingen en ook de reactie van GS daarop. Dat ik denk: ja, dat herken ik ook allemaal, daar zijn we ook allemaal mee bezig. Dat is allemaal verre nog van perfect. Maar laat ik maar even die indicatoren noemen. Er zijn 388 melkveehouders in Drenthe die allemaal gezamenlijk al werken aan acht Kritische Prestatie Indicatoren. Dat is 50% van het melkveehoudersbestand en dat is allemaal gericht op terugbrengen van stikstof, maar ook een natuurverbetering, enzovoort. Dus eigenlijk wordt er aan alle vlakken allemaal wel gewerkt. En ik heb geloof ik voor de pauze al gezegd, een en ander is ook wel afhankelijk van... Want het kost allemaal heel veel geld, hoeveel geld dat wij ook uit Den Haag krijgen. Dus dat zal de komende tijd allemaal nog een beetje zoeken zijn. Wat willen we en wat kunnen we? En daar zullen we elke keer een beetje de balans in moeten zoeken. Want er is niet makkelijker dan allemaal maar ambities te formuleren, maar het geld moet ook ergens vandaan komen. Dat hoor ik een beetje ook terug, en waarom ze die woorden gebruikt hebben, dat weet ik niet. We nemen de eerste acht voor kennisgeving aan, maar volgens mij hadden ze dat ook wel nog iets anders kunnen formuleren. Want zoals ik ernaar kijk, zitten die oorspronkelijke acht aanbevelingen, die zitten ook wel weer opgesloten in de nieuwe vier en daar was ik net nog even mee aan het zoeken. De oude aanbeveling 6, dat gaat om het kwantificeren, meetbaar maken, allemaal dat soort zaken, dat zit ook weer in die nieuwe vier. Dus ik denk dat die oorspronkelijke acht adviezen min of meer ook wel weer opgesloten zitten in die nieuwe vier. En over die nieuwe vier...

De voorzitter: Mag ik u interrumperen, want er is een vraag van de heer Brandsma, of is die inmiddels beantwoord? Want dat kan natuurlijk ook. [instemmend geluid] Oké. Gaat u verder met uw betoog.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, ik zag hem weglopen, dus ik denk dat het goed gaat. [gelach] Dat ik dus... Het is een beetje heel zwart-wit neergezet. Nogmaals, ik kan niet even... Ik zal dat nog eens vragen, waarom de woorden 'voor kennisgeving aannemen', waarom die zo geformuleerd zijn. Want nogmaals, volgens mij zit een heel hoop zaken van die eerste acht, die zit ook weer in die laatste vier. En dat gaat inderdaad allemaal over samenwerking, resultaatmeting... Toevallig, die aanbeveling 4, maakt resultaten om een goed zichtbaar. Die heb ik spontaan, zonder dit rapport te kennen, afgelopen week ook zelf al heel vaak gesteld. Ik ben, ter geruststelling van een aantal, ik ben 25 jaar accountant geweest, dus laten we zeggen, controleren en je checks and balances, dat zit echt in me. En daar ben ik ook naar op zoek, voortdurend, want er gebeurt verschrikkelijk veel. Maar ik wil ook elke keer het wel terugzien en in duidelijke resultaten.

De voorzitter: U bent niet een man van de punten, maar van de komma's, daar ben ik al achter. U heeft een korte vraag van de heer Van de Weg van de SP. Gaat uw gang.

De heer Van de Weg: Dank u wel, voorzitter. Ik vind het een beetje apart dat u wat ophemelt dat al die aanbevelingen uit de eerste acht, dat die weer overgenomen zijn in een nieuwe. Dat lijkt me vrij logisch als de doorwerking gering is of minimaal, dat juist dan die oude aandachtspunt en aanbevelingen weer meegenomen worden in de nieuwe aanbevelingen want we moeten gewoon ons huiswerk dus beter doen. Zowel als PS, maar zeker ook als GS. Bent u dat met me eens?

De voorzitter: Gedeputeerde Otter.

De heer Van de Weg: Voorzitter, mij ontbreekt nu even aan de tijd om te zeggen nummer één, drie en zes, die die die zijn opgesloten in de derde nieuwe. Maar als ik er goed naar kijk, het gaat allemaal over meetbaar maken, doelen formuleren, enzovoort. Ja, dat zit ook allemaal in onze hele DPLG allemaal opgesloten. Eigenlijk zijn we daar allemaal mee bezig. Dus ik kijk er gewoon niet zo zwart-wit naar. En het was misschien slimmer geweest om even een staartje te maken om te zeggen: zes zit nu in drie-nieuw. Dan was u allemaal tevreden geweest en nu, doordat, misschien de zin even voor kennisgeving aannemen... Maar ik denk dat ze hetzelfde bedoeld hebben. Wij zijn er allemaal mee bezig.

De voorzitter: Dank u wel. Een korte vervolgvraag.

De heer Van de Weg: Een korte vervolgvraag voorzitter. Maar bent u het met me eens dat als die aanbevelingen, uitgevoerd, aangenomen... Dat de NRK gezegd zou hebben: oké, die benoemen we niet meer, dat loopt, die hoeven we niet op te nemen in de nieuwe aanbevelingen. Zo werkt dat toch met aanbevelingen die overgenomen zijn en uitgevoerd worden, zoals men verwachten mag?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, dat is aan de Rekenkamer geweest om dat zo zwart-wit naast elkaar te zetten, dus ik kijk daar wat genuanceerder daarnaar.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan verder met een korte vraag van de heer Brandsema ChristenUnie.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Ik moet nog even nadenken, maar antwoord... Ik heb nog even gekeken wat de Noordelijke Rekenkamer schrijft en die geeft toch nadrukkelijk wel in hun nareactie aan dat ze vinden dat die eerdere acht aanbevelingen echt nog wel aandacht behoeven. Dus ik hoor het college hier aangeven: ja, eigenlijk die acht van toen, die zitten nu wel besloten in de vier nieuwe aanbevelingen, maar dat proef ik niet in de reactie van de Noordelijke Rekenkamer. Dus dat brengt mij wat in verwarring dat ik denk van: is het nou wel zo of is het nou niet zo? Want het college geeft aan: tijden zijn veranderd. Dat is volgens mij ook wat de Noordelijke Rekenkamer aangeeft: tijden zijn veranderd. En die concluderen daaruit dat juist die aanbevelingen nog relevanter zijn. Dus ik zou wellicht het college de toezegging kunnen doen dat ze PS nog wat meer helderheid verschaft in of die acht aanbevelingen nou in de nieuwe vier zitten of niet. En wellicht doe ik het ook even zo, voorzitter, als de Noordelijke Rekenkamer er nog iets van vindt, kunnen we daar ook natuurlijk ongevraagd nog wellicht een advies van krijgen.

De voorzitter: Dank u wel, de gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, als u behoefte heeft aan een verbandstaartje tussen oud-acht en nieuw-vier, dan gaan we dat u toesturen.

De voorzitter: Gaat u verder met uw beantwoording.

Gedeputeerde Otter: Wat ik allemaal een beetje opgeschreven heb voor mezelf, dat gaat allemaal over zaken als ook een beetje de... Dan moet ik even... De tijd moet ook een beetje zin werk doen. En heel veel is afhankelijk van onze DPLG, de financiële middelen die we allemaal hebben, Partij voor de Dieren bijvoorbeeld. Waarom nu vertrouwen op dat dat wel goed gaat? Ik kan ook niet helemaal in de toekomst kijken, maar wat ik afgelopen week gezien heb, herken ik heel, heel erg, en ook bij het DPLG, dan zie ik heel goed dat we daar geweldig allemaal met elkaar mee aan het werk zijn. En vanuit de provincie, ook vanuit andere organisaties, Staatsbosbeheer, maar ook juist allemaal vanuit die boerenorganisaties. Daar put ik het vertrouwen uit, dat het in ieder geval echt de goede kant op gaat. En de tijd zal het uitwijzen wanneer we bepaalde doelen gaan halen.

De voorzitter: Dank u wel, een vraag van Statenlid Zuiker van de Partij voor de Dieren.

Statenlid Zuiker: Dank u wel, voorzitter. Ik hoor de gedeputeerde zeggen dat we geweldig op weg zijn met DPLG. DPLG hebben we als PS nog niet eens kunnen lezen. Maar goed, totdat... Maar wij geven miljoenen uit aan landbouwsubsidies. Miljoenen. En dan willen wij als PS kunnen controleren of dat überhaupt zin heeft gehad. En dat is de discussie hier. De discussie is niet of u heel goed bezig bent. De discussie is of wij kunnen controleren of het enigszins zin heeft om landbouwsubsidies te geven voor duurzaamheid.

De voorzitter: Wat is uw vraag, Statenlid Zuiker? Graag via de voorzitter.

Mevrouw Zuiker: Mijn vraag is... Ik hoef niet per se een vraag te stellen als interruptie. Ik kan ook gewoon zeggen dat dit verhaal totaal niet slaat op waar wij nu over praten.

De voorzitter: Oké, dan hartelijk dank. Dan gaan we verder met de heer Brinkhorst van D66. Gaat uw gang.

De heer Brinkhorst: Dank u wel, voorzitter. U klinkt inderdaad, en ik sluit een klein beetje aan bij de vorige spreekster... Een enthousiast verhaal, maar daar haalt u veeteelt aan, u haalt nu recentelijk Staatsbosbeheer aan. Laten we het even bij het agendapunt houden. Het gaat over de landbouw en als ik hardloop door Drenthe of ik fiets door Drenthe, zie ik geen verandering. Ik kan dit enthousiasme niet delen met u. En wij hebben gevraagd, en ik hoop dat we nog antwoord krijgen, gaat u in de hoogste versnelling aan de gang?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, ik ben echt verbaasd dat iemand in deze zaal zegt: 'Ik loop door Drenthe en ik zie geen vooruitgang.' Ik ben echt super verbaasd. Dan had u er vorige week bij moeten zijn. Dan staan we in zo een Hunzedal en dan zijn het de ecologen die een gloedvol betoog geven hoe geweldig die natuur zich daar ontwikkeld heeft, welke planten allemaal terug zijn gekomen, welke vogels allemaal teruggekomen zijn. We zijn naar het Oude Diep... Weer hetzelfde verhaal. Dus het is... Ik fiets, een hele hoop weten dat inmiddels wel... Als ik fiets op zondagmorgen dan valt mij ook gewoon op hoe geweldig veel natuurontwikkeling er is. Ik snap echt niet hoe u er bij komt dat u geen verandering ziet.

De voorzitter: Dank u wel, een vraag van mevrouw Mulder van de VVD.

Mevrouw Mulder: Meneer Otter, ik had nog een vraag gesteld of het nieuwe landbouwbeleid, of dat nog in de maak is en wat het verband dan is met DPLG? En ook of daar nog subsidieregelingen aan worden gekoppeld.

De voorzitter: Gedeputeerde Otter.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, daar moet ik een beetje vaag overblijven, want dat is allemaal heel erg in beweging. We hebben de 0.5 versie van DPLG ingediend. Daar staan een hele hoop doelen, zitten daar allemaal bij. Maar zoals ik al gezegd heb, daar hoort ook een hele hoop geld bij. En als we het geld niet krijgen, dan zullen we ook wat... Dan kunnen we de doelen ook niet realiseren. Dus dat zal nog wel even duren voordat die duidelijkheid er is.

De voorzitter: Dank u wel. Klopt het dat u aan het einde van uw verhaal bent?

Gedeputeerde Otter: Ja eigenlijk wel, voorzitter.

De voorzitter: Goed, want dan mag ik complimenteren dat u het ruimschoots heeft gehaald binnen de negen minuten, dus ik zou zeggen: houd dit vol de komende vier jaar, dan worden we vrienden.

Gedeputeerde Otter: Precies, die naam had ik in Emmen niet, maar ik ben blij dat ik op deze manier hier wel zo kan beginnen.

De voorzitter: Hartstikke goed. Dan kijk ik even rond of er behoefte is aan een tweede termijn. Ik zie in ieder geval de hand van de heer Brinkhorst. Ja, ik zie er meerdere. Ik doe wel eventjes het rijtje. Eén minuut vanaf de zitplaats en dan begin ik bij de heer Van de Brand van JA21.

De heer Van de Brand: Nee hoor, ik heb er geen behoefte aan verder.

De voorzitter: Dank u wel, dan mag u ook gewoon zo doen. [handgebaar] Dan sla ik u meteen over. De heer Loijenga van Volt.

De heer Loijenga: Ik had nog even een aanvullende vraag ten aanzien van de indicatoren. De beantwoording was vrij algemeen, maar ik ben wel benieuwd hoe dat nu gaat met de indicatoren, wanneer kan ik verwachten dat wij geïnformeerd worden met de juiste stuurcijfers?

De voorzitter: Dank u wel, nee, we antwoorden... Sorry, we antwoorden na afloop. De heer Steenbergen, Sterk Lokaal Drenthe, niet. Statenlid Zuiker van de Partij voor de Dieren?

Statenlid Zuiker: Dank u wel. We zijn wel teleurgesteld met de beantwoording van de gedeputeerde, want hij gaat niet in op het onderwerp waar het debat over ging. En daarom doe ik nu nog één poging, voor wat meer duidelijkheid met een paar concrete te vragen. Wanneer komt dit college met de landbouwvisie die beloofd is? Wanneer komt het overzicht van actoren en partijen, wat u ook toegezegd heeft in aanbeveling vier? En... Dat was het even.

De voorzitter: Hartelijk dank. PVV, de heer Vorenkamp? Niet. CDA, de heer Kreuze? Niet. De heer Loof, Partij van de Arbeid.

De heer Loof: Eén korte opmerking, voorzitter. Ik moest even bijkomen van de uitspraak van de gedeputeerde. Ik ben verbaasd dat u geen veranderingen ziet in Drenthe. Nou, ik loop al tientallen jaren mee in Drenthe. Ik wandel, ik fiets en ik zie het ook niet. Helaas niet. Ik zie het gewoon minder worden en dat wou even als mededeling meegeven, dank u.

De heer Vorenkamp: Voorzitter, mag ik daarop reageren?

De voorzitter: Nee, gaan we niet doen. U heeft uw kans gehad. We gaan verder met de heer Brandsema van de ChristenUnie.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Ik ben alleen even benieuwd of het nu ook al een toezegging is van het college dat dat inzicht komt? Zo niet dan bij deze graag het voorstel aangenomen om voor PS te komen met het inzicht van die aanbevelingen.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Vossebelt BBB? Niet. De heer Brinkhorst, D66.

De heer Brinkhorst: Dank u wel, voorzitter. Ik sluit me graag aan bij de Partij voor de Dieren en de ChristenUnie vragen. En ik ben erg benieuwd, gaan wij in de hoogste versnelling hiermee door?

De voorzitter: Dank u wel. De heer Van de Weg van de SP.

De heer Van de Weg: Voorzitter, één korte opmerking. Ik ben benieuwd hoe het terugblikonderzoek over 4 jaar eruit zal zien en wat ook onze rol als PS dan zou geweest zijn. Dank u.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Mulder. VVD.

Mevrouw Mulder: Ik zou toch nog graag meer concrete informatie willen over de komst van een nieuw landbouwbeleid en ook of hier subsidieregelingen aan gekoppeld worden.

De voorzitter: Dank u wel. En tenslotte de heer Rook GroenLinks.

De heer Rook: Toch nog een korte opmerking over de acht aanbevelingen, voorzitter. Ik begrijp uit het verhaal van de gedeputeerde nog niet helemaal duidelijk of dat wel of niet overgenomen gaat worden. Maar ik zou dan wel graag willen opmerken dat het wel gewoon aanbevelingen zijn die door PS aan GS gegeven zijn. Want ons betreft worden die gewoon uitgevoerd en we hopen ook dat dat uiteindelijk in het beleid wel naar voren gaat komen.

De voorzitter: Dank u wel, dan vraag ik gedeputeerde Otter om nog een keer naar voren te komen voor zijn laatste drie minuten, om in de laatste termijn te reageren op wat de commissieleden hebben ingebracht.

Gedeputeerde Otter: Dank u, voorzitter. Die toezegging over dat staartje wat ik maar even verbandstaartje noem, van oud naar nieuw, dat is een toezegging, dus die zullen we zo snel mogelijk maken. Een woord als 'hoogste versnelling', dat vind ik altijd... Want het is net of we nu in de laagste versnelling draaien. Dus volgens mij, maar dan herhaal ik mezelf, er gebeurt ontzettend veel. Alleen wij denken dat we de hele wereld even zomaar kunnen draaien. Als je 60 jaar de ene kant op hebt geduwd, dan kun je niet in een paar jaar even alles omdraaien naar de andere kant. Maar er wordt ongelooflijk hard gewerkt door alles en iedereen, ook in de sector, dus om... Laat ik het maar zo zeggen: wij draaien al in de hoogste versnelling, maar ook dan heeft dat altijd een beetje tijd nodig. Nieuwe landbouwvisie en actoren, dat zit allemaal wat opgesloten in dat DPLG, dus dat heb ik al aangegeven, dat

zal in dit... In ieder geval in het komende half jaar komt dat zeker een aantal keren terug. En wat had ik dan nog meer? Voortgang, indicatoren. Bijvoorbeeld in de melkveehouderij is men heel ver met die indicatoren. En in andere sectoren moet hier en daar dat nog op gang komen, moet nog aan gewerkt worden. Maar ook grote organisaties, afnemersorganisaties, enzovoort. Die zijn daar eigenlijk ook allemaal wel mee bezig. Alleen alles heeft gewoon tijd nodig en ik begrijp ieders ongeduld. Maar wij zullen er toch rekening mee moeten houden dat we nog vele jaren nodig hebben om een aantal zaken op een goede manier op gang te brengen. En dat het ook tot resultaten gaat leiden. Misschien, voorzitter, nog één dingetje. Ik sprak een wethouder uit een niet nader te noemen gemeente en die zegt: wij zijn 7 jaar nu bezig met ecologisch bermbeheer en wij zien nu langzamerhand de resultaten komen. Dus het is niet zo als je morgen even aan iets begint, dat je overmorgen resultaten ziet. Dus af en toe moet u ook een beetje geduld hebben. En ik blijf zeggen, en misschien moeten we een keer een leuke excursie doen met elkaar, dat er ontzettend veel mooie natuur bijgekomen is in Drenthe en dat het ook op een hele hoop plekken heel goed gaat. En ik ken ook wel de discussie natuurlijk van de Natura 2000. De stikstofgevoelige plantjes die doen het hier en daar natuurlijk niet goed. Maar ik bestrijd de opvatting dat het allemaal heel slecht gaat in Drenthe.

De voorzitter: Dank u wel, dan zijn we aan het einde gekomen van deze beraadslagingen en dan rest mij de vraag aan de commissie: gaat dit door als een A- of een B-stuk richting PS van 27 september? Ik wil eigenlijk voorstellen een A-stuk, en als er iemand is die daartegen is, dan mag die zijn hand opsteken. De heer Vorenkamp, PVV.

De heer Vorenkamp: Een B-stuk, voorzitter, wat ons betreft, want...

De voorzitter: Dan staat dat genoteerd: ja, B-stuk voor 27 september. Dank u wel. Dan gaan wij nu naar de heer Rook van GroenLinks.

De heer Rook: Voorzitter, GroenLinks geeft er eigenlijk wel de voorkeur aan om er een A-stuk van te maken. Ja, maar zo werkt het niet, want als één partij het als B-stuk bombardeert, dan moeten wij dat ook als B-stuk gaan betitelen. Het betekent wel dat u in de PS-vergadering natuurlijk niet per se hoeft in te tekenen, dus het kan zijn dat dan alleen de PVV genoteerd staat, maar...

De heer Rook: Dan neem ik die les mee. Dank u wel.

De voorzitter: Hartstikke goed. Dan gaan wij nu voor twee minuten schorsen om even te wisselen van plekken, twee minuten. Als iedereen weer zijn plek wil innemen, dan gaan wij verder.

9. NRK Nota van bevindingen 'Natuurcompensatie Drenthe', Statenstuk 2023-125

De voorzitter: Kijk aan, de wissel is voorbij. Als iedereen weer eventjes wil gaan zitten, dan gaan we snel verder met agendapunt 9, de NRK Nota van bevindingen over 'natuurcompensatie Drenthe'. En voordat de woordvoerders het woord krijgen, is het weer eerst aan de NRK om een korte toelichting te geven op dit rapport. En het gaat wederom gebeuren door mevrouw Anneke Beukers, voorzitter van de Rekenkamer en daarna zijn zij en de onderzoekers, de heer Edwin de Jong, Sam Heslinga en mevrouw Anke Pietersma beschikbaar voor eventuele vragen over het NRK rapport. Ik geef graag het woord aan mevrouw Beukers, als iedereen wil gaan zitten. De heer Brandsema? De heer Brandsema, we wachten op u. Dank u wel. Het woord is aan mevrouw Beukers, gaat uw gang.

Mevrouw Beukers (Noordelijke Rekenkamer): Dank u wel. Ik haak even in op wat u zegt, en wederom aan mevrouw Beukers... Dat ik heb net even uitgelegd. Dat is omdat we nu drie rapporten tegelijk behandelen. Dat komt omdat het een rapport van voor de vakantie is van 10 juli, een rapport van maart, dat is een natuurcompensatie, en een rapport wat al in januari is uitgegeven, tegelijk behandeld worden. En dan hebben we de collegeleden verdeeld. Er is een collegelid in Friesland, er is een collegelid in Groningen, vandaag actief, dus we nemen voor elkaars portefeuilles waar. Het is zeker niet de bedoeling dat dat op deze manier altijd gebeurt, zal ik zeggen. Dat rapport over natuurcompensatie, eigenlijk is het bijna geen rapport, dat hebt u kunnen zien. Het is een vrij kleine notitie. 'Brief' hebben we het genoemd. Dat had te maken met het feit dat wij voornemens waren in ons onderzoeksprogramma om er een rapport aan te wijden. Dat waren wij wel zeker van plan, in navolging van de andere provinciale Rekenkamers. Maar tot onze verbazing, en dat weet je van tevoren niet, was in zowel Friesland als in Groningen als in Drenthe maar heel gering sprake van natuurcompensatie in tegenstelling tot de Randstad, of elders. En toen hebben wij gedacht, dan maken wij er ook niet zo een groot rapport van. Dan bespreken wij de zaken die aan de orde zijn en maken we daar een brief van. Dat wil niet zeggen dat we daar geen conclusies en aanbevelingen aan hebben verbonden, en dat hebt u vandaag kunnen zien. Wat betreft de natuurcompensatie hebben we in de brief kort uitgelegd wat de regels en de spelregels zijn, en hoe u dat doet, en daarop zijn we tot een aantal aanbevelingen gekomen. Eén van de eerste is dat we zeggen: op zich mag in natuurgebieden iets doen wanneer er sprake is van groot algemeen belang, maar dan moet u wel met zijn allen afspreken, u bent daar ook aan zet, wat groot algemeen belang is. Of in ieder geval een bandbreedte daarvan afspreken. En als dat niet gebeurt, dan kan alles openbaar belang zijn, of niks. Dus die bandbreedte is, dat is de eerste aanbeveling die wij doen en die wij ook geconstateerd hebben, u hebt dat vast kunnen lezen. Daarnaast speelt natuurlijk dat je op het moment dat u dat doet, dus toch iets toestaat in een natuurgebied, dan is het zaak om die zaak te volgen en te monitoren. Daar gaan ook twee aanbevelingen over. En dat hebben we niet of niet genoeg kunnen vinden. En wellicht is dat voor zo een beperkt aantal op dit moment misschien nog niet een groot probleem en wel weer terug te vinden. Maar het moment dat er meer ingrepen zijn en ruimte schaars wordt, en daar wijzen wij ook op voor de toekomst, dan is het wel belangrijk dat u dat wel zeker gaat doen. Dus daar hebben wij op gewezen. En nog een extra aanbeveling hebben we gedaan ten aanzien van ecologische rapporten. De provincie Drenthe vraagt een ecologisch rapport wanneer ze iets in het natuurgebied doet, maar de initiatiefnemer mag dan degene kiezen die dat ecologisch rapport maakt. Dat kan, dat kunt u vinden. Wij adviseren om daar zelf of veldwerk te doen of daar zelf aan te geven van wie u dat ecologisch rapport zou willen hebben. Om ook transparant en navolgbaar en op dezelfde mensen dezelfde zaken en procedures los te laten. Dat zijn eigenlijk de vier grote hoofdconclusies. Dus zoals ik gezegd heb, een vrij smal rapport, gaat over een beperkt aantal zaken, met wel conclusies en aanbevelingen. En wij hopen dat we met dit instrument u in ieder geval voor de toekomst een mooi vertrekpunt hebben kunnen geven. Dank u wel.

De voorzitter: Hartelijk dank. Dan de vraag. Wie van de commissieleden heeft een vraag voor mevrouw Beukers of aan één van de onderzoekers? Ik begin met de heer Brandsema van de ChristenUnie. Gaat uw gang.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Een vraag met betrekking tot de aanbeveling over dat ecologisch rapport en om dat dan zelf te gaan doen. Als ChristenUnie zijn we even benieuwd wat daar de achtergrond van is? Want je zou ergens ook kunnen verwachten dat als er een ecologisch rapport gemaakt wordt, dat dat gewoon door een daarvoor bekwame instantie gebeurt en dat dat dan ook een rapport is wat je serieus kunt nemen. Dus we waren even benieuwd, waar komt deze zorg vandaan dat dat dan niet lukt en moet je daardoor het zelf als provincie gaan doen? Of kun je ook kaders meegeven zodat een initiatiefnemer bij een bureau uitkomt die dat gewoon gedegen kan doen?

De voorzitter: Mevrouw Beukers.

Mevrouw Beukers (Noordelijke Rekenkamer): Dat kan ook. Dat laatste zou ook zeker kunnen. Het punt is dat u zegt, daarover zou kunnen, of in onze ogen doen wij de aanbeveling, dat u zich daarover buigt. Wat voor eisen stelt u aan een ecologisch rapport? Mag de initiatiefnemer dat zelf doen? Moet dat dan een bepaalde kaders voldoen? Of hebt u zelf een aantal bureaus waarvan u zegt: die voldoende aan onze kwaliteitsnormen, daarvan willen wij het hebben? Dat is eigenlijk het verhaal wat wij daarachter hebben. Ook geleerd van de andere provincies.

De voorzitter: Dank u wel. Statenlid Zuiker van de Partij voor de Dieren.

Statenlid Zuiker: Dank u wel, voorzitter. Ik wil vragen aan de onderzoekers denk ik, want ze zijn natuurlijk van het kastje naar de muur gestuurd. De provincie zegt: wij controleren niet of het uitgevoerd is. Gemeente zegt: wij ook niet, dat moet de provincie doen. Hoe doen andere provincies dat? Hoe wordt het uitgevoerd? Onderzocht of het uitgevoerd is en door welke laag?

Mevrouw Beukers (Noordelijke Rekenkamer): Nog even voordat de hoofdonderzoeker dat doet. Wij worden nooit van het kastje naar de muur gestuurd. Wij krijgen altijd prima antwoord. We kunnen misschien niet altijd het goede antwoord op de goede plek vinden, maar wij voelen ons nooit van het kastje naar de muur gestuurd. Dat wil ik toch even opmerken. De heer De Jong?

De voorzitter: De heer De Jong, gaat uw gang.

De heer De Jong (Noordelijke Rekenkamer): De vraag was... Even kijken. Wat is de vraag ook alweer?

De voorzitter: Statenlid Zuiker.

Statenlid Zuiker: Dat uiteindelijk wordt gekeken of de natuurcompensatie daadwerkelijk is uitgevoerd. En de gemeente zegt: doen wij niet. Provincie zegt: doen wij ook niet. Wie doen het in andere provincies?

De heer De Jong (Noordelijke Rekenkamer): Ja.

De voorzitter: De heer De Jong.

De heer De Jong (Noordelijke Rekenkamer): We hebben natuurlijk geen uitgebreid Nederlands Provinciaal vergelijkend onderzoek uitgevoerd. We hebben wel bij de twee andere Noordelijke provincies gekeken. Wat een beetje de rode lijn is dat het eigenlijk in geen van de drie provincies op een goede manier gebeurt. Als je puur kijkt... De gemeenten, die zouden eigenlijk dat moeten bekijken, of het wordt uitgevoerd. En de provincie die zou, van de gemeenten een rapportage moeten opvragen van hoe doen jullie dat, hoe staat het ermee? Hoeveel hectaren? In welke fase is het? Op welke manier wordt daar nu echt een invulling aan gegeven? En in geen van de drie provincies hebben wij dat op die manier aan aangetroffen. ... Wat je dan ziet dat is inderdaad dat de provincie die zegt van dat is inderdaad een gemeentelijke taak om dat te controleren. Daar hebben ze ook gelijk in. Terwijl inderdaad de gemeente zegt van: dat vinden we typisch een provinciale taak. Dus gebeurt het niet.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan verder met de heer Puper van de Partij van de Arbeid.

De heer Puper: Dank u wel, voorzitter. Mevrouw Beukers gaf in haar opening aan... Dat er heel snel geconstateerd is dat er weinig gebeurt en dat er daardoor ook geen diepgaand onderzoek is geweest,

wat ik kan begrijpen. Er stonden wel een aantal aanbevelingen in, maar betekent dat ook, daar zou ik graag een reactie op willen horen, dat als die aanbevelingen straks uitgevoerd zijn, is er dan een vervolgonderzoek nodig? Om het wel nog goed in beeld te krijgen? Is daar al iets over de melden?

De voorzitter: Mevrouw Beukers.

Mevrouw Beukers (Noordelijke Rekenkamer): Nee, dat hebben wij op die manier niet in ons onderzoeksprogramma voor de volgende periode overgenomen. Wij waren ook zeer verrast dat dit gebeurde. Wij doen aanbevelingen met name omdat wij ontwikkelingen zien in Nederland waarbij ruimte schaars is. Randstad heeft... met name randstedelijk heeft veel met natuurcompensatie te maken. Het is niet denkbeeldig dat waar we in de Noordelijke provincie het nu nog heel goed kunnen hanteren, dat dat ook het geval gaat zijn en dan hebben die aanbevelingen er betrekking op. En terugblikonderzoeken doen wij... Dat bepalen we niet al bij het uitbrengen van het onderzoek of we ook een terugblikonderzoek doen. Daar laten we de tijd ook even overheen gaan.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Vorenkamp van de PVV.

De heer Vorenkamp: Dank u wel voorzitter. Voorzitter, de Noordelijke Rekenkamer heeft het over 'u moet dit en dat'. Wat bedoelt ze met u? Is dat de overheid, is dat per se de provincie of is dat eventueel ook de gemeente? En als tweede vraag wordt gesteld, het gebeurt niet. Dus de natuurcompensatie gebeurt niet. Zo vat ik de uitspraak ook van de Noordelijke Rekenkamer. Ik neem aan dat dat zou kunnen betekenen dat het niet systematisch gebeurt. Dat is dus ook een vraag. Het zou kunnen betekenen dat... Maar ik kan mij niet voorstellen dat het helemaal niet gebeurt. Maar is er ook gekeken of het per project wel bekeken wordt?

De voorzitter: Mevrouw Beukers.

De heer Vorenkamp: Dus het onderscheid tussen systematisch bekijken met eventueel een boekhouding, een natuurboekhouding, die Noordelijke Rekenkamer me voorstelt, maar het ligt voor de hand dat de gemeentes waar dat primair ligt, dat die dat per project gewoon als onderdeel van een project laten uitvoeren en ook bijhouden lijkt me. Mevrouw Beukers.

Mevrouw Beukers (Noordelijke Rekenkamer): U stelt een heleboel vragen. Ik weet niet of ik ze allemaal kan beantwoorden, maar om even op het laatste terug te komen. Om daar even mee te beginnen. In Drenthe is er sprake van zeven projecten waarbij natuurcompensatie is toegepast. En dat is zeer beperkt. Als je kijkt naar waar het landelijk bijvoorbeeld in het westen overgaat. Dus zeven... Daar moet provinciaal toestemming voor geven. Daar hebben de provincies spelregels over afgesproken die vastgelegd zijn in de EHS. En dus betekent het dat op... Het is eigenlijk altijd een nee, tenzij er sprake is van groot algemeen belang. Dat groot algemeen belang moet gedefinieerd worden. Dat is aan u en dat zou ik toch echt... En aan GS. En dan moet u het gaan volgen. Dat is gewoon... Ik zeg 'u moet', maar dat is gewoon vastgelegd in de spelregels. Die heb ik niet bedacht, u hoeft dat niet van de Noordelijke Rekenkamer, daar hebt u zichzelf toe verplicht, samen met het Rijk.

De voorzitter: Dank u wel. Meneer Vorenkamp ik zou willen voorstellen dat u het gebruikt in uw eerste termijn, om eventjes wat... Want uw vragen zijn niet zo concreet en ik snap wel dat mevrouw Beukers het lastig vindt om op alle vragen antwoord te geven. Dus denkt u anders nog even na over een concrete manier van vragen stellen. Kom ik zo nog even bij u terug. Ga ik eerst naar de heer Schoenmaker van Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Schoenmaker: Dank u wel voorzitter, Een paar concrete vragen. We kijken hier terug naar een onderzoek van 2014-2021. Ik ga ervan uit dat het allemaal met terugwerkende kracht is gedaan. Alleen u geeft aan de informatie vooral uit documenten gehaald te hebben. Dan ben ik wel benieuwd wat voor documenten wij dan aan moeten denken. En ik hoor toch ook regelmatig nu dat het inderdaad een gemeentelijke verantwoordelijkheid is om zaken toe te passen. Worden de gemeenteraden en de gemeentes ook in kennis gesteld van dit rapport, zodat ze op gemeentelijk niveau hier ook wat aan kunnen doen?

De voorzitter: Mevrouw Beukers.

Mevrouw Beukers (Noordelijke Rekenkamer): Dat zijn ook weer meerdere vragen. Het is geen terugblikonderzoek. Het is voor ons voor het eerst een onderzoek dat wij doen naar natuurcompensatie. In die zin is het geen terugblikonderzoek. De provincie moet toestemming geven volgens de spelregels. Groot belang ja of nee, compensatie wordt dan afgesproken, dat kan financiële compensatie zijn of compensatie in natuur. Vervolgens wordt het project vaak binnen een gemeente of soms binnen meerdere gemeentes uitgevoerd en dan is het aan die gemeentes om dat ook te gaan volgen. En in de relatie tussen de overheden bepaalt zij samen hoe dan de verantwoording eruit gaat zien en wie dan aan zet is. Dus zo zit het verhaal in elkaar. Sturen wij het rapport aan lokale overheden? Ja, dat doen wij heel vaak met onze rapporten. Ze zijn bovendien openbaar, maar het is ook vooral in het tussenspel... Het samenspel tussen de overheden, hoe ze de verantwoording vorm gaan geven en hoe ze het gaan volgen en hoe ze het gaan monitoren. En zo monitoren dat het klopt volgens de spelregels die afgesproken zijn.

De voorzitter: Fijn. Dank u wel. Mevrouw Mulder, VVD.

Mevrouw Mulder: Dank u wel. Ik had nog een vraag wat betreft aanbeveling 3. Dat gaat over de eis richting gemeentes om in het toelichting bij bestemmingsplan onderbouwing op te nemen, van hoe is gekomen tot een bepaald type en bepaalde omvang en kwaliteit van natuurcompensatie. Dat soort informatie wordt vaak gevat in de anterieure overeenkomst met de initiatiefnemers, omdat dat ook gaat om financiën voor aankoopgronden en wat zij steken in de in de compenserende maatregelen. Maar die anterieure overeenkomsten zijn nooit openbaar. Dus hoe kunnen wij als volksvertegenwoordigers en ook belanghebbenden in dit geval, hoe kunnen we daar kennis van nemen?

De voorzitter: Mevrouw Beukers.

Mevrouw Beukers (Noordelijke Rekenkamer): Dat klopt. Gelukkig hebben wij als Rekenkamer wel toegang tot heel veel van dat soort documenten. Maar dan zal ik even het woord geven aan de heer De Jong. Maar voor zover ik ben geïnformeerd, zijn er geen anterieure overeenkomsten gevonden. Maar dan kijk ik weer even naar hem.

De voorzitter: De heer De Jong.

De heer De Jong (Noordelijke Rekenkamer): Er zijn wel een paar anterieure overeenkomsten gevonden, maar die waren inderdaad wel openbaar gemaakt. Waar deze aanbeveling een beetje op ziet dat is dat de afweging om tot een bepaalde type en een bepaalde omvang van compensatie te komen. Die is vaak niet kenbaar, die volgt niet uit de stukken. Die volgt niet uit bijvoorbeeld het bestemmingsplan, wat ten grondslag ligt aan die ruimtelijke ingreep. Terwijl daar toch best wel een aantal belangrijke afwegingen worden gemaakt. En je ziet wel dat daarover heen en weer gemaild wordt tussen initiatiefnemer en gemeente, provincie... En dat proces, dat is niet heel erg transparant, hebben wij geconstateerd. En daarom zeggen wij van: ga in ieder geval in een bestemmingsplan of zoiets gewoon

heel duidelijk aangeven van via deze stappen zijn we gekomen tot deze omvang en deze kwaliteit van compensatie. Dat dat ligt een beetje ten grondslag aan die aanbeveling.

De voorzitter: Dank u wel. Ik kijk naar de heer Brandsema, die had nog een vervolgvraag en daarna ga ik nog naar de heer Vorenkamp.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Aanhakend op wat Partij voor de Dieren vroeg, gaat over het feit dat in het rapport jullie aangeven dat de provincie naar de gemeente wijzen en de gemeente naar de provincie wijzen. Dus mij is nu helder dat jullie ook aangeven: dat ligt bij de gemeente. Alleen, ik kon niet zo duidelijk in de aanbevelingen terugzien dat dat ook opgenomen was, dus ik was benieuwd: zit het ergens toch verstopt in één van de aanbevelingen hoe daar uit te komen, in die impasse van naar elkaar kijken? Of hebben jullie daar niks over gezegd? Want het lijkt me in die zin nog wel een relevante om daar wel uit te komen.

De voorzitter: Mevrouw Beukers.

Mevrouw Beukers (Noordelijke Rekenkamer): Juist in aanbeveling 3 geven we aan dat van gemeenten te eisen, in toelichting bij bestemmingsplannen, onderbouwing op te nemen en die ook toe te lichten aan de provincie. En op die manier ga je dat samenspel vorm geven, dus hij staat... In mijn ogen staat het er wel degelijk in.

De heer Brandsema: Dan ligt het aan mijn leeskwaliteit, voorzitter, maar dan is het nu helder.

Mevrouw Beukers (Noordelijke Rekenkamer): Maar je moet het wel afspreken. Als je denkt dat de ander doet en je hebt het niet afgesproken, dan wordt het onvindbaar. Dan gebeurt het misschien wel, maar dan wordt het lang zoeken.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Vorenkamp, PVV.

De heer Vorenkamp: Dank u, voorzitter. Even heel concreet. De eerste vraag die niet beantwoord was, was: is het wel bekeken door de Noordelijke Rekenkamer of het per project is bijgehouden en gecheckt is? En de tweede vraag is: wat betekent, heel concreet ook, wat betekent nou het woord 'u' van de Noordelijke Rekenkamer? Betekent dat GS? Betekent dat de gemeente? Of betekent dat PS? Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Beukers.

Mevrouw Beukers (Noordelijke Rekenkamer): De laatste. Bij de aanbeveling staat dat de Noordelijke Rekenkamer de Gedeputeerde Staten iets aanbevelen. Want de Gedeputeerde Staten hebben afspraken gemaakt over hoe de wijze van natuurcompensatie vorm wordt gegeven en hoe ze dat verder monitoren. Dus dat is in die zin... En daar hebt u natuurlijk als Drents Parlement van alles over te zeggen, kunt u van zeggen, kunt van vinden, kunt u Gedeputeerde Staten meegeven... Maar in die zin is de aanbeveling denk ik wel helder. En even over die projecten. We hebben die zeven projecten bekeken en als u daar iets meer van wilt weten, kan de heer De Jong dat nog aanvullen.

De voorzitter: Dank u wel.

De heer De Jong (Noordelijke Rekenkamer): De vraag is dus of per project, of de gemeente bijhoudt of die compensatie ook plaatsvindt. Wat je ziet is dat de gemeente daar inderdaad wel heldere afspraken over maakt met de initiatiefnemer. Maar de controle of die compensatie ook daadwerkelijk op een

goede manier gerealiseerd wordt, die zien we vaak niet. En wat we dus ook niet zien, dat is dat die informatie van de gemeente richting de provincie gaat. En ja, de provincie is toch verantwoordelijk voor de kwaliteit en omvang van het van het Natuurnetwerk Nederland. Dus de provincie die moet dat uiteindelijk wel gaan weten. Dus vandaar ook dat we die aanbeveling hebben opgenomen van gemeenten, lever die informatie aan de provincie en provincie vraag die informatie van die gemeenten. Zodat dat in ieder geval helder wordt. En dan wordt het ook helder voor zo een gemeente dat die die controles uit moet gaan voeren.

De voorzitter: Dank u wel. Ik kijk nog één keer rond of er nog iemand is met een nabrander. Geen laatste vragen meer van uw zijde. Dan dank ik wederom mevrouw Beukers en haar onderzoekers. Zij nemen weer plaats in de zaal. Gaan wij beginnen met de beraadslagingen, drie minuten voor de commissieleden, negen minuten voor gedeputeerde Otter. En we gaan beginnen met de heer Van den Brand van JA21, wederom gevolgd door de heer... [overleg] Van Dijk... Oh als gedeputeerde. Ik zit al te kijken. Het is wel de heer Van den Brand van JA21 en daarna de heer Loijenga. En de antwoorden komen van gedeputeerde Van Dijk. Gaat uw gang voor uw drie minuten.

De heer Van den Brand: Dank u wel voorzitter. Deze natuurcompensatie gaat om de strijd van elke vierkante meter land. Het is nu eenmaal zo dat we in een kikkerlandje leven van 40.000 vierkante kilometer en hard op weg naar 18 miljoen Nederlanders. En die willen van alles. Die willen natuur, die willen wonen, die willen werken, zich verplaatsen. Dat maakt dat we lastige keuzes moeten maken. En de druk, dat zegt het Rekenkamerrapport ook, die neemt alleen maar toe. De gewenste woningbouw, veilig vervoer dat ruimte kost, we moeten ook eten en we hebben werkplekken nodig voor al die mensen. Daarom kom ik tot de volgende aan Gedeputeerde Staten gerichte voorstellen. Het ligt voor de hand om de regels voor natuurbehoud op voorhand te leggen, naast al die opgaven. Niet alleen in de stoel blijven zitten van de natuur, maar kijk ook even hoe belangrijk het is om die woningbouw te realiseren, et cetera. Hoe sympathiek ook, om streng te zijn, om de natuur te behouden. Het is noodzakelijk om op voorhand de andere opgaven te betrekken. We moeten het doen met het land wat er is. En daarom zouden we heel goed moeten nadenken over de spelregels en de het Rekenkamerrapport geeft daar ook wel een aanwijzing toe. We kunnen immers zelf bepalen van wat groot en van openbaar belang is. En voorlopig is dat zeer beperkt. Het gaat over winning van delfstoffen, water en elektriciteit en om veiligheid. En waarom zouden daar woonwijken niet onder kunnen vallen? Ook dat kan een groot belang zijn. Dat klinkt natuurlijk natuuronvriendelijk. Maar kijk eens 1000 jaar terug, toen was heel Nederland natuur en niet geschikt om 18 miljoen plus mensen te huisvesten. We hebben toen... We hebben al die 1000 jaar die keuzes moeten maken. Alleen nu gaat het langzamerhand zo dat de natuur, die moet wel heel erg veel grond opgeven. En we willen toch wonen, werken en nogmaals, dat heb ik al gezegd... De natuurcompensatie vraagt feitelijk om meer land. En dat gaat knellen, want er is niet meer land. En dus worden de gebruiksfuncties uitgewisseld. Daarom is er altijd een verliezer die gecompenseerd kan worden met geld. Daar keek ik wel van op. Dus blijkbaar kan je natuurcompensatie hebben door gewoon een hoeveelheid geld over te maken. Heb ik wel een vraag over ook: hoe zit dat? Dat is mijn onbekendheid in het hele spel. Maar hoe kan je nou toch geld uitwisselen tegen land? Het schijnt zo te kunnen, zo staat het in het rapport. Het is een goed idee om een boekhouding te gaan bijhouden, ook dat is een voorstel dat gedaan wordt door de Rekenkamer. In absolute zin of relatieve zin? Dat vind ik wel belangrijk. Want tot in welk detail? Et cetera. Want wat je niet wil hebben, natuurlijk, is dat een heel nieuw contingent ambtenaren aan het werk moet gaan alleen voor die boekhouding. Zonder meer is het van belang precies aan te geven van wat je van gemeenten wilt, het detailniveau absoluut relatief. En dat de provincie ook duidelijk laat merken aan de gemeente wat wij willen. Dat, voorzitter, is mij bijdrage.

De voorzitter: Hartelijk dank. We gaan verder met de heer Loijenga van Volt en daarna Alfred Schoenmaker, Sterk Lokaal Drenthe. Mooi genoteerd Alfred. Eerst de heer Loijenga.

De heer Loijenga: Dank u wel, voorzitter. Met grote belangstelling hebben wij het onderzoek gelezen van het NRK, net zo als het vorige rapport van het NRK. Natuurcompensatie komt in de Noordelijke provincies weinig voor in vergelijking met het westen en het zuiden werd ons verteld, dat staat er ook in. Een verklaring heeft de NRK hier niet voor. Heeft GS een verklaring dat er slechts zeven gevallen van natuurcompensatie is geweest over een periode van 8 jaar? De Rekenkamer heeft bij nader onderzoek van zeven gevallen aantal tekortkomingen gevonden. En het lijkt erop dat de procedures rondom natuurcompensatie niet in orde zijn. Vindt GS dit ook en wat willen ze hieraan gaan doen? Verder, het NRK moest onderzoeksgegevens uit dossierstukken halen en door interviews, omdat de provincie de natuurcompensatie niet monitort. Daar zijn wij zeer verbaasd over. Als je niet monitort weet je niet wat je doet. Je bent als het ware stuurloos. Onderschrijft GS dit en zo ja, kan GS ons vertellen hoe en op wat voor termijn dit probleem zal worden opgelost? GS zegt dat zij de aanbeveling gaan implementeren. Kan GS ons aangeven hoe zij dat gaan borgen in de organisatie? En hoe zij ons de garantie geven dat ook, in het licht van de toekomstige ontwikkelingen op het gebied van bijvoorbeeld infrastructuur, woningbouw en energie er op de juiste manier wordt toegewerkt naar natuurcompensatie? Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan verder met de heer Schoenmaker van Sterk Lokaal Drenthe en daarna Statenlid Zuiker van de Partij voor de Dieren.

De heer Schoenmaker: Dank u wel voorzitter. Allereerst wil de fractie van Sterk Lokaal Drenthe haar dank uitspreken voor het gedane onderzoek door de Noordelijke Rekenkamer. Wij betreuren dat dit onderzoek aan de late kant is. Er had eerder ingegrepen kunnen worden, want al in 2007 constateerde de Algemene Rekenkamer dat er meer aandacht nodig was voor natuurcompensatie en dat de nieuwe natuur niet goed beschermd was. Een aantal provincies zijn ons daar wel in voorgegaan. Uit onderzoek is naar voren gekomen dat er niet of nauwelijks gedocumenteerd is of was omtrent natuurcompensatie. De fractie van Sterk Lokaal Drenthe wil graag zien dat er in de geest van de nieuwe Omgevingswet gehandeld wordt. En een nieuwe Omgevingswet handelt in een denkwijze van 'ja, mits', en dat is een perfecte houding. Echter hebben we bij het NNN te maken met een 'nee, tenzij'-principe. Als er dus woningbouwinitiatieven buiten de kernen zijn, dan wordt er ingestoken op een 'nee, tenzij'-principe. Er dient onder het 'nee, tenzij'-principe te vervallen. En dat moet van groot openbaar belang zijn. En als je die lijst van groot openbaar belang doorneemt, dan komt het woningbouw daar dus niet op voor. Een tussenvraag is eigenlijk: hoe krijgen wij woningbouw wel op die lijst groot algemeen belang? Daar zijn we heel benieuwd naar. Echter, zou dit niet de reden zijn dat gemeentes vaak gefrustreerd raken als ze aankloppen bij de provincie als het gaat om woningbouw buiten de kernen en telkens een deksel op een neus krijgen? Het 'nee, tenzij'-principe, tenzij er sprake is van groot algemeen belang. En dat is dus weer in Drenthe doorgevoerd in de Omgevingsverordening Drenthe. De fractie van Sterk Lokaal Drenthe verwacht dus een 'ja, mits'-houding. Als er sprake is van een groot algemeen belang, dan kan de provincie ervoor kiezen voor herbegrenzing van het NNN. Dan is een openbaarbelangtoets niet nodig. De initiatiefnemers hoeven dan niet op zoek te gaan naar gronden die verloren gegaan zijn en hoeven de grond dus via het NNN niet te compenseren. Vraag aan het college: waarom is het in het verleden niet gebeurd en is het college in de toekomst wel van plan gebruik te maken van deze mogelijkheid? Want dit zou namelijk meer ruimte bieden voor initiatieven op particuliere initiatieven en woningbouw in de breedste zin van het woord. Nogmaals, woningbouw staat dus niet op de lijst van algemeen groot belang en dat vinden we een groot gemis. Ook schokkend, ik ben bijna klaar... Ook schokkend: er ontbreekt systematisch zicht op de uitvoering van de aanleg van beheer en natuurcompensatie. Afspraken tussen gemeentes en initiatiefnemers moeten juridisch worden vastgelegd in een anterieure overeenkomst. Deze overeenkomsten zijn bij de provincie niet aanwezig. Sterk Lokaal Drenthe vindt het spijtig dat de provincie niet beschikt over deze com-

pensatieplannen. Tot slot, voorzitter, in het document staat dat conform de EHS, Ecologische Hoofdstructuur Spelregels, er een toeslag moet komen op compensatie als het nieuwe natuur betreft, want die moet immers tot wasdom komen. Die nieuwe natuur heeft inderdaad tijd nodig om te groeien, maar er is helaas geen enkele onderbouwing of berekening van het aantal hectares, wat die compensaties natuur dan zou moeten zijn. College, hoe kunnen we hierop een inhaalslag verwachten en binnen welke termijn? We onderschrijven de conclusies van het NRK.

De voorzitter: De heer Schoenmaker, als u zegt tot slot, dan verwacht ik nog één zin...

De heer Schoenmaker: Maar dat klopt...

De voorzitter: Ja, graag afronden.

De heer Schoenmaker: We onderschrijven dus de conclusies van het NRK en verwachten dat het college ons binnenkort zal verblijden met de uitwerking van de aanbevelingen. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. De volgende spreker is Statenlid Zuiker van de Partij voor de Dieren. Daarna de heer Vorenkamp van de PVV.

Statenlid Zuiker: Dank u wel, voorzitter. De Noordelijke Rekenkamer heeft zeven situaties onderzocht waarin natuurcompensatie zou zijn toegepast, maar hoewel het er maar zeven waren, is er bijzonder weinig informatie te achterhalen. In veel gevallen ontbreekt de onderbouwing voor de compensatie en bij veel van de projecten weten we ook niet of de verplichte privaatrechtelijke overeenkomst er überhaupt wel is. En de laatste alinea van het rapport is volgens ons veelzeggend. De provincie heeft geen zicht op de realisatie van de natuurcompensatie de provincie houdt niet systematisch zijn eigen registratie bij en vraagt de gemeente niet om verplichte rapportage. De gemeenten hebben ook geen zicht op de natuurcompensatie en er vinden ook geen veldcontroles plaats. Voorzitter, de Partij voor de Dieren is geschokt hoe slecht dit geregeld is. Hoe kunnen volksvertegenwoordigers hun controlerende taak doen als ze tegen dit soort muren opbotsen? Want dit soort praktijk wordt niet thuis in de nieuwe bestuurscultuur lijkt ons. Dus graag een reactie van de gedeputeerde wat het college gaat doen om dit te verbeteren. En graag ontvangen we ook van de gedeputeerde een overzicht van het Groenfonds, want de Partij voor de Dieren heeft wel eens geprobeerd te achterhalen wat er is gebeurd met die €15.000 die door de eigenaar van de Reeënwissel is betaald ter natuurcompensatie, maar daar kwamen we ook niet achter. Dus graag horen we waar het geld dat in het Groenfonds is gestopt, is gebleven, wat er is ingestort en wat er is uitbetaald en wat er is gerealiseerd. En tot slot over het voorgestelde besluit: GS werkt op korte termijn een beleidsregel uit waaronder wordt verstaan... Wat we verstaan onder een groot en openbaar belang. En dan willen we graag weten: wat voor termijn is dat dan? En we vinden het ook fijn dat de aanbevelingen van NRK tegenwoordig een jaarlijks overzicht krijgen van het college, en wij willen graag weten wanneer het eerste overzicht komt, want het moest sinds 1 januari, dus komt dat bijvoorbeeld 1 januari 2024? Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel. Het woord is aan de heer Vorenkamp, PVV. Daarna de heer Brandsema, ChristenUnie.

De heer Vorenkamp: Voorzitter, dank u wel. Dit onderzoek gaat over natuurcompensatie en de PVV vindt dat geen onderwerp van groot belang, aangezien de hele provinciale organisatie zo langzamerhand begint te draaien om natuur. Uitbreiden van de natuur, klimaatenergie vanwege de klimaatregeling, vergunningverlening vanwege de natuur en de stukken daarmee tegenwoordig natuurlijk. De voorbeelden die beschreven worden, spreken ons ook niet erg aan. En compensatie vanwege het economisch gebruik binnen NNN, dat spreekt mij ook... Dat spreekt ons ook niet erg aan. Helemaal

niet, eigenlijk. NNN wordt geheel eenzijdig. In meerdere gevallen worden zonder overleg met de eigenaar, zonder dat een bezwaar van Attero bijvoorbeeld hiertegen een kans krijgt, worden NNN stukken ingetekend in bedrijfsgebieden en landbouwgebieden. Ik heb daar drie voorbeelden van, dus Attero, dat is dus nog een voorbeeldje van vorig jaar. We hebben het voorbeeld van een manege, wel enige tijd geleden, iets van 8 jaar geleden, waar een heel stuk weidegebied van een manege gewoon ingetekend werd als NNN. Ik heb een voorbeeld in Grolloo waar een stuk van de EHS, of aanpalend aan de EHS, een mooi stuk weidegebied, een stuk natte weidegrond van een boer, dat omgetoverd werd in een NNN-gebied. En nu is daar, dit is ingetekend als NNN. Als je dat dus wil gaan gebruiken, als Attero dat bijvoorbeeld zou willen gebruiken, moet Attero dus compensatie, natuurcompensatie gaan geven. De provincie heeft dat soort dingen dus vaker gedaan en dit is gewoon een vorm van afkeurenswaardige landjepik voorzitter. Wij hebben er steeds tegen geageerd en gaan dus nu niet instemmen om ook nog eens allerlei compensaties te verstevigen of... We zijn helemaal niet enthousiast, om daar nog een soort boekhouding op los te gaan laten. We zullen tegen dit Statenvoorstel stemmen en eventueel een amendement indienen, dat moet ik nog even bespreken. Voorzitter, we zijn het eens overigens met het voorstel van Sterk Lokaal Drenthe om woningbouw ook als een belangrijk... Van groot belang voor de provincie neer te zetten. Uitstekend. Verder ben ik ook helemaal niet geporteerd om als PS-lid controle uit te gaan oefenen op die natuurcompensatie. Ik vind dat een uitvoeringstaak. Dus de Noordelijke Rekenkamer vindt dat wij als PS daar dus de ogen op moeten hebben. Maar het is een uitvoeringszaak. Wij zijn kaderstellend met name en natuurlijk hebben we toezicht. Maar laat GS dan gewoon een overzicht geven van bevindingen, bijvoorbeeld als dat, mocht er iets mis zijn... Maar verder, er zijn zo veel dingen waar we toezicht moeten houden. Waar we niet dagelijks of per jaar de ogen op hebben, voorzitter. Kortom, wij zullen... Dit is een B-stuk wat ons betreft en we zullen absoluut niet voorstellen. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Het woord is aan de heer Brandsema van ChristenUnie en daarna de heer Bolumba van GroenLinks.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Ik houd het kort, hoop ik. Dank voor de Rekenkamer voor dit, rapport mag ik het niet noemen, brief. Terecht punt van De Noordelijke Rekenkamer dat ze aangeven van nu is het nog vrij beperkt, maar we zien toch ontwikkeling waardoor naar de toekomst toe de kans groter wordt dat dingen gaan conflicteren en dat het goed is om aan de voorkant de boel op orde te hebben. Nou helemaal mee eens, namens de ChristenUnie. We vragen ons nog wel een beetje af: je kunt fysiek nieuwe natuur aanleggen ter compensatie, maar je kunt ook financieel compenseren. We vragen ons dan nog een beetje af hoe je dat op geld zet? En wat dat geld dan teweegbrengt? Want in die zin komt er dan blijkbaar geen natuur voor terug. Maar dat was het eigenlijk wel, want het enige punt dat ik had, dat is al in de technische sessie hiervoor helder geworden. Dus dat was het, voorzitter. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Het woord is aan de heer Bolumba van GroenLinks en daarna mevrouw Hilgenga van het CDA.

De heer Bolumba: Ik vind het erg leuk en mooi dat ik hier als getogen Drent voor het eerst mag staan en kort wat mag zeggen over natuur en natuurcompensatie in onze provincie. Even een persoonlijke noot: mijn Congolese opa is jarenlang zelf visser geweest. Mijn Nederlandse opa is een boerenjongen uit Schoonloo met een groot hart voor Drenthe en ook dieren. En daarbij kippen in het bijzonder. En ik weet nog wel goed ik als klein jochie nog mocht helpen om die eten te geven en vervolgens ook samen de natuur in te gaan met mijn opa. En ik denk dat hij best wel trots zijn geweest dat ik hier nu mag staan om te gaan staan voor wat we allebei belangrijk vonden, ook bij GroenLinks. En dat de natuur in het Drenthe goed behouden blijft, ook als die bedreigd wordt. Er is voor mij al het een en ander gezegd door andere partijen, waaronder een aantal vragen van de Partij voor de Dieren over controles

waar wij ons goed in kunnen vinden. Dus ik ga niet veel nieuwe dingen zeggen en houdt ons standpunt lekker kort en bondig. Allereerst wil ik de NRK bedanken voor de nota en hun bevindingen en de tijd en moeite die daarin zijn gegaan. Zoals mijn fractiegenoot Janno Rook ook al zei, we mogen echt blij zijn dat het NRK er is, zodat wij gewoon een goede afweging in ons beleid kunnen maken. Het was goed te begrijpen en inhoudelijk zijn we ook erg tevreden, want dit plan moet er ook voor zorgen dat we onze controlerende taak beter kunnen uitvoeren. En alles wat dat kan helpen, zijn wij natuurlijk uiteraard voor. Dit onderzoek laat ook zien dat er nog een aantal verbeterpunten zijn. En wij willen graag die kans ook pakken, om dat met beide handen aan te pakken, om daar die verbeteringen door te voeren. We hebben veel natuur hier in Drenthe en dat moet ook vooral behouden blijven. En het zou zonde zijn als we in een situatie komen waarin de provincie en de gemeente steeds naar elkaar wijzen omdat de afspraken gewoon niet duidelijk zijn. Dus wij willen het college graag vragen om daar echt werk van te gaan maken, van deze aanbeveling, om ze dan over te nemen. Want bij GroenLinks zeggen we altijd: meer natuur is meer beter. En we gaan dus nu ook vanuit dat er werk van wordt gemaakt en wij wensen het college daar alle succes bij.

De voorzitter: Hartelijk dank. We gaan verder met mevrouw Hilgenga van het CDA en daarna mevrouw Maris-Brouwer van BBB.

Mevrouw Hilgenga: Allereerste namens het CDA, dank voor de uitvoering van dit Rekenkameronderzoek ten behoeve van de Provinciale Staten. In het rapport gaat het specifiek om de vraag: hoe zijn wij als provincie omgegaan met de beoordeling van de noodzaak tot aanleg van compensatie natuur en de uitvoering daarvan? Voorzitter, wij onderschrijven de aanbevelingen uit het rapport en zijn blij dat GS de aanbeveling van het NRK overneemt. We hebben nog wel drie vragen aan GS. Allereerst, hoe kijkt GS nu aan tegen de verantwoordelijkheid voor de controle op de uitvoering? Uit het onderzoeksrapport blijkt dat GS vond dat dit een verantwoordelijkheid is van de gemeente en wij lezen in het rapport van het NRK dat GS een juridische verantwoordelijkheid heeft om de uitvoering te toetsen en niet de gemeente. Kortom, hoe gaat GS nu oppakken dat, in samenhang met de verantwoordelijkheid van de gemeente, dit wordt uitgevoerd? Kunnen ze daar een toelichting opgeven? Hoe ze daar op dit moment naar kijken? Tweede vraag is: het NRK geeft als aanbeveling aan zelf een rapport op te stellen voor de beoordeling van de implementatie van de kaders voor wanneer er compensatie natuur moet worden gestart. Wat het CDA betreft, gaat GS daar duidelijke kaders voor opstellen. Vindt GS deze aanbeveling... Leest GS die ook al zodanig dat er nu concretere kaders moet worden gesteld? Een vervolgvraag is dus hoe hiermee aan de slag gaan? De derde vraag is: is het mogelijk dat PS een jaarverslag krijgt van de verplichtgestelde natuurcompensatie en de gerealiseerde natuurcompensatie? Wat vindt GS van dit voorstel van het CDA? Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel. De volgende woordvoerder is mevrouw Maris-Brouwer van BBB en daarna mevrouw Mulder van de VVD.

Mevrouw Maris: Bedankt, voorzitter. Voor ons ligt het rapport van de natuurcompensatie NRK, dank daarvoor. In de afgelopen jaren is de natuurcompensatie van de Natura 2000-gebieden en de natuurgebieden te weinig uitgevoerd. Uit het onderzoek door de NRK zijn aanbevelingen gedaan. Vanaf 2014 zijn er maar zeven natuurcompensatieprojecten uitgevoerd. Opvallend is dat de provincie Drenthe natuurcompensatie niet monitort. Gevraagd wordt aan de provincie om dit beter bij te houden. Voor de natuur in Nederland is er te weinig ruimte, net zoals voor woningen en het steeds kleine wordende areaal landbouw. In het rapport staat dat het areaal wat gecompenseerd moet worden groter is dan het ontnomen areaal voor de plannen. Afhankelijk van welke type valt te bepalen aan de hand van de omrekeningstabellen vastgesteld door het ministerie van LNV en de VROM en de provincies. Wat we niet teruglezen in het rapport is de mogelijkheid tot deels natuurcompensatie en financiële

compensatie om tot dezelfde areaal natuur terug te komen. In het rapport is te lezen dat een ecologisch rapport is opgesteld of dat een ecologisch rapport opgesteld dient te worden. Aan de hand van welke ecologische gegevens toetst beoordelaar? Daarnaast vragen wij ons af hoe de communicatie met de gemeente verbeterd gaat worden, zodat de benodigde gegevens boven tafel komen. En wij zijn benieuwd naar het nieuwe begrip 'groot openbaar belang'. Welke belangen komen eronder te vallen? Van de vier aanbeveling wordt maar één aanbeveling overgenomen. Waarom worden de overige aanbevelingen niet overgenomen? BBB vindt het belangrijk inzicht te krijgen in de beargumentatie en controles van natuurcompensatie. Bedrijven en de natuur kunnen in de knel komen door wildgroei van natuurgebieden. Wie beoordeelt de kwaliteit van de natuur, welke gecompenseerd moet worden en komt dit overeen met het beeld in de praktijk? Wat is het huidige beleid van de overige aanbevelingen? Over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Dan gaan we nu verder met de bijdrage van mevrouw Mulder van de VVD, gevolgd door mevrouw Dikkers van de SP.

Mevrouw Mulder: Bedankt, voorzitter. De VVD is met de Noordelijke Rekenkamer eens dat natuurcompensatieprojecten op een navolgbare en transparante wijze getoetst moet worden. En daarbij verwijs ik er nog even naar de lange discussie die we hadden over punt 7, over het rapport natuur anno nu. Want als sprake is van natuurcompensatie moet ook duidelijk zijn waarom het bevoegd gezag voor welk type compensatie en van welke omvang gaat kiezen. En niet alleen zodat raadsleden en wij als Statenleden dit kunnen herleiden, maar vooral ook dat initiatiefnemers klip en klaar duidelijkheid krijgen over de eisen waaraan zij moeten voldoen. Want zoals ook de Partij voor de Dieren al aangaf, wat gebeurt er bijvoorbeeld met het geld van een recreatieondernemer wat gestort is in het Groenfonds? En waar en op welke wijze wordt natuur gecompenseerd? En wat betekent dit ook voor de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland? Worden die grenzen verschoven? En welke gevolgen heeft het dan weer voor de omwonenden die daar weer dichtbij zitten? Het valt de VVD op dat in de zeven casussen van de natuurcompensatie een behoorlijk verschil zit qua schaalgrote, maar vooral qua externe werking. Van de bouw van twee woningen op een grasveld bij de bebouwde kom tot een volledige verkeersreconstructie. En het is knap lastig om dit binnen dezelfde beleidsregels te moeten toetsen. En daarom vindt de VVD het wel heel terecht dat de Rekenkamer constateert dat een, ik noem het maar 'de grote openbaar belang-toets' van nut kan zijn. Dus prima dat GS hier kaders voor gaat opstellen. Maar wat de VVD betreft, wordt dan de procedure van projecten die daar niet onder vallen, bijvoorbeeld woningbouw, heb ik net genoemd.... Worden die procedures dan juist weer een stuk eenvoudiger. De VVD vindt het opmerkelijk dat er geen gebruik is gemaakt van de mogelijkheid tot herbegrenzing of het meer flexibel begrenzen van het Natuurnetwerk Nederland. Want immers, als deze mogelijkheid er is, maak er dan ook vooral gebruik van, is onze eerste reactie. En we horen dan ook graag van GS waarom dit beleidsinstrument niet is ingezet. En trouwens ook complimenten voor het NRK dat deze constatering hier is. Dat wij hierop worden geattendeerd. Want biedt het ook nog mogelijkheden, wellicht voor andere ruimtelijke procedures? De Rekenkamer geeft verder nog aan dat de provincie systematisch inzicht wil op de uitvoering van de aanleg en beheer van de compensatie natuur, of dat de provincie dat moet gaan houden, ook wanneer dat in bestemmingsplannen van de gemeente besloten ligt. Volgens de VVD kan het ook in overleg en in goed vertrouwen met de gemeentes besproken worden hoe dit praktisch ingevuld kan worden. En datzelfde geldt ook voor de voorgestelde veldcontroles. Dus laten we vooral geen werk gaan stapelen, dat we dubbel werk gaan doen als gemeentes en als provincies. Ik had net al een technische vraag gesteld richting de NRK over die toelichting bij bestemmingsplannen in relatie tot anterieure overeenkomsten en vooral ook de niet openbaarheid daarvan. Dus ik vind de aanbeveling 3 nogal lastige. Die zou ik graag nog wel wat concreter willen, dus ik denk dat we daar in de Statenvergadering nog even op terug gaan komen. De laatste aanbeveling...

De voorzitter: Wilt u afronden, mevrouw Mulder?

Mevrouw Mulder: Ja, ik ben bij de laatste aanbeveling, voorzitter. Het bijhouden van natuurcompensatieboekhouding vinden wij ook een prima plan, maar pas op dat je dat niet jaarlijks opnieuw moet opvragen bijvoorbeeld, voor dat grasveldje in Zuidwolde. Maak het vooral niet te ingewikkeld, maar werkbaar en pragmatisch. Dat was het.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan luisteren naar mevrouw Dikkers van de SP en daarna de heer Rook van GroenLinks.

Mevrouw Dikkers: Dank u wel, voorzitter. De aanleiding voor dit Statenstuk is de natuurcompensatie nota van bevindingen Drenthe van de NRK. Dank hiervoor. Ik begin maar even met een citaat uit de inleiding. 'Voor het beschermen van natuurgebieden geldt het wettelijke 'nee, tenzij'-principe. Aantasting van beschermde natuurgebieden door ruimtelijke ingrepen is in principe niet toegestaan. Als dergelijke ruimtelijke ingrepen een groot openbaar belang dienen en er geen alternatieven zijn, kunnen zij toch onder strikte voorwaarden worden toegestaan.' Dus daar zitten nogal wat mitsen en maren in. Tot nu toe is er niet op een navolgbare manier en transparant getoetst en ontbreekt inzicht. In het verslag laat tabel 7 dat duidelijk zien. Voor de zeven natuurcompensatieprojecten die onderzocht zijn, is het antwoord niet aanwezig op de vraag naar de aanwezigheid van voortgangsrapportages door gemeenten, registratie bij de provincie en uitkomsten van veldcontroles. Op alles wordt geantwoord: niet aanwezig. Een duidelijk afwegingskader ontbreekt, zodat, als voorbeeld ook weer uit stukken, in het Spaarbankbos in Hoogeveen zes bouwkavels voor gemiddeld € 300.000 van een groot openbaar belang kunnen zijn. En er wordt net een aantal keren gepleit voor het niet onder deze maatregelen laten vallen van woningbouw. Ik vind dit nogal een voorbeeld, waarom je dat nou precies wél zou moeten doen. Want iedereen wil wel midden in de natuur wonen, maar dit is toch wel echt voor de happy few op deze manier. De nota geeft vier aanbevelingen bij de uitvoering van het natuurcompensatie beleid.

De voorzitter: Mevrouw Dikkers, u heeft een vraag van de heer Schoenmaker van Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Schoenmaker: Eigenlijk meer een opmerking. Dank u wel, voorzitter. Volgens mij werd er juist wel voor gepleit om woningbouw toe te voegen aan het groot openbaar belang. U zegt het net andersom.

De voorzitter: Mevrouw Dikkers.

Mevrouw Dikkers: Als dat zo is, dan heb ik u verkeerd begrepen, maar ik hoorde mensen een verzoek doen om woningbouw juist niet binnen de hele bespreking van natuurcompensatie te houden.

De voorzitter: De heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Het ging juist om toe te voegen aan de lijst waar groot algemeen belang van toepassing is, dat woningbouw er ook onder komt te vallen. Dat dat makkelijker wordt.

Mevrouw Dikkers: Dat is prima als dan maar woningbouw ook binnen duidelijke kaders omlijnd is en niet zoals het voorbeeld wat ik net hier noemde. De nota geeft vier aanbevelingen bij de uitvoering van het natuurcompensatiebeleid en die zijn wat mij betreft zo vanzelfsprekend: een beleidsregel uitwerken waarin de belangen van groot openbaar belang erkend worden en het toetsen welke criteria dat dan moet voldoen. Zelfstandig controles uitvoeren of iets ook werkelijk tot aantasting van natuurwaar-

den leidt. Eisen van gemeenten een onderbouwing in natuurcompensatie en een boekhouding op natuurcompensatie bijhouden. Ze zijn zo vanzelfsprekend dat je je eigenlijk nauwelijks voor kunt stellen dat het nu op dit moment niet zo gebeurt. Ik heb begrepen uit de stukken dat de GS deze aanbevelingen onderschrijft. Dus wat ons betreft volmondig ja, alles overnemen en ook werkelijk uitvoeren, zodat we over een jaar ook kunnen zien dat er echt verschil gemaakt wordt. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan verder met de heer Rook van GroenLinks en daarna de heer Puper van de Partij van de Arbeid als laatste in de rij. We gaan verder met de heer Puper van de Partij van de Arbeid.

De heer Puper: Als de heer Rook het goed vindt, dan spreek ik ook een beetje namens GroenLinks, maar ze reageren maar. Dat was een grapje. Als je als laatste aan de beurt komt, dan is er veel gras voor je voeten weggemaaid. Toch hebben we een paar opmerkingen die we nog mee willen geven. Het recente rapport over natuurcompensatiebeleid in onze provincie vraagt om serieuze reflectie. De aanbevelingen zijn stappen die naar een beter evenwicht tussen ontwikkeling van de natuurbescherming... Het voorstel om een natuur... Ik kan dat heel slecht lezen, sorry. Ik reageer even op... Dat heeft met lichtval te maken. Het voorstel om een natuurcompensatieboekhouding op te zetten en regelmatige rapportages aan gemeenten te verkrijgen zal onze focus en verantwoordelijkheid versterken. De Partij van de Arbeid is daar zeker voorstander van, net als vele anderen die het vandaag genoemd hebben. Laten we dit rapport aangrijpen om ons beleid te versterken en om onze toewijding aan een gezonde natuurlijke omgeving te bevestigen. Een aantal vragen hebben we wel aan het GS. Hoe ziet u de balans tussen ruimtelijke ontwikkeling en natuurbescherming in onze provincie, gezien de zeldzaamheid van natuurcompensatie? Zijn de daarvoor noodzakelijke mogelijkheden wel aanwezig? Het voorstel voor onafhankelijke controles voor initiatieven die natuurwaarden aantasten klinkt veelbelovend, maar hoe ziet u de implementatie van deze controles in de praktijk? Daar zijn we benieuwd naar. En het idee van de natuurcompensatieboekhouding en regelmatige rapportages van gemeenten lijkt belangrijk voor transparantie. Maar wat zijn uw gedachten hierover? Dat zou ik graag willen horen. De aanbevelingen die worden overgenomen door GS die kunnen ook zeker onze goedkeuring vinden. Dus met deze antwoorden, ervan uitgaande dat die positief zijn, zullen wij in kunnen stemmen met het voorstel. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Nog even een opmerking tussendoor, want ik had wederom dat er op mijn inspreeklijst twee personen van dezelfde partij hadden ingetekend, GroenLinks was in dit geval de boosdoener. Even goed opletten bij het intekenen op de spreeklijst dat er één per partij staat opgeschreven, want anders dan raken we hier helemaal in verwarring. We gaan verder met de beantwoording vanuit GS en dat is in de persoon van gedeputeerde Van Dijk. Negen minuten krijgt u, gaat uw gang.

Gedeputeerde Van Dijk: Zo, dat gaat iets makkelijker. Dank u wel, voorzitter. Dat was een hele verhelderende en leerzame nota met voldoende leerpunten denk ik, voor zowel het college maar ook voor de gemeentes wat ons betreft. Vanuit de verschillende fracties heel veel tips en aanbevelingen, waarvoor dank. U heeft inderdaad kennis kunnen nemen dat het college heeft aangegeven de vier aanbevelingen die de Noordelijke Rekenkamer in dit verband heeft gedaan, te zullen implementeren in onze werkprocessen, zodat het proces voor natuurcompensatie beter wordt. Hoe dat precies eruit gaat zien, daar heeft u vragen over gesteld. Ik zal zo meteen nog even kijken welke precies, maar dan kom ik zo op terug. We hebben ook aangegeven dat er al stappen worden gezet om tot een betere bescherming van de natuur te komen en de kwaliteit en de kwantiteit van het Natuurnetwerk Nederland in stand te houden. Dat even als basis reactie. Want we kunnen hier gewoon veel van leren. Wij zijn ook, 'geschrokken' klinkt wel heel zwaar, maar we vonden de aanbevelingen wel heel terecht en heel goed, dus die nemen we niet voor niets over. Allemaal trouwens, ik weet niet waar het idee vandaan

kwam dat wij eentje zouden overnemen, maar we nemen ze allemaal over. Eens even kijken. Dan ga ik even naar de vraagstukken inbreng. Wat wel een bijzondere was, ook een vraag van: kunnen we woningbouw niet op die lijst krijgen van groot openbaar belang? Dat kan helaas niet, want we sluiten aan bij de wettelijke definitie die staat in de omgevingsverordening en die heeft u al vastgesteld als Staten. Dus je kunt niet zomaar iets toevoegen aan die lijst groot openbaar belang. Dat kan helaas niet. Dat is door een paar fracties ingebracht.

De heer Vorenkamp: Voorzitter.

De voorzitter: We hebben een interruptiemicrofoon meneer Vorenkamp. En nou is mevrouw Zuiker als eerste, mevrouw Zuiker Partij voor de Dieren.

Statenlid Zuiker: Dank u wel. Dat gaat u toch uitwerken in een beleidsregel? Dat staat toch in het stuk. Dus dat komt toch?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Wij gaan de beleidsregels inderdaad opnieuw schrijven, maar dat betekent niet dat wij zomaar iets kunnen toevoegen aan het lijstje groot openbaar belang. Dat kan niet, u heeft daar al iets over vastgesteld. En nogmaals, wij sluiten aan bij de wettelijke definitie die wordt gehanteerd in de omgevingsordening. En die heeft u vastgesteld.

De voorzitter: Statenlid Zuiker.

Statenlid Zuiker: Maar klopt het dan dat dat groot openbaar belang eigenlijk ook helemaal niet zo relevant is voor die natuurcompensatie, zoals het nu gaat? Want nu kun je ook natuurcompensatie krijgen als je een paar recreatiewoningen wil neerzetten. Dus waarom? Dat is tot nu toe, dat is gebeurd. Dus wat is nu de relevantie van dat grote openbaar belang?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Dat lijstje ken ik helaas niet uit mijn hoofd. Dat wil ik best voor u nakijken. Wat er wel en niet in staat. Maar nogmaals, het is een stuk dat u zelf heeft vastgesteld, dus het ene project valt daar wel binnen, het andere project niet. Maar ik ken het lijstje niet uit mijn hoofd, dus daar kan ik u niet nu concreet een antwoord op geven.

De voorzitter: Graag via de voorzitter. De heer Vorenkamp van de PVV.

De heer Vorenkamp: Voorzitter. Er is dus een lijst, voorzitter, van groot openbaar, van zaken van groot openbaar belang en die hebben we zelf vastgesteld. Aldus GS. Dan stel ik voor dat we dus een andere vaststelling doen en dat we de lijst uitbreiden. Dat is mijn voorstel, dat moet kunnen, voorzitter.

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Ik denk, voorzitter, dat PS dat zeker kan doen. U kunt een stuk amenderen of whatever als het weer hier wordt besproken. Dus dat zou mogelijk kunnen zijn.

De voorzitter: Dank u wel. Een vraag van de heer Van den Brand van JA21.

De heer Van den Brand: Maar de gedeputeerde, die heeft... Voorzitter, de gedeputeerde heeft er ook wel gelijk een waarschuwing bij. Een winstwaarschuwing dat niet alles kan. En die woonwijken, dat zou best wel eens heel belangrijk kunnen zijn. En nu ga ik toch twijfelen. Ik heb dat rapport geprobeerd echt te doorvorsen. En wat ik begrijp van de Rekenkamer is dat die beperkte definitie van groot openbaar belang... Overigens voor de gedeputeerde, dat is veiligheid en het delven van delfstoffen en elektriciteit en als laatste nog water, dat zijn ongeveer de groot openbaar belang dingen die er nu in zitten. Dat vraagt om uitbreiding om in het vervolg niet deze problematiek nog lastiger te maken dan die al is.

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Dank u, voorzitter. Dat is dan denk ik aan u als Staten om daar iets mee te gaan doen. Wij kunnen niet zomaar iets toevoegen aan een lijstje. Dat kan niet, ook niet in een beleidsnotitie.

De voorzitter: Gaat u verder, gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Ik kijk nog even... Handelen in de geest van de nieuwe Omgevingswet 'ja, mits', ik vind het een mooie gedachte.

De voorzitter: Eén moment. Want als u toch nog niet helemaal begonnen bent, dan geef ik graag eerst de heer Schoenmaker van Sterk Lokaal Drenthe even het woord voor een vraag.

De heer Schoenmaker: Dat is een vraag en ik hoef daar het antwoord op dit moment niet direct op terug. Maar eigenlijk, als ik uw woorden beluister is het dus lastiger om het op die lijst te krijgen. Maar als er meer bekendheid wordt gegeven, ook binnen de ambtenarij hier op het Provinciehuis, dat herbegrenzing van NNN wel kan in relatie met woningbouw. Dan zou dat dus eenvoudiger zijn. Maar dan moet het wel bekend zijn volgens mij en dat moet ook op die manier gehandeld worden vanuit dit huis. Zou u daar een terugkoppeling op kunnen geven? Nogmaals dat hoeft niet nu, maar dat we later eens reflecteren.

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Het herbegrenzen van die NNN, dat is blijkbaar een maatregel die ingezet mag worden, kan worden. Ik zou er op terug moeten komen, want wat daar precies de spelregels voor zijn, weet ik niet, maar ik kan hier gewoon ambtelijk even naar laten kijken. Is het bekend? Wat zijn de mogelijkheden? Ik weet het nu niet. Kan ik nu geen antwoord geven. Kom ik graag schriftelijk bij u op terug.

De heer Schoenmaker: En ik stel deze vraag omdat het tot nu toe nog nooit gebeurd is, maar dat het wel mogelijkheden biedt. Dus dat is de reden bij deze helder.

De voorzitter: De gedeputeerde heeft de toezegging gedaan. Een vraag van mevrouw Dikkers van de SP.

Mevrouw Dikkers: Ik ben een beetje in verwarring, want de nota geeft vier aanbevelingen en de eerste is werk in een beleidsregel uit waarin welke belangen de provincie als 'groot openbaar belang' erkent en toetsaanvragen aan de te stellen criteria. Als we het dan hebben over die woningbouw, dan is dat toch precies wat we nog in die beleidsregel toe moeten voegen om duidelijk te hebben wanneer wel en niet en onder welke voorwaarden en criteria, etcetera. Dat staat toch haaks op wat u net zegt?

De voorzitter: Gedeputeerde van Dijk.

Gedeputeerde Van Dijk: Dank u, voorzitter. Nogmaals, die lijst heeft u zelf vastgesteld, dus wij zullen in die beleidsregel refereren aan de lijst die u zelf heeft vastgesteld. Als u daar in het kader van de omgevingsverordening iets aan toe wilt voegen, dan staat u dat denk ik vrij. Ik bedoel, dat is aan u. Maar op dit moment is er een door u vastgestelde omgevingsverordening waar dat lijstje in is opgenomen. Dat lijstje zullen wij, neem ik dus aan, dat is een aanname van mijn kant, ook opnemen in die beleidsregel. En dat is het dan nu even.

De voorzitter: Mevrouw Dikkers, SP.

Mevrouw Dikkers: Dank u wel, voorzitter. Dan vat ik de opmerking van de gedeputeerde dat GS de aanbevelingen overneemt nu toch iets anders op dan wat ik daarvoor deed.

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Dat laat ik aan de inspreker.

De voorzitter: Nog een prangende vraag van de heer Van den Brand van JA21.

De heer Van den Brand: Ik denk van ons allen. Want de gedeputeerde legt net, mevrouw de voorzitter, leg net uit dat dat wettelijk niet kan. Terwijl ik heb nu opvat van: ik kan het wettelijk niet, maar jullie Provinciale Staten wel. Hoor ik dat goed?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Nee, even voor de duidelijkheid. Wij sluiten aan bij de wettelijke definitie zoals die nu is omschreven in de omgevingsverordening. Die omgevingsverordening komt op een gegeven moment weer terug hier in de Staten. En dan kunt u daar wellicht een amendement op doorvoeren. Als het echt wettelijk niet mag, zullen we dat ook aangeven. Ik durf het... Ik heb net gezegd: ik weet niet zeker wat er mogelijk is, of het kan, of het niet kan. Wij sluiten nu aan bij die wettelijke definitie en u kunt wellicht iets amenderen. En als wij dan moeten reageren van: sorry, in die en die wet staat dat en dat en dat, het mag gewoon domweg niet of het is... U bent in de gelegenheid om wel iets toe te voegen in die omgevingsverordening, dan is dat zo. Maar dat durf ik nu niet een antwoord op te geven.

De voorzitter: Gaat u verder met uw betoog.

Gedeputeerde Van Dijk: Mijn betoog was op zich klaar, ik was aan het kijken naar wat reacties op vragen. Ik vind ... Het advies van de VVD vast te leggen van die compensatie, zo praktisch mogelijk houden, vind ik een goed advies. Dat kan ik ook hier intern kan ik dat wel eens even meegeven. Dat ga ik ook meegeven. Even kijken. Ik denk eigenlijk dat ik alle vragen wel heb gehad. Het Groenfonds, daar zou ik nog eventjes iets over willen zeggen. Er zijn vragen gesteld over: hoe zit het nou met het Groenfonds? Wat is erin gestort en wat is eruit gehaald? Ik weet wel dat het om een heel beperkt bedrag gaat. Wat het exacte bedrag is, weet ik niet. Als u daar nog een inhoudelijke reactie op wilt, dan kan ik die schriftelijk doen toekomen. En ik denk dat ik dan de meeste vragen wel beantwoord heb. Er zijn inderdaad veel vragen gesteld die eigenlijk direct in het verlengde zijn van het overnemen van de aanbevelingen. Dus als we dat gaan doen, dan wordt het automatisch al meegenomen door ons. Dus wat mij betreft tot zover even, voorzitter.

De voorzitter: Nog niet, want de heer Puper van de Partij van de Arbeid heeft nog een vraag. En ik roep ook iedereen op van wie de vraag nog niet is beantwoord, om dan nu naar de interruptiemicrofoon te gaan, zodat we wellicht een tweede termijn kunnen voorkomen. De heer Puper, Partij van de Arbeid.

De heer Puper: Dat was inderdaad ook de bedoeling, geen tweede termijn. Ik zou graag nog een antwoord willen hebben op de vraag van het bijhouden van gemeenten over de natuurcompensatie, om die rapportage. Over die boekhouding hebben we een vraag gesteld. Hoe kijken jullie daar tegenaan? Is dat uitvoerbaar voor gemeentes? Is dat een opgave die uitvoerbaar is? Kan de gedeputeerde daar een reactie op geven?

De voorzitter: Gedeputeerde van Dijk.

Gedeputeerde Van Dijk: Dank u, voorzitter. Eén van die aanbevelingen is inderdaad van zorg er gewoon voor dat je kunt controleren wat er wordt uitgevoerd. Dus wij zullen met de gemeentes in overleg moeten treden en hen wijzen op hun verantwoordelijkheid om de uitvoering goed voor elkaar te hebben en ons te rapporteren hoe en wanneer en waar dat gebeurd is, zodat wij het ook kunnen controleren. Dat is gewoon een taak die wij op zullen pakken en wij zullen dat ook met de gemeentes gaan communiceren.

De voorzitter: De heer Puper.

De heer Puper: Het is niet helemaal een antwoord, maar ik ben wel benieuwd naar die uitkomsten ervan. Het moet natuurlijk wel uitvoerbaar zijn. Laten we wel objectief blijven met elkaar.

De voorzitter: Dank u wel. Een vraag van mevrouw Hilgenga van het CDA.

Mevrouw Hilgenga: Ik had naast die vraag die net gesteld is door de heer Puper ook nog de vraag gesteld over misschien een jaarverslag over natuurcompensatie. Die zit niet in de aanbevelingen en ik had u gevraagd om die vraag te beantwoorden. Of u daar nog op wilt terugkomen?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Dank u, voorzitter. Kijk, we hebben de afgelopen, of in die periode 2014-2021, zeven situaties gehad voor natuurcompensatie. Dan kunnen we een verslag, gemiddeld gezien van één casus kunnen we aan u voorleggen. Maar als u dat wilt, dat lijkt me niet zo ingewikkeld.

De voorzitter: Dank u wel. Ik denk dat dat een toezegging is. Een vraag van moet ik even zoeken... De heer Loijenga van Volt, gaat uw gang.

De heer Loijenga: Dank u wel, voorzitter. We zijn natuurlijk blij dat u de aanbeveling allemaal overneemt en dat u het rapport gewoon onderschrijft. We willen toch wel graag iets concreets horen, als ik... Ik heb een vraag gesteld over de monitoring, het wordt niet gemonitord. En we zijn eigenlijk benieuwd naar een concreter antwoord. Wanneer kunnen wij verwachten dat deze termijn wordt opgelost? Zodat u ook wat er loopt ook goed monitort.

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Voorzitter, we gaan het implementeren nu in onze werksystematieken, zo snel mogelijk. Dat is het enige wat ik kan zeggen, want als je het nu nog moet implementeren. Wij moeten contact leggen met gemeentes, we moeten gaan monitoren. U hebt gelijk, wij nemen die aanbeveling over, dus dat gaan wij ook doen. Maar we moeten het eerst nu implementeren en ik... Nogmaals, wij waren ook erg blij met al die mooie leerpunten uit dit stuk, uit deze nota. Dus we gaan het implementeren en komen zo snel mogelijk ook met de mogelijkheden om te monitoren bij u terug.

De voorzitter: De heer Loijenga in tweede instantie.

De heer Loijenga: Ik doe toch nog één poging om iets concreter van u gedaan te krijgen, goed te horen te krijgen. Kunt u dan niet zeggen wat het streven is?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Ik zou dat graag doen, maar ik kan op dit moment niet in de agenda kijken van wanneer wat allemaal mogelijk is. Zo snel mogelijk. We gaan nu de boel oppakken en als dat zo meteen kan leiden tot een toezegging van nou, het wordt 1 januari, het wordt 1 juni, volgend jaar 1 januari, dan zal ik het ook met u delen. Maar ik kan het nu gewoon nog niet zeggen.

De voorzitter: Dank u wel. Een vraag van de heer Van den Brand, JA21.

De heer Van den Brand: Een vraag die ik ook gesteld had in mijn bijdrage. Dat is die van dat geld. Blijkbaar kun je op een gegeven moment in plaats van zoveel vierkante meter grond, kan je het ook afkopen met geld. Dat vind ik heel interessant. Wat is nou een vierkante meter natuur waard? Is daar dan, en misschien dat de gedeputeerde daar antwoord op kan geven, is daar een regel voor?

De voorzitter: Gedeputeerde van Dijk.

Gedeputeerde Van Dijk: Ik ken die regel niet, voorzitter. Ik gaf net al aan dat het, waar het een natuurfonds betreft, om een klein bedrag gaat. Ik vind hem ook interessant, dus die wil ik graag uit laten zoeken en daar kom ik graag bij u terug wat dat dan precies inhoudt. Volgens mij had ik die toezegging ook al gedaan.

De voorzitter: Dank u wel. Statenlid Zuiker, Partij voor de Dieren heeft een vraag.

Statenlid Zuiker: Dank u wel, voorzitter. Wij zijn blij met de toezegging dat wij een overzicht krijgen van dat Groenfonds, waarbij u de vorige vraag ook meteen kan meenemen. Dan nog even over, want dit gaan wij in PS als dit een B-stuk wordt, dat lijkt mij wel... Want wij gaan zo meteen beslissen dat er een aanbeveling wordt overgenomen, namelijk dat er een beleidsregel wordt uitgewerkt over dat groot openbaar belang. En dat kan dus helemaal niet. Dus dan zouden wij toch graag voor PS nog even willen weten wat we dan wel krijgen en graag ook dat u kunt uitleggen waarom dat eigenlijk ook helemaal niet in het verleden relevant is geweest. Want je kon ook natuurcompensatie toepassen als je je camping wilde uitbreiden. Dus misschien kunt u dat schriftelijk nog aan ons uitleggen voor PS zodat wij dat duidelijk weten.

De voorzitter: Gedeputeerde Van Dijk.

Gedeputeerde Van Dijk: Voorzitter, ik vind dat een goede suggestie. Ik zal het voorleggen en dan gaan we voor de vergadering daar een korte reactie op dichten. De uitleg.

De voorzitter: Volgens mij heel helder en duidelijk en u was volgens mij ook aan het einde gekomen van uw beantwoording. En dan kijk ik de kring rond en dan vraag ik aan alle aanwezigen: mogen wij dan de tweede termijn hiermee overslaan zoals we dat hadden gesteld? Dat gaan wij doen. Gaan we vijf minuten schorsen om te wisselen en voor het toiletbezoek en dan zie ik u graag... We doen zes minuten, half vier weer terug hier.

11. NRK rapport Terugblikonderzoek Provinciale grip op bedrijven met grote risico's voor hun omgeving

De voorzitter: Goed, iets later dan gepland, gaan wij verder met één van de laatste agendapunten en dat is agendapunt 11, het NRK rapport Terugblikonderzoek Provinciale grip op bedrijven met grote risico's voor hun omgeving. En ook hiervoor staat mevrouw Beukers, inmiddels bekend bij ons, weer klaar en zij wordt ook weer geassisteerd door een onderzoeker. En even kijken, heb ik daar een naam van... Mevrouw Pietersma, hartstikke goed. Maar eerst het woord aan mevrouw Beukers en daarna kunnen de vragen worden gesteld aan mevrouw Beukers en mevrouw Pietersma. Gaat uw gang.

Mevrouw Beukers (Noordelijke Rekenkamer): Dank u wel, en ditmaal was de portefeuillehouder mijn collega de heer Van Der Bij. Maar ook dit zal ik voor mijn rekening nemen. Ik ga eerst even de meneer van JA21, de heer Van den, ik wil even naar die naam kijken, Van den Brand geruststellen. Want dit is dus een Rekenkamerrapport, dat is gewoon een ‘holadiee’ rapport. Dat heb je ook wel eens, een terugblikonderzoek waarop we onderzocht hebben hoe er met vroegere aanbevelingen zijn omgegaan. En daar was nogal wat mis mee in 2016, met die provinciale grip op bedrijven met grote risico's voor hun omgeving. En wij hebben dus een terugblikonderzoek gedaan, gekeken hoe de aanbevelingen zijn opgevolgd en we waren ook echt heel... Dat ben ook wel eens als Rekenkamer, echt heel gelukkig dat het op een hele goede manier is opgepakt. Alle aanbevelingen die zijn gedaan toentertijd en die zijn overgenomen, dat waren er vier van de vijf. Die zijn gebeurd, die zijn uitgevoerd. Die zijn ter hand genomen. En dat was nogal iets, want dat ging over mensen die moesten verkassen, bij een andere organisatie in dienst waren. Wij deden echt ook aanbevelingen om dat te concentreren. Dat is niet de makkelijkste aanbeveling, want eigenlijk wil iedereen toch wel graag zijn eigen winkeltje houden. Daar is echt voortvarend mee omgegaan. En u kunt in dit terugblikrapport zien dat dat dus heel mooi gebeurd is en dat het op dit moment heel goed vorm gegeven is en zijn beslag gekregen heeft bij de Omgevingsdienst Groningen. We hebben nog twee nieuwe aanbevelingen gedaan. De ene is een herhaling van die vijfde aanbeveling die we toen gedaan hebben, namelijk, we hebben toen gezegd: Provinciale Staten, ga één keer per jaar wel met de gedeputeerde, verantwoordelijk gedeputeerde, in ieder geval aan de slag om je te laten informeren hoe het nu zit met toezicht, controle en dat soort zaken op dit soort gevaarlijke bedrijven. Die aanbeveling is toentertijd niet overgenomen. Daarvan hebt u toentertijd gezegd: we gaan de jaarverslagen verbeteren, waardoor dat niet nodig is. We hebben hem nu als suggestie gedaan. Misschien zijn de jaarverslagen heel goed en dan hoeft u dat niet te doen. Misschien is het voor de nieuwe Staten wel fijn om dat één keer te doen, en of één keer per jaar of één keer in de periode, zodat u ook weet wat zich onder dit kopje allemaal bevindt. We hebben ook nog een andere aanbeveling gedaan. Onze aanbeveling was te ontschotten, dat is mooi gebeurd. Maar er was ten aanzien van Drenthe wel een specifiek verhaal. Dat had te maken met mensen die gedetacheerd werden bij de Omgevingsdienst Groningen, vanuit Drenthe en die samenwerkingsovereenkomst die liep per 1 januari 2023 af. Dat gold voor deel van de werknemers. Wij hebben aandacht gevraagd van laat niet weer een nieuw schot daartussen komen. Maar u hebt ook ongetwijfeld de bestuurlijke reactie gezien en in die bestuurlijke reactie is aangegeven dat er al sprake is van een nieuwe overeenkomst. Dus waarschijnlijk is deze aanbeveling ook al achterhaald, maar dat kunt u het beste horen via uw gedeputeerde. Hier staat dus een heel tevreden voorzitter van de Rekenkamer. Dank u.

De voorzitter: Wat fijn om te horen. We hebben vragen voor de onderzoeker en voor mevrouw Beukers van de heer Van den Brand van JA21.

De heer Van den Brand: Dank u wel. Ik heb het rapport gezien en dit is inderdaad een positief rapport, maar ik miste er een paar dingen in en misschien kunt u toelichten waarom die er niet in staan. Het ene is de vraag die wel gesteld is: hoe staat het met de veiligheid van omwonenden? Dan kom je al heel gauw in een normatieve discussie. Daar zou ik in mijn inbreng straks nog wel even verder op ingaan. Maar misschien kunt u daar op voorhand iets over zeggen. En het tweede is bij deze problematiek, de externe veiligheidsproblematiek en vergunningverlening van bedrijven, zijn er twee partners, twee overheidspartners die ook hun zegje hebben en hun wensen hebben. En dat zijn de brandweer en Sociale Zaken, de arbeidsinspectie. In het rapportje van de Rekenkamer zie ik daar niet heel veel aandacht voor, hoe dat loopt. Dat zijn mijn twee vragen.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Beukers.

Mevrouw Beukers (Noordelijke Rekenkamer): De tweede vraag geef ik straks even aan... Dat is een meer technische vraag, geef ik even aan de onderzoeker. De eerste vraag was van: hoe zit het met de veiligheid van omwonenden? Dat was net zo een vraag die wij geopperd hebben in het eerste rapport van: zou u daar niet één keer per jaar een keer met uw gedeputeerde over willen vragen. En dat is natuurlijk... Dat leidt dan ook even weer terug. Krijgt u daar voldoende inzicht in, of niet? En in hoeverre en op welk detailniveau wilt u daar daarover geïnformeerd worden? Dat is niet flauw bedoeld, maar in die zin leg ik hem dus terug en kunt u kijken wat u daarmee alsnog wil doen. En de tweede vraag, die geef ik even aan een onderzoeker, mevrouw Pietersma.

De voorzitter: Gaat uw gang.

Mevrouw Pietersema (Noordelijke Rekenkamer): Dank u wel. Die ligt volgens mij in het verlengde daarvan. We hebben puur gekeken naar de destijds gedane aanbeveling en wat daar mee is gedaan, met die aanbevelingen. Dus hier zitten geen nieuwe aspecten in die zin. Dus vandaar denk ik dat dat niet meegenomen is.

De voorzitter: Dank u wel. Zijn er nog meer mensen die een vraag hebben aan de NRK? Nee, dan blijkt dat dit een hele duidelijke presentatie was. Nodig ik u weer uit om op de tribune te gaan zitten, gaan wij inhoudelijk verder met de bespreking van agendapunt 11 en wij starten weer, het wordt bijna normaal, met de heer Van den Brand van JA21 en daarna de heer Dekker van Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Van den Brand: Voorzitter, dat komt omdat ik hier heel vroeg was en ik heb nu begrepen hoe het werkt.

De voorzitter: Hartstikke goed, gaat uw gang.

De heer Van den Brand: Voorzitter, zoals ik net al zei, deze problematiek handelt voor wat betreft de provincie over de externe veiligheid. En nu lijkt het er een beetje op, als ik dat rapport lees, dat dit gewoon eigenlijk driftig over de schutting is gegooid naar de Rijksuitvoeringsdienst. Die dat, dat blijkt overigens ook uit dat rapport, helemaal goed doet. Maar hoe veilig is de omwonende nu? Dat is toch een vraag, een beleidsmatige vraag die de provincie zou moeten beantwoorden. En die bestuurlijke afweging, daar wil ik toch even een lans voor breken. Want u moet zich realiseren dat alles wat wij in de vergunningverlening op een gegeven moment eisen van een bedrijf ten aanzien van veiligheid, dat kan een doorwerking hebben van hoe wij aankijken tegen de risico's van de ondergrondse leidingen

daar lopen binnen de provincie genoeg van. En soms hebben die ondergrondse leidingen, die gasleidingen, die hebben straks een aandachtsgebied, ik komt daar zo even op terug, van 500 of 600 meter aan weerszijden. Dus dat is minstens 1 kilometer. En u kan begrijpen, dat gaat heel veel grond kosten. Binnen zo een aandachtsgebied, dat is het nieuwe omgevings... Dat zit in de Omgevingswet als nieuw beleid, moet de provincie en moeten gemeenten een beleidsplan voor schrijven. Van wat vinden wij daar nou van? Want het aandachtsgebied is heel groot. Maar misschien kan je wel risico's accepteren ten gunste van woningbouw. Hier zie je al die beleidsmatige vraag komen. En mijn oproep is: de provincie zou zichzelf, en ook richting GS de vraag, zou zich erg professionaliseren door juist die vraag heel scherp zelf onder controle te houden en daar de lead in te nemen. Dat is eigenlijk wat betreft mijn bijdrage. Die oproep: Omgevingswet verandert alles. We hebben dadelijk een kaart, die gaat elke provincie gebruiken, waarin je ziet dat er een heel groot afwegingsgebied ligt. Daar heb je capaciteit voor nodig. Ik weet via andere provincies, dit is mijn eigen vakgebied namelijk, dat de provincie Drenthe, uiteraard vanwege het karakter van Drenthe, anders dan Zuid-Holland, helemaal niet zoveel ambtenaren heeft die op dit terrein werkzaam zijn. Maar het is echt iets wat dadelijk niet meer kan. In de Omgevingswet van 2024, januari, staan we dadelijk voor de taak om daar keuzes in te maken, en dat kunnen we niet aan de RUD's, OD's en Veiligheidsregio's overlaten. Tot zover mijn inbreng.

De voorzitter: Dank u wel. Het woord is aan de heer Dekker van Sterk Lokaal Drenthe en daarna commissielid Van Reijmersdal van de Partij voor de Dieren.

De heer Dekker: Dank u wel, voorzitter. Voor u ligt de vraag vanuit het presidium voor een Terugblikonderzoek Provinciale grip op bedrijven. Hiervoor heeft de NRK een eindrapport gemaakt en een tweetal aanbevelingen gedaan. De fractie van Sterk Lokaal Drenthe bedankt hierbij de NRK voor het terugblikonderzoek en de aanbevelingen welke zij gedaan hebben omtrent vergunningverlening, toezicht en handhaving VTH voor de Provinciale Staten. In 2016 heeft er een onderzoek plaatsgevonden over de werkwijze die de provincie hanteerde voor VTH. Er zijn een viertal aanbevelingen gedaan door de NRK die destijds in 2016 zijn overgenomen door de Provinciale staten, de vijfde niet. Echter moeten we ons nu afvragen of deze aanbevelingen gestand houden en of doorwerking wel heeft plaatsgevonden. Eén: er is destijds gevraagd om een gedeconcentreerde structuur te accepteren, zodat er een groeimiddel kan ontstaan en er een geconcentreerde structuur kan plaatsvinden. Er is inmiddels een geconcentreerde structuur. Hoe ziet deze eruit? Het streven... Twee: het streven was een gezamenlijke maat voor de uitvoeringsdiensten. Wat is momenteel de status en hoe verloopt deze vier jaar na invoering? Drie: er wordt aanbevolen om meer ruimte aan de uitvoeringsdiensten te geven en uit te bouwen en de schotten tussen de provincies te laten verdwijnen. Hier hebben wij verder geen vragen over. Vier: informatieverstrekking aan de PS over het toezicht op majeure bedrijven en over de uitvoering van de VTH-taken hierbij. Hier hebben wij ook geen opmerking of vragen over. Vijf: er is aanbevolen om één keer per jaar de kwaliteit en de uitvoering te bespreken. Deze aanbeveling is niet overgenomen, maar er vindt wel met de GS structureel overleg plaats. Dit kan wat ons betreft vervolgd worden en zolang er geen problemen zijn, hoeft dit niet bij de PS worden aangegeven. Tweetal aanbevelingen naar aanleiding van het eindrapport op het terugblik onderzoek. Eén: is er behoefte voor een jaarlijks gesprek tussen PS en de verantwoordelijke gedeputeerde? Sterk Lokaal Drenthe acht de verantwoordelijke gedeputeerde zeer verstandig en bekwaam om zelf te bepalen wanneer er situaties of precaire zaken zijn die de aandacht van de PS moeten hebben en deze dan ook tijdig hierover inlicht, mocht dit nodig zijn. Twee: voorkom dat er een schot ontstaat tussen RUD en ODG. De GS gaf al aan in het rapport dat er nieuwe samenwerkingsafspraken zijn gemaakt, deze in een manifest zijn vastgelegd en een periodieke controle is op de uitvoering hiervan. We zijn inmiddels 7 jaar verder en zullen tot een conclusie moeten komen of een samenwerking tussen RUD en ODG een juiste vorm is voor deze complexe uitvoering van taken en het vertrouwen moeten uitspreken over deze samenwerking. Tot zover. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Het woord is aan commissielid Van Reijmersdal gevolgd door mevrouw Mulder van de VVD.

Commissielid Van Reijmersdal: Voorzitter, dank u wel. We hebben het rapport van de Noordelijke Rekenkamer met aandacht gelezen en zijn de NRK dankbaar voor de nauwkeurigheid en aanbevelingen. De Partij voor de Dieren schaart zich achter deze aanbeveling en heeft dan ook de volgende vragen voor Gedeputeerde Staten: wanneer kan Provinciale Staten de evaluatie van Noordelijke maat verwachten? Waarom is de samenwerking tussen Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe en Omgevingsdienst Groningen niet verlengd? De projecten hebben immers bijgedragen aan een geconcentreerde organisatie, iets wat de Noordelijke Rekenkamer geadviseerd heeft en welke aanbevelingen door de Provinciale Staten zijn overgenomen in 2016. En hoe denkt de gedeputeerde te voorkomen dat er wederom een schot komt te staan tussen Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe en Omgevingsdienst Groningen? Iets wat in onze ogen zeer onwenselijk zou zijn. Goed, voorzitter, ik rond af. Partij voor de Dieren maakt zich zorgen over toezicht van de handhaving van de majeure risicobedrijven. Iets waarvan we uitgaan dat de gereputeerde deze zorg met ons deelt, de aanbevelingen overneemt en uit zal voeren. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan luisteren naar mevrouw Mulder van de VVD en daarna de heer Moinat van de SP.

Mevrouw Mulder: Voorzitter, een belangrijk document, want het gaat niet alleen over bedrijven die een potentieel gevaar vormen voor hun omgeving, maar vooral over de mensen, dus over onze inwoners, hun veiligheid en hun leefomgeving. De Rekenkamer benadrukt dat we al goede stappen hebben gezet om toezicht te houden op risicovolle bedrijven in Drenthe en, nog belangrijker, dat we in staat zijn om ook grip op die situaties te krijgen. Heel belangrijk. Maar het rapport wijst ook ons op de noodzaak voor verdere verbetering. We kunnen en moeten nog beter worden in het waarborgen van de veiligheid van onze inwoners en het beschermen van ons milieu. Heel goed om te lezen dat de meeste aanbevelingen inmiddels geïmplementeerd zijn. Er zijn flinke stappen gezet in het verbeteren van de informatievoorziening en ook in het versterken van de verantwoordelijkheden. Bovendien is Noordelijke maat tot stand gekomen, waardoor de verantwoordelijkheden ook duidelijk zijn vastgelegd. En de VVD heeft vertrouwen in deze werkwijze en we hoeven dan ook niet jaarlijks bijgepraat te worden, tenzij er natuurlijk een urgente aanleiding voor is. Dus, voorzitter, met rechten, zoals mevrouw Beukers van de NRK zei een 'holadiee rapport' en fijn dat we deze commissievergadering met een positieve terugblik kunnen afsluiten.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan verder met de heer Moinat van de SP en daarna de heer Barelds van de PVV.

De heer Moinat: Al die lange mensen hier, het is niet makkelijk voor de kleintjes. Voorzitter, allereerst onze dank en complimenten aan de Noordelijke Rekenkamer voor dit interessante maar vooral ook overzichtelijke rapport. En dat laatste is zeker in de politieke wereld lang niet altijd en vanzelfsprekendheid. Dank daarvoor. In dit rapport geeft de NRK terecht aan dat aanbeveling 5, 'bespreek minstens één keer per jaar de kwaliteit van de uitvoering van het VTH-taken bij majeure risicobedrijven', toen niet is overgenomen door PS. Nu geeft de Noordelijke Rekenkamer naar aanleiding van het terugblikonderzoek, een prachtig woord, weer twee aanbevelingen. En de eerste is direct aan PS. Hebben wij behoefte aan een jaarlijks gesprek met de portefeuillehouder over de kwaliteit van de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven? De SP heeft regelmatig vragen gesteld met betrekking tot de kwaliteit van die uitvoerende taken, omdat we er gewoon onvoldoende zicht op hebben. En daarnaast helpt het de portefeuillehouder ook omdat het beleid beter uitgelegd kan worden en daardoor zou je wel eens wat meer kansen op draagvlak kunnen hebben. Deze aanbeveling helpt daarbij

en we zouden graag zien dat die overgenomen wordt. De tweede aanbeveling helpt daarbij... Dat was de vorige zin. De tweede aanbeveling is aan GS en hierbij heeft de SP de euvele moed om het college het aan te bevelen om die aanbeveling te omarmen. Tot zover. Dank u wel.

De voorzitter: Hartelijk dank. We vragen naar voren de heer Barelds van de PVV en daarna de heer Loof van de Partij van de Arbeid.

De heer Barelds: Dank u wel, voorzitter. Volgens het rapport zijn de destijds gedane aanbevelingen van de Noordelijke Rekenkamer goed opgevolgd. Drenthe heeft overigens nauwelijks dit type bedrijven met grote risico's. Er staat een aantal op een terrein in Emmen. Het toezicht was en is doorlopend uitbesteed aan Omgevingsdienst Groningen, ODG, omdat die de expertise daarvoor heeft. Want die hebben flink wat van die bedrijven verspreid over de hele provincie Groningen en dat is altijd goed gegaan. De aanbevelingen lijken ons een beetje overbodig, voorzitter. De eerste aanbeveling, dat is bekend. PS wordt ook eens in de zoveel tijd gerapporteerd. De laatste maal met een jaarrapportage van BRZO-Noord van 30 maart 2021. Voor ons is dat voldoende. De tweede aanbeveling lijkt ons ook overbodig, want dit is een taak van GS, die het echt niet zelf door de RUD wil gaan laten uitvoeren. En we vernemen dan ook echt graag nog van GS, voorzitter. We zullen vermoedelijk wel gaan instemmen met deze overbodige adviezen, maar we zien het rapport ook maar als een verantwoording van de tijdsbesteding van het Noordelijke Rekenkamer. Tot zover mijn inbreng, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. We vragen naar voren de heer Loof van de Partij van de Arbeid, daarna de heer Van Dekken van het CDA.

De heer Loof: Dank u, voorzitter. Leuk om aan het eind van de dag nog een 'holadiee' rapport te bespreken met elkaar. En onze bijdrage kan in die zin kan heel kort zijn, want wij danken uiteraard de Rekenkamer voor het terugblikonderzoek. Een goede zaak om te onderzoeken. Dat blijkt vandaag alleen al, zodat aanbevelingen, conclusies en uiteraard de inhoud van de rapporten als zodanig niet verdwijnen. met de waan van de dag. Dit betreffende rapport lezend kunnen we niet anders concluderen dan dat de provincie de boel op orde heeft, dat de aanbevelingen zijn opgevolgd en de enige niet overgenomen aanbeveling voor rekening van PS is geweest. Een jaarlijks gesprek met de gedeputeerde over de kwaliteit van de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven, daar was vanuit PS geen behoefte aan en de Rekenkamer heeft dezelfde aanbeveling ook in het terugblikonderzoek opgenomen. De vraag leggen ze dus opnieuw aan ons voor. Wat de Partij van de Arbeid fractie betreft zijn we de afgelopen jaren met regelmaat goed geïnformeerd over de RUD en wat daarmee annex is. Extra jaarlijks overleg staat nog steeds niet op ons verlanglijstje. Als in meerderheid wordt besloten dit wel te doen, dan slaan wij de uitnodiging niet af. Dank u, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Van Dekken van het CDA, en dan na tenslotte mevrouw Van den Berg van de ChristenUnie

De heer Van Dekken: Voorzitter, dank u wel. 'Holadiee' onderzoek. En dat van een gerenommeerd instituut als de Noordelijke Rekenkamer. Ik vond dat niet de sterkste bijdrage van mevrouw Beukers, laat ik het maar gewoon even bij mezelf houden. Want wij vinden als CDA dat die aanbeveling van de Noordelijke Rekenkamer bijna altijd extra te doen. En zeker wanneer het gaat over toezicht, risicovolle bedrijven, dan toch een paar dingen daarover. Ik vond het mooi hoe de collega van JA21 daar nog even op tamboereerde, want op het moment dat er ergens letterlijk bij risicovolle bedrijven een omgeving in de fik staat... Voordat je het weet komen allerlei onderzoeksraden op je af en die constateren dan met elkaar bij categorie-vier bedrijven dat je het allemaal niet goed hebt gedaan. Dus volgens mij blijven wij voortdurend hier aan de bal om op een goede manier toezicht en handhaving in te regelen. En ik zou als reactie op het rapport een paar dingen willen zeggen. Op het moment dat je als overheid

overgaat tot het verstrekken van vergunningen, dan moet je dat... Of je handhaaft vervolgens die vergunningen, of je komt niet tot vergunningverstrekking. Dat is een hele wezenlijke voor wat ons betreft. Dus als er categorie-één bedrijven zijn met koelinstallaties en supermarkten... Ik herinner me de voormalig gedeputeerde Kuipers op dat punt heel helder: dan moet je daar gewoon niet aan beginnen. Dus laten we dat gewoon... Dat halen we er allemaal uit. Risicovolle bedrijven, daar ging het om. En ik heb eigenlijk twee concrete vragen in de richting van het college van GS, het is deels al beantwoord. Het kan toch niet zo zijn dat goede professionals die misschien op dit moment in de Omgevingsdienst Groningen werken, dat we die bij samenwerkingsovereenkomst nu een beetje vergeten in te zetten, hier in Drenthe. Ik begrijp dat ook. Er is kennelijk al een nieuw samenwerkingscontract gesloten. Maar laten we toch op zijn minst kijken hoe we elkaar kunnen versterken in het noorden, op dat punt. En in relatie tot die nieuwe Omgevingswet die eraan komt, echt ontzettend belangrijk. En dan dat andere punt. Kijk op het moment dat die regelgeving her en der met zich meebrengt dat wij niet meer vergunningen nodig zijn, ergens. Dan zouden we ook niet meer moeten gaan handhaven. Dus ik vind het een mooi rapport van de Noordelijke Rekenkamer en daar wil ik het hier nu even bij laten.

De voorzitter: Dank u wel, sluiten de eerste termijn af met de bijdrage van mevrouw Van den Berg van de ChristenUnie.

Mevrouw Van den Berg: Dank u, voorzitter. En dank ook weer aan de Noordelijke Rekenkamer voor het werk dat verzet is en de manier waarop ze ons van Statenleden ondersteunen bij ons werk. Ook dit terugblikonderzoek heeft in ieder geval de ChristenUnie-fractie weer op scherp gezet. De ChristenUnie hecht veel waarde altijd aan het toezicht en de handhaving van de milieuregels en dat geldt zeker ook voor grote bedrijven en bedrijven met een hoger risico op zware ongevallen. Niet een heel aansprekend onderwerp, maar wel heel belangrijk om milieurampen en andere zware ongelukken bij bedrijven te voorkomen, zoals bijvoorbeeld de vuurwerkramp in Enschede. Het toezicht daarop hebben we als Drenthe uitbesteed aan de Omgevingsdienst Groningen. En nu de Rekenkamer hier even het vergrootglas oplegt, hebben we hier nog eens goed naar gekeken. En daarbij hebben we ook betrokken dat er blijkens de bestuursrapportage die we op 20 september bespreken extra geld nodig hebben voor de omgevingsdienst Groningen. Die twee feiten riepen bij ons de vraag op of wij wel voldoende betrokken zijn bij de Omgevingsdienst Groningen. Het was voor ons bijvoorbeeld nieuw dat de samenwerkingsovereenkomst met de RUD dit jaar gestopt is. En wij horen graag van het college of het klopt dat wij hier niet over geïnformeerd zijn. Ook krijgen wij geen stukken van de Omgevingsdienst Groningen, en ook in de overdracht dat we zelf hebben vanuit de Griffie, mist de Omgevingsdienst Groningen. Wij krijgen als Staten dan ook een tik op de vinger dat wij ook niet gevraagd... Door de Noordelijke Rekenkamer, dat wij niet hebben gevraagd om een gesprek tussen Provinciale Staten en verantwoordelijke gedeputeerde over de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-zaken bij majeure risicobedrijven. En dat trekken wij ons aan, en wat ons betreft voeren we dit gesprek jaarlijks, al dan niet in combinatie met het bespreken van de PNC stukken van de RUD of bijvoorbeeld in het uitvoeringsprogramma VTH. En dat is dan ook gelijk de reactie op de eerste aanbeveling.

De heer Van Dekken: Voorzitter.

De voorzitter: U heeft een interruptie van de heer Van Dekken van het CDA.

De heer Van Dekken: Dank u wel, voorzitter. Is collega Van den Berg het dan met mij eens dat inderdaad die opvatting rondom extra overleg en voorlichting, rondom de omgevingsdienst zien dat dat niet is wat we nodig zijn, gegeven de werkwijze ook zoals die gewend zijn? Maar dat we op zijn minst als Provinciale Staten elke keer opnieuw op een goede manier geïnformeerd willen blijven over die handhaving, rondom die toezichthoudende taken die de Omgevingsdienst moet invullen? Dat is eigenlijk mijn vraag.

De voorzitter: Mevrouw Van den Berg.

Mevrouw Van den Berg: We hoeven voor mij geen extra circussen op te tuigen, maar we moeten het integreren in ons werk en ook in de werkwijze, en daar ga ik straks, als het gaat om de tweede aanbeveling nog iets meer over zeggen. Dat ga ik nu doen. Wat betreft aanbeveling twee, over het voorkomen van een schot tussen RUD en ODG, zouden wij ook graag zien dat het college deze ontschotting toepast als het gaat om de informatievoorziening aan PS. Wij willen graag frequent geïnformeerd worden over de taken die de ODG voor ons uitvoert. En we vragen het college om te onderzoeken of de ODG, of het programma BRZO-Noord op de één of andere manier toegevoegd kan worden aan onze lijst met verbonden partijen, waardoor wij meer en structurele zicht krijgen op wat daar gebeurt en speelt. En we zouden dan ook graag de conclusies van zo een dergelijk onderzoekje voor de vergadering van 27 september ontvangen.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Van den Berg. Ik geef graag het woord aan gedeputeerde Otter voor de beantwoording van eventuele vragen en zijn beschouwing op het geheel. Gaat uw gang negen minuten.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, dank u. Ik zit nog niet even goed in alle aspecten, maar dit onderzoek geeft in ieder geval niet direct aanleiding tot heel veel moeilijke vragen of wat dan ook, of het nou 'holadiee' is of niet, dat laat ik ook maar even in het midden. Even heel kernachtig, als PS behoefte heeft aan meer overleg dan zal GS hier verschijnen, dus dat is ook een beetje aan u, hoe daarmee om wil gaan. Ik heb geen gelegenheid gehad om een aantal dingen na te vragen, maar in de reactie van GS staat heel duidelijk dat de schotten, dat daar geen sprake van is en dat die samenwerkingsovereenkomst er weer is. Maar misschien nog even terug... Want uiteindelijk is de zowel de RUD als de ODG, dat zijn gewoon uitvoeringsorganisaties. Dus wij geven gewoon opdracht aan hun. En het is hier aan dit huis om in feite aan te geven wat en hoe we het willen, hoe het moet gebeuren. Want het gaat dan toch om een veilige leefomgeving en in ieder geval... JA21 maakte daar een opmerking over. Daar komen wel even wat wijziging op ons af. Wat betreft Omgevingswet... En volgens mij hebben wij, wat er moet gebeuren, hebben wij allemaal vastgelegd in een in een kwaliteitsverordening. Nu moet ik zeggen, ik heb er even op gegoogeld, die was uit 2017, nu weet ik even niet of dat de laatste is of dat die weer aan de orde moet komen. Maar wat wij willen in dit huis, dat is eigenlijk... Dat moeten we met elkaar bepalen en dat leggen wij eigenlijk vast in die kwaliteitsverordening. En dan is de uitvoering, die ligt gewoon bij de RUD en die ligt gewoon bij de ODG. En in principe zou u zich niet druk moeten maken over die uitvoering, want dat ligt in feite meer bij GS. En ik weet ook wel, want ik heb acht jaar in het bestuur gezeten van de RUD waarvan de laatste vier jaar als voorzitter. Volgens mij heeft u ook een aantal jaren terug hier ook wel zeer uitgebreid gesproken over de kwaliteit van een aantal controles. Want toen is er nogal wat gewijzigd en toen is er allemaal geld bij gedaan en heeft collega Hans Kuipers daar nog wel een hele hoop werk van gehad. Dus wat dat betreft is het niet zo dat u hier nooit spreekt over de RUD. Maar ik zou dat onderscheid een beetje willen maken. Ik ga me er zelf natuurlijk ook even in verdiepen. Hoe is in feite onze opdracht? En nogmaals, dat ligt vast in die in die kwaliteitsverordening. Wat willen wij dat de RUD en de ODG gaan doen? En misschien nog even terug, waarom hebben we die instanties? Vroeger, voor 2013, toen had elke gemeente en ook wellicht provincie, die hadden allemaal zijn eigen ambtenaar daarvoor. Sommige gemeentes, die hadden daar een parttime ambtenaar voor, die deed de hele milieucontrole op vrijdagmiddag er even bij. En dat is dus opgeschaald naar die RUD, op Drents niveau. Maar de minister heeft nog een keer gezegd: ik vind eigenlijk die schaal te klein voor die hele BRZO-bedrijven. En vandaar dat dat bij de ODG terechtgekomen is. En de discussie, dat loopt ook in Den Haag, is wel een beetje: hoe moeten we daarmee verder? Moeten we het zo laten? Moeten we een Omgevingsdienst Noord-Nederland laten komen?

Hoeveel macht moet die Omgevingsdienst krijgen? Dat kan ook erin uitmonden dat wij er hier helemaal niks meer over te koop hebben en dat het helemaal buiten ons omgaat. Die discussie, die speelt op dit moment ook landelijk. Dat weet ik in ieder geval nog van een jaar geleden.

De voorzitter: De heer Van Dekken van het CDA heeft een vraag.

De heer Van Dekken: Inderdaad, voorzitter, dank u wel. Want ik vind dat de gedeputeerde dat heel helder schetst. Hoe de historie en de ontwikkeling van die Omgevingsdienst ook is geweest en ik heb eerlijk gezegd hetzelfde beeld. En even, met alle respect voor het 'gegoogel', ik denk dat juist door de werkwijze van de voormalig gedeputeerde Kuipers dat we, los van het kader, dat we als Staten elke keer opnieuw heel goed werden geïnformeerd van hoe ziet dan dat handhaving palet eruit? En ik denk dat we hier in dit huis behoefte blijven houden om juist ook van invloed kunnen zijn op dat toezicht en die handhavingstaken rondom met name die BRZO-bedrijven, categorie-vier in het bijzonder. En uw collega was vanmiddag of vandaag ook vrij helder. Dit is denk ik ook echt een discussie voor de IPO. Dus op het moment dat we inderdaad zien dat die Omgevingsdiensten zich een beetje lijken te bewegen richting een soort moloch, een landelijke Omgevingsdienst met regionale verschijningsvormen daarin. Dan zou ik toch ook in de richting van het college willen vragen: houdt u goede nota van het feit dat er hier ook vanuit dit huis behoefte is om concreet invloed te kunnen uitoefenen op dat handhavingsarrangement? Dat is eigenlijk wat ik u zou willen vragen.

De voorzitter: Dank u wel, meneer Van Dekken voor deze tweede termijn, schat ik zo in. Misschien dat de heer Otter daarop wil reageren.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, die discussie die loopt, dus daar zitten twee stromingen in. Ik denk ook altijd dat het goed is om zaken niet te veel op afstand te plaatsen. Provincie, maar ook gemeentes, die kennen hun verantwoordelijkheden allemaal, dus die zijn ook best goed in staat om dat aan te sturen. Maar het punt is wel... Is kennis. En je hebt een bepaalde schaal nodig om die kennis vast te houden. En dat is, weet ik ook bij de RUD, dat is best wel lastig. Kennis is ook schaars en dat wordt steeds ingewikkelder. Ik zag ook weer die kreet 'ZZS, zeer zorgwerkende stoffen'. ... 'ZZS, zeer zorgwekkende stoffen'. Ik geloof dat er elke dag een paar bijkomen dus dat zijn duizenden stoffen en hoe houd je daar in feite zicht op?

De voorzitter: Dank u wel. Een vraag van de heer Van Den Brand van JA21.

De heer Van den Brand: Gelukkig kunnen we dat bij een Omgevingsdienst beleggen, zulk soort technische vragen. Maar waar het mij om gaat is: achter elke vergunning, een set vergunningsvoorwaarden, zit natuurlijk een benul van hoe veilig willen we eigenlijk dat bedrijf hebben? En soms zullen we moeten zeggen: dat bedrijf kan hier niet op deze plek zijn. Of we stellen nog eens aanvullende vergunningsvoorwaarden om het veiliger te maken. En die vraag van: wat is nou veilig genoeg? Die gaat de provincie wel degelijk aan. En dat zal ook altijd zo blijven, want die vraag hoe veilig is veilig genoeg, gaat niet alleen over de paar bedrijven waar de provincie nu de vergunning voor regelt. Dat gaat ook over hoe bijvoorbeeld de transportleidingen door deze provincie lopen en de transportroutes waar ook gevaarlijke stoffen over rijden of varen. Met andere woorden, mijn oproep is dat die vraag: wat is veilig genoeg? Dat moet eigenlijk de opmaat zijn voor de regionale uitvoeringsdiensten van op die manier moeten wij dus ook met de vergunning rekening houden. Met die eis van de provincie en dat is een moeilijke kwestie. Maar hij is politiek heel beladen, want het gaat ruimtelijke ordening versus wat laat je binnen een bedrijf nog toe?

De voorzitter: Wilt u tot een punt komen, de heer Van den Brand?

De heer Van den Brand: Dat was het, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, ik begrijp deze discussie. Een hele hoop zaken liggen natuurlijk wel vast in wettelijke voorschriften, als we het hebben over transportleidingen, afstand van wonen naar zo een transportleiding. Daar zijn wel allerlei eisen voor geformuleerd. Het is soms wel eens lastig. Sommige woningen staan bijvoorbeeld vrij dicht bij een transportleiding. Dus een nieuwe woning mag er niet staan en de bestaande woning, die mag er wel blijven? Dus dat is ook allemaal best wel ingewikkeld. Maar die normen, die liggen allemaal vast en ik denk dat wij vanuit die kwaliteitsverordeningen en de Noordelijke maat en je hebt de Drentse maat, dat we op die manier eigenlijk dat proces moeten aansturen. JA21 zegt we hebben relatief weinig ambtenaren. De uitvoering, die zit bij de RUD en de ODG. Je moet het dus wel aansturen, dus je hebt wel een aantal, ambtenaren nodig, maar wel zeer gekwalificeerde ambtenaren om dat aan te sturen. Daar zit ook wel meteen het probleem, want kennis is schaars.

De voorzitter: Had u nog verdere vragen open staan?

Gedeputeerde Otter: Dat was het voorzitter, dus ik ben blij met de positieve conclusies.

De voorzitter: Fijn, dank u wel. Ik denk dat mevrouw Van den Berg nog een openstaande vraag heeft, van de ChristenUnie.

Mevrouw Van den Berg: Dat klopt, voorzitter. En dat gaat echt over ons. De informatievoorziening aan ons als PS, over ODG. Het is nu niet structureel is mijn indruk. Over de financiële situatie hebben we ook geen beeld. We krijgen wel een rekening volgende week of over twee weken op tafel. Dus zou u... En het is ook geen officiële verbonden partij. Ik zou wel willen onderzoeken of we niet deze moeten toevoegen aan de hele lijst met verbonden partijen, zodat we daar meer structureel grip op krijgen als Provinciale Staten. Met name als het gaat om de informatievoorziening.

De voorzitter: Dank u wel, de gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, ik weet niet of we het als verbonden partij moeten gaan benoemen, want dat betekent dat je 100% informatie krijgt, terwijl eigenlijk misschien maar 5% van de activiteiten vanuit Drenthe daar plaatsvinden. Ik neem uw opmerking mee en ik moet zelf ook even zien hoe we dat... Hoe dat ODG verhaal... Ik moet eerlijk bekennen, ik weet even niet hoe die informatievoorziening precies loopt en hoe dat op u afkomt. Maar ik kan me wel voorstellen dat je enige informatie wil hebben over hoe dat eigenlijk gaat bij de bij de ODG.

De voorzitter: Mevrouw Van den Berg in tweede instantie.

Mevrouw Van den Berg: Dank u wel, voorzitter. Kunnen wij voor de PS-vergadering daar een brief over krijgen?

Gedeputeerde Otter: Ik zal mijn best doen, alleen ik weet even niet... Als ik ja zeg, dan weet ik even niet waar ik precies ja tegen zeg. Dus ik weet niet hoe ingewikkeld het nu even in elkaar zit en of ik de informatie snel genoeg boven tafel kan krijgen. Dat is ook nog een beetje onduidelijk. Voorzitter, welke informatie u dan precies wil.

Mevrouw Van den Berg: Daar kunnen we uiteraard contact over hebben en als de gedeputeerde zegt dat hij zijn best doet, dan is dat voldoende. Dank u, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dan het woord aan de heer Dekker van Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Dekker: Dank u wel, voorzitter. Een vraagje nog aan gedeputeerde, voorzitter. Destijds is er aangegeven dat er een gedeconcentreerde structuur zou zijn en inmiddels zou er een geconcentreerde structuur zijn. Die had ik u net gevraagd in mijn bijdrage. Hoe ziet deze eruit?

De voorzitter: Gedeputeerde Otter.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, ik moet ook even denken aan deze woorden... De eerste situatie was dat alles bij de RUD lag en ik heb al aangegeven dat de schaalgrote bij de RUD onvoldoende was voor dit soort grote bedrijven. Toen is er wel gezocht naar welke vormen van samenwerking kunnen we dan bereiken? Inderdaad, ik ken het verhaal ook nog met detacheren van medewerkers, enzovoort. Maar uiteindelijk is gezegd: de bedrijven gaan volledig over naar in dit geval de ODG. Daar hebben ze dan wellicht, de Rekenkamer, wat mooie woorden voor bedacht. Maar dat is even de onduidelijkheid die er een tijdje is geweest. Wie is nou verantwoordelijk voor die BRZO-bedrijven en hoe gaan we dat... Hoe gaan we dat organisatorisch inbedden? Je kunt ook zeggen: het loopt via de RUD en de RUD besteedt het weer uit, maar uiteindelijk zijn die bedrijven volledig overgegaan naar de ODG.

De voorzitter: De heer Dekker in tweede instantie.

De heer Dekker: Dank u wel, voorzitter. Begrijp ik dan goed dat gedeconcentreerd en geconcentreerd eigenlijk niet heel ver uit elkaar liggen, want het is gewoon een toebedeling van bevoegdheden door ambtenaren?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, daar komt het wel een klein beetje op neer. Ik zou even precies moeten bestuderen in welke context die woorden zijn gebruikt, maar in ieder geval feitelijk is het zo gegaan zoals ik net beschreef.

De voorzitter: Dank u wel. Commissielid Van Reijmersdal, gaat uw gang.

Commissielid Van Reijmersdal: Dank u wel, voorzitter. Wanneer kunnen wij de evaluatie van de Noordelijke maat verwachten? Want dat zou in 2023 plaatsvinden.

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, het jaar is nog niet om, maar dit is ook een vraag waar ik even het antwoord op schuldig moet blijven. Dus ik ben op deze dossiers nog niet volledig bijgepraat. Dus daar kom ik ook op terug.

Commissielid Van Reijmersdal: Oké, dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Even kijken. Ik wil eigenlijk ook in dit geval de tweede termijn overslaan, zijn er nog mensen die een prangende vraag hebben aan de gedeputeerde? Dat is niet het geval.

Bent u ermee eens dat voor de tweede termijn dan op deze manier zo doen? Ja, dan dank ik de gedeputeerde hartelijk. En dan rest mij nog de vraag: gaat dit door als een A of een B-stuk naar 27 september? Ik stel voor een A-stuk. De heer Van den Brand van JA21, gaat uw gang.

De heer Van den Brand: Het zal u niet verbazen. Ik stel voor een B-stuk.

De voorzitter: Jammer, jammer, maar we gaan het noteren. Het wordt een B-stuk.

12. Schorsing van de vergadering tot 20 september 2023

De voorzitter: Dan komen we bij agendapunt 12 uit en dat is de schorsing van de vergadering. Ik schors de vergadering tot 20 september en ik wens u allen wel thuis en een hele fijne zonnige middag verder toegewenst.

[SCHORSING]

13. Heropening vergadering en mededelingen

De voorzitter (de heer Puper): Goedemorgen allemaal, welkom bij de Statencommissie van woensdag 20 september 2023. Mensen thuis en mensen in de zaal, allemaal hartelijk welkom. We hebben vandaag een vervolg van de agenda van de Statencommissie van 6 september. Er zijn geen insprekers voor vandaag gemeld en voordat ik begin heb ik een tweetal punten die ik mee wil geven. In eerste instantie is dat het punt rondom de begroting 2024. In de mail die aan jullie gezonden is, stond een verkeerd mailadres. Als u alsnog dat dikke exemplaar op papier wilt ontvangen, wilt u dat dan doen naar statengriffie@drentsparlement.nl. Uiteraard telt dat alleen voor de Statenleden die hier aanwezig zijn, niet voor de mensen thuis. U dient dat dan voor 12:00 uur vandaag gemaild te hebben. Daarnaast is er een tweede punt: als Staten vinden we het belangrijk om onze vergaderingen toegankelijk te houden voor iedereen, en dat betekent ook dat de vergaderingen uitgewerkt en ondertiteld worden. Er is een verzoek om duidelijk en goed te articuleren middels de microfoon. Eventuele accenten kunnen we niet zoveel aan doen natuurlijk, maar het is een algemeen verzoek om de microfoon goed te gebruiken. Dank u wel.

14. Rondvraag

De voorzitter: en dan beginnen we met agendapunt 14, de rondvraag. Voordat we daaraan beginnen, moet ik nog even meegeven dat de gedeputeerden Otter en Jumelet vertrekken met de lunch en gedeputeerde Van Dijk komt na de lunch. Dan de rondvraag, er zijn twee rondvragen binnengekomen, twee van D66 en van het CDA. De vraag van de fractie D66 over aanvang natuurvergunning door de gemeente Assen. Ik wil graag het woord geven aan de heer Brinkhorst van D66.

De heer Brinkhorst: Dank u wel, voorzitter. Op 12 september jongstleden heeft D66 vernomen via de pers dat de gemeente Assen 1000 huizen extra laat bouwen bij de woonwijk Kloosterveen. De gemeente Assen geeft aan een natuurvergunning aan te vragen bij de provincie. De vraag luidt als volgt: gaat het hier om een nieuwe aanvraag en is deze al in behandeling? Dank u wel.

De voorzitter: Welke gedeputeerde wil hierover een reactie geven? Die is niet aanwezig, wie van u kan het overnemen? De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Dan is het denk ik goed, voorzitter, om het schriftelijk te beantwoorden. Gezien het feit dat collega hier even afwezig is. Als het goed is, lijkt me dat een goede oplossing.

De voorzitter: Daar moet u het mee doen, meneer Brinkhorst.

De heer Brinkhorst: Dank u wel, voorzitter. Uiteraard ontvangen we het antwoord graag voor PS en daar is uiteraard verbazing dat hier geen vervanging is geregeld.

De voorzitter: Dat had inderdaad wel gesierd, dat geef ik toe, maar u krijgt de schriftelijke beantwoording. Met als duidelijk verzoek: voor de Statenvergadering. Dank u wel. Is er nog iemand van een andere partij die daar nog een reactie op wil geven? Niet, dank u wel. Dan gaan we naar de vraag van het CDA over het verkeersplein bij Gieten. mevrouw Hilgenga, aan u het woord.

Mevrouw Hilgenga: Dank u wel. Al enige tijd zijn wij als Provinciale Staten bezig met plannen rondom de aanpassing van de verkeersveiligheid van de N34 dan met name het verkeersplein bij Gieten. In de laatste weken is met het beëindigen van de schoolvakanties het weer erg druk bij het verkeersplein. Nu ook de Asserstraat tussen Eext en Rolde is afgesloten, maakt nog meer verkeer gebruik van het verkeersplein bij Gieten . Dit leidt tot een forse toename van de verkeersproblemen. Bij de op- en afritten van de rotonde staan files die met name door de hoogteverschillen in de weg niet altijd goed zichtbaar zijn. Er zijn volgens de inwoners van Aa en Hunze een aantal aanrijdingen geweest en hierover heeft het CDA de volgende vragen: Is GS op de hoogte gebracht van de toenemende verkeersdruk? Heeft u contact gehad met de politie over de recente ongevallen in de nabijheid van de rotonde en is er inderdaad ook sprake van een toename van het aantal ongevallen? En is het mogelijk om filewaarschuwingsborden te plaatsen en eventuele andere maatregelen te treffen om een veiligere situatie te creëren nu de verkeersdrukte toeneemt? Tot zover mijn vragen.

De voorzitter: Dank u wel, gedeputeerde Meeuwissen dacht ik, of Jumelet? Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Dank u wel, voorzitter. Dank voor de vragen die gesteld zijn. De vraag of ik op de hoogte ben gebracht van de toenemende verkeersdruk: ik heb onlangs kennis gemaakt met alle mensen, die met verkeer en vervoer bezig zijn en ben daar inderdaad op de hoogte gebracht van de problematiek rondom het verkeersplein Gieten. Uit tellingen blijkt dat de verkeersdruk vergelijkbaar is met het jaar 2019, dus voor corona, en eigenlijk zien we dat het weer hetzelfde probleem is als we al hadden. Ik denk dat het goed is om daar weer over te spreken op enig moment, wanneer het gaat over de oplossing voor het verkeersplein Gieten. Dus ik denk dat wat de Staten eerder aan de orde hebben gebracht om met elkaar te kijken naar oplossingen, dat dat blijft staan. Maar als het gaat om de toenemende verkeersdruk is het gerelateerd aan 2019, ongeveer op hetzelfde niveau. De tweede vraag van mevrouw Hilgenga is of er contact is geweest met de politie over de recente ongevallen. Dat is niet zo, we hebben met elkaar wel regelmatig contact, maar niet specifiek over deze recente ongevallen. Om u ook een beeld te geven: mij is gezegd, dat er in 2023 tot 18 september totaal vijf geregistreerde ongevallen hebben plaatsgevonden. Dat waren vooral kop-staartbotsingen waarbij twee gewonden zijn gevallen. Eigenlijk is het vergelijkbaar met 2021 en 2022 en kun je ook wel zeggen dat dat niet substantieel meer is. Maar opgemerkt dient wel te worden dat niet alles ook bij de politie bekend is, want als mensen een kop-staartbotsing hebben, dan kan het ook zo zijn dat ze er onderling uitkomen om dat verder af te handelen. De derde vraag die gesteld is: is het mogelijk om filewaarschuwingsborden te plaatsen of eventueel andere maatregelen te treffen? Ik ben op de hoogte gebracht dat er de komende tijd een onderzoek plaatsvindt over de verkeersafwikkeling bij het verkeersplein Gieten, rond het verkeersplein en ook over de wachtrijen in de spits. U heeft nadrukkelijk aangemerkt, en dat is terecht, dat er ook op de toegangswegen opstoppingen plaats gaan vinden of vinden. Maar het is in ieder geval de idee om op basis van de uitkomst van het onderzoek en het overleg met

de politie maatregelen door te voeren. Dat is in ieder geval de idee en de suggestie om mogelijk waarschuwingsborden te plaatsen, zal daar ook in worden meegenomen. Voorzitter, dat waren wat ons betreft de antwoorden.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Hilgenga, is dat voldoende voor? Heeft u nog een aanvullende vraag?

Mevrouw Hilgenga: Nee, ik vind het een helder antwoord. Het duurt nog even voordat we, laten we zeggen, naar de definitieve aanpak gaan, dus het is denk ik belangrijk dat er in de tussentijd wel een zo veilig mogelijke situatie wordt gecreëerd en ik ben blij dat dat de aandacht heeft van de gedeputeerde.

De voorzitter: Dank u wel. Zijn er nog andere fracties die hier hierop willen reageren? D66.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, een aanvullende vraag. In de vorige periode hebben we besloten om het traject toch te splitsen. Ik krijg de indruk, laat ik het zo maar formuleren, van de antwoorden van de gedeputeerde dat het proces van aanpak, van die splitsing, vertraagd lijkt te zijn, met het antwoord wat u geeft. Klopt dat?

De voorzitter: Gedeputeerde?

Gedeputeerde Jumelet: Als ik die indruk heb gewekt, dan moet ik die direct ontkrachten, want dat is niet aan de orde. We zijn voortvarend bezig, maar ik heb kennisgemaakt met alle mensen die hiermee bezig zijn. De vragen gaan specifiek nu over de verkeersdruk en de plannen blijven gewoon staan, zoals we met u hebben afgesproken. Er wordt hard aan gewerkt om daar verder vervolg aan te geven.

De voorzitter: Dank u wel. Dan is dit afgerond en gaan we naar agendapunt 15.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, ik heb nog antwoord op de eerste rondvraag.

De voorzitter: Kijk aan, wat een verrassing. Ga uw gang.

Gedeputeerde Otter: Nou lees ik het gewoon voor, dus ik kan niet beoordelen of het juist is, maar het is in ieder geval het schriftelijk antwoord wat u anders ook zou krijgen. Voor de bouw en het gebruik van 500 woningen is eerder een natuurvergunning verleend. Die natuurvergunning is onherroepelijk en momenteel wordt er dus gebouwd op basis van deze natuurvergunning. Voor het volgende deel van de uitbreiding in de woonwijk zal de gemeente Assen een nieuwe aanvraag van een natuurvergunning moeten doen en die zijn ze ook aan het voorbereiden. En deze aanvraag is nog niet bij GS ingeleverd. Dus de bouw van 1000 woningen zijn eigenlijk twee tranches, dus 500 en 500. De eerste 500, daar is men mee aan het bouwen.

De voorzitter: De heer Brinkhorst.

De heer Brinkhorst: Het antwoord is helder. Wij komen hierop terug.

De voorzitter: De heer Van Dekken, CDA.

De heer Van Dekken: Voorzitter, niet voor wat betreft dit punt, dit is wat mij betreft glashelder, maar ik had onder dit agendapunt, de rondvraag, even behoefte om terug te pakken op veertien dagen geleden. Toen hebben wij vanuit de CDA-fractie opmerkingen gemaakt over de energienetwerkcongestie.

We zouden dat bij toelichting aanleveren als zijnde een agendapunt hier te bespreken in de Staten. Alleen we hebben volstaan om daarop schriftelijke vragen in te brengen. Het is even een ander punt dan wat de gedeputeerde hier zojuist inbracht, maar ik zou op dat punt nu even willen wijzen.

De voorzitter: Prima. Mevrouw Van den Berg.

Mevrouw Van den Berg: Een klein puntje van orde. De gedeputeerde gaf aan: ik heb hier de antwoorden, maar ik heb ze zelf nog niet gelezen, dus ik weet niet of het klopt. Volgens mij moeten wel er wel van uit kunnen gaan dat als hier iets voorgelezen wordt, dat het klopt. Dat wou ik toch maar even zeggen.

De voorzitter: Dat begrijp ik dat u dat bedoelt. Hij heeft die woorden niet voor niets uitgesproken. Ze zijn opgenomen en we kunnen erop terugkijken. Dank u wel. Met uw goedvinden sluit ik dan hierbij de rondvraag.

15. NRK rapport 'Op zoek naar de maatschappelijke effecten van de NOM'; Statenstuk 2023-24

De voorzitter: ik ga verder naar agendapunt 15, het Nationale Rekenkamerrapport 'Op zoek naar de maatschappelijke effecten van de NOM'. Zoals gebruikelijk, wat we ook de vorige keer hebben gedaan, geef ik vooraf eerst het woord aan de voorzitter van het college van de Noordelijke Rekenkamer, mevrouw Beukers. Mag ik u naar voren vragen, samen met de beide collega's, de onderzoekers de heren Klaas Kwakkel en Sam Heslinga. En mevrouw Pietersma hoor ik. Ga uw gang.

Mevrouw Beukers (Noordelijke Rekenkamer): Dank u wel. Wij zijn de Noordelijke Rekenkamer en niet de Nationale Rekenkamer. Sommigen hebben misschien die ambitie, maar daar zijn we nog niet. Dank u wel dat wij ook dit rapport mogen inleiden. Het is een rapport wat al verschenen is voor de zomervakantie en het is een rapport over de NOM, de Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij. De Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland, zo moet ik het eigenlijk zeggen. Een ontwikkelingsmaatschappij die al sinds 1974 bestaat. Maar de aanleiding voor ons onderzoek was erin gelegen dat in 2016 de aandelen voor 50% zijn overgenomen door drie noordelijke provincies, met uitdrukkelijk de wens om meer zeggenschap, meer invloed, te hebben teneinde de doelstellingen goed in gaten te kunnen houden en daarin te kunnen interveniëren als dat mogelijk is. De ontwikkelingsmaatschappij die heeft eigenlijk drie belangrijke speerpunten: investeren, internationaliseren en innoveren. Wij hebben ook gedacht: wij moeten dit een keer onder de aandacht brengen, want het is een vehikel op afstand. Uw gedeputeerden zijn de aandeelhouders. In de Staten komt het wel aan de orde, maar er gaat best behoorlijk veel geld in om en wij dachten dat is een mooie manier om dat toch een keer op die manier te bekijken. Het is dus uitdrukkelijk niet een onderzoek naar de ontwikkelingsmaatschappij, maar wat wij specifiek hebben bekeken, de vraagstelling, die ging erover of de kwaliteit van de informatie over de bereikte maatschappelijke resultaten van de NOM aan u, aan de Provinciale Staten, voldoende is om uw taken goed uit te oefenen. En om te kijken in hoeverre de overdracht, of dat eigenaarschap eigenlijk, dat verwerven van dat aandeelhouderschap van 50%, of dat ook daardoor nog gewijzigd is, of daar op een andere manier invulling aan is gegeven. Dat hebben wij onderzocht en we hebben geconcludeerd dat die informatievoorziening eigenlijk ontoereikend is. Ontoereikend, niet omdat de NOM dat niet doet, niet omdat uw aandeelhouders dat niet doen, maar het is met name, dat heb je kunnen lezen, ontoereikend omdat de indicatoren geen goed beeld geven van de maatschappelijke effecten. De indicatoren, die zijn gekozen in 2016 in overleg met uw Staten, zijn vooral outputindicatoren. De effectindicatoren - wat voor maatschappelijke effecten heeft het nou gehad? - die zijn, als ze er zijn, gebaseerd op verwachtingen, maar niet op daadwerkelijke realisatie. En er zijn ook maar een beperkt aantal provincie-indicatoren. De indicatoren richten zich op het hele

noorden, dat kan ook, dat mag ook, maar daardoor kunt u als provincie niet zo heel erg veel van uw eigen provincie terugzien. Ik moet zeggen dat Drenthe als enige van de drie provincies een aantal keren heeft gewezen en gevraagd om meer informatie over de maatschappelijke effecten. Als je het rapport hebt gezien, dan kunt u ook zien dat Groningen en Friesland eigenlijk nog veel meer op afstand staan dan uw Staten. We hebben een aantal aanbevelingen gedaan. De aanbevelingen richten zich er vooral op om die indicatoren verder in te kleuren, niet alleen op verwachtingen, maar ook de effecten veel beter te meten. Er zijn nog een aantal uitwerkingen van indicatoren gedaan als handreiking. Dat is eigenlijk omdat wij een aantal zaken gezien hebben, ook landelijk, bij andere ontwikkelingsmaatschappijen hoe je dat zou kunnen doen. Dus die handreiking hebben wij nog gedaan. En de bestuurlijke reactie van alle drie de provincies was eigenlijk zo van: Wij herkennen uw conclusies, wij nemen uw aanbevelingen graag over. We zien het ook: 2016 was een ander gesternte dan 2023. De tijd vraagt ook om aanpassingen. Dat hebben wij ook in ons rapport geschreven. Ik kan ook nog melden, er zit wel enige tijd tussen, tussen het verschijnen van dit rapport, dat de Noordelijke ontwikkelingsmaatschappij de NOM, ons nog een keertje heeft uitgenodigd. Dat vonden we heel leuk, konden we ook daar het rapport toelichten en ook zij herkenden zich in de conclusies en aanbevelingen. Ze zeiden: wij moeten toch af en toe wat dichter op die Staten staan en daar wat meer voeling mee houden. Dat is eigenlijk wat ik nu op dit moment even wil zeggen als inleiding op het rapport.

De voorzitter: Dank u wel, ik kijk even rond. Zijn er vragen rondom deze presentatie? Ga uw gang, de heer Van den Brand.

De heer Van den Brand: Dank u voorzitter. Mevrouw Beukers, ik heb dat advies gelezen en vrij centraal daarin staat die tabel waar u naar verwijst, tabel 1 meen ik. Daarin staan een aantal voorbeeldindicatoren en ik heb daar eens over nagedacht, maar ik kwam er niet zo heel goed uit, want wat je daar eigenlijk voorstelt is dat er een aantal absolute getallen zijn, bijvoorbeeld bedrijfsgroei, en dat dat dan een goede indicator zou zijn, of de NOM goed of minder goed gefunctioneerd zou hebben. Maar je kan dat toch niet uit elkaar halen, de autonome ontwikkelingen van het bedrijf, ik zal maar zeggen zonder de NOM, en de ontwikkelingen van een bedrijf met de NOM? Met andere woorden, omdat ik dat niet uit elkaar kan halen, vraag ik me werkelijk over of dat nou het type indicatoren is waar we naar op zoek zijn.

Mevrouw Beukers (Noordelijke Rekenkamer): Ik denk dat de heer Kwakkel daar wat meer over kan zeggen, want we hebben dat ook vergeleken met anderen indicatoren over het land. Ik laat hem het even doen.

De heer Kwakkel (Noordelijke Rekenkamer): Dank u wel, voorzitter. Dat is een goede vraag, want, en dat hebben we in andere rapporten ook wel geconstateerd: als het gaat over de maatschappelijke effecten, dan is dat A altijd heel erg uitdagend om dat goed inzichtelijk te maken. Maar we zeggen er altijd achteraan, na de komma: je moet daar als provincie wel je uiterste best voor doen om dat inzichtelijk te maken. En in dit onderzoek hebben wij gekeken, specifiek voor de NOM, die als doelstelling heeft het versterken hier van de noordelijke economie, de economische structuur, welke indicatoren hanteren zij? En hoe meet je dat, versterken economische structuur? Wij vinden dat de NOM of de provincie, of wie daar dan ook maar de verantwoordelijkheid voor heeft, toch in gebreke blijft. Dus het enige wat wij hebben getracht te doen, dat constaterende, is: hoe kun je nou toch die monitoring naar een wat hoger plan brengen? De indicatoren die wij hebben genoemd, dat zijn suggesties. Die sluiten ook aan bij de huidige doelstellingen van de NOM, namelijk stimuleren van economische groei. Want de NOM verstrekt leningen, die participeert in ondernemingen. Je zou wat ons betreft best wel eenvoudig kunnen bijhouden van die bedrijven waarin je participeert: hoe doen die het vervolgens qua economische groei? En denk dan aan bijvoorbeeld omzet, bijvoorbeeld winst, bijvoorbeeld aantal banen. Het is gewoon een suggestie en daar kunt u zelf natuurlijk van alles van vinden. Daar willen wij

ook graag nog wel in meedenken en wij verwachten, dat hebben we ook in die aanbevelingen geformuleerd, daar moet GS misschien wel de lead in nemen, met een voorstel komen, zodat u daar uw gedachten en ideeën op kunt geven. Zo is de aanbeveling bedoeld.

De voorzitter: Dank u wel. Zijn er nog meer vragen? De heer Vorenkamp, PVV.

De heer Vorenkamp: Dank u, voorzitter. Heeft de NOM ook gekeken naar de interne rapportage van de uitstaande gevallen die ze hebben, of de afhandelde gevallen. Ik noem het even gevallen, maar steun aan industrie en het bedrijfsleven, et cetera. Of daar die gegevens die u graag ziet - en die wij ook graag zien overigens, die economische versterkingsparameters zeg maar – of die ook af te leiden zijn uit die rapportage überhaupt?

Mevrouw Beukers (Noordelike Rekenkamer): Ik denk dat u bedoelt met de vraag voor de heer Kwakkel of de Noordelijke Rekenkamer daarnaar gekeken heeft?

De heer Kwakkel (Noordelijke Rekenkamer): Ja, daar hebben wij wel naar gekeken, alleen wij constateren dat ze dat op dit moment niet bijhouden en dat ze daar ook niet de opdracht toe hebben gekregen vanuit de aandeelhouders - maar misschien kijken wij er te simpel tegenaan, maar dan moet dat hier maar, of door de aandeelhouders gecorrigeerd worden - terwijl die informatie wel relatief makkelijk te verzamelen is.

De voorzitter: Dank u wel. De heer van Dekken, CDA. Dank u wel voorzitter, en dank u wel ook mevrouw Beukers voor wat betreft uw heldere toelichting. Voor ons zit het inderdaad vooral op het punt van de informatievoorziening, die helderder zou kunnen, die transparanter zou kunnen. Maar u frappeerde mij zojuist wel even met een uitspraak van u. Hier in Drenthe heb ik het beeld dat wij echt erbovenop zitten. Maar is dat nou in Friesland, Groningen echt significant anders in dit dossier? Zou u daar nog iets op kunnen zeggen?

Mevrouw Beukers (Noordelijke Rekenkamer): Ja dat klopt, wij hebben dat gevonden, de onderzoekers kunnen dat ook nog wat beamen. De Drentse Staten hebben echt specifiek gevraagd, ook aan de gedeputeerde, om, behalve de jaarrapportage, ook nog een keer verslag te doen van maatschappelijke effecten. Dat is gevraagd en daar is ook op teruggekomen. Dat is echt anders dan de andere twee provincies, waarbij de één zei: het jaarverslag van de NOM staat op de site, gaat u het zelf maar opzoeken. Dat is natuurlijk ook een antwoord. Maar dat het gewoon niet aan de orde is geweest. Dat laat onverlet dat de informatie die gegeven wordt, daar gaat het ons specifiek om, van: hebt u daar nou voldoende aan om je controlerende rol te doen? Daar gaat dit rapport over, dat we zeggen: er zijn destijds in 2016 indicatoren afgesproken, heel begrijpelijk waarschijnlijk in die tijd, maar anno 2023 geven wij het advies: Staten, denk nog eens goed na of dit nog steeds de goede indicatoren zijn. Dus je zegt dat op verwachtingen tien bedrijven zich gaan vestigen en er vestigen zich vier. Dan kan daar hele goede reden voor zijn. Je kan niet verwachten dat er tien zich vestigen, even daar los van. Maar dat zou toch een discussie in de Staten of een dialoog met de aandeelhouder kunnen bewerkstelligen, waarop je nadenkt over wat zou je allemaal nog meer willen weten? En nogmaals, ook nog even een antwoord op de andere vraag, wij hebben een aanbeveling, en dat kunt u zien, die is vrij summier. Ga er vooral over aan de gang en zorg dat iets als de NOM regelmatig, één keer in de Statenperiode, ook aan de orde komt, zodat het ook op uw netvlies blijft. Want het gaat nogal om veel geld. Daarnaast hebben wij een uitwerking gedaan en dat heeft ook te maken met de landelijke evaluatie op alle ontwikkelingsmaatschappijen die geweest is, waarin ook landelijk gesignaleerd is dat indicatoren en doelstellingen nogal eens wijzigen gedurende een periode en soms ook niet meer helder voor de geest staan. Daarom hebben wij toch gedacht deze geste te willen doen.

De voorzitter: Statenlid Zuiker, Partij voor de Dieren.

Statenlid Zuiker: U vertelt net over we vragen aan PS: moeten jullie niet eens reflecteren of dit nog wel de goede indicatoren zijn? En ziet u dan een één op één in relatie tussen de huidige indicatoren, de groei, en de maatschappelijke effecten? Of denkt u ook dat dat breder moet worden bekeken?

Mevrouw Beukers (Noordelijke Rekenkamer): Ik zal een stukje beantwoorden, maar de heer Kwakkel heeft daar nog veel meer onderzoek naar gedaan, omdat hij ook met het landelijke verhaal bezig is geweest. In 2016 was er heel veel behoefte aan werkgelegenheid. Nu hebben we een overspannen arbeidsmarkt. Dat betekent al dat je op een andere manier naar je doelstellingen moet kijken. Dat is een voorbeeld, wat je zo zou, wat zo voor de hand ligt, dat je opnieuw nadenkt over indicatoren. Maar Klaas, misschien wil jij het nog even aanvullen, want je hebt ook nog een paar andere dingen daarin gevonden.

De heer Kwakkel (Noordelijke Rekenkamer): Ik wil wel wat aanvullen, maar ik zou in ieder geval toelichten waar we vooral onderzoek naar hebben gedaan. Dat is vooral over de kwaliteit van de informatievoorziening, waarbij we de maatschappelijke doelstelling van de NOM destijds gewoon aan hebben genomen. Dus gegeven die maatschappelijke doelstelling, stimuleren economische structuur, economische groei, et cetera. Hoe hebben ze dat bijgehouden? Dat is een beetje de vraag geweest. Toen wij het onderzoek uitvoerden en bezig waren en zagen: die economische groei, dat kun je misschien toch wel wat specifieker meten et cetera. En toen waren we met de aanbevelingen bezig en dachten we: het zou misschien ook goed zijn - daar hebben we geen onderzoek naar gedaan benadruk ik even - dat je ook misschien dan die doelstellingen zou kunnen herzien, gegeven de ontwikkelingen die er gewoon gaande zijn. Daar hebben we volgens mij het voorwoord ook een aantal woorden aan vuil gemaakt zeg maar, maar ik wil wel even benadrukken dat dat niet de insteek van het onderzoek is geweest, om die doelstellingen te heroverwegen of iets dergelijks.

Statenlid Zuiker: Mag ik nog even voorzitter? Ga uw gang. Bedankt voor het antwoord, dat is heel helder. Dat is inderdaad niet op zich sec onderzocht, maar dat hoort eigenlijk toch wel een beetje bij de aanbevelingen van NRK zoals we die vandaag nu krijgen, begrijp ik?

De voorzitter: Ga uw gang.

De heer Kwakkel (Noordelijke Rekenkamer): Nou volgens mij niet. De aanbeveling is vooral: gegeven de maatschappelijke doelstellingen, zorg dat je die goed monitort. Wij baseren ons met die aanbeveling nog op de actuele maatschappelijke doelstelling, want dat is nog steeds stimuleren economische structuur.

Mevrouw Beukers (Noordelijke Rekenkamer): Maar bij de uitwerking en de suggestie gaan we een stapje verder. Dat kan je nog steeds doen op de huidige, maar daar zou je ook mee uit de voeten komen, en dan verwijzen we naar het voorwoord, naar een heroverweging. Dus daar zit die link, maar ook die uitwerking kan je op de huidige doen.

De voorzitter: Dank u wel, dan ga ik naar het CDA, meneer Van Dekken.

De heer Van Dekken: Dat is echt een korte laatste vraag, voorzitter, want ik realiseer maar dat we hier geen minidebat moeten hebben, dat we dadelijk nog komen tot onze bijdrage. Ik wil nog wel richting de Noordelijke Rekenkamer vragen: elk college heeft een bepaalde mate van comfort nodig om in die vertrouwelijkheid economische initiatieven te verkennen. Dit college krijgt dat vertrouwen ook van ons.

Dat is wel even een heel belangrijk signaal. Alleen raakt dat en schuurt dat nog ergens aan die informatievoorziening, vraag ik me af. Dus op het moment dat die initiatieven her en der nog pril zijn. Hebt u daar nog naar gekeken of zou daar nog aanbevelingen in mogelijk zijn?

De voorzitter: Mevrouw Beukers.

Mevrouw Beukers (Noordelijke Rekenkamer): Nee, daar hebben wij niet specifiek naar gekeken. Ik begrijp uw vraag, maar daar kunt u in een toekomstig debat met een gedeputeerde natuurlijk wel over vragen: wat voor vertrouwelijkheid en wat voor mandaat hebben ze nodig? En aan de andere kant aandacht vragen voor wat u nodig hebt om uw rol als Staten goed te voeren.

De voorzitter: Goed, ik kijk rond, ik zie geen openstaande vragen. Ik wil u bedanken en de onderzoekers bedanken voor uw bijdrage en uw reacties, en dan wil ik het stuk in behandeling nemen. Dan begin ik zo meteen met de ChristenUnie en ik wil u meegeven dat u allemaal drie minuten per fractie heeft. Wat betreft het aantal interrupties zullen wij daar ook kort in zijn. Houdt u dat kort en bondig en het aantal interrupties zal ook beperkt worden waar nodig. De ChristenUnie aan u het woord, en daarna is het woord aan JA21.

Mevrouw Pouwels: Dank u wel voorzitter. De Rekenkamer heeft een mooi en uitgebreid rapport geleverd, waarvoor veel dank. Een rapport dat aan de andere kant ook wel weer tot een vrij logische conclusie leidt. We hebben de NOM, die levert al vijftig jaar een zinvolle bijdrage aan de versterking van de noordelijke regio, vooral gericht op economische groei. Wij zijn hier in de provincie aandeelhouder geworden, het gaat over vijftig jaar, dus we willen wat andere indicatoren om het effect te meten. Ik denk ook wel een beetje: we moeten het ook niet moeilijker maken dan het is. Meer zicht krijgen op de maatschappelijke effecten. Dus wij steunen in die zin ook het voorstel van harte, wat hier voor de Staten voorligt. Het lijkt de ChristenUnie goed om in een aparte bijeenkomst de indicatoren vast te stellen, hoe wij dus meer informatie nog krijgen. Wij verwachten daarvan wel een voorstel van GS te ontvangen. En we geven nog heel graag mee: we zijn drie provincies samen aandeelhouder, misschien ook wel fijn om gewoon die indicatoren met de drie provincies gezamenlijk op te stellen, zodat we samen optrekken. En misschien moet u dus wat meer uw best doen om hun mee te nemen. Dat is niet helemaal erg. Veel succes daarmee. Dank u wel.

De voorzitter: U ook bedankt, dan ga ik naar JA21 en aansluitend de PVV.

De heer Van den Brand: Ik denk dat het belangrijk is dat je de NOM goed kan volgen op wat ze doen en laten en wat het resultaat is van hun handelen. Daar ging mijn vraag net ook al over en ik heb met interesse dat rapport gelezen. Maar ik ben toch niet heel erg tevreden over het antwoord, want ik ben nog steeds van mening dat de indicatoren die worden voorgesteld, die zijn vervuld, zal ik maar zeggen, met de autonome ontwikkelingen van een bedrijf. Met andere woorden, je haalt daar niet uit op, wat de NOM dan voor effect heeft gehad in het geheel. GS neemt er trouwens ook afstand van. GS is tevreden met de huidige info en ze wijst erop dat je ook moet voorkomen dat je te veel rapportagedruk krijgt en ik denk dat je dat ook heel serieus moet nemen. Wij komen tot de conclusie, dat de manier waarop de NOM nu rapporteert wat hun resultaten zijn, dat dat eigenlijk best heel goed gaat. Ze noemen dat output-gestuurd, dat je dus rapporteert wat je gaat doen. Dan heb je in ieder geval een indicator van: daar is de NOM mee bezig. Je kan het misschien ook wel omdraaien. Misschien moeten wij wel eerder op de hoogte worden gesteld van wat gaat de NOM doen en dat we daar een discussie over hebben, of dat belangrijk genoeg is en of er een bepaalde verwachting bij geldt. Een ander punt wat ik wil aanhalen is dat ik heb eens opgezocht wat economische structuur precies is, en dat is meer dan alleen maar naar een bedrijf kijken. Het gaat om communicatiesystemen, onderwijs, industriële faciliteiten, technologie, transport. Ik mis eigenlijk daarom een soort rapportage over dat type dingen.

Ik zou dus eigenlijk graag willen zien dat er ook gerapporteerd wordt wat er boven een bedrijf langs wordt gedaan. Ik wil maar wijzen op het feit dat als je een goede infrastructuur hebt, dat je ook meer kans hebt op bedrijvigheid. Als je een bepaald bedrijf in zo'n regio hebt zitten, dat dat ook weer andere bedrijven aantrekt. Dus het gaat echt wat mij betreft veel verder dan alleen maar kijken naar een bedrijf, waar die NRK-indicatoren toch over het algemeen over gaan. Daarmee geef ik ook nog mee dat mogelijk ook gekeken kan worden naar regeldruk en dat is een win-win-win: goedkoop, minder papierwerk, goed voor het bevoegd gezag, goed voor het bedrijf. Dat is een hele andere manier natuurlijk, kijken hoe je de economie kan versterken. Voorzitter, daar wil ik bij laten.

De voorzitter: Dank u wel, keurig binnen de tijd, compliment. De PVV, mag ik die uitnodigen en daarna de BoerBurgerBeweging.

De heer Vorenkamp: Dank u wel, voorzitter. Het meest opmerkelijke is dat de NOM zelf niet bijhoudt wat de maatschappelijke effecten zijn van hun participeren in bedrijven. De NOM zou zelf toch geïnteresseerd moeten zijn in de resultaten van hun werk. Wij denken dan aan door de NOM behouden banen in fte's, behouden bruto noordelijk product, omzet en nieuwe banen in fte’s toegevoegde bruto noordelijk product. Vraag: die kengetallen zouden toch periodiek bijgehouden moeten kunnen worden en aangeleverd moeten kunnen worden aan PS? Als je niet nagaat na een aantal jaren of iets succesvol is geweest, of je zelf succesvol bent geweest, dan kun je ook naar de toekomst niet bepalen welke bedrijven geholpen kunnen worden, of welke interventies succesvol zijn. Het is daarom zodoende niet verwonderlijk dat de informatie richting PS ook niet die informatie bevat waarmee PS kon sturen op hoofdlijnen. De NOM is de economische ontwikkelingsmaatschappij voor het noorden en niet voor Drenthe. De NRK suggereert in een voorwoord dat de resultaten van de NOM breder moeten zijn dan de economische en dat ze zich zouden moeten richten op de brede welvaart. Dit is echter een heel nieuwe doelstelling voor de NOM waar we niet mee eens zijn, voorzitter, die brede welvaart is namelijk heel moeilijk meetbaar. Laat de NOM zich vooral, zoals ze nu ook al doen, blijvend richten op het versterken van de economische structuur voor het noorden. Richting JA21 zou ik willen zeggen: ik denk niet dat de NOM moet gaan investeren in onderwijs als zodanig, maar dat het bedrijfsleven het onderwerp moet zijn van de activiteiten van de NOM. Zo denken wij erover. Dank u wel, voorzitter. U ook bedankt, u krijgt nog een interruptie, blijft u alstublieft nog even staan. Ik ben het uiteraard met mijnheer Vorenkamp eens dat de NOM niet moet gaan investeren in onderwijs. Het enige punt wat ik wilde maken is dat het niet alleen maar gaat om sec een bedrijf in de steigers te krijgen, maar dat er ook nog daarboven een infrastructuur ligt. En onderwijs is er daar wel eentje van, waar je natuurlijk ook de economische hoofdstructuur van een provincie mee kan versterken. Het is niet alleen maar bedrijvengericht, dat is het enige punt wat ik probeerde te maken. De heer Vorenkamp. Dank u wel, voorzitter. Daar zijn we het helemaal mee eens. Als JA21 dat stelt, dan beamen wij dat. Wij vonden het ook heel erg goed dat u op een gegeven moment aandacht vraagt voor het verminderen van de regeldruk. Chapeau, daar zijn we het volledig mee eens en dat is een opgave voor GS, echt. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik nu het woord aan de BoerBurgerBeweging en daarna aan het CDA.

De heer Jansenr: Dank u wel, voorzitter. Namens de BBB-fractie mag ik het woord hebben over het Statenstuk van het NRK-rapport ‘Op zoek naar maatschappelijke effecten van de NOM, Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland. We willen de Noordelijke Rekenkamer bedanken voor het rapport. Wat ons opviel, was dat naar voren kwam dat de informatie die GS aan PS aanlevert ontoereikend blijkt om de controlerende taak van PS goed te kunnen uitvoeren. Wij zouden GS willen verzoeken om te zorgen voor een betere verstrekking van deze informatie. Mocht dit enkel en

alleen in het feit van ontoereikende KPI's liggen, willen we vragen om toch een tussenoplossing te vinden, zodat PS haar taak kan uitvoeren. Met betrekking tot de KPI's is aangegeven dat deze onvoldoende zicht geven op de maatschappelijke effecten van de inspanningen die geleverd worden. Daarnaast is een follow-up op dit moment niet aan de orde. Zodra de intentieovereenkomst is afgesloten, stoppen de statistieken. Daardoor is de rapportage te veel gebaseerd op verwachtingen en ontbreekt de controle op daadwerkelijke gerealiseerde onderdelen. BBB zou graag zien dat hier door GS aandacht aan besteed wordt, dan ook naar de realisatiecijfers in beeld te krijgen. Dan over de bestuurlijke reactie van GS: de bestuurlijke reactie van gedeputeerde Staten is dat ze mogelijkheden zien in verbetering van informatie van de bereikte maatschappelijke resultaten. Wij vragen ons dan af: wat zijn die mogelijkheden? De verschuivingen van creëren naar werkgelegenheid naar voortgangsrapportage is lastig om goede KPI's te vinden. De NOM is hierover in gesprek om tot eenduidig en goed meetbare KPI's te komen. Is hierover inmiddels al iets bekend? Gedeputeerde Staten informeert periodiek en biedt de mogelijkheid van nadere duiding in een mondelinge toelichting door Gedeputeerde Staten en de directie van de NOM. Wij vinden het als nieuwe fractie erg jammer dat de informatiebijeenkomst voorafgaand aan deze Statencommissievergadering geannuleerd is. Tot slot: kan GS nog iets zeggen over de informatievoorziening op het interprovinciaal niveau? Het betreft informatie van de drie noordelijke provincies. Is er een mogelijkheid dat er meer per provincie uitgesplitst wordt, zodat er voor PS duidelijker te zien is wat de resultaten zijn op het gebied van de maatschappelijke effecten in Drenthe? Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: U ook bedankt, meneer Jansen. Dan wil ik graag het woord geven aan het CDA en daarna aan de Partij van de Arbeid.

De heer Van Dekken: Voorzitter, dank u wel. De Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij. Een mooie afkorting. Het belang om in Noord-Nederland een gemeenschappelijke strategie voor economische groei te hanteren is het voor het CDA met name gewenst om niet alleen Drents te denken, maar zeker breder regionaal. Dat we daarbij het Drents belang expliciet voor ogen houden, dat is natuurlijk hartstikke helder en het is eigenlijk feitelijk een discussie van balans, zou je kunnen zeggen. Misschien moeten we dat nog eens overdenken - ik let ook even op de bijdrage van de collega's zojuist - op het moment dat dat voorbereidingsclubje van het Statenberaad… ik zie collega Niessink zitten en collega Jansen, dat we daarlangs nog eens proberen te kijken hoe we dat nog beter kunnen voorbereiden, om die samenwerking ook rondom die economische innovatie in het noorden helder te maken. Dat is een interessant vraagstuk, ook als we in de opmaat zijn naar een nieuwe economische visie. Maar dat nu even terug naar het Noordelijke Rekenkamerrapport. Ik vind het eigenlijk wel een beetje merkwaardig dat we als Provinciale Staten zo voort blijven gaan rondom dat punt van de informatievoorziening. We blijven nog steeds te veel output-gericht kijken naar gewenste effecten die kunnen optreden. Want ik ben het toch wel met de NRK eens dat we veel meer aan de voorkant moeten zoeken naar goede indicatoren rondom de meerwaarde van economische initiatieven of bedrijven die zich hier willen vestigen. En dat kan natuurlijk veel beter. Ik herinner dat mijn collega Bernadette van den Berg op dat punt altijd aan de voorkant heel expliciet wilde kijken: wat proberen we nou te vinden op het moment dat we bepaalde initiatieven mogelijk willen maken? Maar objectiveer dat nou en nuanceer al te hoge verwachtingen rondom bijvoorbeeld themaparken, ijsbanen of wat dan ook in termen van werkgelegenheid en verlies van ruimtelijk gebied. Voorzitter, het CDA snapt ook wel dat soms vertrouwelijkheid geboden is om majeure investeerders naar Drenthe of het noorden te krijgen. Ik denk aan het Tesla-dossier of Google. En we snappen ook dat ons college een bepaalde mate van comfort moet voelen om binnen die kaders van vertrouwelijkheid de goede dingen te blijven doen. En dit college krijgt dat vertrouwen van ons dus ook. Maar scherper formuleren van indicatoren om een effectief rendement te verwachten, dat moeten we beter doen aldus de NRK en ik ben het daar van harte mee eens. Wegingskaders op input, de frustratie of al dan niet bedrijven worden afgewezen of verbetering van argument moeten aanleveren, die signalen bereiken ons ook. Daarom vraag ik aan GS hoe we het proces

van informeren richting de Staten op dit punt nog verder kunnen verbeteren. We willen zowel vanaf de verschillende beleidstafels als rondom de NOM beter en inhoudelijker worden geïnformeerd dan nu nog wordt gedaan. Dus daarom graag een reactie vanuit GS, en dan ben ik nu precies aan de tijd.

De voorzitter: Keurig. Dank, compliment ook. Dank u wel, mijnheer Van Dekken. Moment, blijft u nog even staan, u heeft nog een interruptie. Dan wil ik u meegeven dat het aantal interrupties zo heel snel gaat. U zit nu op de tweede, u heeft er daarna nog ééntje over, dus doe er zuinig mee, ga uw gang.

De heer Van den Brand: Dat is drie per agendapunt, voorzitter?

De voorzitter: Ja, dan heeft u de tweede nu in gebruik en u heeft er ook met de beantwoording straks nog één over.

De heer Van den Brand: Ik heb een heel simpele vraag. Ik denk dat we allemaal zitten te wachten op de goede indicatoren en u spreekt ook die wens uit. Alleen, heeft u al enig idee hoe we dat zouden moeten doen? Want als je echt lang over dit onderwerp nadenkt, dan valt dat om de duvel niet mee en dan is zo'n doelverantwoording helemaal nog niet zo gek. Maar misschien dat u al suggesties in de pocket heeft?

De heer Van Dekken: Voorzitter, dank u wel, dank u wel ook voor de vragen mijnheer Van den Brand. Ik denk dat het soms wat wringt in die informatievoorziening, dus het was zojuist ook even heel bewust een vraag vanaf de CDA-fractie richting de Noordelijke Rekenkamer. Ik heb het beeld dat mijn collega's in Friesland en Groningen daar nog weer anders mee omgaan. Maar wat wij heel graag willen, is dat wij tijdig worden geïnformeerd als Staten, op het moment dat er bepaalde initiatieven zich aandienen. Dat kan soms vertrouwelijk, zo werd dat in het verleden gedaan en zo zou dat wat ons betreft ook moeten blijven. Maar we willen ook een beetje af van dat wensdenken wat er soms wat in zit. Op het moment dat een groot bedrijf zich hier vestigt ergens in het noorden, dan hoeft dat natuurlijk nog niet te betekenen dat je daadwerkelijk die effecten zult gaan voelen, gaan ervaren als die wij veronderstelden bij aanvang van initiatief. Dus daar willen we eigenlijk nog wat meer zorgvuldigheid op. Aan de ene kant het informatieproces zelf, maar ook de andere kant van de inhoudelijke kwaliteit van de indicatoren. Dat even als antwoord.

De voorzitter: Duidelijk, dank u wel. Ik geef nu de Partij van de Arbeid het woord en daarna Partij voor de Dieren.

Mevrouw Mensen: Voorzitter, het vierde en laatste NRK-rapport van deze commissievergadering ligt nu voor ons en natuurlijk danken wij ook de NRK voor hun gedegen en goed leesbare rapport. In het voorwoord van het voorliggende rapport staat geschreven, ik citeer, de wereld is ondertussen aan het veranderen en ook het denken over de economie - einde citaat. Dat gegeven maakt dat we nu ook willen sturen op andere indicatoren dan een tiental jaren geleden. Voor de Partij van de Arbeid-fractie is werkgelegenheid een belangrijk thema en het is dan ook goed om te weten of investeringen in het bedrijfsleven ook daadwerkelijk de arbeidsplaats opleveren die beloofd zijn. Maar ook andere economische effecten op de regio's zijn van belang. Wat is de impact geweest op de regio? Het is goed te lezen dat de informatievoorziening vanuit GS richting PS in Drenthe vooroploopt op de andere twee provincies in het noorden. De Partij van de Arbeid-fractie is ook tevreden over deze wijze van informatievoorziening. Natuurlijk kan het altijd beter, maar alles weten maakt niet altijd gelukkiger. We delen de conclusie van GS dat de informatie richting PS niet ontoereikend was, maar dat er hier en daar wel zou kunnen worden uitgebreid en aangescherpt. En hiervoor kunnen we leren van de andere ROM's. De Partij van de Arbeid-fractie wacht de resultaten van het onderzoek naar de KPI's af en gaat dan

graag met GS en de NOM in gesprek. Samen kunnen we dan kijken hoe we de output kunnen verbeteren. Deze output moet voor ons als PS goed leesbaar en begrijpbaar zijn en hoeft wat ons betreft niet op detailniveau te zijn. Wel is het goed om te weten wat de NOM daadwerkelijk voor Drenthe heeft opgeleverd, en niet alleen voor het noorden in totaliteit. Het is ook belangrijk dat we de bedrijven niet met allerlei extra werk opzadelen om tot de juiste input te komen, maar de Partij van de Arbeid-fractie is van mening dat we daar samen wel uitkomen. Tot zover.

De voorzitter: Hartelijk dank. Geef ik graag het woord aan de Partij voor de Dieren en daarna de VVD.

Statenlid Zuiker: Dank u, voorzitter. De Provinciale Staten hebben onvoldoende zicht op de maatschappelijke effecten van de NOM. Dat blijkt uit onderzoek en dat is ook onze eigen ervaring. De Partij voor de Dieren is het dus eens met die conclusie dat de kwaliteit van informatie naar PS een stuk beter kan en moet, en we zouden graag zien dat de NOM ons beter kan uitleggen waarom ze doen wat ze doen. Indicatoren als hoeveel bedrijven, hoeveel geld en hoeveel mogelijke Fte's zeggen ons niet genoeg. Welke bedrijven ondersteunen we, waarom die? En het moge helder zijn dat we vervuilende bedrijven niet willen stimuleren, want dat kost ons juist maatschappelijk geld om de boel weer op te ruimen. En we hebben ook geen behoefte aan het stimuleren van bedrijven waar mensen en dieren worden uitgebuit. Maar naast de concrete informatie over de bezigheden van de NOM, vinden wij het belangrijk dat wij in de Provinciale Staten een inhoudelijke discussie gaan voeren over de doelstellingen van de NOM, want die doelstellingen zijn niet los te zien van de maatschappelijke effecten. De kaders voor de NOM worden immers meegegeven door de Tweede Kamer en de Provinciale Staten en die kaders zijn wat ons betreft aan grondige herziening toe. Er is namelijk een toenemend besef dat groeien niet altijd beter is, zeker niet overal, en zeker niet hier bij ons. En het uitgangspunt waaronder het NOM nu opereert is ondernemingen doen groeien. Maar dat is heden ten dage een te simpele voorstelling van zaken, want economische groei is niet los te zien van de toename in grondstoffengebruik en energiegebruik. En de grondstoffen op onze planeet zijn eindig, dus op een gegeven moment is gezonde groei ook eindig en het optimale punt van gezonde groei zijn we in Nederland waarschijnlijk al vorige eeuw gepasseerd. De economie groeit wel, maar ons welzijn niet. Het is niet makkelijk om uit dit paradigma van groei is goed te stappen, maar meer en meer komt het besef dat er een bandbreedte is waarbinnen je de economie wilt houden. Genoeg welvaart om goed van te leven, maar niet over de planetaire grenzen heen. En vorige week werd ons uit onderzoek duidelijk bekend hoezeer de wereld de veilige planetaire grenzen over gaat met alle risico's voor de mensheid en de planeet van dien. Dus behalve de voorgestelde maatregelen stellen wij voor dat het college ook een voorstel gaat uitwerken om heldere en actuele kaders voor de NOM op te stellen. Dan kunnen wij dat bespreken in PS. Graag een reactie van het college daarop. Tot zover.

De voorzitter: U krijgt nog een interruptie, blijft u even staan, CDA.

De heer Van Dekken: Voorzitter, ik blijf toch wat puzzelen op een aantal uitspraken van mevrouw Zuiker. Op het moment dat je zegt: voldoende welvaart voor een goed leven, dan snap ik wel dat partijen hier in dit huis daar op verschillende manieren naar kunnen kijken. Maar het is toch niet zo dat groei van ondernemingen, dat dat per definitie dat welvaartsniveau en een goed leven in de weg staat, hoop ik. Dus dat was even mijn vraag aan u.

Statenlid Zuiker: Ja, helaas is het zo dat groei niet oneindig kan zijn. Planeet is niet oneindig, grondstoffen zijn niet oneindig. Dus op een gegeven moment is de groei van een economie niet meer groei van de welvaart, maar juist het verminderen van welvaart, omdat wij onze eigen planeet zitten te vervuilen en op te warmen, waardoor groei absoluut niet meer één op één een verband met welvaart heeft. Ik neem aan dat dat wel helder is bij de heer Van Dekken.

De heer Van Dekken: Dat denk ik op zich wel, maar ik blijf toch een beetje lastig staan ten opzichte van begrippen als oneindig en ik vrees dat we hier vandaag niet uit gaan komen. Maar een goed leven, dat is allemaal zo… Wat is dat dan? Maar ik wou het hier even bij Laten.

De voorzitter: Dank u wel.

Statenlid Zuiker: Voorzitter, ik wil graag nog reageren. Een goed leven is inderdaad een leven voor de inwoners van deze planeet zonder honger, zonder overstromingen. Zonder dat ze in te hete condities moeten leven. Dat is een goed leven. Een goed leven in Nederland is een goed leven zonder dat wij al ons geld moeten gaan uitgeven aan klimaatadaptatie, al ons geld moeten uitgeven aan allerlei noodweer dat over ons opkomt. Dat is toch helder?

De voorzitter: Een hele korte reactie.

De heer Van Dekken: Ja, voorzitter, want kennelijk zijn de verkiezingen begonnen voor de Partij voor de Dieren, maar dat is toch niet mijn punt en al helemaal niet wat dit rapport van een Noordelijke Rekenkamer probeert te raken. Dus volgens mij moeten we even terug naar de uitgangspunten. Vindt de Partij voor de Dieren nu, net als wij, dat de informatievoorziening op dit punt misschien nog wat scherper en wat duidelijker kan? Maar eerlijk zal… ik wou het hier even bij laten, dank u.

De voorzitter: Dank u wel. Partij voor de Dieren.

Statenlid Zuiker: Ik begrijp dat het CDA niet een duidelijk antwoord kan geven op het feit dat groei en welvaart niet één op één met elkaar betrekking hebben. Dat is duidelijk. De indicatoren van het NOM, daar heb ik het al over gehad, die kunnen inderdaad beter, maar we kunnen het niet los zien van de maatschappelijke effecten die we willen bereiken met de NOM. Daar moeten we de discussie over hebben en dat was mijn punt mijnheer de voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Geef ik het woord aan de VVD.

Mevrouw Udinga: En die stond achter de schermen al klaar, voorzitter. De NOM bestaat sinds 1974 om in Noord-Nederland de economische achterstand weg te werken. Maar we weten niet of dat goed lukt, zo blijkt uit het rapport van de NRK. Helaas ging vanmorgen de bijeenkomst van de NOM niet door, zodat we niet hen onze vragen konden stellen, maar gelukkig hebben we het er hier ook over. Want als volksvertegenwoordigers hebben wij de verantwoordelijkheid om de uitgaven van onze provincie te controleren en ervoor te zorgen dat het geld van de belastingbetaler maatschappelijk effect heeft. En nu is dat niet altijd even duidelijk, al doen we het gelukkig beter dan Friesland en Groningen. Gedeputeerde Staten zeggen de aanbevelingen van de NRK ter harte te nemen en wil ook goede en betrouwbare indicatoren zoeken om de resultaten van de NOM te kunnen meten en daar zijn we blij mee. Maar we lezen ook dat ze willen waken voor een onevenredig grotere rapportageplicht. Dit roept bij ons de volgende twee vragen op: wat wordt bedoeld met deze onevenredig grote rapportageplicht? Betekent dit namelijk dat niet alle voorgestelde indicatoren van de NRK worden overgenomen? En vraag twee: wat denkt GS van het idee van de rekenkamer om periodieke externe evaluaties te organiseren? En tenslotte willen we ons natuurlijk aansluiten Bij de oproep van JA21 en de PVV omtrent het verminderen van de regeldruk voor bedrijven. Dank u wel.

De voorzitter: U ook bedankt. Na uw inbreng wil ik graag het woord geven aan gedeputeerde Meeuwissen. U heeft daar in totaliteit 9 minuten voor. Ga uw gang.

Gedeputeerde Meeuwissen: Voorzitter, dank u wel. Mevrouw Beukers van de Noordelijke Rekenkamer heeft aangegeven in haar toelichting dat het geen onderzoek betrof naar de NOM zelf, maar naar de informatievoorziening, en ik hecht daaraan om dat ook even te benadrukken, die overigens in Drenthe qua verstrekken van de rapportages wel goed liep, maar de indicatoren waarop gerapporteerd wordt, daar zou je nu anders naar kunnen kijken. GS vindt het een goed voorstel om samen met elkaar, dus zowel PS, GS als de NOM, opnieuw vast te stellen op welke wijze we de inzet en de effecten van de NOM willen meten en rapporteren. Daarbij moeten we oog hebben voor de praktische kant van het verhaal. En mevrouw Udinga, dat wordt bedoeld met een onevenredig grote rapportageplicht: het moet voor de NOM en voor de bedrijven wel behapbaar zijn en in verhouding staan tot wat het oplevert aan informatie, daar moeten we voor waken. Maar dat neemt zeker niet weg dat er mogelijkheden zijn voor verbetering. Wat dat dan precies is, dat moeten we echt nog nader bepalen. Daarbij is het ook zo dat in de eerste helft van 2024 we het nieuwe strategische kader van de NOM moeten vaststellen. Het huidige strategisch kader loopt van 2021 tot 2024. Dus het is heel goed om komend half jaar met elkaar dit gesprek te voeren, over die die normen en die metingen en die rapportages, maar het is natuurlijk dan ook heel goed om daar voorafgaand met elkaar te spreken over het nieuwe strategisch kader van de NOM. Wat geven wij daarin mee? Mevrouw Zuiker en mevrouw Mensen gaven dat ook al aan: wil je andere aspecten zwaarder laten wegen, meer laten wegen, daar kunnen we het met elkaar over hebben en kunnen we in dat strategisch kader opnemen. En dan is het heel logisch als je daar dan ook de KPI's, zeg ik dan maar even, de indicatoren bij bedenkt met elkaar. Je kunt daar dus meer in betrekken dan alleen werkgelegenheid. Het lijkt me goed dat we dat gaan plannen in het eerste half jaar van 2024, als u dat ook een goed idee vindt, maar dat heb ik meerdere partijen al horen zeggen. Mijnheer Van den Brand van JA21 geeft aan: moeten we dan niet ook nog breder kijken? Er zijn meer aspecten die leiden tot economische welvaart. Wellicht kunnen we dat dan ook een plek geven. Maar goed, dat kunnen we dan bij het programma bekijken of daar ruimte voor is.

De voorzitter: Moment, u krijgt een interruptie, de tweede interruptie van het CDA.

De heer Van Dekken: Dank u wel, voorzitter. Ik dank de gedeputeerde nu al voor haar heldere antwoord, want dat nieuw strategisch kader, dat treft mij wel erg aangenaam. Ik vraag me even af: is dat nou onderdeel van een regulier proces, wat we met de NOM al hadden staan? Dus dat was even voordat u verdergaat… Ik zie u knikken, dus ik begrijp dat dat zo is.

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen.

Gedeputeerde Meeuwissen: Ja, dat is het geval, het huidige loopt af en elke vier jaar stellen we zo'n nieuw strategisch kader vast. Mevrouw Pauwels van de ChristenUnie, die gaf aan: misschien is het ook slim om dat samen met Groningen en Friesland dan te doen. Dat is wellicht ook een goed idee, dat zou ik bij de collega's kunnen navragen en u zou dat ook kunnen doen. De heer Jansen van de BBB vroeg: is er al zicht op welke nieuwe KPI's er dan zijn? Of daar al ideeën over zijn? De Noordelijke Rekenkamer heeft wat suggesties gedaan, maar daar zijn we nog niet verder mee aan de slag. Dus dat is echt iets wat komend half jaar aan de orde zal zijn. Ook de regionale ontwikkelmaatschappijen landelijk, dus de partners van de NOM en de NOM zelf, zijn aan het kijken: wat zouden nou aanvullende metingen kunnen zijn? Daarover hebben we nog geen reactie van hen van gekregen, maar dat zouden we er dan ook bij kunnen betrekken. Dan zeg ik ook in de richting van JA21, de heer Van den Brand: het blijft inderdaad heel lastig om ontwikkelingen van bedrijven, ook al ga je meten of ze op termijn meer werkgelegenheid hebben, om dan te zeggen: dat komt door de werkzaamheden van de NOM, want misschien was het anders ook wel gebeurd. Misschien heeft het averechts gewerkt, je weet het niet, dat kun je eigenlijk niet aan elkaar koppelen dus daarom is het ook zo ingewikkeld. Als het makkelijk was, hadden we die KPI's natuurlijk al gehad. Maar het is heel goed om daar meer met elkaar over te spreken, want het kan vast verbeteren ten opzichte van nu. En de heer Vorenkamp

haalde dat eigenlijk ook al aan, datzelfde punt. Daar moeten we echt met elkaar kijken wat nou slim is om daaraan te veranderen. Dan was er ook nog een vraag over: kunnen we nou kijken als Drenthe, want er wordt nu gerapporteerd op Noord-Nederlands niveau, kunnen we ook als Drenthe zien wat er dan voor ons specifiek aan opbrengsten is? Het is goed dat we daar dan ook aandacht voor hebben, zeg ik ook in de richting van de VVD, mevrouw Udinga, alleen het is natuurlijk wel zo dat het niet per se… ons leven, ons werken houdt niet op bij de grens. Dus mensen in Noord-Drenthe werken misschien wel in Groningen en hebben daar ook baat bij de banen in de provincie Groningen. Hetzelfde geldt natuurlijk voor Friesland en andere plekken in de provincie. Dus we moeten niet de economische effecten voor Noord-Nederland willen knippen met een schaartje langs de provinciegrenzen, maar je wil natuurlijk wel gevoel krijgen van, ook Drenthe stopt hier een aanzienlijke hoeveelheid geld in, komt dat terug bij onze bevolking op één of andere manier? Dus dat begrijp ik heel goed. Dan tenslotte nog mevrouw Udinga van de VVD die vroeg of GS ook denkt aan een periodieke externe evaluatie. Wat mij betreft is dat ook aan PS zelf om te besluiten of ze dat nodig vinden of dat ze op basis van de verstrekte informatie en straks dus de nieuwe informatie, nog aanvullend onderzoek wensen. Dus dat kunt u dan besluiten. Maar misschien is het goed in de volgorde der dingen, om te beginnen met het nieuwe kader, vervolgens de nieuwe KPI's en dat dan een tijdje zijn werk te laten doen. En dan kunt u altijd nog besluiten of dat voldoende inzicht geeft, of dat u aanvullend onderzoek wil. Als laatste punt noem ik nog even: de heer Van Dekken van het CDA noemde de vertrouwelijkheid. Er zijn natuurlijk bedrijfsgegevens aan de orde. Daar moet je passend mee omgaan. Dat lijkt mij logisch. Volgens mij heb ik alle vragen nu beantwoord, voorzitter.

De voorzitter: Ik denk het ook. Dank u wel daarvoor. Ik kijk even rond. Is er nog behoefte aan een tweede termijn? Niet? Statenlid Zuiker heeft daar behoefte aan, u krijgt daar een minuut de tijd voor. Dat kan vanaf uw zitplaats.

Statenlid Zuiker: Dank u wel. Ik wil even reageren dat ik het goed vind om te horen dat we een nieuw strategisch kader van het NOM ergens het komende halfjaar gaan bespreken in de Provinciale Staten. We zien uit naar die discussie. Graag geven we het college mee, die dit gaat voorbereiden, dat zij ook expliciet kijken naar de relatie tussen economie en de planetaire grenzen waarbinnen wij om te overleven moeten blijven. Dank u wel.

De voorzitter: Is daar een behoefte om te reageren?

Gedeputeerde Meeuwissen: Ik zei het net, misschien niet een paar keer, misschien een beetje onduidelijk, maar de bedoeling is de eerste helft van 2024, dat is het moment om hier met elkaar over in gesprek te gaan. Ik vermoed ook dat dat in de agenda van PS goed in te plannen valt als we dat nu al aankondigen. Dus daar kunnen we nu werk van maken. We zullen die sessie goed voorbereiden. En welke aspecten daar allemaal bij betrokken gaan worden, is ook deels aan PS zelf en het belang wat overal aan gehecht wordt. Maar we gaan er zeker met de bril van brede welvaart naar kijken.

De voorzitter: Dank u wel. U krijgt een interruptie van D66 en vervolgens van… Niet? Nee, die loopt door. Die zet me op een verkeerd spoor.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, toch even een verduidelijking op wat mevrouw Meeuwissen net aangaf: PS krijgt nog alle gelegenheid om te reageren. Is dat voordat u dat moment plant, wilt u dat nu al horen? Even concreter graag, zodat we ook weten wat uw oproep werkelijk inhoudt.

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen.

Gedeputeerde Meeuwissen: Het idee is, ik heb daar ook instemming bij u over geproefd, dat we een bijeenkomst organiseren, PS en de NOM en GS in de eerste helft van 2024, een beetje aan het begin, om met elkaar te spreken over het nieuwe strategisch kader. Wat willen wij meegeven aan de NOM? Zodat als die opgesteld wordt, onze input daarin terecht komt. Dat is wat we dan willen gaan doen en vervolgens wordt dat verder verwerkt in een stuk en dan komt dat natuurlijk weer terug. Daarnaast hebben we dan ook de KPI's, de indicatoren die we willen en de rapportage. Het is logisch dat we daar dan ook over spreken met elkaar, van: als dit het strategisch kader is… Het lijkt mij goed om dat in diezelfde bijeenkomst meteen te doen, dat je een totaalbeeld krijgt. Dat moeten we dan nog even nader voorbereiden.

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Dank u wel, voorzitter. Dat is duidelijk, D66 zal ongetwijfeld weer het social impact ondernemen inbrengen. Dan is dat het moment.

De voorzitter: Ik dank u allemaal. Kijkende naar de behandeling van dit stuk en de beantwoording hiervan en de gedane toezegging, stel ik voor om dit als hamerstuk of als A-stuk door te leiden naar de Statenvergadering. Kunt u zich daar allemaal in vinden? Fijn, dank u wel.

16. Nota Verbonden partijen 2020-2023, Statenstuk 2023-119

De voorzitter: Dan gaan we door naar het volgende agendapunt 16, de Nota Verbonden partijen; Statenstuk 119. Gevraagd wordt de Nota Verbonden partijen 2020-2023 vast te stellen en de Nota Verbonden partijen 2012 in te trekken. De woordvoerders krijgen allemaal het woord, wederom drie minuten en ik begin bij de BoerBurgerBeweging en tenslotte aansluitend JA21.

De heer Brouwer: Dank u, voorzitter. Ik zal het gelijk kort en bondig houden en ik hoop hier ook mee de toon te zetten voor de volgende inspreker. Nota verbonden partijen. Het gaat hierbij over een helder stuk. De kaders voor de deelname en hoe met de vertegenwoordiging in deze verbonden partijen worden opgesteld, de protocollen daarvoor. En ook geheel volgens protocol is het stuk geactualiseerd en daarmee wordt het oude stuk ingetrokken. Wat ons betreft een helder stuk met mooie vormgeving en dat kan ook als hamerstuk door naar de pers. Dank u.

De voorzitter: Duidelijk, kort en bondig. JA21 alstublieft en daarna de PVV.

De heer Van den Brand: Voorzitter, de BBB vindt het een helder stuk, maar ik heb toch wel wat vragen. Maar dat kan ook mijn onervarenheid zijn in de materie. En ik zal die vragen, het zijn er vier, zal ik hier even aanstippen. Als er volledige betrokkenheid van de provincie aan de orde is, dan doet de provincie het zelf. Ergens lees ik dat in het stuk. En mijn vraag is: hoe zit dat dan bij de uitbesteding van vergunningverlening voor bedrijven aan de RUD? Want zover ik weet is er dan toch maar één betrokkene en dat is de provincie. Verder, ik denk uit het stuk te lezen dat de provincie bij het delegeren van betrokken partijen vrijwel altijd, zo niet altijd, op afstand stuurt en de provincie lijkt nergens zelf het kader of de normen aan te bieden waarlangs de verbonden partij zijn maatlat leggen kan. Dat raakt een beetje aan de governance en de afspraken die verderop in het stuk te lezen zijn. Ik denk dat normen en de provincie alleen op afstand dus oordeelt of het oké is, dat zou eigenlijk van de provincie moeten komen. Het is volgens mij ook echt een ongewenste situatie. Door dat op afstand te zetten, is er geen goede controle en daardoor wordt ook de verantwoordingsplicht die de provincie wel heeft een beetje geweld aan gedaan. Maar ik heb de vraag dus waarom is dat zo ingestoken? Het wordt nog vervelender als de provincie bij een bestuurlijke kwestie de ene kant overlaat aan een verbonden partij, bijvoorbeeld bij vergunningverlening van bedrijven, en de andere kant, in mijn voorbeeld de

ruimtelijke ordening, dat wel zelf voor zijn rekening neemt. Beide beleidsvelden, vergunningverlening en ruimtelijke ordening, komen immers bij elkaar via de lokale milieunormen. Ik zie daar een soort spanning. En wellicht zie ik hem ten onrechte en dan hoop ik dat GS die zorg weg kan nemen. Mijn vierde punt was dat GS, die neemt altijd zitting in het bestuur van zo een gemeenschappelijke regeling. Maar even daarvoor stond dat de wet meer ruimte geeft. Blijkbaar kan zelfs iemand van PS in dat bestuur gaat zitten. Nut je op de manier waarop we het insteken, want GS die kiest er echt voor: wij gaan in dat bestuur zitten... Maar nut je op die manier het potentieel binnen het provinciebestuur wel voldoende uit? En tot slot een kleinigheid bij 8.3 de derde regel is het woordje 'te' weggevallen, maar daar wil ik alleen maar mee aantonen dat ik het echt van voor tot achter gelezen heb.

De voorzitter: U geeft uzelf al een compliment, dat hoef ik niet meer te doen. Goed, dank u wel, dan ga ik naar de PVV, die krijgt nu het woord en aansluitend het CDA.

De heer Vorenkamp: Dank u, voorzitter. Ik kon het ook kort houden, maar JA21 komt met zoveel vragen. De Nota Verbonden partijen is aangepast aan de nieuwe wetgeving gemeenschappelijke regelingen en er heeft geen politieke update plaatsgevonden. Dus wat de PVV betreft is het een hamerstuk, voorzitter. De PVV hecht er wel aan dat er tweemaal per jaar een bezoek gebracht wordt aan een verbonden partij. Dat is niet gebeurd en daar hechten wij wel aan en we verwachten toekomstig dat dit door de Griffie georganiseerd wordt. Dan heeft JA21 een aantal vragen gesteld waar ik ook toch wel even iets over wil zeggen. Want wij stellen als PS de kaders voor de verbonden partijen en onder andere stellen we dan bijvoorbeeld statuten op. Er is echt wel met één type verbonden partij, een in onze ogen tenminste van als PVV in ieder geval, een probleem, een bestuurlijk probleem. En dat is het type stichting. Want de stichting is namelijk eigenlijk volledig onafhankelijk. En je kunt wel plaatsnemen met één persoon die door de provincie of door PS aangestuurd wordt in zo een stichting. Maar je wordt overruled door het stichtingsbestuur. En dan kun je niks meer doen, eigenlijk. Daar hebben wij in het verleden ook op gewezen overigens, voorzitter. En men heeft pogingen gedaan om er wat mee te doen. Dank u wel.

De voorzitter: U ook bedankt, dan geef ik graag het woord aan het CDA en daarna Partij voor de Dieren.

De heer Van Dekken: De juridische aansprakelijkheden: de stichting, dat is ook nog wel weer grappig. Voorzitter, dank dat wij over dit punt mogen spreken. Voor het CDA is er geen enkele reden om bezorgd te zijn over de verbonden partijen waarmee wij op dit moment een formele samenwerking zijn aangegaan. We hebben over de RUD in de vorige commissievergadering al wat gesproken en vandaag hebben we dat gedaan over de NOM. Het CDA heeft dus gewoon de stelling dat wij draagvlak ervaren voor op dit moment met een aantal van onze verbonden partijen. De laatste vraag die wij hebben is toch rondom de exit strategie. Dat is paragraaf 6.5. Op het moment dat je verbonden bent, is er natuurlijk helemaal niks aan de hand. Maar op het moment dat de partijen uit elkaar willen gaan, dan blijf ik mij toch wat afvragen hoe een goede exit strategie eruit zou moeten zien op het moment dat een gemeente of provincie een samenwerking wil verlaten. En zoals gezegd, in paragraaf 6.5 komen we dat al wat tegen. Maar ik zou heel graag van GS horen of zij dat nog wat duidelijker kan aangeven en of er eventueel ook herijkingen zijn rondom op dit moment al verbonden partijen, waar we een exit strategie misschien op dit moment in de overweging hebben. Dus daar wou ik het bij laten. Sorry, nog toch nog even, voorzitter. Paragraaf 8. Het woordje 'te' was weggevallen, dat was ons ook opgevallen. Dank. [gelach]

De voorzitter: U heeft het ook goed gelezen. Complimenten. Dan geef ik graag het woord aan de Partij voor de Dieren en aansluitend aan de VVD.

Statenlid Peeks: Dank u wel, voorzitter. De nota verbonden partijen is een zeer informatieve nota omkleed met wet- en regelgeving. Ik lees dat verbonden partijen organisaties zijn die een publiek belang dienen en een middel om publieke doelen te bereiken. Er dient sprake te zijn van een bestuurlijk en financieel belang voor in dit geval de provincie als deelnemer aan een verbonden partij of flexibele samenwerkingen. Kom ik al bij mijn eerste vraag: zijn de provinciale doelen in een startnotitie vastgelegd bij alle verbonden partijen? Zo ja, waar kan ik die vinden? En dan mijn tweede vraag: wat verstaat Gedeputeerde Staten onder een zogenaamde lichte samenwerking? Het viel ons op dat vergaderingen waarbij een lid van het college de afgevaardigde is, niet openbaar zijn. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om aandeelhoudersvergaderingen en of raden van toezicht. Er is echter wel publiek geld mee gemoeid en in het kader van de transparantie zouden wij toch iets meer openheid verwachten. Dus kan de gedeputeerde aangeven waarom dat niet zo is? Verder was ik op zoek naar een overzicht van welke gedeputeerde bij welke verbonden partij de afgevaardigde is van het college. Kunt zo een overzicht verstrekken? Ik vond dit namelijk niet direct bij de nota en ook op de website werd het mij niet duidelijk. Daarnaast vraagt de Partij voor de Dieren zich af of er een checklist is die gebruikt wordt om na te gaan of alle organisaties die deelname of subsidie van de provincie krijgen, een verbonden partij kunnen zijn. Het blijft nu een beetje onduidelijk waarom sommige organisaties geen verbonden partij zijn. Bijvoorbeeld het Drentse Landschap is bij ons vrij onduidelijk daarover. Tot slot wil ik het college oproepen om PS zo volledig mogelijk en zo transparant mogelijk te informeren over de stand van zaken bij de verbonden partijen. En daarbij doel ik dan op de monitoring, evaluatie en participatie. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel, dan krijgt nu de VVD het woord en daarna de ChristenUnie.

Mevrouw Mulder: Dank u wel, voorzitter. Als nieuwkomer in de Staten het zeker handig om met deze nota meteen een overzicht van de verbonden partijen te hebben. Ik vond het zelf persoonlijk wel jammer dat de doelstellingen van deze partijen er niet bij genoemd staan. En net als JA21 en ook de voorgaande spreker heb ik toch nog wel wat vragen. En dat gaat met name ook over de informatievoorziening met deze Nota Verbonden partijen. Want in de inleiding staat beschreven dat er enkele nuances naar aanleiding van de nieuwe Wgr zijn aangebracht in de nieuwe nota. Maar het wordt de VVD niet duidelijk wat er nu concreet is veranderd ten opzichte van de vorige nota. En de VVD zou wel graag een overzicht willen zien van deze wijzigingen voordat de nota ook vastgesteld kan worden. Want wat stellen we uiteindelijk vast? Ik miste eigenlijk ook bij het stuk nog protocol verbonden partijen, dat het gewoon ook bij de stukken aangeleverd gaat worden. Dat was toch nog best wel, ook als nieuwkomer, een zoektocht om dat bij in te vervlechten. Want juist bij verbonden partijen is het lastig om goed aangehaakt te blijven en ook te weten: in hoeverre krijgen we return of investment, ook zonder NRK rapport. En dat werd bij het vorige agendapunt wederom duidelijk, maar ook bij de agendapunten die we 6 september hebben behandeld. Dus al met al. Ik vond de nota heel erg algemeen. Misschien is het doordat ik nieuwkomer ben, maar het is nog niet al te duidelijk. Misschien waren mijn verwachtingen wellicht te hoog gespannen. Dat kan natuurlijk ook, bij deze.

De voorzitter: Dank u wel, de ChristenUnie en daarna de SP.

Mevrouw Van den Berg: Dank u, voorzitter. Mooi dat het college na de actualisatie van het protocol verbonden partijen van ons als Provinciale Staten nu ook haar document op dit punt heeft geactualiseerd. Ook naar aanleiding van de aanpassing van de Wet gemeenschappelijke regelingen. Inhoudelijk kan de ChristenUnie zich goed vinden in deze mooie vormgegeven nota. We hebben nog wel één vraag, en dat sluit een beetje aan bij de commissievergadering die we twee weken geleden hadden over de Omgevingsdienst Groningen en waar de ChristenUnie het college vroeg of we de Omgevingsdienst Groningen niet als verbonden partij moeten zien. Ik zie ODG nu ook niet op de lijst staan en

volgens ons zou dit wel onder de definitie vallen, waardoor we ook een beter grip krijgen op die organisatie en meer zicht. Dus daarom de vraag: waarom staat de Omgevingsdienst niet op de lijst? En zelfs niet op de lijst met flexibele samenwerkingsverbanden? Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Ook bedankt en tot slot de SP.

De heer Zandvliet: Saving the best for last zeggen ze dan. Voorzitter en collega's. Toen ik dit stuk las, toen dacht ik eerst: goh, dit is eigenlijk meer een informatieve nota voor ons allemaal en hoe meer ik ging lezen, kwam ik erachter dat het eigenlijk om een ideologische nota gaat. We zijn namelijk problemen aan het oplossen voor een ideologie die we hebben en dat is namelijk zoveel mogelijk naar de markt toe. En toen ik dat schemaatje pakte, ik laat hem even zien aan jullie allen, deze kennen jullie wel... Dan staat er onderaan als allerlaatste 'uitvoering door de provincie zelf'. Ze proberen er alles aan te doen om zo snel mogelijk dingen naar de markt te sturen, zo interpreteer ik dat in ieder geval vanuit mijn ideologische kennis, om het uit te kijken en als dat niet kan en misschien wetgeving die moeilijk is, om het dan zelf te gaan doen. En, voorzitter, ik denk dat we een oplossing hebben en dat is namelijk hem omdraaien. Laten we het namelijk proberen om zo veel mogelijk wel zelf te doen, want de markt is meestal niet de oplossing. De markt maakt het niet goedkoper en de markt zorgt juist voor het probleem dat wij geen zeggenschap hebben. En ik snap dat wij proberen met deze oplossing een beetje zeggenschap terug te krijgen. Maar ik denk dat we de ideologische keuze moeten maken om te kijken: hoe kunnen wij als provincie zelf zoveel mogelijk doen? Om te zorgen dat we democratisch zeggenschap hebben, om te zorgen dat het wel goedkoper wordt. Om te zorgen dat wij onze taak serieus nemen. Tot dusver.

De voorzitter: Dank u wel, dan naar... U krijgt nog een interruptie van JA21. Gaat uw gang.

De heer Van den Brand: Voorzitter, de SP spreekt over 'marktpartij', maar ik heb bij de RUD en veel meer van de verbonden partijen helemaal niet het idee dat dat een marktpartij is, maar gewoon een overheidsinstelling. Volgens mij vallen ze zelfs nog onder het ABP. Maar, ik denk dat je ook niet anders kan als provincie en daar wil ik graag dan toch een reactie op hebben. Vaak is het zo dat het over onderwerpen gaat waar de provincie Drenthe moeilijk zelf een aantal ambtenaren voor in de been kan houden, omdat het zo specialistisch is. En hoe mooi is het dan, als je dat bijvoorbeeld deelt met nog een aantal andere overheden? Daar zou ik graag een reactie op willen.

De voorzitter: SP.

De heer Zandvliet: Dank, dat zijn drie vragen en ik ga proberen ook alle drie te beantwoorden. Nee, RUD is inderdaad een partij die deels overheid is. En dat is heel goed, maar dat geldt natuurlijk niet voor alle partijen en alles wat we doen. Als we kijken naar de eerste variant daarvan is dat direct overlaten aan de markt in het stroomschema. Dan daarnaast, samenwerking is prima, dat moeten we zoveel mogelijk doen, maar dat kan je ook als overheden. Vroeger hadden we ook niet alles op de markt, vroeger deden we ook heel veel meer zelf. Dus dat het moeilijk is, zegt niet dat het niet kan. Ik denk dat het voor ons allemaal al de opdracht is om te gaan zoeken buiten het kader dat we nu hebben. We zitten nu constant in hetzelfde denkraam van het kan niet, het is moeilijk, dus naar de markt. En ik sta hier als socialist om te zeggen: laten we kijken hoe het wel kan. En dat moeilijk is, dat is geen probleem om de uitdaging niet aan te gaan. Dat is echt een keuze.

De voorzitter: Dank u wel, u krijgt nog een interruptie de heer Zandvliet. U heeft snelle schoenen aan, dat is handig. De PVV.

De heer Vorenkamp: Ik vind het een interessant voorstel om dat schema om te keren. Als eerste gaan we alles zelf doen. De hoofdtaak van de provincie, of één van de primaire taken van de provincie, is de infrastructuur in Drenthe. Betekent dat dan dat wij de schop ter hand nemen? Onze ambtenaren, die gaan op een gegeven moment dus asfaltmachines bedienen, et cetera. Wij gaan investeren in asfaltproductie, betonproductie en we gaan dus... Als we alles zelf willen doen, moeten we natuurlijk wel flink aanpakken. Is dat uw bedoeling? Ik zie het niet zitten, sorry.

De voorzitter: De heer Zandvliet.

De heer Zandvliet: Nee, dat de PVV het niet ziet zitten, verbaast me in ieder geval niks. Nee, ik zeg niet dat u en ik zelf gaan afvalstort, al lijkt me dat hartstikke gezellig om te doen en te proberen. Wat ik wel zeg, als je kijkt naar bijvoorbeeld het OV-stuk, dat we de markt weer uit de OV halen en dat zelf gaan produceren. Je ziet dat in het westen bijvoorbeeld de buslijnen van de provincie zelf zijn en dat ze dat wel zelf doen. Dat zijn allemaal oplossingen dat wel kan. Dus wat ik zeg is dat we het omdraaien, gaan kijken: wat kunnen we wel zelf doen? We hebben die mogelijkheden, ook al is het moeilijk. Waar kunnen we dat aangaan? Dat is mijn insteek. Kijken naar wat kunnen wij doen en niet aan de markt overlaten. En dat zegt misschien niet dat wij direct, dat u en ik samen met de schop staan, maar dat zegt misschien wel dat we een eigen uitvoeringsorganisatie doen. Hetzelfde dat we nu ook doen bij de groenploeg van de gemeente.

De voorzitter: U had een reactie, meneer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp: Voorzitter, heel interessant wat de SP voorstelt, dus dat wij zelf als provincie ambtenaren in de bus gaan zetten om de bussen te besturen. Maar Drenthe heeft veel minder bussen nodig dan bijvoorbeeld Groningen, Friesland. En dus werken wij als provincie samen met Groningen. Infrastructuur om Groningen, de stad Groningen, is ook veel belangrijker. Zo een samenwerking ligt gewoon heel erg voor de hand. Dat moet je dan gewoon doen in onze ogen, en dus heb je een gemeenschappelijke regeling nodig of een verbonden partij, zoals dat onder de paraplu van de verbonden partijen valt, om zoiets van de grond te krijgen. En ambtenaren in de bus, als de SP dat ziet zitten, ik ga het niet herhalen, maar de PVV ziet nog niet direct zitten.

De voorzitter: Tot slot.

De heer Zandvliet: Ik vind mooi dat u Groningen aanhaalt, daar heeft ons huidige Kamerlid Jimmy Dijk ook het manifest neergelegd om het OV weer terug te halen naar onszelf, naar ons allemaal. En daar is... Daar wordt dat toch wel verder onderzocht. Dus juist in die gevallen kun je met bijvoorbeeld de Groningers zulke stappen doen. Ik denk dat we niet bang moeten zijn voor het kader dat we nu kennen. We moeten het juist er uitstappen. En dat u als PVV dat liever niet doet, dat respecteer ik. Maar ik hoop u toch de komende vier jaar wat te overtuigen om te kijken buiten de kaders die we nu kennen.

De voorzitter: Dank u wel. Na jullie inbreng is het nu het woord aan gedeputeerde Jumelet, die gelukkig nog aanwezig is. Niet? Ook veranderd. Nee, we krijgen een andere gedeputeerde, gaat uw gang. Excuus, ik heb het verkeerd in mijn lijstje staan.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter. Voorzitter, ik vroeg voor de behandeling van dit onderwerp ook al even aan collega Jumelet wie het zou gaan doen, want zijn naam stond er nog boven. We hebben verkiezingen gehad, een nieuw college en we hebben de rollen opnieuw verdeeld. Dus ik sta hiervoor aan de lat. Er zijn een hele hoop vragen gesteld en ik ben zelf nog even een beetje zoekende hoe ik deze moet beantwoorden. Het gaat over verbonden partijen en dat zit ook in ieder geval een mooi

overzicht bij. En uit dat overzicht kun je eigenlijk ook wel één conclusie trekken en het is een beetje rijp en groen door elkaar. En dat maakt het soms ook allemaal best wel een beetje lastig. Eerlijk gezegd kunnen we het ook alleen maar bekijken vanuit het perspectief van Drenthe, want daar zitten een hele hoop samenwerking in. Met een hele hoop andere partijen. Dus vanuit het perspectief van de provincie Drenthe. Maar wij gaan er niet alleen over, want het zijn verbonden partijen. Wij moeten heel veel samenwerken met andere partijen en dat maakt het ook allemaal soms best wel wat lastig en wat complexer. Zo af en toe kijk ik even naar mijn vragen, want er werd bijvoorbeeld een vraag gesteld: stichtingen, als je daarin zit, dan kun je overruled worden. Dat is wel een klein beetje de kern van samenwerken. Dat is natuurlijk niet alleen bij stichtingen zo, dat is ook bij GR-en zo en dat is ook bij BV's en NV's is dat zo. Alleen als je 100% aandeelhouder bent of 100% ervoor staat, dan kun je misschien nog een keer zeggen wie betaalt, die bepaalt. En dan kun je ook zelf aangeven hoe het moet. Maar anders, dan werk je dus gewoon samen en dan kun je ook af en toe overruled worden of concessies moeten doen. Dat is de essentie inderdaad van samenwerken. Maar waarom hebben wij eigenlijk die verbonden partijen? Ik vond dat voorbeeld waar SP net even mee kwam... Toen dacht ik: dat is best wel een leuk voorbeeld, want waarom hebben wij al die verbonden partijen? Omdat we het vaak gewoon niet alleen kunnen doen. Dus ik dacht al even weer: stel dat we zelf weer het busvervoer gaan doen. Hoe gaat dat dan? Want een hele hoop lijnen, die lopen niet alleen binnen Drenthe, maar die gaan ook over de provinciegrenzen heen. Dus dan zul je toch op allerlei manieren al wel weer moeten gaan samenwerken. Want hoe kom je anders met de bus in de stad Groningen? Dus daarom werken we eigenlijk steeds samen. En wat eigenlijk dit stuk, verbonden partijen, weergeeft zijn inderdaad de globale kaders hoe we daar eigenlijk allemaal mee om willen gaan. Dank u wel. Dat is een beetje mooi in een stroomschema uiteengezet, en dan stop ik, voorzitter. Maar dat is eigenlijk even de hoofdlijn en voor de rest...

De voorzitter: U krijgt eerst even een interruptie. Als u even wilt stoppen alstublieft.

De heer Zandvliet: Dank u wel, voorzitter. U stelt hele mooie vragen, volgens mij heb ik daar net antwoord op gegeven en dat ga ik met liefde nog een keer doen. Namelijk door dat samen te gaan doen met bijvoorbeeld de provincie Groningen en de provincie Friesland. Door te kijken hoe ze dat doen in Den Haag en in Rotterdam en in Amsterdam, waar het wel kan. Door te kijken hoe ze dat doen in bijvoorbeeld Luxemburg, waar het wel kan, en in Duitsland, waar ze daarmee bezig zijn. Volgens mij zijn er tal van voorbeelden waarin zoiets wel kan. En het hoeft niet alleen daarvoor te zijn. Zoals ik net al zei: de groenploeg van de gemeente kan dat ook. Dus het is niet of het kan, de vraag is hoe het kan. Het is een keuze en ik denk dat wij deze keuze samen kunnen maken. Ik heb in het begin de fractievoorzitter van de BBB al gevraagd: staan jullie daarvoor open? Het vervoer weer in eigen handen te nemen, te zorgen dat we genoeg bussen kunnen laten rijden. Die stond open om dat te onderzoeken, dan ga ik u hetzelfde vragen. Staat u ervoor open als ik een mooi stuk naar het stuur om even goed naar te kijken?

De voorzitter: De heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, ik ga niet over het busvervoer, maar er zit ook nog een stuk kennis en specialisatie in. De bedrijven die dat uitvoeren dat zijn vaak grote organisaties en die hebben daar ook de nodige kennis erbij We kunnen ook zeggen: we gaan, dat was ook een punt... Waarom doen we de vergunningverlening niet allemaal zelf? A, zijn daar wettelijk afspraken over gemaakt. Die omgevingsdiensten hebben een wettelijke basis. Ik heb ook al eerder in dit huis gezegd: ik denk dat dat heel goed is, want daardoor zorg je ook voor voldoende kennis bij die omgevingsdiensten. Dus zo heeft elke samenwerking wel een bepaalde achtergrond waarom we doen zoals we het doen. Ik geloof, als je het naar het lijstje kijkt, er zit niet één verbonden partij tussen waarvan ik denk: dat hebben we maar

gedaan, omdat we maar een verbonden partij willen hebben. Nee, dus elke keer kijk je naar een bepaalde samenwerkingsvorm voor het doel wat je eigenlijk wil bereiken.

De voorzitter: Dank u wel. Aanvullend de SP.

De heer Zandvliet: Volgens mij stelde ik een hele simpele vraag: staat u ervoor open? En antwoord is dan ja of nee. Dus zou u die vraag nog willen beantwoorden?

De voorzitter: De heer Otter, kunt u dat met ja of nee beantwoorden?

Gedeputeerde Otter: Nee.

De voorzitter: Duidelijk, gaat u verder.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter. Ik spring eigenlijk... Ik eindigde mijn vorige zin met: het is heel veel maatwerk. En zo kom ik ook een beetje even bij het CDA, de exit strategie. We hebben bij mijn weten, en ik kijk even naar het lijstje, maar goed, ik ken nog niet alles... Maar we zijn nergens bezig met een... Om ermee te stoppen. Maar goed, dat is in ieder geval even mijn huidige kennis. En ook hiervoor geldt: ik vind het heel lastig om van tevoren te zeggen: als we daarmee stoppen, dan gaan we het zo en zo doen. Want het is denk ik elke keer weer mijn maatwerk en het hangt heel erg af van de omstandigheden, hoe je daar mee om wilt gaan. Dus er is eigenlijk niet een soort standaard exit strategie. Dus nogmaals, maatwerk.

De voorzitter: Moment, u heeft een interruptie van de PVV.

De heer Vorenkamp: Voorzitter, dank u wel. De heer Otter zegt op een gegeven moment: er zijn allemaal verbonden partijen waar we geen keuze in gehad hebben. Er is in ieder geval één waar we wel een keuze gehad hebben, voorzitter, dat was Prolander. En Prolander... Drenthe en Groningen hebben als enige zo een aparte verbonden partij voor de inrichting van het landelijk gebied en die is ook bedoeld als tijdelijke... Bedoeld geweest en nog steeds bedoeld voor zover ik weet, als tijdelijke verbonden partij. Ik breng het even speciaal naar voren, want bent u daarvan... Is de gedeputeerde daarvan op de hoogte?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, ik zit even te zoeken. Waar zou ik op de hoogte moeten zijn? Dat we een samenwerking met Groningen hebben?

De heer Vorenkamp: Nee, voorzitter, dat de verbonden partij Prolander bedoeld is als tijdelijke verbonden partij en dat daar een exit strategie dus van toepassing is. Dank u.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, wat ik weet van Prolander is dat wij, er staat geloof ik in 68% zeggenschap hebben en dat die andere 32% bij Groningen zit. En ik ben niet op de hoogte dat we daarvan af willen of dat we daar op een andere manier mee om willen gaan. Goed. Voorzitter, dan kwam ook een aantal keren wel naar voren, dat was PVV... GS zit in het bestuur en kan dat ook niet PS zijn? Ik denk dat, voor een hele hoop zaken is GS in feite, die staat voor de uitvoering en een hele hoop van deze verbonden partijen zijn heel erg gericht op uitvoering en daarom zit GS daarin. En ik denk ook in het kader van de kaders stellen, de toezichthoudende functie, die ligt hier bij PS. Dan moet je eigenlijk ook niet zelf aan het roer zitten. Ik ben 25 jaar accountant geweest en in mijn opleiding ging het ook over het zogenaamde collisiegevaar en dat is dat je je eigen adviezen en je eigen uitgangspunten aan het

controleren bent. Dus ik denk dat het goed is dat GS in besturen zit en niet en niet PS. Dan is... Partij voor de Dieren heeft best nog wel een hele hoop dingen gevraagd, startnotities, openheid van wat wel en wat niet... Wat ik al eerder aangaf: al deze samenwerkingsverbanden die zijn met een bepaald doel opgesteld. Wij kunnen daar een heel overzicht van maken van deze samenwerking ziet daarop en die samenwerking ziet daarop. Ik denk als je alle... Gewoon op de website, want elke instelling zou wel een website hebben, daar staat in feite de doelstelling... Die staat daar eigenlijk, denk ik, kun je daar allemaal wel terugvinden. En qua openheid. Er is best heel veel openheid. En u kunt ook altijd hier vragen stellen daarover. Maar goed, sommige vergaderingen, die worden nou eenmaal in de in de beslotenheid gehouden en dat is nou eenmaal hoe het werkt, voorzitter.

De voorzitter: Moment, u krijgt een interruptie van Partij voor de Dieren. Mevrouw Peeks.

Statenlid Peeks: Dank u wel, voorzitter. Ik vind het wel vrij vaag hoor om te zeggen van ga zelf maar even een beetje kijken op de website hoe het zit met die doelen. Er is toch een soort afweging binnen de provincie waarom een organisatie wel een verbonden partij wordt en waarom niet? Dus dan moet je daar toch een beetje structuur in brengen, lijkt mij.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, maar sommigen... De RUD bestaat vanaf 2013, dus toen is daar allemaal over gesproken en zijn doelstelling allemaal bepaald. Dus dat ligt allemaal vast in de historie en dus wij kunnen dat elke keer weer naar boven halen. Van waarom hebben we dat nou...Ook samen vaak met PS, waarom hebben we dat in het verleden beslist? Dat kan. Maar dat betekent ook wel elke keer dat we... De boekwerken... Want dat is een beetje mijn probleem met een hele hoop dingen vragen en steeds meer vragen. De boekwerken en de hoeveelheid informatie die u krijgt, dat wordt alleen maar meer en meer. En het moet allemaal geproduceerd worden. En dan is, denk ik ook altijd... En wat gaan we er dan even mee doen? Dus wat is dan de relevantie van al die informatie die allemaal gemaakt moet worden, verzameld moet worden? Dus als u hele specifieke dingen wil weten, dat lijkt me gewoon nuttiger. Want dan hebben we het ook direct over datgene wat u wil weten in plaats van weer een hele hoop informatie te verzamelen en te verzamelen en te verstrekken.

De voorzitter: Moment. Partij voor de Dieren.

Statenlid Peeks: Het is natuurlijk wel de taak van PS om te controleren, dus in die zin is het niet zo gek om te vragen naar de doelen en om te kijken of die doelen gehaald worden, überhaupt.

De voorzitter: Heeft u nog een specifieke vraag?

Statenlid Peeks: Ik vind het verwijt van dat u te veel informatie wilt vragen, wilt weten, en wat doet u het dan mee? Ja, controleren. Dus ik zou toch graag willen dat er iets meer duidelijkheid in komt.

De voorzitter: U bent duidelijk.

Gedeputeerde Otter: Ik pak het voorbeeld RUD. Het is duidelijk waarom we dat doen, dus ik kan dat nog een keer weer, kunnen we die informatie hier weer verstrekken. Ik denk dat trouwens in elk jaar verslag en elke begroting die u ook krijgt, staat dat doel ook. Dus ik ben ook een beetje zoekende, wat u... Waarom? Daar zit een soort, misschien, een vraag achter en dan denk ik, dat we het beter over die vraag kunnen hebben. Dat lijkt me dan effectiever.

De voorzitter: Gaat u verder met de laatste drie minuten van uw beantwoording.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, wat ik wel wellicht nog een goede suggestie van ook van de Partij voor de Dieren: welke gedeputeerde is nu even bij welke verbonden partijen betrokken? Dat overzicht, dat is er wel, denk ik. We hebben misschien in ons constituerend beraad hebben, we dat volgens mij vastgelegd, dus misschien heeft u het al, die taakverdeling. Maar anders dan lijkt me dat niet zo moeilijk om dat overzichtje nog een keer te verstrekken. Voorzitter, en dan VVD vroeg nog een overzicht van alle wijzigingen. Ik kan me voorstellen dat we ook daar nog wel even op hoofdlijnen aangeven wat misschien de verschillen zijn. Dat was het, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, blijft nog even staan alstublieft. Kunt u de microfoon even uitzetten? De heer Otter, wilt u de microfoon even uitzetten? U heeft nog een interruptie van ChristenUnie.

Mevrouw Van den Berg: Ik was nog even benieuwd naar de beantwoording van de vraag over de ODG.

De voorzitter: De heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Dat ben ik inderdaad vergeten, voorzitter, te beantwoorden. En de ChristenUnie heeft gelijk, want ik heb de vorige keer dat ik hier stond, heb ik een paar dingen toegezegd en één daarvan was: hoe houden we een beetje zicht op de ODG? Dus ik heb gisteren ook nog even weer gevraagd intern: hoe staat het daarmee met die beantwoording? Dus ik kom daar gewoon op terug. Want ik vind de vraag wel relevant. Hoe weten wij... We weten hoe het bij de RUD gaat. RUD besteedt toezicht van de grote bedrijven weer uit aan de ODG, dus hoe weten we dan hoe het daar gaat? Dus ik kom daarop terug.

De voorzitter: Dank u wel, u heeft nog een interruptie van JA21.

De heer Van den Brand: Voorzitter, ik mis eigenlijk nog een antwoord op mijn vragen over de governance en de afspraken. Bij sommige van die verbonden partijen is het best heel belangrijk om heel kaderstellend te zijn. Welke normen wil de provincie hanteren, bijvoorbeeld als het gaat om milieunormen enzovoort? Kan u daar nog iets meer over vertellen?

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, dat hebben we eigenlijk ook... Vorige keer kwam ook steeds de RUD even ter sprake, dus het is niet zo dat die... Wij zullen daar, en dat dat doen we ook steeds... Wij geven eigenlijk ook steeds wel kaders mee. We hebben binnenkort nog even een gesprek, ook in het kader van de Omgevingswet daarover. Dus de provincie geeft de kaders aan. De RUD is in feite de uitvoeringsorganisatie dus de kaders moeten eigenlijk in dit huis ook bepaald worden. En zo is hoe het werkt.

De voorzitter: Dank u wel, ik kijk even om me heen. Heeft er nog iemand behoefte aan een tweede termijn? Ja, twee personen. De SP?

De heer Zandvliet: Ja, dank. ik zit al gericht met geklapte oren zo te luisteren naar wat onze gedeputeerde zegt. En ik denk, ik moet hier toch in de tweede termijn nog even op terugkomen. Even een paar dingen. Kent u de naam Roy de Witte? Misschien wel, misschien niet. Hij was de gedeputeerde van het CDA van Overijssel van de vorige periode. En die gedeputeerde zei altijd: PS is beslissend en wij zijn uitvoerend. Jullie geven ons de opdracht, jullie controleren ons en wij staan ten dienste daarvan. En die instelling zorgde voor een mooie bestuurscultuur. We gaan een omslag maken naar nieuwe bestuurscultuur met elkaar, en ik zou u toch willen meegeven te kijken naar die beste gedeputeerde, hoe die dat deed. Want ik denk, als wij in dit huis bepalen dat we wel willen dat u iets onderzoekt, dat we wel willen dat u in huis kijkt, hoe moeilijk dat ook is, dat dat wel de bedoeling is dat u dat

ook gaat uitvoeren. Dat is namelijk hoe de machtsverdeling in dit huis is. Ik denk nog steeds dat het namelijk wel mogelijk is wat ik allemaal heb gezegd. En toch ga ik u daar een beetje een uitdagen om te kijken naar bijvoorbeeld landbouw of cultuur, om daar wat moties de komende jaren in te dienen. Om te kijken of we die verbonden partijen een beetje kunnen breken en beetje te kunnen kijken wat we zelf kunnen doen. Dat wou ik u nog even meegeven tweede termijn.

De voorzitter: Dank u wel, en dan ga ik naar GroenLinks. Die had ook een tweede termijn. Die geef ik ook in eerste instantie de kans.

De heer Rook: Dank u wel, voorzitter. Toch nog even de kans grijpen om even kort punt te maken. Tijdens het luisteren naar het debat realiseerden we ons als GroenLinks hoe knap het is dat met de krappe financiële casus het OV-bureau er toch in slaagt om kwalitatief ook waardige openbaar vervoer realiseren. Wij willen hun graag daar nog even een publiek compliment op geven. Ik hoef daar ook verder geen reactie op. Maar dat willen we graag even gezegd hebben.

De voorzitter: Een compliment is denk ik altijd welkom, maar dat horen we dan gauw genoeg. Gaat uw gang, de heer Otter.

Statenlid Peeks: Voorzitter, ik had ook nog even een vinger opgestoken.

De voorzitter: Excuus, ik had u niet gezien, gaat uw gang.

Statenlid Peeks: Ik had toch nog wel een vraag ertussendoor geslipt over de lichte samenwerking, had ik nog gevraagd wat precies onder verstaan wordt. En wat ik ook wel een beetje proef in wat collega Zandvliet zegt. Ik zou toch graag wat meer inzicht willen hebben in waarom een organisatie wel een verbonden partij wordt en waarom niet. Dus daar zou ik nog wel wat meer toelichting op willen van de gedeputeerde.

De voorzitter: Dank u wel, moment, er komt nog één van Forum voor Democratie.

Mevrouw Niessink: Dank u wel, voorzitter. Ik heb met aandacht geluisterd naar het debat en ik wil hierbij toch mijn steun uitspreken richting mijn collega van de SP over het verhaal van het omkeren van de matrix. En ik denk dat het zeer interessant is om dat als GS uit te zoeken. Wat kunnen wij als provincie zelf doen en wanneer laten we het over aan een verbonden partij?

De voorzitter: Dank u wel. Gedeputeerde, aan u.

Gedeputeerde Otter: Dank u voorzitter. Even op dat laatste. Een verbonden partij, dat is niet de markt, dat zijn we gewoon zelf. Als je even naar het lijstje kijkt, dat zijn allemaal, zou ik zeggen, overheidsgedomineerde samenwerkingen. Dus ik zie eigenlijk daar heel weinig markt tussen staan. Dus je kunt altijd wel zeggen: dat voorbeeld van we gaan zelf asfalteren of dat soort zaken. Dat moeten we gewoon niet willen, want daar zijn we gewoon niet deskundig genoeg voor. Dat lijkt me ook heel logisch dat dat naar de markt gaat. Maar al die andere zaken die ik zie staan, dat is geen markt. Dat zijn we eigenlijk zelf, alleen wij zijn overheidsinstanties, meerdere gemeenten, provincies die gewoon samenwerken. Maar dat is allemaal overheidsgedomineerd. Dus dat lijkt me niet zo. We kunnen alles gaan onderzoeken, maar dan zou ik het toch graag altijd wat specifieker hebben en zeggen: deze dienst of die dienst, die besteden we nu uit. Kunnen we daar wat mee? In plaats van in algemene zin roepen van we gaan iets onderzoeken. Dat was één, voorzitter. Dan ben ik de andere vraag... Van GroenLinks heb ik eigenlijk geen vraag gehoord, dat was volgens mij meer een mededeling. En er was nog eentje. Maar die ben ik kwijt, voorzitter.

De voorzitter: Die wordt met alle plezier opnieuw gesteld, denk ik, door de SP.

De heer Zandvliet: Ik heb u voornamelijk meegegeven eens te kijken naar gedeputeerde Roy de Wit van de vorige periode. Over een nieuwe bestuurscultuur.

De voorzitter: Dat was een advies, niet echt een vraag, dus u bent toegekomen aan het einde, dank u wel.

Statenlid Peeks: Voorzitter, ik denk dat de gedeputeerde op mijn vragen doelde.

Gedeputeerde Otter: Klopt, voorzitter. Waar ligt precies de grens? Waar ligt precies de grens? Dat vind ik zelf ook wel even... Daar zou ik eigenlijk even over na moeten denken. ... Dan kom ik daar schriftelijk nog even over terug, want anders krijgt u nu een antwoord van dat is de mate van samenwerking of de zwaarte, enzovoort. Maar ik ga er even over nadenken en dan sturen we daar schriftelijk even een reactie op.

De voorzitter: Hartelijk dank. Dan kijk ik naar JA21, u heeft behoefte aan een tweede termijn?

De heer Van den Brand: Voorzitter, we zijn het helemaal met de gedeputeerde eens: samen sta je sterk. Er zijn onderwerpen die zijn zo specialistisch in zijn uitvoering dat eigenlijk de logische conclusie is: dat kan je toch het beste samen doen. En misschien is de verwarring daar ontstaan. Als je dat stroomschema even als leidraad gebruikt, wat we misschien... Wat we natuurlijk allemaal door dat we het stuk hebben gelezen, doen. Daar staat in: alleen als de provincie zelf 100% betrokken is, dan hebben we geen verbonden partij. Ik denk dat daarbij moet staan, of dat zou een suggestie zijn van ons, zet daarbij: als het zo specialistisch is dat er maar een paar mensen zijn die met dat werk bezig kunnen zijn, dan heeft het zin om dat een verbonden partij te maken.

De voorzitter: Dat is meer een opmerking die wordt meegegeven. Dank u wel voor de toevoeging. Goed, met de gedane toezeggingen door de gedeputeerde stel ik voor om dit ook als A-stuk, hamerstuk, door te leiden naar de Statenvergadering. Kunt u zich daar allemaal in vinden? SP.

De heer Zandvliet: Ik denk dat wij nog met een motie komen.

De voorzitter: Die mogelijkheid heeft u en u kunt dan al... Maar u geeft dat nu al aan?

De heer Zandvliet: Komen we op terug.

De voorzitter: Daar komt u op terug. Dan stel ik wel voor om er een A-stuk van te maken en u kunt hem ter plaatse altijd veranderen. We lopen keurig voor op tijdschema.

17. Huisvesting ‘Demonstration plant’ van CuRe Technology bv; Statenstuk 2023-122

De voorzitter: Ik stel voor dat we beginnen met het volgende onderwerp, maar ik wil even de ruimte geven voor een toiletbezoek voor een schorsing van vijf minuten. Tien minuten, als u snel gaat lopen, bent u als eerste bij het toilet. Dames en heren, wilt u allemaal weer naar uw plaats gaan, dan heropen ik de vergadering bij deze nogmaals, wilt u zo snel mogelijk hiernaartoe komen zodat wij verder kunnen gaan en wilt u gaan zitten? Goed, wij heropenen de vergadering en op agendapunt 17 staat de huisvesting Cure Technology. Gevraagd wordt in te stemmen met het verlenen van een cofinancie-

ring subsidie van € 941.500 voor het project demonstration plant aan Cure Technology. Subsidiebedrag te dekken uit de reserve verstrekking economische structuur in de begrotingsjaren 2023, 2024 en 2025 de begroting overeenkomstig te wijzigen. Ik geef de woordvoerders allemaal de mogelijkheid en die hebben twee minuten de tijd om een betoog te houden en wederom met een maximum van drie interrupties per dit onderwerp. En ik begin vandaag met de fractie van het CDA.

De heer Brinkhorst: Voorzitter.

De voorzitter: als dat zo gecommuniceerd is naar drie minuten, dan houden we dat aan. Ik heb op mijn lijstje twee staan. Om dan iedereen in te korten is ook lastig. Dan maken we de drie van is goed, gaat uw gang. En daarna JA21.

De heer Brinkhorst: Ik begrijp dus dat u er geen tien van maakt, maar drie.

De voorzitter: Had u tien minuten gedacht? Ja, dan heeft het verkeerd gedacht. We maken er maximaal drie minuten van.

De heer Brinkhorst: Nee, voorzitter, u zei dat we tien interrupties mochten doen. Zei ik dat? Nee, dan nou heel goed dat u dat even aangeeft. We doen dat met een maximum van drie, maar alleen als het nodig is. Ga uw gang.

De heer Zuur: Dank u wel, voorzitter. Wij danken allereerst als fractie de gedeputeerde voor het organiseren van de informatiebijeenkomst twee weken geleden. We kregen een uitgebreide toelichting op dit subsidieverzoek, konden vragen stellen en hebben invloed gegeven en daar kom ik nog even op terug straks. Onze fractie is positief over dit voorstel. Het hele project behouden geeft een mooie impuls aan de werkgelegenheid in de regio Zuidoost-Drenthe, bevordert de groene chemie-industrie en we benutten oud vastgoed in beide juist op deze plek passend. Toch heeft onze fractie ook een paar opmerkingen en vragen. Wij zien dat de investeringen plaatsvinden in vastgoed met een binding van vijf jaar aan het proces dat daar moet plaatsvinden. We vragen ons af of dit lang genoeg is om deze forse subsidie, het geld is uitgegeven en komt niet terug, te verlenen. Dus is het lang genoeg om deze forse subsidie te verlenen? En dat leidt direct tot de volgende opmerking: als zojuist bespraken we het NRK rapport over de NOM. Daar kwam de wens en behoefte aan meer parameters en realisatie over de outcome sprake, maar geldt dat ook niet voor de provincie zelf? Bijvoorbeeld naar aanleiding van zo een forse subsidie. Wellicht in combinatie met de bijdrage en deelname vanuit de NOM die is voorzien. Onze fractie ziet graag dat hier in de nieuwe, nog de formulieren economische visie aandacht voor komt. Dit om ook het effect van provinciale bijdragen, subsidies of leningen beter te monitoren en niet alleen dus op de outputs. Kan het college dat toezeggen? Daarnaast zouden wij dit instrument van subsidie nog wel eens wat meer tegen het licht willen houden. De vraag tijdens de informatiebijeenkomst hierover werd kort beantwoord met: wij verstrekken hiervoor geen leningen, we interpreteren dat even vrij, zo doen wij dat nu eenmaal. Wat ons fractie betreft, is dat te kort door de bocht. Misschien wordt het tijd om daar eens van af te stappen of tenminste te heroverwegen. Zeker als het gaat om commerciële partijen. We moeten voorkomen dat de provincie als flappentapper wordt gebruikt door dergelijke partijen. En als laatste, wij zijn verheugd dat ons voorstel om vooral ook lokale ondernemers te betrekken bij zowel de vastgoedinvestering als het onder te brengen proces, een plek krijgt in de subsidie. Dat is toch de winst van zo een informatiebijeenkomst. Wij willen toch nog graag een toelichting op het gegeven antwoord van GS dat dit niet afdwingbaar is. En dan gaat het vooral om de uitleg die voor ons toch wat cryptisch is. Niet doelgebonden verplichting, alleen op basis van een wettelijke grondslag. En aangezien het hier een incidentele subsidie betreft... Dat creëert voor ons wel wat vragen, dus wellicht kan daar wat uitleggen op worden gegeven. Tot zover onze bijdrage in de eerste termijn. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, geef ik graag het woord aan JA21 en vervolgens aan de PVV.

De heer Omlo: Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, de chemiesector zoals die zich ontwikkelt is van belang voor Emmen, van belang voor regio Zuidoost-Drenthe, van belang voor werkgelegenheid, van belang voor aansluiting bij het onderwijs en van belang voor de doorstroommogelijkheden en studierichtingen van jongeren. Dat een uniek bedrijf als Cure zich heeft ontwikkeld als een toonzetter, innovatief en ook baanbrekend demobedrijf, is voor de regio, maar eigenlijk voor heel Drenthe een mooie ontwikkeling en ook iets waar we trots op mogen zijn. Veel vragen die we hadden, zijn in de presentatie van 6 september aan de orde gekomen, waarbij toen niet elk antwoord even bevredigend en duidelijk was. in de afgelopen vrijdag ontvangen mail werd meer duidelijk en ook de vragen vanuit de SP hebben ons een eind op weg geholpen. Waarvoor dank. Wat de afweging enigszins lastig maakt voor ons is de meerdere malen genoemde opschaling van het productieproces en dat daardoor commercieel opereren mogelijk wordt. Er gaat dus geld verdiend worden. En gezien het unieke proces wat Cure heeft ontwikkeld, zou dit wel eens kunnen uitgroeien tot een miljoenenbedrijf. En de grote multinationals liggen op de loer. Zou Cure nu echt uit Emmen verdwijnen als de subsidie niet verstrekt zou worden? Gaat er geen precedentwerking vanuit door met vertrek te dreigen, voorzitter? Ik denk nog even terug aan TVM Hoogeveen. Heeft Cure de studenten van NHL Stenden ook niet gewoon nodig? Zijn die stagiaires ook beschikbaar op de andere genoemde locaties? Allerlei vragen. Onze fractie onderschrijft de Drentse doelen, zoals in de ontvangen beantwoord vermeld staat. Daarin worden ook nieuwe startup bedrijven aangestipt die wellicht grote stappen kunnen maken als die € 900.000 daar terechtkomt. Valt Cure bij dergelijke investering door met multinationals nog onder startup? Voorzitter, voor ons is nog onduidelijk waarom er niet wordt gekozen voor een lening aan Cure. Immers, de NOM speelt al een actieve rol. Dan het volgende, voorzitter. Zijn we hier nog bezig om een reële overheidssubsidie te beoordelen als naaste gevraagde bijna € 1 miljoen subsidie, ook de NOM, waar ook wij als provincie een aandeel in hebben, een € 2 miljoen lening verstrekt? Nog eens € 1 miljoen van het energiefonds en € 1 miljoen van MKB-fonds Drenthe richting Cure gaat? Zet dit eens af tegen het aantal werkplekken en zet dit eens af tegen de bijdrage van elke Drentse inwoner. Tellen we de bijdrage van Emmen er ook nog bij op, zou dit ruwweg neerkomen op meer dan € 30,-- per huishouden in de gemeente Emmen. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, geef ik graag het woord aan de PVV en aansluitend aan de Forum voor Democratie.

De heer Barelds: Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, het is mooi voor Drenthe dat een bedrijf met een bijzondere technologie zich vestigt in Drenthe. Zeker al zo ook nog eens door innige en blijvende samenwerking met een lokale hogeschool leidt op chemisch gebied van belang voor Chemport. Voor PS is het wel heel moeilijk om vast te stellen of dit een toekomstgericht bedrijf is met een bijzonder recyclingproces dat glanzende toekomstperspectieven biedt. We varen op de juichende verhalen van het bedrijf, zo lijkt het. Het zou gaan over 35 of 40 fte's extra aan permanente werkgelegenheid. Vraag: is er ook een onafhankelijk rapport dat deze juichende verhalen en perspectieven bevestigt? Voorzitter, het is wel vreemd dat een bedrijf dat op commerciële basis een eerste operationele fabriek wil laten neerzetten een subsidie van € 1,9 miljoen van overheden vraagt om dat te realiseren. Blijkbaar wil de markt dit niet financieren. Er zijn dus blijkbaar voor financiers te hoge risico's. Wij begrijpen uit toegezonden beantwoording van de vragen dat de NOM gaat participeren voor € 2 miljoen in richting van het bedrijf. En productiekosten alsmede ook MKB-fonds en energiefonds Drenthe elk voor € 1 miljoen. De vraag: mogen wij concluderen dat zij, met name de NOM, zich verdiept hebben in het productieproces en de toekomstperspectieven van het bedrijf en op de grond van de uitkomsten besloten hebben om te participeren? We dienen als PS een weloverwogen besluit te nemen. Wanneer we als overheden deze subsidie gaan verstrekken, dient daar wel sprake te zijn van een prestatiedruk is onze

overtuiging. Gaan na vijf jaar, indien niet geleverd wordt, de subsidiebedragen terugbetaald worden? Dat is ook wel eens een vraag van ons. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, meneer Barelds, geef ik graag het woord aan Forum voor Democratie en daarna aan D66.

Mevrouw Niessink: Dank u wel, voorzitter. Er wordt ons gevraagd goedkeuring te geven op een subsidie van bijna € 1 miljoen. Maar waar zeggen wij ja of nee tegen? Wat we lezen in het Statenstuk is dat het gaat om een uitbreiding van de proeffabriek van Cure naar een demonstratiefabriek, en om dat te realiseren moeten er nieuwe gebouwen worden aangeschaft. Die transformatie van proef naar demonstratie zou nodig zijn, omdat er grote internationale belangstelling is vanuit de commerciële markt, zoals Coca-Cola, Adidas en IKEA. Zij hebben allemaal interesse in de innovatie die plaatsvindt in de fabriek van Cure. En Cure zou nu ook al een belangrijke bijdrage leveren aan de Drentse economie. Maar hoe groot is die economische bijdrage nu en hoe groot is de economische impact op de regio als de demonstratiefabriek er zou staan? Op deze vraag hebben we geen antwoord gekregen tijdens de informatiebijeenkomst. Het behoud van Cure zou essentieel voor de regio zijn, maar als we niet weten hoeveel impact Cure nu heeft op de regio, hoe kunnen we dan hier een akkoord op geven? Met het oog op de toenemende armoede en alsmaar hogere lasten voor onze inwoners, hoe kunnen wij het verantwoorden aan onze inwoners dat er weer geld gaat naar de groene elite en niet naar de Drentse inwoners? Het zou ook helpen in de profilering van Emmen als groene chemie regio. Het zou een sterke impuls krijgen door de uitbreiding van Cure. Allemaal, wat ons betreft, wat wollige uitspraken. Nergens lezen we namelijk hoe dit er concreet uitziet. Het lijkt haast een project voor de bühne. We lezen dat het slechts 50 arbeidsplaatsen oplevert waarvan eigenlijk maar 35 tot 40 nieuwe banen, en dat tegen een investering van bijna € 1 miljoen. We lezen ook dat het doel eigenlijk niet is de omvang van de verwerking, maar het behoud van onderzoek en ontwikkelingsfuncties en de samenwerking met de Greenwise Campus, waarvan we geleerd hebben tijdens een bezoek dat de Greenwise Campus eigenlijk nooit rendabel zou zijn. Dat er altijd geld vanuit de provincie nodig is om dat draaiende te houden. Het project zou ook bijdragen aan een duurzame Drentse economie. Maar hoe dan? Want die paar arbeidsplaatsen en die paar plastic producten die daar gerecyceld worden... Het gaat immers niet om de omvang, lezen we, van de verwerking, maar om de ontvangst van internationale delegaties. Om te showen wat gebeurt er nou bij Cure. Maar nergens lezen we concreet een businessplan. Hoe gaat Cure geld verdienen? Hoe gaat de regio commercieel profiteren? En hoe gaat de regio en de provincie Drenthe de investering van bijna € 1 miljoen weer terugkrijgen? Het idee is om innovaties aan de wereld te laten zien en met als doel dat dit soort fabrieken over de hele wereld neergezet gaan worden. Een op het eerste oog interessant doel. Maar dat betekent inderdaad ook dat het dus een miljoenenbedrijf gaat worden. En hoe gaan zij die investering die wij in dit initieel doen, dan terug laten vloeien in de Drentse economie? Al met al vinden wij het geen sterke case. Wij zullen dan ook niet zomaar instemmen met het verstrekken van deze subsidie. Dank u wel.

De voorzitter: Mevrouw Niessink ook bedankt, ga ik naar D66 en daarna naar de BoerBurgerBeweging.

De heer Hellendoorn: Dank u wel, voorzitter. Gedeputeerde Staten stelt voor om een subsidie toe te kennen aan Cure Technology en D66 is daar voorstander van. Wij streven uit overtuiging naar zoveel mogelijk recycling en circulariteit. De wijze waarop Cure werkt aan haar milieuvriendelijke innovatie verdient onze steun. Plastic en textiel recyclen tot de grondstoffenproducenten zodat Coca-Cola afnemer ervan wil zijn, draagt op robuuste wijze bij aan een meer duurzame wereld. Als voorstander van afschaffing van fossiele subsidies merk ik nog op dat het gebruik van olie bij de productie van plastic in Nederland een accijnsvrijstelling kent van meer dan € 10 miljard. Plastic recyclen is ook om die re-

den veel beter. De regio Zuidoost-Drenthe is gebaat bij deze economische impuls. Het ondernemerschap van Cure Technology zorgt voor behoud van werkgelegenheid in de regio. Het project sluit aan bij de economische koers Drenthe en bij de groene economische agenda. De geprognotiseerde groei in directe en indirecte deels gespecialiseerde werkgelegenheid kan een mooi resultaat zijn van deze impuls. Voor D66 is van belang dat de demonstration plant ook bijdraagt aan de versterking van de onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten in de regio. Een koppeling met de Greenwise Campus ligt zeer voor de hand en is wat betreft D66 een uitgelezen kans. De gespecialiseerde arbeidskrachten die Cure nodig heeft, kunnen opgeleid zijn op de Greenwise campus. Wij verzoeken Gedeputeerde Staten tot slot om deze koppeling met de Campus ook een plek te geven in de overwegingen in het ontwerpbesluit zoals dat aan Provinciale Staten zal worden voorgelegd. Dank u wel.

De voorzitter: U krijgt een interruptie, moment. Gaat uw gang, JA21.

De heer Omlo: Dat is mijn eerste, voorzitter. Ik was even benieuwd hoe D66, voorzitter, hoe ze erin staan, tegen welke prijs dit mag kosten? Wat is, wat is de grens voor D66?

De heer Hellendoorn: Ik zei in mijn openingszin, voorzitter, dat wij het voorliggende besluit steunen. En daar hangt een bedrag aan en dat is wat ons betreft in goede verhouding tot wat er neergezet wordt door Cure.

De voorzitter: Duidelijk. Dank u wel, ik geef we graag het woord aan de BoerBurgerBeweging en daarna aan Sterk Lokaal Drenthe. ...

De heer Jansen: Dank u wel, voorzitter. Als eerst dank u wel voor de beantwoording op de vragen die op 6 september gesteld zijn. Voor ons ligt het Statenstuk huisvesting demonstration plant van Cure Technology. Wij als BBB fractie zijn enthousiast over de ontwikkeling van Cure Technology in Emmen. De fabriek staat nu voor een volgende fase, om de proeffabriek door de ontwikkeling naar een fabriek die op commerciële schaal gaat opereren. De meerwaarde die omgeschreven wordt, kan die nader toegelegd worden? Betreft dat alleen arbeidsplaatsen? En kan er iets gezegd worden over de vergroting van de omvang? Cure Technology draagt, zoals in het coalitieakkoord omschreven staat, bij aan een duurzame Drentse economie. Ook zijn wij blij met de 50 directe arbeidsplaatsen en de 30 indirecte arbeidsplaatsen. De vraag die wij dan wel willen stellen: is er op lange termijn bekend of er een groei in een bedrijf zit en wat dit aan arbeidsplaatsen oplevert? We zien de ontwikkelingen van automatisering erg hard gaan. Heeft dit ook gevolgen op de arbeidsplaatsen van de bedrijven van Cure Technology? We lezen ook dat... We lezen ook dat de grote buitenlandse bedrijven zoals Coca-Cola en Adidas strategische allianties met Cure zijn aangegaan. Met deze samenwerking zijn wij als BBB erg positief. Dit versterkt Cure Technology in de markt. Wel hopen we dat Cure Technology ervoor waakt dat de regie niet bij deze bedrijven komt te leggen. Kan GS misschien aangeven hoe men hiervoor gaat zorgen? De combinatie met het onderwijs is voor ons ook een zeer positieve ontwikkeling. Het is belangrijk om jongeren goed onderwijs op dit gebied te bieden. Wel vragen wij ons af: hoe helpt Cure Technology deze studenten in deze sector na hun stage? Er is gekozen om door te ontwikkelen op de locatie in Emmen. In Drenthe hebben wij ook een afvalverwerker, is daar ook nog concreet over nagedacht om dit samen met dit bedrijf te doen? Renovatie en upgrade van de huisvesting van de demonstratiefabrieken de recycle activiteiten dienen te passen binnen de geldende regelgeving. Hiervoor dient de vergunningprocedure nog te doorlopen worden. Is daar al meer over bekend? De omgeving is een belangrijke factor in de vestiging van nieuwe bedrijven. Is er een concreet participatieplan of lezen wij het goed dat dit door Cure Technology en de gemeente Emmen uitgevoerd moet gaan worden? Als BBB zouden wij graag zien dat er een participatieplan gemaakt wordt in de omgeving van het gevestigde bedrijf om zo de omwonenden van gemeente Emmen een stem te geven in de ontwik-

keling. We vragen GS om deze vragen, als het nu niet beantwoord kan worden, schriftelijk te beantwoorden om zo een goed besluit te kunnen nemen voor aanstaande PS vergadering. Dank u wel, voorzitter, dat was onze inbreng.

De voorzitter: Dank u wel, meneer Jansen. Dan wil ik graag het woord geven aan Sterk Lokaal Drenthe en daarna aan de Partij voor de Dieren.

De heer Dekker: Dank u wel, voorzitter. Ons wordt gevraagd om samen met de gemeente Emmen een subsidie te verstrekken van ruim € 1,8 miljoen voor de startup Cure Technology BV, die een succesvolle proef heeft gedaan in Emmen met hun innovatie en nu deze fabriek willen opschalen. Deze nieuwe manier van recycling en de innovatie en ontwikkeling van deze startup is toonaangevend en pas zeer goed binnen de green PAC regio. We mogen als provincie Drenthe dan ook blij en trots zijn dat de gemeente Emmen in Europa toonaangevend is in de groene chemie en de kunststofindustrie. Het sluit goed aan bij de Greenwise Campus, waardoor er een verbinding ontstaat tussen opleiding, innovatie, technologie en de maakindustrie. Kortom Sterk Lokaal Drenthe staat positief tegenover het verstrekken van de subsidie en we zijn zeer enthousiast over de ontwikkelingen en aandacht die dit met zich meebrengt. Hierdoor wordt Emmen breed op de kaart gezet en biedt het kansen voor de regio die bijdraagt en leefbaarheid werkgelegenheid, economie en opleidingen. Allemaal aspecten waar Sterk Lokaal Drenthe ook op toeziet. We hebben nog wel een aantal vragen. De wethouder van Emmen, Guido Rink, heeft tijdens de commissievergadering van 14 september in Emmen aangegeven dat met de bijdrage van de subsidie van ruim € 1,8 miljoen het nagenoeg 100% zeker is dat Cure zich zal gaan vestigen in Emmen. Deelt de gedeputeerde deze uitspraak? Welke voorwaarden zijn er gesteld aan het verstrekken van de subsidie en lopen deze in lijn met die van de gemeente Emmen? Is bekend waar de andere opties zijn voor Cure om zich te vestigen? Wat is de consequentie als de provincie of de gemeente Emmen geen subsidie wil verstrekken? Er wordt al gesproken over 50 directe en 30 indirecte arbeidsplaatsen, worden deze arbeidsplaatsen ingevuld door mensen uit de regio of elders uit het land of uit het buitenland betrokken? Naast de studenten die een stage lopen of daarna in dienstbetrekking komen? Is er bekend of er door het vestigen van Cure in Emmen andere partijen die belanghebbend of aan aanverwant zijn, zich hier willen gaan vestigen? En tenslotte, voorzitter, welke precedent schept deze subsidie voor andere soortgelijke bedrijven? Tot zover, voorzitter, dank u wel.

De voorzitter: U ook bedankt. Er zitten wel een aantal technische vragen misschien bij, maar goed, dat horen we dan straks wel. Partij voor de Dieren, u krijgt de mogelijkheid. En daarna de Socialistische Partij.

Commissielid Faber: Voorzitter, de Partij voor de Dieren juicht het hergebruik van materialen toe. Echter blijven er een paar onduidelijkheden omtrent de toegepaste techniek. Is er garantie dat de techniek die nu gebruikt wordt niet leidt tot meer vervuiling van water en milieu? Lood om oud ijzer, daar hebben we niets aan. Als het leidt tot CO2-reductie is dat natuurlijk prima, maar bovengenoemde randvoorwaarden moeten ook gegarandeerd zijn. Dan blijft de vraag over of de gelieerde grote bedrijven het gevraagde bedrag zouden kunnen investeren in het project waar ze zelf profijt van hebben. Daar hoort huisvesting ook bij. Een eventuele lening lijkt ons geschikter. En in ogenschouw genomen dat er op provinciaal niveau de komende jaren een begrotingstekort dreigt, lijkt een lening logischer dan een gift uit een reservefonds. Als derde punt: in de gestelde vragen ontbrak de vraag of er ingezet wordt op de voorkoming van de productie van fossiele plastic. De Partij voor de Dieren zou graag zien, indien het bedrijf zich vestigt, dat het bedrijf hier ook aan gaat werken. De Partij voor de Dieren is er niet van overtuigd dat deze subsidie een meerwaarde geeft aan Drenthe en zou het in dit geval aan de markt overlaten of zo een bedrijf in Drenthe past. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik het woord aan de Socialistische Partij en daarna aan de Partij van de Arbeid.

De heer Moinat: [microfoon piept] Sorry. Voorzitter, de vraag ligt voor of we bijna € 1 miljoen willen investeren ten behoeve van de mogelijke vestiging, c.q., ontwikkeling van Cure BV in Emmen. We hebben twee weken terug alweer een informatiebijeenkomst gehad, waarbij het hele scala van wat, waar, waarom en hoe is besproken. Omdat wel veel, maar nog niet alles, duidelijk was, hebben wij vervolgens nog 15 vragen gesteld die bij ons zo boven kwamen. Het hadden er meer kunnen zijn. En compliment aan wie het toekomt, die vragen zijn helder en zo volledig mogelijk, denk ik, beantwoord. En zoals welhaast gebruikelijk op dit podium zou ik nu alle voor- en nadelen, inclusief de al of niet moeilijke afwegingen, moeten noemen. Dat doe ik niet, voorzitter. Nou ja, misschien klein beetje. De de groene chemie in Emmen is koploper in Europa. En kan dat zijn door onder andere opleidingsmogelijkheden verzorgd door de Rijksuniversiteit Groningen en Stenden Hogeschool in een netwerk ten behoeve van de groene en slimme oplossingen, en dat noemen we dan Greenwise Campus. Bedenk daarbij dat dit ook een behoorlijk effect kan hebben op goed opgeleide arbeidskrachten die een mogelijke werkplek in de regio kunnen vinden. Onderwijs, arbeidsplaats, werken aan een betere bestendige toekomst. Steeds verdergaande recycling, op weg naar nul op de teller wat betreft verspilling. Allemaal zaken waar de SP zich hard voor maakt. En die we dan ook graag ondersteunen. We hebben echter heel veel moeite met het feit dat we een bedrijf, hoe verantwoord ook, een subsidie, vestigingspremie of hoe we dat ook gaan noemen, moeten geven om zich hier te vestigen. In onze ogen moet een bedrijf zelf de afweging maken of het zinvol is om zich ergens te vestigen en zelf zijn broek op kan houden om het ook in de benen te houden. Dat is twee keer hetzelfde eigenlijk, maar goed. En het kan niet zo zijn dat onder het mom van bijdragen aan algemeen maatschappelijk belang we als overheid in totaal bijna € 2 miljoen bij passen. Wij gaan hier dus niet in mee. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, dan nodig ik de Partij van de Arbeid uit en daarna de VVD.

Mevrouw Mensen: Voorzitter, in het voorliggende stuk worden wij gevraagd akkoord te gaan met een subsidie van bijna € 1 miljoen voor de verbouw van twee oude gebouwen. In de nieuwe fabriek komen tussen de 35 en de 40 medewerkers te werken. En als de provincie en de gemeente het geld niet geven, gaat het bedrijf weg. Als je het zo plat slaat, dan is het wel veel geld voor maar een paar medewerkers. En het is juist de context van dit voorstel, wat het volgens de Partij van de Arbeid fractie interessant maakt. We hebben in Drenthe de economische koers: groen, slim met impact. Daar sluit dit initiatief heel erg goed bij aan. We willen vergroenen en dat is precies wat dit bedrijf doet. Onze samenleving is gewend geraakt aan het gebruik van allerlei plastics en het gebruik neemt nog steeds toe. Maar het circulair maken van dit product staat nog in de kinderschoenen en daar kan Cure bij helpen. Het is ook een slimme investering. In Emmen is er al een goede samenwerking tussen onderwijs en de bedrijven op het GETEC terrein Emmen. Met de komst van de Greenwise Campus krijgt die samenwerking nog meer vorm en inhoud. En daar kunnen wij als heel Drenthe weer van profiteren. Maar dan moeten er wel bedrijven zijn die zich hier kunnen verbinden met de Greenwise Campus. De impact van het bedrijf lijkt klein, maar naast de scholingsmogelijkheden blijven er ook arbeidsplaatsen in het hogere segment van Emmen behouden. Dit soort arbeidsplaatsen zijn schaars in Zuidoost-Drenthe, maar wel broodnodig om jonge, theoretisch opgeleide mensen hier te houden. Daarnaast zorgt dit bedrijf ook weer dat nieuwe bedrijven in deze sector aantrekt, waardoor het kennisniveau verder wordt opgeschroefd. Zitten er dan geen enkele negatieve aspecten aan dit voorstel? Natuurlijk wel, maar die zijn volgens onze fractie in beeld en worden gemonitord. Er wordt gewerkt met chemische middelen, en de aan- en vooral afvoer van producten en afval moet wel goed geregeld zijn. Dit wordt opgenomen in de vergunning en moet wel goed worden getoetst door de toezichthoudende instanties. We hebben nog wel een vraag aan de gedeputeerde. We hebben begrepen uit de commissievergadering in de gemeente Emmen dat de gemeente Emmen akkoord zal gaan met hun bijdrage

van bijna € 900.000, of minstens € 900.000. Wat gebeurt er als PS besluit om niet akkoord te gaan met dit voorstel? Wat zijn dan de gevolgen voor de bedrijven voor überhaupt de aanvraag? Maar alles overziende kan de Partij van de Arbeid instemmen met het voorstel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Mensen. Dan geef ik graag het woord aan de VVD en daarna aan de ChristenUnie.

Mevrouw Udinga: Dank u, voorzitter. Hoe belangrijk vinden wij dat er een demonstratiefabriek komt van Cure Technology in Emmen en wat is dat ons waard? Wij zijn van mening. dat dit project een belangrijke bijdrage zal leveren aan de economische ontwikkeling van Drenthe. Het levert banen, innovatie, een positief imago en samenwerking op, en het draagt bij aan de duurzaamheidsdoelstellingen van onze provincie. We begrijpen dat er vragen zijn over de financiering en de risico's van het project en de rol van de NOM hierin. We zijn echter tevreden met de antwoorden die zijn gegeven en we zijn ervan overtuigd dat de financiering op een verantwoordelijke manier is geregeld en dat de voordelen van dit project opwegen tegen de mogelijke risico's. En daarom steunen wij het voorstel om, net als in de gemeente Emmen, een subsidie van bijna € 1 miljoen beschikbaar te stellen. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, dan gaan we gelijk door naar de ChristenUnie en daarna naar de fractie van Volt.

Mevrouw Van den Berg: Dank u, voorzitter. Een bloeiende economie in Noord-Nederland is goed voor de werkgelegenheid, het vestigingsklimaat en de leefbaarheid van Drenthe. En volgens de ChristenUnie gaat het daarbij niet alleen om geld en groei, maar moete de economie ook bijdragen aan het welzijn van onze inwoners. Als ChristenUnie vinden we dat de provincie innovatie moet stimuleren die bijdraagt aan het oplossen van de uitdagingen in Drenthe. En dan hebben we met name aandacht voor het innovatief MKB. De plannen van Cure Technology passen wat dat betreft goed in die beweging. En toch zijn we, net als bijna alle andere partijen, ook kritisch over voorliggend voorstel. Eerst een bijdrage van de provincie nodig en uit te leggen? Dat is onze hoofdvraag. Daarom hebben wij de volgende opmerkingen en vragen. Allereerst vinden we het Statenstuk dat we hebben gekregen ondermaats. Zo wordt er niet gedeeld dat er ook via de NOM en het energiefonds een forse bijdrage geleverd wordt aan dit bedrijf. En ook missen wij informatie. Bijvoorbeeld over hoe is dit bedrag tot stand gekomen? Wat zijn de kosten voor aankoop en verbouwing? Waarom is er gekozen voor een subsidie van 35%? Zit daar meer ratio achter dan alleen, dit mag vanwege staatssteunregels. Waarom is deze subsidie nodig? Kan het bedrijf zichzelf ook bedruipen? En waarom wordt de bijdrage uitgesmeerd over drie jaar? Het gaat om een gebouw en we kunnen ons niet voorstellen dat er drie jaar lang verbouwd gaat worden. Ook sluiten we graag aan bij de vraag van het CDA als het gaat om het verstrekken van een subsidie in plaats van een lening. En aanvullend daarop vragen wij: is er ook iets afgesproken over de meerwaarde bij eventuele verkoop? Komt daar dan ook een deel van terug naar de provincie? Kortom graag ontvangen wij meer toelichting op dit voorstel voordat wij een standpunt kunnen innemen. Dank u, voorzitter.

De voorzitter: Hartelijk dank en als laatste in de rij is GroenLinks. De fractie is... [overleg] Excuus, eerst Volt inderdaad. Excuus, Volt is als eerste aan de beurt. Ja, ik zei het verkeerd, maar goed, ik mag graag mensen in beweging houden. U bent vrij jong, dus dat is vast geen probleem.

Mevrouw Kramer: Ik had de zin “save the best for last” al klaar, maar die laatste aan jou. Dat wordt nog spannend, voorzitter, qua besluitvorming volgende week. Er zijn een paar kritische vragen gesteld en ik heb er ook nog een paar. Allereerst bedankt aan de beleidsmedewerker voor de goede sessie twee weken geleden en ook aan het gedeputeerde natuurlijk. Dat heeft mij geholpen, en ook ons ge-

holpen om in te voelen waar het over gaat en wat de situatie is. Dus dank daarvoor. Een aantal elementen uit het plan spreekt Volt aan. De uitbreiding van CuRe in Emmen zorgt voor een stijging van de werkgelegenheid, de samenwerking tussen CuRe en de Campus. Dat is alleen maar heel positief. En dit past binnen de ambities die de provincie heeft als het gaat over vergroening en innovatieve bedrijven. Dus prachtig. Maar we hebben nog een aantal vragen. En bij een aantal daarvan... Een aantal daarvan heb ik eerder gehoord, onder andere de vragen over subsidie versus lening. Ik heb gelezen in de schriftelijke beantwoording dat het geen lening mag zijn. Ik sluit me aan bij de vraag van collega van JA21 om dat besluit te heroverwegen. Want bij een lening vraag je... Daar komt het echt aan op de intrinsieke motivatie van een van een bedrijf. En bij een subsidie is dat toch altijd iets minder. En daarbij nog de vraag: wat doen we met nieuwe bedrijven die ook een subsidie willen? Er is nu een pot, hoeveel zit er nog in? Wat is daar het beleid voor? En dan de vragen over de energiebesparende maatregelen. Er wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met energiebesparende maatregelen. Dat is voor Volt bijvoorbeeld niet genoeg. In hoeverre kunt u ons verzekeren dat er ook daadwerkelijk klimaatneutraal wordt gebouwd? Wij willen zeker weten dat er daadwerkelijk klimaatneutraal gebouwd gaat worden. Die toezegging is voor Volt heel belangrijk. Het gaat om een groen bedrijf. Dan het laatste punt gaat over de monitoring. Dat is voor Volt belangrijk en ik heb het ook al eerder gehoord bij mijn collega van het CDA. Wij willen kunnen uitleggen dat de investering zin heeft. En in het voorstel staat dat monitoring wordt gedaan volgens de in de subsidieaanvraag beoogde resultaten en indicatoren. Wij hebben geen zicht op die subsidieaanvraag, misschien heb ik het over het hoofd gezien. En daarom op dit moment de vragen: wat zijn die resultaten die beoogd zijn en wat zijn de indicatoren die daarbij horen? Dank alvast voor de beantwoording.

De voorzitter: Mevrouw Kramer bedankt, en nu wel tot slot GroenLinks.

De heer Bolumba: Ik wil net zeggen: de eerste keer was zo een plezier, nu sta ik gewoon nog een keer hier. Voorzitter, ook bij GroenLinks hebben we kennis genomen van het voorstel om subsidie te verlenen aan CuRe Technology. Er zijn in dit voorstel ons nog wel wat dingen onduidelijk en hopelijk kan het college ons daar ook wat duidelijkheid in brengen. Allereerst zien we dat er in het stuk wordt geschreven dat er best wel veel belangstelling is vanuit multinationals voor CuRe. Dat heeft ook wel investeringen gehad van Coca-Cola en Adidas en heeft een samenwerkingsverband met IKEA volgens mij. En dan is onze vraag: waarom is de provincie dan nog nodig voor een investering? Zijn die grote bedrijven dan niet bereid om daar een stapje in te helpen? Met al die zakelijke interesse verwacht je dat de provincie dan dus niet meer nodig zou zijn. Daarnaast is CuRe ook niet het enige bedrijf dat in deze sector werkzaam is. Kan het college ook wat concreter maken wat CuRe dan precies zo onmisbaar maakt? En waarom dat dat dan een eventuele subsidie van bijna € 1 miljoen rechtvaardigt? En gaat deze subsidie dan ook om het opschalen van werkzaamheden of is het gewoon puur om CuRe hier in Drenthe te kunnen houden? En wat gebeurt er als we hier besluiten deze subsidie niet toe te kennen? Het werd er al gevraagd: hoe zit het dan met een deel van de gemeente Emmen? En ook staat in het voorstel dat we hier dat we hier 80 banen mee zullen winnen, 50 directe banen en 30 indirecte. In de begroting voor 2023 staat het ook in Drenthe het tekort aan personeel een nijpend probleem zou worden. Heeft het college dan ook rekening gehouden met dat personeelstekort in de overweging om meer banen te creëren? En waar halen we die mensen dan vervolgens vandaan? En als laatste staat er in het voorstel ook nog dat het de verwachting is dat deze innovatieve ontwikkeling leidt tot nieuwe circulaire bedrijvigheid, waarmee de economische ontwikkeling in de regio wordt versterkt. En GroenLinks vraag zit er al af: kan het college toelichten wat er specifiek met nieuwe bedrijvigheid wordt bedoeld? En welke garanties heeft het college op het moment dat de subsidie toegekend zou worden? We kijken uit naar de beantwoording van het college. Tot zover, dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Wij lopen een mooi voor op schema, ik stel voor om de vergadering te schorsen tot 13 uur. Heeft de gedeputeerde alle tijd, onder het genot van een broodje, om eens na te denken over de juiste beantwoording. Bij deze is de vergadering geschorst.

[SCHORSING]

De voorzitter: Goed, ik heropen de vergadering en na de reacties van alle fracties is het nu het woord aan de gedeputeerde Meeuwissen en u krijgt negen minuten de tijd voor de beantwoording. En u krijgt natuurlijk de mogelijkheid om te interrumperen met het aantal wat eerder genoemd is.

Gedeputeerde Meeuwissen: Voorzitter, dank u wel. Ik heb hier vandaag mijn vuurdoop, en ik moet zeggen dat voelt goed. U heeft goed uw best gedaan met heel veel vragen, ik heb geen diploma in steno, dus ik heb echt mijn best gedaan om alles bij te houden en net in de pauze alles voor te bereiden. Maar ik hoor vast in de tweede termijn wel of ik nog wat vergeten ben. Ik begin, voorzitter, graag even met een algemeen verhaal en daar ga ik ook al een deel van uw vragen mee beantwoorden en daarna loop ik nog even de sprekers bij langs. Over CuRe. In 2018 is CuRe al een kleinschalige proeffabriek gestart waarin ze op 100% chemische recycling van polyester ingezet hebben. En dat is echt een in de wereld heel veel gebruikte plastic soort. En daar hebben ze allerlei dingen ontwikkeld, op zo een manier dat zo een fabriek is op te schalen naar een niet al te grote fabriek, maar wel zo dat het rendabel te maken is. En juist dat zorgt ervoor dat je overal in de wereld zo een fabriek neer zou kunnen zetten en plastic zou kunnen recyclen op een veel betere en efficiëntere manier dan nu het geval is. Met mechanische recycling, dan kun je bijvoorbeeld je doorzichtige frisdrank flessen, kun je tot zeven keer in stukjes hakken en weer opnieuw verwerken. Maar na zeven keer wordt het toch een beetje groezelig en moet je het alsnog wegdoen. Maar met deze manier van recyclen dan kun je dat eigenlijk oneindig kun je recyclen. En niet alleen doorzichtige plastic flessen, maar ook alle gekleurde plastic flessen en andere plastics. Dus dat biedt veel meer... Het is gewoon een veel beter proces. Als u daar trouwens meer van af wil weten, dan kunt u beter ook misschien een keer bij het bedrijf zelf gaan kijken, want daar weten ze natuurlijk veel meer van. Ik ben ooit wel afgestudeerd, ik heb eindexamen gedaan in de scheikunde, maar daar is niet zo heel veel van blijven hangen. Maar ze kunnen dat heel mooi laten zien en toelichten, dus ik bied ook bij deze aan om een keer een excursie te doen naar dit bedrijf. En misschien ook het GETEC terrein in het algemene zin, om daar eens te kijken wat daar allemaal voor mooie dingen gebeuren. Maar goed, die fabriek wil nu dus op gaan schalen en een demofabriek bouwen die kan recyclen op een schaal die bedrijfsmatig uit kan. Dat zei ik al. Zodat je ook overal in de wereld dat kan kopiëren. En er zullen dus ook overal vanuit de hele wereld mensen hier naartoe komen, naar Emmen, om te kijken. Hoe werkt dat dan? Mensen kunnen opleiding krijgen. Dus de fabriek wordt ook niet groter dan wat het nu is. Die schaal is goed om het rendabel te krijgen, maar het heeft wel een uitstraling over de hele wereld. En wat hebben wij daar dan aan in de regio? Waarom moeten we dat dan hier doen in Emmen? De werkgelegenheid. Die is al een paar keer langsgekomen. 50 personen direct, 30 personen indirect. Investeringen die het bedrijf doet, niet in het gebouw, ja, ook een beetje in het gebouw, maar vooral ook in het proces en in de inrichting. Meer dan € 30 miljoen. Dan, even kijken... Het behoud van ontwikkeling en onderzoek hier in de regio, de RND afdeling die ze daar nu al hebben, die houden we dan ook hier. En daar ligt meteen ook de link naar het onderwijs. Studenten die nu bij NHL Stenden in de chemie studeren, die kunnen we dan behouden voor de regio. Dus daar zitten heel veel kansen in om samen te werken en ook voor operators die kunnen daar mooi aan de slag. Verder is het... Ondersteunt het daarmee ook de Greenwise Campus die we aan het oprichten zijn. Dat je tussen het bedrijfsleven en onderwijs, dat je daar heel veel wisselwerking tussen organiseert met elkaar en daar past dit bedrijf ook heel goed bij. Dan nog het terrein zelf, het GETEC terrein, de fabriek die op het oog is, die ziet er echt heel veel vallen uit. Die staat echt al jaren leeg. Ik heb er ook even rondgekeken, daar word je niet heel blij van, het ziet er niet uit. Die wordt helemaal leeggetrokken en weer helemaal opnieuw ingericht, aan alle eisen van de moderne

tijd en ook de buitenkant. Dus dat oogt ook heel goed op dat terrein en de uitstraling die we daar graag willen zien. En ik zei net al, we komen vanuit de hele wereld kijken bij deze fabriek hoe dit proces in zijn werking treedt. En dat is ook heel erg mooi, omdat je dan op die manier ook de vergroening van de chemie in Emmen specifiek in de schijnwerpers zet en ook dat het andere bedrijven weer kan aantrekken. Dus het past ook nog eens heel goed in het provinciale economische beleid. Groen, slim en met impact. Dat in algemene zin. Wat hebben wij eraan in de regio? En dan natuurlijk nog in het algemeen. Voor de maatschappij geldt dat het hartstikke mooi is dat we dit soort plastics echt goed kunnen recyclen. Dat scheelt gewoon naar het gebruik van olie en andere grondstoffen en energie.

De voorzitter: Moment, u krijgt een interruptie.

De heer Dekker: Dank u wel, voorzitter. Sterk Lokaal Drenthe heeft even een vraag met betrekking tot, u noemde, het betreft een demofabriek. Betekent dat dan dat er geen omzetten behaald worden? Dat er geen rendabiliteit in zit? Of wordt er ook winst gemaakt door het geheel?

Gedeputeerde Meeuwissen: Het is een rendabele fabriek, maar het is dus ook een fabriek met een... Het is best wel klein qua omvang, je moet niet denken dat het echt mega groot is. Want je wil ook niet gaan slepen met afval van heinde en ver. Het afval komt geloof ik van ik dacht iets van 150 kilometer, een straal, 150 kilometer uit de omtrek. Dat is dan de bedoeling dat dat naar die fabriek gaat. En ze hebben dat proces zo ingericht dat het een continu proces is en daardoor kunnen ze het rendabel maken. Dat is ook deel van de innovatie van hun fabriek en dat maakt het zo interessant. En dus het is die fabriek zelf die heel interessant is, maar ook het feit dat je dat kan opschalen overal en op andere plekken in de wereld.

De voorzitter: Gaat u verder.

Gedeputeerde Meeuwissen: Even kijken. De maatschappij, de opbrengst voor de maatschappij, dus breder dan alleen Drenthe en Emmen is natuurlijk dat we dan het hergebruik van plastics en ook van textiel. Want bij plastic zijn ze al heel ver, textiel zijn ze ook mee bezig. Alleen is dat veel ingewikkelder, want er wordt natuurlijk overal op de wereld, wordt dat in elkaar gezet, met labeltjes en knoopjes en draadjes en allerlei kunststoffen worden eraan toegevoegd. Dat moet je dan ook weer helemaal uit elkaar zien te pluizen, dat kost gewoon meer tijd nog om daar verder stappen in te zetten. Maar ook daar zijn ze met allerlei bedrijven, zoals met Auping voor de matrassen, zijn ze ook al heel erg bezig om te kijken: hoe kunnen we het productieproces ook bij de fabrikanten al zo maken dat je het achteraf weer kan recyclen. Dus daar zijn ze ook mee bezig. En dan, milieueffecten worden vragen over gesteld. Restafval, luchtverontreiniging enzovoort. ... Het bedrijf is gevestigd op het GETEC terrein. En daar kunnen... Daar kan industrie zich op vestigen. En er zijn natuurlijk allerlei vergunningseisen die gesteld worden. Daar moet ook dit bedrijf aan voldoen. Dus dat past allemaal, als het goed is, binnen de vergunningen. Mocht dat niet zo zijn, dan gaan wij ook deze lening... Subsidie, excuus, niet verstrekken.

De voorzitter: U krijgt een interruptie.

De heer Omlo: Dank u wel, voorzitter. Mijn vraag is even: wie gaat de vergunning verlenen? Wie is de vergunningverlener?

Gedeputeerde Meeuwissen: Ik schakel even de hulplijn in. Dat hoort u zo meteen.

De heer Omlo: En zou dat dan niet schuren met de provincie? Dan kun je die gelijk ook door appen.

Gedeputeerde Meeuwissen: Kom ik zo even op terug in de tweede termijn. Even kijken... Dit is even een algemeen verhaal, met name van waarom doen we dit en waarom is het zo belangrijk? En waarom vinden we als provincie en als college ook dat we hier in mee moeten investeren samen met Emmen? Ik ga nu even uw inbreng nog even bij langs voor aanvullende vragen. Het CDA, meneer Zuur, u vroeg: is vijf jaar als een soort van eis, is dat wel lang genoeg in de subsidievoorwaarden? Wij denken dat in vijf jaar... Het bedrijf zelf gaat ook € 30 miljoen hierin investeren en ze zitten en dan vijf jaar. Ze bouwen aan hun connecties met de studenten, maar ook met andere bedrijven en hun omgeving. Wij denken dat er dan wel zoiets staat, dat dat ook niet meer zo weggeblazen wordt of besloten wordt van volgend jaar even de boel over naar wat anders. Zo een type bedrijf is dit niet. Dit is echt al iets wat zich bindt aan allerlei andere organisaties en ontwikkelingen. Dus garantie kan ik niet geven, maar dat is wel onze verwachting. Even kijken. U geeft ook aan van hoe kijken we eigenlijk naar subsidievoorwaarden? Wat voor type voorwaarden, maar eigenlijk, in bredere zin vraagt u daarnaar. Hoe gaan we daarmee om? Ik vind dat wel een goede vraag, maar misschien is dat meer iets voor een moment dat we in algemene zin kijken naar subsidieverstrekking en voorwaarden. En wanneer leningen wanneer subsidie, dat we dat verder gaan uitdiepen met elkaar. Specifiek in de zin van CuRe. Als je kijkt naar de vraag van: kies je voor een lening of kies je voor een subsidie? Het gaat echt om de aankoop en de inrichting en het opknappen van het pand. Niet de inrichting, maar het opknappen van het pand, om dat geschikt te maken. Daar geven we een subsidie voor. Als we daar een lening voor zouden geven, dat is het niet interessant voor het bedrijf, want dan moeten ze het alsnog zelf betalen. En dan is het voor hun weer interessanter, financieel gezien, om zich in bijvoorbeeld België op een leeg grasveld, om daar dat gebouw neer te zetten. Want dat is voor hun veel efficiënter qua kosten. En die investering in die samenwerking met al die partijen, die moeten deels ook nog gedaan worden. Onze inschatting is dat daarmee een andere keuze gemaakt gaat worden door het bedrijf.

De voorzitter: Moment, u krijgt een interruptie van de ChristenUnie.

Mevrouw Van den Berg: Ja, dank u, voorzitter. U geeft aan van anders is het niet meer interessant, want dat pand is vervallen en daar moet wat mee gebeuren. Maar als ze het op termijn ooit eens verkopen, zal daar wel een behoorlijke overwaarde op dat pand gecreëerd zijn. Is er iets opgenomen in het idee voor die subsidie dat bij verkoop ook weer een deel van die overwaarde terugvloeit naar de provincie?

Gedeputeerde Meeuwissen: Het bedrijf investeert zelf ook flink in dat pand. Ik weet niet of er sprake zal zijn van overwaarde als je in zo een oud, verwaarloosbaar pand investeert. Er zal meer overwaarde zijn als je dat pand neerzet in België. Dus ik denk niet dat dat zo opgenomen kan worden in de subsidieverordening. Dat lijkt mij niet een goed idee.

De voorzitter: Aanvullend?

Mevrouw Van den Berg: Ik kan me voorstellen dat de gedeputeerde dat niet een goed idee vindt, maar het eventueel een optie, is het mogelijk om dat te doen? Technisch gezien zo een soort ... Terugvloei naar de provincie? Daar zou ik wel graag een antwoord op willen.

Gedeputeerde Meeuwissen: Daar kom ik dan op terug in de tweede termijn. Ik ga even verder met de vragen van de heer Zuur. U vroeg nog naar de... Want in de vergunningverlening nemen wij op dat we graag wensen dat er investeringen lokaal plaatsvinden, zoveel mogelijk. En dat is niet juridisch afdwingbaar, maar we kunnen dat wel vragen en ze willen daar ook echt wel serieus naar kijken, hebben ze ons al verteld. En de reden waarom dat is, is omdat het primaire doel van de subsidie is het behoud van het bedrijf. En het primaire doel is niet het regelen van extra opdrachten voor lokale ondernemers. Daarom zit dat... Daar zit het in dat we dat niet kunnen doen. Daarnaast geldt natuurlijk

ook dat... Wij kunnen ook niet de manier waarop zij keuzes maken van kiezen we het ene bedrijf of kiezen we het andere bedrijf? Daar zitten natuurlijk ook allerlei kwaliteitsaspecten in. Dan je ook niet zeggen van hoe moet je daar dan mee omgaan. Dan moet echt het bedrijf zelf die afweging maken. Maar we hebben dus heel dringend, Dat nemen we wel op in de subsidiebeschikking dringend verzocht om daarnaar te kijken. Dat is het maximaal haalbare wat wij kunnen doen. En ze hebben ook al aangegeven dat ze daar serieus naar willen kijken. Dan de heer Omlo JA21. U geeft aan van er gaat geld verdiend worden, dat kwam net ook al even ter sprake van hoezo kunnen ze dan ook niet het pand zelf betalen? Of er wel of geen geld gaat verdiend gaat worden, staat even los van die investering, van die keuze voor dat pand. Als ze het in Emmen kopen, kost meer geld dan als ze het in België neerzetten. En ook daar gaan ze geld verdienen. Dus dat zijn eigenlijk twee verschillende dingen. En zou CuRe nu echt vertrekken als wij het niet doen, die subsidie verstrekken? Ja, dat is natuurlijk moeilijk in te schatten. Wij denken dat ze echt wel serieus kijken naar de andere optie, bijvoorbeeld in België. Want we weten dat daar één van de partnerbedrijven die ook betrokken is bij CuRe, dat die daar een leeg terrein heeft naast een bedrijf waar ze al zitten, in eigendom. Dus dat is echt wel een aantrekkelijke optie, schatten wij in, om daar te gaan zitten en ook goedkoper voor ze. Maar goed, wie zal het zeggen? Even kijken, u geef het ook aan de euro's per inwoner in Emmen, rekent u om. Wij denken toch dat je breder moet kijken dan alleen maar de inwoners van Emmen. In mijn algemene verhaal heb ik wat aspecten aangegeven waarvan wij denken dat die ook meegenomen moeten worden. Het is breder dan Emmen. Het is de regio, het draagt bij aan de groene chemie, aan de ontwikkeling die we met elkaar willen. Dus wij kijken daar toch wat breder naar. Dan de heer Barelds van de PVV, die vraagt over een onafhankelijk rapport is, over CuRe of over de investering. Die hebben we niet, maar u gaf dat zelf eigenlijk ook al aan... Want de NOM verstrekt ook een lening. NOM kijkt altijd heel kritisch naar aanvragen voor leningen, dus die hebben echt wel heel kritisch, ook hier gekeken naar hoe die businesscase in elkaar zit. Dus daar heb ik wel vertrouwen in. Even kijken... Mevrouw Niessink van Forum voor Democratie. U bent niet zo positief, dat spijt mij. Ik moet even kijken, daar moet ik heen kijken... Dat spijt mij natuurlijk. Ik heb net een aantal argumenten aangegeven waarom wij denken dat het wel degelijk een goed idee is. Maar goed, als ik u niet kan overtuigen, dan zei het zo. In tegenstelling tot de heer Hellendoorn van D66 van wie een positief geluid te horen viel. Dus dank voor uw steun. Dan de heer Jansen van de BBB. U vraagt, wat is de meerwaarde? Is het meer dan arbeidsplaatsen? Ik heb net een aantal aspecten aangegeven dat het inderdaad breder is dan arbeidsplaatsen. U vraagt ook naar groei in het bedrijf. Er zit nog wel groei in, in de zin van dat daar ook nieuwe... Doorpraten?

De voorzitter: Ja, maakt u uw zin af.

Gedeputeerde Meeuwissen: Dat daar ook nieuwe zaken verder onderzocht worden. Die textiel, daar zijn ze nog heel erg mee bezig. Dus daar zit dus in die zin wel groei in. Maar het is dus niet de bedoeling dat het proces van die recycling, dat dat heel veel groter gaat worden. Want de groei zit juist in het aan de man brengen van de manier van werken. Dat dat overal op andere plekken in de wereld ook plaats kan vinden. Dat is dan een soort van groei. Maar dan moet je niet denken aan dat die hal nog heel veel groter gemaakt gaat worden.

De voorzitter: Moment, u krijgt een interruptie van D66.

De heer Hellendoorn: Dank u wel, voorzitter. Ik had de gedeputeerde ook gevraagd om in haar overwegingen bij de subsidieaanvraag nog expliciet aandacht te geven aan Greenwise Campus, zoals dat nu niet is gebeurd. Die toezegging zoek ik nog even.

Gedeputeerde Meeuwissen: Ik heb net opgezocht, heb ik dat ergens opgeschreven, wat ik nou niet even kan vinden. Oh ja, kijk onder de inleiding bij C, daar staat ook wel Greenwise Campus heel expliciet genoemd bij de overwegingen. Wat ons betreft is het helemaal in het verhaal ingeweven en ook het bedrijf CuRe zit er zo in. Zij zijn heel enthousiast over Greenwise en zien dat echt als een grote meerwaarde.

De voorzitter: U krijgt nog een interruptie van Forum voor Democratie.

Mevrouw Niessink: Dank u wel, voorzitter. Nee, we zijn inderdaad niet enthousiast. En wij hadden ook op zich een vrij concrete vraag, namelijk: hoe groot is de economische bijdrage of hoe groot zal die zijn op de regio? Daar hebben we geen antwoord op gekregen nog. Wat we wel horen is dat het heel goed is voor de omgeving en voor de maatschappij en voor de regio et cetera. Maar wat ik mij afvraag is als wij de gemiddelde inwoner van Drenthe gaan vragen over de groene chemiesector in Emmen, dat de meerderheid waarschijnlijk geeneens weet waar het over gaat. Dus s het dan goed voor de Drentse inwoner of is het goed voor dit college?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Meeuwissen: De economische impact is dat er geïnvesteerd wordt met meer dan € 30 miljoen in het bedrijf zelf. Dus ik weet niet of dat uw vraag is. U vraagt: hoeveel wordt er geïnvesteerd? Wat betekent het voor de economie? Dus dat is aan de ene kant de aanschaf van het gebouw, dat gaat om een paar miljoen euro, € 5 miljoen ongeveer, en daarnaast wordt er door het bedrijf € 30 miljoen geïnvesteerd in de hele inrichting.

De voorzitter: Aanvullend?

Mevrouw Niessink: Dank u wel. Het gaat mij niet om wat er geïnvesteerd wordt in het bedrijf, maar het gaat erom wat de investering die wij doen in dat bedrijf, wat de impact daarvan is op de samenleving. Want we hebben heel veel succesvolle bedrijven, natuurlijk in onze provincie, maar daar de Drentse inwoner ook niet altijd wat van.

Gedeputeerde Meeuwissen: Dan kom ik toch weer terug op mijn eerdere verhaal. Naast die werkgelegenheid heb je nog het behoud van de afdeling ontwikkeling en onderzoek. Er zijn nu studenten op het MBO, op het HBO die kunnen doorstromen in een baan in hun eigen vakgebied. Ze hoeven niet de regio te verlaten. Er zijn andere bedrijven die denken: daar gebeurt wat in Emmen op het gebied van de groene chemie, daar kunnen wij bij aansluiten. Daarmee kunnen we dat een stap verder brengen.

De voorzitter: Ik wil u vragen om inderdaad wat compacter te reageren, want u bent al ver over de tijd heen.

Gedeputeerde Meeuwissen: Maar volgens mij tellen interrupties niet mee, voorzitter. Oké, goed zo. Dan de heer Jansen was ik gebleven. U vraagt of de Coca-Cola en Adidas en grote bedrijven, of de regie wel bij CuRe blijft er niet naar de grote bedrijven gaat. In principe... Zij zijn misschien wel... Zij zijn leverancier van het afval, ze zijn klanten, ze hebben ook een omzetgarantie gegeven, dus zij zijn wel partner in deze. Maar hoe CuRe daar verder mee omgaat, is aan de organisatie zelf. Dan even kijken... De samenwerking met afvalverwerking elders in Drenthe voor zover mij bekend, is daar nu niet een directe link. Want ook die afvalverwerking die gaat in de hele grote hoop allerlei plastic, maar ook allerlei andere afval verwerken, op de ouderwetse manier, terwijl CuRe zich echt richt op een spe-

cifiek soort plastic en op een nieuwe manier. Maar als daar in de toekomst... Wellicht zijn er mogelijkheden om samen te werken, dat zou goed kunnen. Ik wil de vragen nog wel beantwoorden, als dat mag van de voorzitter, want dan ga ik toch nog wel even door. U vraagt of de vergunning... De vergunningverlening wat de stand van zaken is, of daar al meer over bekend is. Er zijn voorgesprekken geweest zodat duidelijk is hoe de route loopt, wat ze dienen aan te vragen. Ik denk dat ze eerlijk gezegd nu wel even wachten op die subsidieaanvragen of dat gehonoreerd wordt. En dan gaan ze vervolgens die vergunning aanvragen. En volgens mij heb ik dat al gezegd, maar als de vergunning niet wordt verleend, dan krijgen ze ook geen subsidie. Dat geldt ook voor Emmen. Participatieplan vraagt u naar in de omgeving. Nu is CuRe onderdeel van het GETEC terrein en er is door de gemeente, wordt er op reguliere basis overlegd met de omgeving over alles wat er op dat GETEC terrein gebeurt. En ook als daar iets gebeurt waar mensen van denken: wat is hier aan de hand? Er zijn hele korte lijntjes, dus dat is op zich geregeld. Voor CuRe is daarom niet een apart proces ingezet. Het is ook niet de verwachting dat door deze ontwikkeling er opeens nieuwe effecten gaan optreden. Dus dat valt onder het reguliere overleg. Dan Sterk Lokaal Drenthe, de heer Dekker. Blij en trots op toonaangevend bedrijf, kijk... Dan moet ik even kijken, waar zit u nou? Excuus. Dat is mooi om te horen, Gaan ze in Emmen subsidie verlenen? Ik verwacht dat wel. En blijven ze dan ook inderdaad hier? Als wij dat ook doen, ik verwacht dat wel bijna 100% zeker, dat durf ik ook wel te stellen. En zijn de voorwaarden hetzelfde bij Emmen en bij ons? Het antwoord is ja, behalve dat wij op het laatst nog erin gefietst hebben, naar aanleiding van de bijeenkomst met de vragen, dat wij graag willen dat lokale ondernemers betrokken worden. Dat hebben wij er dan nog ingezet. Bij Emmen was hij al weg. Dus dat is het verschil. Andere vestigingsplaatsen heb ik net al wat over gezegd. En wat als er geen subsidie komt? Wij vermoeden dus dat dat niet doorgaat dan. Even kijken. Dan vraagt u nog: zijn er nog arbeidsplaatsen, waar moeten die vandaan komen? Wij denken dat we juist studenten die afstuderen, dat we die kunnen behouden voor de regio die anders elders weggaan. Dus ook met de krappe arbeidsmarkt verwachten wij dat dat juist toch wel heel goed is om deze vraag naar dit type geschoolde mensen in Emmen te realiseren. Dan Partij voor de Dieren, u vraagt is er meer vervuiling? We kijken zoals gezegd bij de vergunning naar een aantal aspecten en daar toetsen wij aan. Ik begrijp dat het waterverbruik niet aan de orde is. Dus daar speelt niets. En op andere vlakken moeten ze voldoen aan de eisen. Dan de SP. U begon zo mooi met de complimenten voor de beantwoording van alle vragen. U onderschrijft eigenlijk alle voordelen die ik ook genoemd heb. Hoe hoopvol was ik gestemd, maar helaas gaat u toch tegenstemmen. Dan zei het zo. Partij van de Arbeid, mevrouw Mensen, u benoemde ook de.

De voorzitter: Moment, u krijgt een interruptie.

Commissielid Faber: Ik hoor net, voorzitter, ik hoor net dat watergebruik niet aan de orde is, maar als ik bij CuRe kijk, dan gaat het bij de producten om het sorteren, wassen en voorbereiden. En met wassen is heel veel water nodig. Als je bepaalde dingen moet uitspoelen is er heel veel water nodig. En ik had dat ook zo gesteld, omdat ik dan bang ben van: we zitten met Chemours, waar gaan al die PFAS dingetjes heen, zeker van textiel, en dat soort dingen. Is dat wel goed gedekt?

De voorzitter: Ik kan me voorstellen dat dit een technische vraag is, maar dat laat ik aan de gedeputeerd over.

Gedeputeerde Meeuwissen: De beantwoording stond ook al in het stuk van de beantwoording van de schriftelijke beantwoording van de vragen dat het CuRe proces een watervrij proces is. Er wordt nagenoeg geen water gebruikt. Dat hebben we bij CuRe nagevraagd dus daar houd ik mij maar even aan vast. Maar ik nodig u ook van harte uit als wij bij het bedrijf langsgaan om dat nader te bekijken.

De voorzitter: Aanvullende vraag?

Commissielid Faber: Dat snap ik, maar nagenoeg geen water, is in mijn ogen niet een duidelijk omschreven iets.

De voorzitter: Tweede interruptie, gaat uw gang. Moment, u krijgt nog eerst nog een interruptie.

De heer Dekker: Dank u wel, voorzitter. Gedeputeerde, u gaf aan dat er een aantrekkingskracht is, ook voor andere bedrijven, om zich dan te gaan vestigen in Emmen. Doelt u daarmee op ook op het GETEC terrein, zodat het... Zeg categorie-vier of -vijf bedrijven. En is het u ook bekend dat inmiddels alle kavels in Emmen wat betreft bedrijventreinen en bedrijvigheid inmiddels al verkocht zijn? Of heb ik dat mis? En ik heb nog een vraag, maar graag eerst deze.

De voorzitter: Neemt u de tweede vraag direct mee.

De heer Dekker: Oké. De tweede vraag die ik heb: is er ook is gekeken naar de mogelijkheid om het JTF hierop aan te spreken?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Meeuwissen: Even kijken. De eerste vraag was andere bedrijvigheid. Er is inderdaad ook nog weer een bedrijf, niet direct aan CuRe gelinkt, maar wel aan de groene chemie. Dat heet Paques Biomaterials. Een proeffabriek die gaat zich daar ook vestigen. Dus dat is ook een versterking voor de groene chemie cluster op het GETEC terrein. Dus dat is heel mooi. Hoe het precies zit met de kavels in GETEC, dat antwoord moet ik u schuldig blijven. In de tweede termijn, maar als die meteen achter de eerste aankomt heb ik ook een probleem. Maar goed, dat gaan we zo meteen ontdekken.

De voorzitter: Kunt u de tweede vraag ook direct beantwoorden?

Gedeputeerde Meeuwissen: Dat was de tweede vraag toch?

De heer Dekker: Of ook het JTF betrokken kon worden in de subsidie?

Gedeputeerde Meeuwissen: Ik dacht dat dat bij de NOM in zat. Kom ik zo ook terug, kom ik zo op terug. Partij van de Arbeid, u noemde u ook de brede context van het hele verhaal, die ik ook schetste. Dus dat onderschrijf ik zeer. Ja, Emmen gaat akkoord dat als PS niet akkoord gaat, dan gaat Emmen ook niet akkoord. Dus het akkoord van Emmen is wel gekoppeld aan ook het akkoord van de provincie. Dus het is alles of niks. En andersom is dat trouwens ook zo. VVD, mevrouw Udinga, dank voor uw steun. Mevrouw Van den Berg. U benadrukte ook de brede maatschappelijke context. Dus dat onderschrijf ik. U vond dat er niet genoeg informatie in dat Statenstuk stond. Een aantal van de punten die u noemde, die hebben we behandeld bij de schrift... Bij het vragenuurtje en die stonden ook in de schriftelijke beantwoording daarvan, die nog toegestuurd is. Ik hoop dat dat een deel van de vragen bij u ook weg heeft kunnen nemen. U vraagt waarom doen we 35%. Het is niet dat we daar een regel voor hebben waar dit dan uit rolt. Dat is een beetje de afweging van wat dan passend wordt gevonden. Dus daar zit niet een harde overweging achter. Dat is een beetje de afweging van het totale bedrag. Wat de investering in het pand kost. Emmen doet een beetje, wij doen een beetje en het bedrijf doet een beetje. Daar zit verder niet een hele diepere gedachte achter. En u vraagt waarom wordt het in drie jaar uitgekeerd, het bedrag in drie tranches? Dat is omdat ze ook al in 2025 operationeel willen zijn en wij het netjes vinden om gelijke tred te houden met het project, ook van de hele aankoop en gereedmaking van het pand.

De voorzitter: Moment, u krijgt een interruptie van de ChristenUnie.

Mevrouw Van den Berg: Dank. Dat gaat nog even over dat stukje van die 35%. ... Laat ik het bij mezelf houden. Ik had gedacht dat daar misschien een begroting onder ligt, waarvan je zegt van de aankoop is, dit verbouwing is dat de inrichting kost dat. En dan nemen wij dit of dat voor onze rekening. Dat daar een soort ratio onder zit. Klopt het dat die er dan dus niet is?

Mevrouw Meeuwissen: Die begroting is er wel, dus we weten precies wat de kosten zijn. En dat omvat eigenlijk de aankoop en ook het strippen van het pand en het weer netjes maken van de buitenkant en de elektrische voorzieningen. Eigenlijk de basisdingen die je nodig hebt, los van de inrichting die nodig is voor de fabriek. Dat zit in dat bedrag van die iets meer dan € 5 miljoen. Dus daar hebben we wel degelijk inzichten in. En toen we daarnaar keken, toen dachten we: dit zijn echt kosten die je hier moet maken, omdat je het specifiek hier gaat doen en dan ook meer kosten moet maken. Toen kwamen we op die verdeling uit.

De voorzitter: Dank u wel, u heeft nog een interruptie van JA21. Dat is uw laatste interruptie.

De heer Omlo: Daar ben ik me van bewust, voorzitter. Ik werd even getriggerd door de antwoorden over Emmen doen een beetje en wij doen een beetje. Maar € 1 miljoen subsidie van de provincie, € 1 miljoen van het MKB-fonds, € 1 miljoen van het energiefonds. Vindt u dat nog reëel voor een bedrijf? Staat dat nog in verhouding?

Gedeputeerde Meeuwissen: Misschien is 'een beetje' dan niet het goede woord, dan is dat 'een fors bedrag', maar dat is dus echt voor die fabriek zelf. Daar hebben we die afweging in gemaakt. En daarnaast de NOM en het MKB-fonds en energieloket die doen ook allemaal een bedrag, maar dat zijn leningen. En die hebben daar ook allerlei voorwaarden voor, waar ook echt heel goed naar gekeken wordt, en dat komt dus weer terug.

De voorzitter: Volgende interruptie is van CDA.

De heer Zuur: Dank u wel, voorzitter. Ik wil toch de gedeputeerde even helpen. Wij lazen in het voorstel dat de 35% niet zomaar is gekozen. Het heeft te maken met de algemene groepsvrijstellingsverordening, Europees gezien dat 35% maximaal is en binnen de maximum toegestane steunintensiteit is, op deze manier. Dus er is wel degelijk een verbinding met die 35%, met wat toegestaan is. Dank u wel.

Gedeputeerde Meeuwissen: Dank u wel, dat is dus inderdaad het maximum. Meer kan niet, maar minder had gekund, maar daar hebben we niet voor gekozen. Dank u wel.

De voorzitter: Tot slot, een interruptie van Forum voor Democratie.

Mevrouw Niessink: Ja, dank u wel, voorzitter. Even voortbordurend op de vraag van mevrouw Van Den Berg van ChristenUnie. Er is dus wel een kostenoverzicht, zouden we dat kunnen ontvangen?

Gedeputeerde Meeuwissen: Ik ga even checken of dat kan, of we dat kunnen verspreiden, maar dan moet ik even kijken of dat niet valt onder de bedrijfsgeheimhouding.

De voorzitter: Dank u wel, en graag naar uw afronding.

Gedeputeerde Meeuwissen: Ik ben aangekomen bij mevrouw Kramer van Volt, die ook de maatschappelijke resultaten benoemd. U vraagt: is er een precedentwerking? Wat doen we dan met andere bedrijven? Die denken ik wel ook € 1 miljoen? Dat maakt echt wel uit dat dit... Er is niet een vaste regel, dat we zeggen: jij wel en jij niet, maar we kijken echt diep naar wat is dit voor bedrijf? Wat voegt het toe? En juist die hele opsomming van dat het een bijdrage levert aan de groene chemie in het algemeen, in circulariteit in het algemeen, de groene chemie, het cluster in Emmen, Greenwise, studenten, de extra banen. Het is de optelsom van al deze facetten dat wij denken dat dat gerechtvaardigd is. Er zijn niet heel veel bedrijven die op al deze boxjes vinken. ... Even kijken. U wilt van mij een verzekering dat het een klimaatneutraal gebouw wordt. Helaas kan ik u dat niet geven, ik heb wel begrepen dat ze daar volop op inzetten. Maar daar kunnen op een gegeven moment redenen zijn om een andere keuze te maken. Het is wel de insteek. Even kijken. Dan GroenLinks, even kijken... ... Wat maakt het onmisbaar, dat heb ik denk ik eigenlijk al aangegeven in het algemene verhaal. En wat als niet, als je als laatste bent, heb ik toch een aantal dingen al wel gehad. Waar moeten mensen vandaan komen, heb ik ook al gehad. Volgens mij heb ik eigenlijk in de andere beantwoording maar de vragen al beantwoord van GroenLinks.

De voorzitter: Want u krijgt nog een twee... drietal interrupties. Begin ik bij Volt.

Mevrouw Kramer: Ja, bedankt. Ik help u even: de monitoring, en de aspecten op basis waarvan er gemonitord wordt.

Gedeputeerde Meeuwissen: Dat zou ik nog toegestuurd krijgen, maar ik heb nog geen tijd gehad om ernaar te kijken. Even kijken. O, kijk. Ik heb hier veel meer antwoorden. Ik ga u allemaal heel blij maken. Ik ga eerst even wat andere antwoorden geven, vindt u dat goed? Maar, wat...

De voorzitter: Nou, nee. We gaan niet uw hele termijn weer opnieuw doen. Dat is... Ik vraag u nu om te antwoorden en dan heeft iedereen straks een tweede termijn, en dan kunt u er straks op terugkomen.

Gedeputeerde Meeuwissen: Dan kom ik daarop terug in de tweede termijn. BBB.

De heer Jansen: Dank u, voorzitter. De vraag uit de BBB fractie, dat ging over automatisering, die krijg ik niet echt helemaal helder. Heeft dit ook gevolgen nog voor de 50 directe arbeidsplaatsen in de toekomst? Kunt u nog...

Gedeputeerde Meeuwissen: Ik begrijp de vraag niet, excuus.

De heer Jansen: Wij als BBB hebben de vraag gesteld over de automatisering. Nou, de ontwikkelingen gaan heel snel. Heeft dit ook gevolgen voor de 50 directe arbeidsplaatsen?

Gedeputeerde Meeuwissen: Nou, het proces zoals ze het nu inrichten, heb ik gezien, is al heel erg geautomatiseerd, en daarom is het ook zo interessant en kostentechnisch interessant proces. Dus, er is al heel veel geautomatiseerd. Ja, of dat niet verder kan, dat kan ik ook niet beloven, maar je hebt ook relatief veel banen in de R&D, in de onderzoekskant. Dat zijn banen, die kun je eigenlijk niet automatiseren, dus die zullen zeker blijven.

De heer Jansen: Het gaat mij eigenlijk erom, als de automatisering doorgaat, dat die arbeidsplaatsen minder worden, dat is mijn vraag eigenlijk.

Gedeputeerde Meeuwissen: Wat ik probeer te schetsen is dat de operators die nodig zijn voor het proces, dat proces is eigenlijk al heel ver ondersteund door ICT, dus ik verwacht dat dat nog wel moet blijven, maar helemaal zeker kan ik dat natuurlijk niet zeggen. En, de banen die nodig zijn voor het onderzoek, die zullen sowieso wel blijven, ook al gaat de ICT verder.

De voorzitter: Dank u wel en is er tot slot een interruptie van GroenLinks.

De heer Bolumba: Yes, alle... Jansen? Dan zien we... Nou, maakt niet uit. Ja, goed... Ja, even kijken, want ik ben het even kwijt. O, ja. allereerst bedankt voor de beantwoording van de vragen tot nu toe. Het waren er best wel veel en ik ga er wel gewoon vrolijk eentje bij stellen. Ik snap namelijk nog niet helemaal hoe de gedeputeerde de studenten vast wil houden om de gecreëerde banen uiteindelijk te vullen, zeg maar, want het is nu een beetje van... Tenminste, het klonk voor mij heel erg alsof het was 'Ja, geef de subsidie, want dan hebben afgestudeerde studenten straks een plek om aan de slag te komen', dus dan zullen dus wel blijven. Mijn vraag is dan vooral: hoe direct is die link? Hoe concreet is dat?

Gedeputeerde Meeuwissen: Nou ja, het is nu zo: als je afgestudeerd bent, dan ga je op zoek naar een baan en als je dat in je omgeving kan krijgen, zullen veel mensen ervoor kiezen om dat ook in eigen omgeving te doen. Dus, dan verwacht ik dat ze blijven in Emmen. Als dat aanbod daar niet is, dan ga je verder kijken en dan zul je ook Emmen gaan verlaten. Dat is eigenlijk wel jammer, omdat we juist deze mensen graag in de omgeving van Emmen willen laten blijven.

De voorzitter: Aanvullend?

De heer Bolumba: Ja, zeker. Ja, op zich snap ik dat hoor, maar zoals ik in mijn bijdrage ook al zei, is er best wel een nijpend personeelstekort. Is het dan ook nog echt belangrijk om dan die extra banen daarbij te maken, zodat we dan extra studenten nog nodig hebben om dat te gaan doen? Of is dat nu al een probleem?

Gedeputeerde Meeuwissen: Nou, we zien nu dat veel studenten vertrekken die in deze studierichtingen hebben gestudeerd. Dus ja, voor hen is de arbeidsmarkt... nou, die kan nog echt wel wat beter.

De voorzitter: Dank u wel. Goed. Gedeputeerde, bedankt. U kunt straks in uw tweede termijn de resterende antwoorden nog even kort toelichten. Ik kijk om me heen en ik kan me voorstellen dat er een tweede termijn is, en ik ga eigenlijk alle fracties even heel kort bij langs. U heeft allemaal één minuut en ik begin bovenaan bij de fractie van het CDA. Dat kan vanaf de stoel Gaat uw gang.

De heer Zuur: Ja, dank u wel, voorzitter. Dank voor de antwoorden. Daar kunnen wij op zich wel mee leven. Toch blijft er één punt bij ons staan, niet ten aanzien van dit voorstel, want daar gaan wij volop in mee. Wij wensen het bedrijf en iedereen wie daarmee samenhangt heel veel succes. Maar, de nieuwe economische visie in dat traject, die gaat nog komen, maar in dat traject zouden wij graag een meer fundamentele discussie willen over waar besteden we ons geld aan en hoe gaan we dat monitoren, en ook hoe gaan we dat besteden? Doen we dat met subsidie, doen we dat met een lening? Langzamerhand zie je die beweging in de markt ook ontstaan. Op een gegeven moment is ook de tijd voorbij dat je daar zomaar maar geld in pompt en dat je ook iets terug verwacht. Dat mag ook. Dus, graag bij de totstandkoming van de economische visie daar een meer fundamentele discussie over, aan de hand van een voorstel van het college of wat vrijer in de Staten. Wij hopen dat u dat kunt toezeggen.

De voorzitter: Dank je wel. JA21.

De heer Omlo: Dank u wel, voorzitter. Er komt nog een vraag van ons terug in de tweede termijn, daar wachten we even op. Vooralsnog niet heel tevreden.

De voorzitter: Dank u wel. Forum voor Democratie.

Mevrouw Niessink: Dank u wel, voorzitter. Nou ja, ook onze vragen zijn eigenlijk niet echt concreet beantwoord, dus dat vinden we jammer. Onze mening is dan ook niet bijgesteld en dat lijkt voor ons vooralsnog op een prestigeproject voor dit college.

De voorzitter: Dank u wel. PVV.

De heer Barelds: Ja, voorzitter, ik heb nog een vraag aan GS: zou het mogelijk zijn dat wij een inzicht kunnen krijgen in de vooraf door de NOM gemaakte evaluatie, daar hebben ze vast een schriftelijke rapportage over opgesteld. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: D66.

De heer Hellendoorn: Voorzitter, gezien de uitgebreide behandeling vandaag stel ik voor om er voor de Staten een A-stuk van te maken. Verder geen bijdrage.

De voorzitter: BBB.

De heer Jansen: Ja, voorzitter, de BBB-fractie staat positief tegenover de verlening van de subsidie, mits de vragen afdoende zijn beantwoord. Wij willen wel benoemen dat wij ons zeker aansluiten bij de collega-fracties. Ook wij als BBB vinden dat er te snel naar de subsidie gekeken wordt. Wij zien graag een heroverweging zodat er een lening verleend wordt in plaats van de subsidie. Zo komt er toch nog iets in de portemonnee terug. Na uw beantwoording van de vragen roept het ons op om nog een nieuwe vraag te stellen, betreft het terugvorderen van de subsidie, of geheel of gedeeltelijk. Uit de beantwoording van de vragen van 6 september blijkt dat er verplichtingen zijn opgenomen in de subsidieaanvraag. Wat zijn de verplichtingen? Dank u wel.

De voorzitter: U ook bedankt. Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Dekker: Dank u wel, voorzitter. Sterk Lokaal Drenthe wil graag meewerken aan het upgraden van het inkomen en opleidingsniveau in Drenthe en wil daarom akkoord gaan met dit voorstel. Wij zijn tevreden met de beantwoording van de gedeputeerde en met name het behouden van kennis en ontwikkeling in Drenthe. De wisselwerking met de Greenwise campus en de innovatie met betrekking tot andere groene chemiebedrijven geven reden tot vertrouwen in de economie, kennis en arbeidsplaatsen. Wij hopen dat de voorspellingen uitkomen en we de studenten kunnen behouden voor de regio en CuRe dan ook het advies, en misschien wel de voorwaarde om in zee te gaan met de lokale ondernemers. Dank u wel.

De voorzitter: U ook bedankt. Partij voor de Dieren.

Commissielid Faber: Ja, de Partij voor de Dieren blijft toch pleiten voor een lening in plaats van een relatiegeschenk.

De voorzitter: Dank u wel. De SP.

De heer Moinat: Dank u, voorzitter. Ik moet wel zeggen dat ik een heel dubbel gevoel heb over de behandeling hier. Heel uitgebreide interrupties en dan voelt dit niet als een tweede termijn, maar als een derde termijn eigenlijk al. Maar goed, toe maar. Ik heb nog drie vragen. De gedeputeerde zegt: "De fabriek hoeft niet groter te worden, het is nu al rendabel." Waarom dan toch steun van de overheid vragen? En als ze rendabel is, zou het een beetje raar zijn als ze zouden besluiten om te verkassen als ze het geld niet krijgen. U had het over textielverwerking. Nou, Denemarken is al een stukje verder, heb ik van de week begrepen. En, wat is de logica dat we met gemeenschapsgeld het opknappen van een bedrijfspand moeten financieren? Die vond ik een beetje raar.

De voorzitter: Dank u wel. De Partij van de Arbeid.

Mevrouw Mensen: Dank u wel. Ik wil de gedeputeerde alvast bedanken voor de uitgebreide beantwoording van allerlei vragen. Niet dat wij die hadden, maar toch verheldert het wel, waarschijnlijk. Wij gingen al akkoord, tenminste had ik in de eerste termijn al aangegeven met het voorstel. Ik wil nog wel even benadrukken dat wij dit wel op zijn merites hebben beoordeeld en dat het niet altijd maar een klakkeloze toezegging is van welke subsidie dan ook. Dat nog wel even gezegd hebben.

De voorzitter: Dank u wel. De VVD.

Mevrouw Udinga: Dank u wel, voorzitter. Ja, wij zijn natuurlijk ook akkoord met dit mooie voorstel. Nog wel een vraag: zal de nieuwe demonstratiefabriek de bewustwording vergroten over het belang van duurzaamheid en recycling, en kan het een positieve invloed hebben op het imago van de provincie als een vooruitstrevende en duurzame regio? Dus, op welke manier is dit goed voor ons imago? En, ook wat ons betreft mag het een A-stuk worden, voorzitter. Dank u wel.

De voorzitter: ChristenUnie.

Mevrouw Van den Berg: Dank u wel en dank ook aan het college voor de inspanning die gedaan is om de vele vragen te beantwoorden. Voor ons is nu nog steeds niet alles helder, er komen ook nog wat antwoorden in de tweede termijn. We zijn ook wel geïnteresseerd in de gedachten van BBB om toch te kijken of we er een lening van kunnen maken en ook kijken naar de terugvorderingen, zoals wij ook al hebben aangegeven. Dat betekent dat wij het als een B-stuk zouden willen door laten gaan naar de commissie. En, tot slot, willen wij ons aansluiten bij de oproep van het CDA om die fundamentelere discussie over hoe doen... hoe gaan wij naar om met het steunen van bedrijven? Op wat voor manier willen we dat doen, binnen welke kaders en met welke doelen? Dus, ik hoor ook graag van het college op wat voor termijn zij dat gaat oppakken.

De voorzitter: Dank u wel. Volt.

Mevrouw Kramer: Ja, bedankt voor de beantwoording, voorzitter. En toch vind ik de beantwoording te mager en niet sterk genoeg. En dan heb ik het over de vraag rondom het klimaat en duurzaamheid. Ik heb begrepen dat we ons best gaan doen, dat u uw best gaat doen, dat vind ik echt te mager als we ons realiseren dat wij zo een bedrag gaan geven, dan mag je daar een sterke eis tegenoverstellen rondom duurzaamheid van het bedrijf. Daar vraag ik niks geks mee. Dat past prachtig bij dit hele... bij dit type bedrijf. En de andere opmerking gaat over de lening versus subsidie. Ik heb u ook net horen zeggen dat het misschien goed is om het nog eens tegen het licht te houden, op basis waarvan je een lening of subsidie wilt geven. Ik kan me voorstellen dat we dat doen voordat we hier wel of geen akkoord op geven op dit voorstel. Ik hoor te vaak nu vandaag dat ook een lening een serieuze optie is voor zoiets. En, de vraag rondom monitoring, die heb ik nog te goed in de tweede termijn, dus daar kijk ik naar uit.

De voorzitter: Dank u wel en tot slot GroenLinks.

De heer Bolumba: Nogmaals bedankt inderdaad voor de beantwoording, want het waren echt heel veel vragen. Ja, wij ondersteunen ook Volt, inderdaad, in de oproep om goede eisen te stellen aan duurzaamheid. We zijn alleen nog wel een beetje nieuwsgierig naar waarom er wel wordt gekozen om bijvoorbeeld dit bedrijf hierin te helpen, maar misschien anderen niet, en daar zouden we graag nog wat meer over willen weten. En, inderdaad, zouden we ook heel graag zien dat er in ieder geval opnieuw wordt nagedacht over of we nou een lening maken of een subsidie, want dat is denk ik wel een punt waar we hier vrij breed gedragen over na willen denken. Dat was voor de rest.

De voorzitter: Dank u wel voor alle reacties. Ik kijk even naar de gedeputeerde. Kunt u hier direct een antwoord op een geven? U staat al op, heel goed. En dat voor een debuut. Gaat uw gang.

Gedeputeerde Meeuwissen: Ja, voorzitter, dank u wel. Even kijken. CDA vraagt de toezegging om in de nieuwe economische koers eens goed te gaan kijken naar hoe we omgaan met subsidies versus leningen en dat hoor ik eigenlijk veel mensen zeggen, dat we daar... Ja, hoe zitten we daar eigenlijk in, en wanneer het ene wanneer en wanneer het ander? Nou, dat lijkt me heel goed, dus dan komen we er dan graag op terug. Even voor de verwachtingen, die koers wordt... De voorbereidingen worden wel binnenkort gestart. Dus... Nou, ik weet niet precies wanneer dat hier aan bod komt, maar ik verwacht begin volgend jaar of zo, ergens volgend jaar. Dan... De SP, u geeft aan: De fabriek hoeft niet groter te worden, waarom hebben ze dan geld... Want ze zijn al rendabel. Nou, dat... Zo heb ik het niet bedoeld te zeggen. De fabriek die er nu komt, waar dit geld voor nodig is, die wordt rendabel en ik verwacht niet dat het daarna nog heel veel groter wordt. Het is niet dat het een, want de naam suggereert dat dan misschien, dat je zegt: "Een demonstratiefabriek. Ja, dat is gewoon leuk voor de demonstratie, maar dat levert geen geld op." Nou, dat is niet de bedoeling. Het is echt een volwaardige fabriek die ook gewoon produceert, waar ook gewoon geld verdiend wordt, juist ook om als voorbeeld te dienen voor andere fabrieken voor de rest van de wereld hoe ze zoiets rendabel kunnen neerzetten. Dus dat geldt... Dat is dan zo en nu nog niet. Nu hebben ze alleen nog maar wat machines in een hoekje staan om het uit te proberen.

De voorzitter: Moment, u krijgt een interruptie de SP.

De heer Moinat: Maar dan hebben we het dus over een rendabele fabriek. Dan blijft mijn vraag staan die ik net gesteld heb: waarom dan toch die financiering?

Gedeputeerde Meeuwissen: Die financiering, die... Sorry, voorzitter, als u mij toestaat. Die financiering is niet bedoeld om die fabriek neer te zetten. Die financiering is bedoeld om het pand gebruiksklaar te maken en het alternatief is dat ze dat niet hoeven doen, namelijk als ze op dat grasveld in België gaan zitten. Dus, die financiering is... Want ook daar is de fabriek rendabel, dus als ze dan mogen kiezen tussen een rendabele fabriek waar ook nog een investering in zit in een pand en een rendabele fabriek waar een veel lagere investering in zit, dan verwachten wij dat die keuze valt op het andere pand en dat is de reden waarom wij het pand subsidiëren. Wij subsidiëren niet de inrichting en het neerzetten van de machines, enzovoort.

De voorzitter: Aanvullend.

De heer Moinat: En dat is dan ook tevens uw antwoord op de vraag waarom wij een bedrijfspand moeten financieren? Het opknappen van een bedrijfspand?

Gedeputeerde Meeuwissen: Nou ja, omdat we graag dit bedrijf willen halen, omdat we... in Drenthe willen houden, dat is de reden, vanwege al die maatschappelijke voordelen die ik net ook al genoemd heb.

De voorzitter: Ja, u zult het daarmee moeten doen.

De heer Moinat: Goed, voordelen... Ik zie ze niet. Dank u wel.

Gedeputeerde Meeuwissen: Volgens mij heeft u ze net zelf ook genoemd. Maar goed, dat terzijde. Even kijken. Dan... Ja, PvdA, u geeft aan, we gaan niet klakkeloos akkoord met zulke dingen. Nou, dat verwacht ik ook niet van u. Sterker nog, ik hoop dat het college dat ook niet doet. Dus, heel goed om daar steeds kritisch naar te kijken. VVD, u geeft aan: 'Goh, zou dit ook de bewustwording van recycling vergroten en het imago van de provincie kunnen versterken?' Nou, ik denk dat dat zo is. Ik denk ook dat wij met communicatie, ook vanuit het provinciehuis, daar even goed naar gaan kijken wat we daarmee kunnen en ik verwacht ook CuRe zelf, dat die daar flink mee aan de weg gaat timmeren. Even kijken. De vraag over lening versus subsidie komt bij heel veel partijen terug. Ik hoop wel dat ik duidelijk heb kunnen maken dat als wij nu overgaan tot een lening in plaats van een subsidie voor dat gebouw, dan heeft dat geen waarde voor CuRe. Dus, dan verwacht ik niet dat zij gaan kiezen voor Emmen. Dat is juist het hele idee waarom we een subsidie hebben gekozen en geen lening. Dus, het is niet een investeringsvraagstuk, het is echt van, heb je de kosten ervoor over? Nou, ik hoop dat ik dat duidelijk heb kunnen maken. Dus, ik zou echt in dit geval niet willen kiezen voor een lening want, ja... Dat heeft niet zoveel zin. Het gaat nu echt om een subsidie, los van dat ik net zei dat in algemene zin het heel goed is om daar over na te denken, in welke gevallen het een en het ander passend is. Dus, daarmee... Dat aanpassen in het voorstel, dat gaan wij niet doen. Even kijken, en dan heb ik nog een aantal andere vragen beantwoord. Even gauw kijken. De vergunningverlening aanvraag, wie doet dat? Die wordt voorbereid door Tebodin en zij zijn volop in gesprek met de Omgevingsdienst Groningen. Die handelen voor ons dat, voor de drie Noordelijke provincies, dit soort aanvragen af. Volgens onze informatie zijn er nog bedrijventerreinen vrij in Emmen en volgende vraag ging over de JTF, of die ook aan de orde is, maar die is niet bedoeld voor panden, niet voor renovatie van panden en ook niet voor individuele bedrijven. Dus, dat is hier dan niet aan de orde. Er werd nog gevraagd over het kostenoverzicht van de € 5 miljoen. Hoe ziet dat eruit? De investering in de in de fabriek, die kunnen wij toezenden. Dan de... Even kijken. Ja, monitoring van de beschikking. Ja, er moet wat... Dat was de vraag van Volt. Wat er gerapporteerd wordt. Nou, er staan wat voorwaarden in de beschikking, daar wordt op gerapporteerd. U moet zich daarbij niet voorstellen dat dat heel minutieus is. In grote lijnen worden daar voorwaarden aan gesteld en verdere zaken worden geregeld via die vergunningverlening. Even kijken. Nou, volgens mij heb ik nu zo goed als mogelijk uw vragen beantwoord.

De heer Barelds: Voorzitter?

De voorzitter: Er komt nog een interruptie. Loopt naar de microfoon, zou ik zeggen.

De heer Barelds: Voorzitter, mijn vraag is niet beantwoord. Van de PVV. En die is: zou het mogelijk zijn dat wij een inzicht krijgen in de vooraf door de NOM gemaakte evaluatie? Daar hebben ze...

Mevrouw Kleine Deters: Mijnheer, misschien wilt u naar de voorzitter luisteren en naar de interruptiemicrofoon lopen?

De voorzitter: Nou, laat dat... Dank u wel voor die steun, maar ik vraag inderdaad om het via de interruptiemicrofoon te doen. U heeft hem nu aan gesteld. Kunt u daarop antwoorden, gedeputeerde?

Gedeputeerde Meeuwissen: Excuus, ik heb het niet goed verstaan.

De voorzitter: Dan verzoek ik u om even naar de microfoon te lopen. Het is alleen maar goed om een beetje in beweging te blijven. Gaat uw gang.

De heer Barelds: Mijn vraag namens de PVV: zou het mogelijk zijn dat wij een inzicht krijgen in de vooraf door de NOM gemaakt evaluatie? Daar hebben ze vast een schriftelijke reportage van.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Meeuwissen: Oké, u vraagt over de overwegingen van de NOM. ja, de overwegingen van de NOM om een lening toe te kennen, dat is denk ik wat u bedoelt. Dat ga ik voor u navragen.

De voorzitter: Dank u wel. Ik zie JA21 ook staan, maar u krijgt geen mogelijkheid meer, want daar hebben we afspraken over gemaakt. Gaat u verder. Ik kijk om me heen, zijn er nog meer... Is er nog meer behoefte aan een interruptie? Ja, van de BBB.

De heer Jansen: Ja, ik had de vraag gesteld, of wij hadden de vraag gesteld over de verplichtingen die opgenomen zijn in de subsidieaanvraag. Wat zijn deze verplichtingen? Maar, die mag u ook schriftelijk toedoen, natuurlijk.

Gedeputeerde Meeuwissen: Nou, dan dat lijkt me dat een goed idee.

De voorzitter: Goed. Alles overwegende is dit volgens mij voldoende behandeld. Er zijn een paar voorstellen geweest om er een A-stuk van te maken en een B-stuk. Luisterende naar de discussie lijkt mij een B-stuk helemaal op zijn plaats. Is iedereen het daarmee eens? Dank u wel. Sluit ik dit agendapunt.

18. Bestuursrapportage 2023 en de 6e wijziging van de Begroting 2023; Statenstuk 2023-120

De voorzitter: Gaan we naar punt 18: Bestuursrapportage 2023 en de 6e wijziging van de Begroting 2023. Gevraagd wordt kennis te nemen van de Bestuursrapportage en in te stemmen met de wijziging. Ik geef alle woordvoerders de mogelijkheid om hierop te reageren. Twee minuten, klopt? En u heeft er allemaal weer drie minuten de tijd voor. Wie staan als eerste op de lijst? En ik geef eerst het woord aan de BBB en vervolgens aan het CDA.

De heer Schuinder: Ja, dank u wel, voorzitter, en laten we beginnen met de Bestuursrapportage 2023. Het is een rapportage van het vorige college, en we kunnen natuurlijk op alle fronten terugkijken en er alles van vinden, maar dat doen we maar niet. Gedane zaken en er is volgens mij nog zo een mooi spreekwoord 'van achteren kijk je de koe in de kont'. De betekenis daarvan is veelzeggend. Van achteren kijk je de koe in de kont, die zegt iets over hoe het had moeten gaan. Deze uitdrukking betekent letterlijk: achteraf is makkelijk praten. Achteraf is het gemakkelijk te zeggen wat er had moeten gebeuren. Dat is niet onze stijl. Wij zijn niet van achteraf. Wij kijken vooruit en vertellen liever wat er zou moeten kunnen, eventueel gebeuren. En dat eenieder dan over een jaar daar iets over roept, dat is nou eenmaal het systeem waar we in zitten met elkaar. De eerste zes maanden van 2023 waren hectische en bijzondere maanden voor Drenthe op vele terreinen, zo te lezen in de Bestuursrapportage. Zijn er dan verder nog opmerkingen, bijzonderheden? Jazeker, de gebiedsopgave Bargerveen loopt vertraging op door tijdelijke, te hoge stikstofbelasting. Toch zijn wij als BBB dan benieuwd hoe die tijdelijkheid is ontstaan en hoe dat ter plekke gemeten wordt, tijdelijke stikstofbelasting. BBB merkt op

dat er veel vertraging is op getreden op vele terreinen: de veranderende marktomstandigheden, te weinig menskracht, menskracht naar DPLG in plaats van naar bodem. Er lijkt geen einde aan de vertraging te komen op vele terreinen. Vraag is dan ook hoe dit in de toekomst wel vlot getrokken gaat worden. BBB vindt de successen op het gebied van regionale economie onvoldoende voor het MKB. Wat merkt de gemiddelde MKB'er van de paar successen die benoemd staan in deze rapportage? BBB vreest eigenlijk vrij weinig. MKB wil graag meedenken in de ontwikkeling en niet het gevoel hebben dat er over of voor het MKB gedacht wordt. Het nieuwe college zal deze handschoen moeten oppakken om samen met het MKB ontwikkelingen aan te gaan op het gebied van bijvoorbeeld energie en arbeidsmarktproblematiek. Het laatste wat BBB opviel was mobiliteit en bereikbaarheid in de rapportage. De veiligheid en de kwetsbaarheid van het OV. Door kostenstijging staan de buslijnen onder druk en daar waar het erg druk is voor de bus, staat de veiligheid onder druk. Twee totaal verschillende onderwerpen met één gemene deler en dat is de bus. We zijn die bus zo hard nodig om een ieder uit de kleine dorpjes en de provincies te vervoeren, zodat ze op een hub aankomen voor bijvoorbeeld een leenauto, het liefst een accubak of een vervolg bus. Nee, het zit het OV niet mee. Het nieuwe college kan hier in de komende tijd nog eens goed naar kijken, want het OV is een belangrijk onderdeel van de vitaliteit van de maatschappij. Dan de afdeling geld. Hoofdgeld van de provincie heeft een enorme cijferuiteenzetting gedaan van hier er wat bij en daardoor wat af. We hebben het gehele document doorgenomen en we willen graag van de gedeputeerde weten hoe het gaat lopen met de vrije bestedingsruimte. Het beeld ontstaat dat deze aan het afnemen is tot € 11 miljoen in 2026. En kan de gedeputeerde ons een beeld schetsen hoe het nu verder gaat met deze bestedingsruimte? BBB maakt zich zorgen over de financiële ontwikkeling en zeker gezien het ravijnjaar is geld uitgeven prima, maar wellicht evengoed de middellange termijn eerst helder hebben. BBB vraagt zich af of de gedeputeerde door de 6e wijziging het idee heeft om de handrem iets verder aan te trekken en wat het proces is wat we nu gaan lopen met de begroting die nog gaat komen. BBB heeft alle vertrouwen in dat dit college zal zorgdragen voor een solide en stabiele financiële positie in de provincie. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: U ook bedankt. Geef ik het graag het woord aan het CDA en daarna aan JA21.

De heer Zuur: Dank u wel, voorzitter. Het is even geleden dat we in de Statenzaal concreet over de financiën hebben gesproken. Ondanks al het geweld en invloed van verkiezingen, landbouw en natuur, en organisatieveranderingen hier binnen bij de provincie, draait de provincie gelukkig op veel dossiers gewoon door. Dank dan ook aan GS-oud die ons voorzien heeft van de Bestuursrapportage tot en met mei en de 6e wijziging van de begroting, waarin dit weer even wordt benadrukt. Mooi dat in de Bestuursrapportage het onderdeel 'highlights', in goed Drents, is vervangen door een nieuw onderdeel 'voortgang uitvoering begroting', dat is duidelijk een verbetering. Een paar opmerkingen over beide stukken. Inzake de vrijval van een deel van het budget Loonkosten en BBL'ers en arbeidsgehandicapten. Ook de provincie heeft verplichtingen ten aanzien van de leerbanen, al dan niet moreel. Wij lezen dat een aantal van deze medewerkers zijn doorgestroomd naar een reguliere baan. Dat is heel mooi, maar is er wel voldoende aandacht voor en energie om deze verplichtingen daarbij na te komen? Als wij lezen dat er momenteel slechts drie van de tien leerbanen zijn gevuld, hebben wij daar vraagtekens bij. Wij horen dat graag van GS. Wij lezen over de problemen bij woningbouwcorporaties ten aanzien van de financiering van de onrendabele top bij hun plannen. Wordt daar aandacht voor gevraagd in Den Haag of kan de provincie hier ook iets in betekenen? Onze fractie ziet nog steeds dat GS spaarzaam omgaat met de rode symbolen die bijsturen of ingrijpen noodzakelijk maken, en dan staat er zo mooi achter 'waaronder budgettaire gevolgen ten laste van de vrije bestedingsruimte'. Zie ook het hiervoor genoemde punt, dat kwalificeert gewoon als rood in plaats van oranje, en ik bedoel dan de leerbanen, daar wordt nota bene... valt daar budget € 300.000 vrij, dan verwacht ik geen oranje symbool. En, ook op pagina 12 lees ik dat de actualisatie Omgevingsvisie Drenthe 2022 niet nodig is, ook daar verwacht ik geen oranje symbool, maar dan een rood symbool. En zo zijn er nog

wel meer. We hebben hier overigens eerder een opmerking over gemaakt. Graag een kritische houding daarbij. Wij nemen aan dat, en dat is de laatste, dat de blanco pagina ten aanzien van programma 8 terecht is en dat er geen sprake is van successen of knelpunten op dat dossier. En als laatste, toch nog het laatste, heeft CDA nog wel een belangrijke vraag. We realiseren ons dat deze rapportage en verantwoording terugkijkt, maar toch daagt deze ons ook uit vooruit te kijken, met name vanwege het meerjarenoverzicht. Het zogenaamde ravijnjaar 2026 komt eraan, is er al zicht op een extra bijdrage vanuit het Provinciefonds, daarnaast is, het zal u ook niet zijn ontgaan het kabinet gevallen. Wat betekent deze val voor onze afspraken met en toezeggingen van het Rijk? Wij noemen de Regio Deals als voorbeeld, maar ongetwijfeld betekent dit meer. Wij begrijpen dat dit nog niet in deze Bestuursrapportage is verwerkt, maar kunt u ons hier al meer over vertellen, college? Moeten wij hier ons zorgen gaan maken en hoe kunnen we u hierbij ten dienste zijn? Graag horen wij een reactie van het college hierop. Tot zover eerste termijn.

De voorzitter: Dank u wel. Geef ik graag het woord aan JA21 en aansluitend aan de PVV.

De heer Omlo: Dank u wel, voorzitter. Zoals BBB ook al heeft aangegeven, viel ons ook de vrije bestedingsruimte op, dus we sluiten ons graag aan bij de vraag, dus dat scheelt weer een stukje tekst. Verder nog de volgende vraag aan college. Op pagina 6 wordt gesproken over een structurele herijking van het budget, mede als gevolg van het inkoopbeleid dat dient te voldoen aan duurzaamheidseisen en in het bijzonder zal zero-emissie het doel zijn. Als we dit document zo lezen, dreigen onder andere projecten Norgerbrug en andere infrastructurele projecten uit te draaien op financiële tegenvallers. Vraag aan het college: heeft college enig inzicht over wat deze structurele herijking zal bedragen en wat de financiële gevolgen voor toekomstige projecten zullen zijn? Afgelopen jaar hebben we met ons allen natuurlijk campagne gevoerd voor de PS verkiezingen. Onderdeel van deze campagne was de politieke markt in het Provinciehuis, in samenhang met het open huis voor medewerkers. In de Bestuursrapportage wordt gesproken over een succes van deze markt en verwezen naar de hoge opkomst, 66.4%. Vraag van onze zijde: is de stemming opkomst de enige maatstaf geweest om tot een succes te kwalificeren en waren er meetbare verschillen? Ons is ook onduidelijk wat dit evenement heeft mogen kosten, graag een toelichting. Voorzitter, de mobiliteit, bereikbaarheid en ook het OV blijft een uitdaging en een aandachtspunt voor de regio. Het is goed om te lezen dat veel kandidaat-Kamerleden uit de regio, met welke politieke kleur dan ook, hier continu op hameren. Hiermee kan het verschil gemaakt worden. Ook in deze Bestuursrapportage komt vanuit het OV naar voren dat er tegenvallende opbrengsten zijn nog vanwege COVID. Inmiddels is COVID al geruime tijd voorbij. Kan het college een reflectie geven over hoe ons OV ervoor staat? Tot slot, voorzitter, aandacht voor cultuur en hoewel we een prachtig naseizoen ingaan met Van Gogh op onze schouder, melden veel gesubsidieerde cultuurinstellingen, als gevolg van inflatie, over een instabiele financiële toekomst. Vraag van cultuurminnnend JA21, heeft het college inzicht in hoe ernstig dit probleem is en wat de gevolgen zijn als de provincie niet toekomt in aanvullende financiële bijdrage? Tot zover, voorzitter. Dank u wel.

De voorzitter: U ook bedankt. Geef ik graag het woord aan de PVV en vervolgens aan GroenLinks.

De heer Vorenkamp: Ja, dank u, voorzitter. De opmerkingen die ik ga maken, voorzitter, zijn opmerking van mijn collega Uppelschoten die is namelijk behoorlijk ziek op dit moment, over deze Bestuursrapportage en begrotingswijziging en ik sluit af met een politieke opmerking. Onze fractie vindt het verstandig om de vrije ruimte zo groot mogelijk te maken. De BBB heeft daar ook al op geëntameerd, om een buffer te creëren voor het jaar 2026 waarin door een andere systematiek landelijk de inkomsten voor de provincie fors zullen teruglopen. De aanpassingen lijken allemaal reguliere zaken: de RUD krijgt meer geld, iets van € 800.000; Prolander, € 200.000; Omgevingsdienst Groningen, € 260.000. Dit is echter het gevolg, schijnt het, van besluiten die PS reeds heeft genomen. Klopt dat, is mijn vraag. Wat vreemd is dat er een positieve correctie plaatsvindt op de subsidies, omdat die blijkbaar

niet geïndexeerd zijn of waren, maar wel als geïndexeerd in de begroting waren opgenomen. Hoe verklaart GS dat? Een correctie op het budget Nationale Parken van € 127.000,--, omdat dit ten onrechte geboekt zou zijn bij de vrije ruimte. Onze opmerking: laat het daar staan, voorzitter. Hoe meer bedragen naar de vrije ruimte kunnen, des te beter. Alleen moeten we dat geld dan niet direct gaan uitgeven. Hoe kan het nu zijn dat er minder BBL'ers werken bij de provincie? Sommigen hebben dat al genoemd. Vreemd, de provincie is een opleidingsplaats voor jongeren en het is een middel om jongeren vast te houden bij de provincie. Het levert € 300.000 op voor de vrije ruimte, maar dat is zuur geld. Het is vreemd dat er nooit een voorziening is geweest voor de arbeidsuren die het personeel gespaard heeft. Je weet toch dat deze uren een keer moeten worden uitbetaald. Er is nu € 1,1 miljoen gestort in die voorziening, wel een beetje laat. Wat was daarvan de reden eigenlijk, van dat late? Mijn laatste, politieke opmerking. Ja, er werd gesteld dat er allerlei vertragingen en schaarste opgetreden zijn. Die zijn er natuurlijk nog steeds, al die zaken. Nou, de oorzaak daarvan ligt natuurlijk wel bij allerlei coalitiepartijen, partijen in Den Haag, die hier ook vertegenwoordigd zijn. Die hebben door beleidsmaatregelen, door wetten die aangenomen zijn - wel democratisch, dat moet ik toegeven - maar hebben ze dit beleid zelf veroorzaakt. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Geef ik graag het woord aan GroenLinks en aansluitend aan de Partij van de Arbeid.

De heer Rook: Dank u wel, voorzitter. Geen lange bijdrage van onze kant, maar nog wel even een vraag. De heer Vorenkamp haalde het net ook al aan, als ik me niet vergis, wat betreft het aframen van de loonkosten, BBL en Arbeidsgehandicapten. Er staat namelijk in het Statenstuk: 'Deels komt dat doordat de betrokken medewerkers een plaats in de reguliere formatie en budget van het team hebben gevonden, ...' Oké, dat is natuurlijk prachtig, maar het staat ook: '..., deels komt dat doordat er momenteel minder BBL'ers werkzaamheid bij de provincie.' en van GroenLinks' kant kwam toch de vraag: hoe komt dat nou? En betekent dat dan ook dat er mensen zijn die in de knel komen, die nou elders geen arbeidsplaats hebben? Dus daar horen we graag reactie op van het college. Dank u wel.

De voorzitter: U ook bedankt. Geef ik graag het woord aan de Partij van de Arbeid en aansluitend aan de ChristenUnie.

De heer Loof: Dank u, voorzitter. Je zou het bijna het testament van de vorige college kunnen noemen, deze Bestuursrapportage. Ze staan zelfs nog op het voorblad en we kunnen concluderen dat het vertrokken college geen financiële scheur in de broek heeft achtergelaten, dat is mooi. We kunnen het ook niet meer verantwoordelijk stellen voor de wankele financiële vooruitzichten van de provincie, waar inmiddels al het nodige over is gezegd. Ten aanzien van de beleidsbrief van het college hebben twee opmerkingen c.q. vragen, en die betreffen het investeringskrediet grondbezit Landelijk Gebied op pagina 18. Het krediet gaat omhoog van € 65 miljoen naar € 100 miljoen eind vorig jaar en nu naar € 140 miljoen, en we begrijpen de achtergrond en de beweging die erachter zit. Vorig jaar werd al aangegeven dat zo een 100 boeren zich hadden gemeld bij de provincie om oplossingen te verkennen, zoals het toen werd beschreven. Hoeveel oplossingen zijn er inmiddels tot stand gebracht? Dan wel hoeveel oplossingen zijn er in zicht? Tweede opmerking: in de tekst lezen wij 'Waardeverschillen die ontstaan door toepassing van de nieuwe beëindigingsregeling vanuit het Rijk, kunnen naar verwachting volledig worden gedekt uit het Rijksbudget.' We worden altijd een beetje nerveus als we 'naar verwachting' lezen, zeker wanneer het om het Rijk gaat. Wat betreft de Bestuursrapportage, voorzitter, nog een paar opmerkingen. Eerste punt, onder programma, besturen en samenwerking: de kazernes, er zou meer staan te gebeuren dan alleen investeringen in de twee kazernes. Er komen ook rijksambtenaren naar Drenthe. Hoe staat het daarmee? Daar wordt niets over geschreven. Het programma Stad en platteland telt de nodige afwijkende beleidsresultaten. Programma's zijn om uiteenlopende redenen ofwel vertraagd, ofwel lopen spaak, ofwel te weinig menskracht, de heer Vorenkamp

wees daar ook al op. Zorgelijk, voorzitter. Ik laat het bij een constatering voor dit moment, met name omdat de oorzaken van de afwijkingen veelal buiten de macht van de provincie liggen. Het programma mobiliteit en bereikbaarheid telt één mislukt resultaat en daar zijn we heel blij mee. En onder het programma levendig en sociaal, wordt een opmerking gemaakt over de zorgelijke situatie met veel culturele instellingen, de heer Omlo verwees daar ook al naar, wij sluiten ons daar graag bij aan. Wij maken ons daar ook zorgen over en horen graag of het college al wat oplossingsrichtingen in gedachten heeft. Dank u.

De voorzitter: U ook bedankt. ChristenUnie en aansluitende de VVD.

Mevrouw Van den Berg: Dank u, voorzitter. Dank voor de Bestuursrapportage. Er zijn al door de collega's heel veel vragen en opmerkingen gesteld, dus die gaan wij niet herhalen. We hebben nog twee opmerkingen bij de Bestuursrapportage. Allereerst over de realisatie van de fietstunnel en turborotonde in Meppel. We lezen dat er nog geen overeenstemming met de gemeente is over de definitieve locatie en dat er wel druk op zit vanuit de mensen die daar wonen, dat dat komt. Dus, wij willen het college vragen: waar zit die onduidelijkheid in en kan hier ook tempo in gemaakt worden? Dan, in aansluiting bij andere vragen over de situatie van de provincie vanaf 2026, wij vragen ons af of in Den Haag ook voldoende duidelijk is dat wij ook in de problemen komen? Je ziet een sterke lobby vanuit de gemeente en dat is in beeld, en ook daar moet nog steeds wat gebeuren, maar laten wij ook zorgen dat het geluid vanuit de provincie daar goed te horen is. Dan, over de begrotingswijzigingen. Wij kunnen instemmen met de wijzigingen. Wel hebben we vragen, en dat zal het college vast niet verbazen, over de flink hogere bijdrage die gevraagd wordt voor de Omgevingsdienst Groningen. Die komt voor ons als Staten uit de lucht vallen. Kan het college aangeven hoe wij onze controlerende taak op dit punt goed kunnen uitoefenen? Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: U ook bedankt. Geef ik graag het woord aan de VVD en vervolgens aan de SP.

Mevrouw Masselink: Dank u, voorzitter. De Bestuursrapportage 2023 is een weergave van een financiële en bestuurlijke tussenstand na de eerste vijf maanden van 2023. In deze vijf maanden zat het vorige College van Gedeputeerde Staten nog aan het roer. Inmiddels is niet alleen het College van Gedeputeerde Staten van samenstelling veranderd, maar is er ook binnen deze Statenzaal sprake van een aardverschuiving in de samenstelling. Het is daarom interessant om met elkaar van gedachten te wisselen over de bevindingen van de aflopen periode, maar vooral ook om in de komende weken vooruit te gaan kijken naar hoe de plannen van het college, de coalitie en de andere partijen uit de Gedeputeerde Staten straks meegenomen gaan worden in de meerjarenbegroting. In het voorwoord van de Bestuursrapportage geeft het voormalig college een aantal vingerwijzingen waar in ieder geval rekening mee gehouden moet gaan worden, zoals het herijken van budgetten voor projecten en beheer en onderhoud van wegen en vaarwegen, maar ook de grote opgave in Drenthe in het kader van de PPLG, met de hierbij behorende gevolgen voor de grondopgave. Met alle onzekerheid en onduidelijkheid die er rondom dit onderwerp heerst, is het goed om hier als Gedeputeerde Staten een stevige vinger aan de pols te houden. Binnen de programma's is te zien dat de meeste beleidsresultaten inmiddels volgens planning verlopen. Waar dit nog niet het geval is, is het duidelijk weergegeven via een oranje of rode indicator. Wij hopen dat deze lijn zich voortzet in de rest van 2023, zodat ook in de jaarrekening 2023 straks veel groene symbolen te zien zijn. Ook is door het weergeven van successen en kansen in een oogopslag te zien waar de fracties extra aandacht voor zouden moeten hebben. In programma 7, middelen en mensen, is bijvoorbeeld te lezen dat de arbeidsmarktkrapte een belangrijk knelpunt is. Wij zouden als fractie graag willen vernemen in hoeverre er inmiddels een herprioritering van opgaven heeft plaatsgevonden en waar de grootste knelpunten te verwachten zijn. Op welke plekken in de organisatie gaat deze arbeidsmarktkrapte dit jaar nog voor achterstallige werkzaamheden zorgen? Voor zover, dank u.

De voorzitter: U ook bedankt. Geef ik nu graag het woord aan de SP en vervolgens aan D66.

De heer Zandvliet: Dank wel, voorzitter. Geen groot Ideologisch verhaal deze keer, want we hebben straks een presidium en daar willen we graag allemaal op tijd naartoe. Ik ga even een paar vragen stellen aan het college. In het stuk zie je een paar goeie, positieve dingen, wat op zich leuk is als gaat meer geld, maar ... ... wat we anders hebben gedaan. Zo had JA21 over de huurverhoging van het Drentse museum en ik ben toch wel benieuwd of dat geen problemen geeft. De vrijval in de BBL kosten zoals GroenLinks zei, ik ben erg benieuwd naar die beantwoording, maar ook de lagere vaststelling subsidie voor onder andere sociale agenda. Ik ben toch wel even benieuwd naar de achtergrond daarin. Ik zal nu eens langskomen met verhoging huurwoningen en dienstwoning, ik ben benieuwd naar of dat geen problemen geeft, waarom we dat doen en of dat niet betekent dat wij straks zelf huisjesmelker worden. En het meest belangrijke, misschien nog wel, de verhoging van dividend van Enexis, de uitkering daarvan. Hebben wij alvast erover nagedacht hoe we dat gaan gebruiken om die energierekening naar beneden te brengen? Nou, dat zijn zo onze vragen, binnen een minuut. Tot dusver.

De voorzitter: Keurig, dank u wel. D66, mevrouw Kleine Deters

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, dank u wel. GS stelt voor om de inhoudelijke informatie in de Bestuursrapportage voor kennisgeving aan te nemen en een besluit te nemen over de financiële aspecten, de begrotingswijziging. Uiteraard is dat in lijn met het budgetrecht van de Staten, maar wij streven er bij D66 toch naar om keuzes op inhoud te maken en vervolgens volgen de financiële aspecten. Daarna. Op dit moment maken wij ons met name grote zorgen over de inhoudelijke informatie in de rapportage. Er zijn verschillende vragen te stellen wat betreft het financiële kader, maar eigenlijk komen die ook bij de begroting wel weer aan de orde. De Partij van de Arbeid gaf zonet ook al aan, en daar delen wij wel een aantal zorgen, denk ik, met name bij het onderdeel stad en platteland. Het baart ons zelfs grote zorgen, aangezien er sprake is van maar liefst vertraging bij negen projecten en ze hebben bijna allemaal betrekking op de natuur in Drenthe. Enkele voorbeelden van die vertraging die genoemd zijn, project Werken aan toekomstgerichte landbouw heeft een vertraging van een jaar opgelopen, het investeringsbudget voor het landelijk gebied is door middel van een gebrek aan menskracht een knelpunt geworden. Europese subsidies komen zelfs in gevaar daarmee. De realisatie van het natuurnetwerk, die vertraging oploopt vanwege de beperkingen en het niet verder aan kunnen pakken van de stikstofvraagstukken. Het programma duurzaam bodemgebruik, bodem en ondergrond, dat we vorig jaar met grote betrokkenheid bespraken en waar we vooral opriepen om aan de slag te gaan, loopt vertraging op. Kortom, voorzitter, het is met name de inhoud waar wij ons ernstig zorgen over maken. We hebben de afgelopen periode vaak gezegd: stop de stilstand, kies voor vooruitgang. Helaas bevestigt deze Bestuursrapportage dat er sprake is van stilstand. Dus schokkend nemen wij kennis van de Bestuursrapportage en we zullen met de begrotingswijziging instemmen, maar uiteraard zullen we verder bij de begrotingsbehandeling ingaan op de inhoudelijke aspecten en de keuzes die wij richting de toekomst zouden willen maken. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: U ook bedankt. Goed. Komen we nu toe aan de beantwoording vanuit het college. Wie van u mag ik het woord geven? Ik kan me voorstellen dat er meer mensen het woord willen voeren, maar...

Gedeputeerde Van Dijk: Maar, laat ik maar beginnen.

De voorzitter: De start is aan u. We hebben daar in totaliteit 20 minuten voor gepland.

Gedeputeerde Van Dijk: Ja, prima. Er zijn inderdaad, hoor ik, ook veel technische vragen gesteld. Ik verbaasde mij eerlijk gezegd er een beetje over. We zullen kijken wat we daarvan nu staande deze vergadering kunnen beantwoorden en anders zullen we daar schriftelijk op terugkomen is zo mijn idee. In ieder geval dank voor ook de goede suggesties die ik heb gehoord van diverse fracties, en in ieder geval geven wij nu informatie over afwijkingen die tot 1 juni 2023 zijn opgetreden, met betrekking tot de voortgang van de resultaatafspraken uit de begroting, de behaalde successen en de knelpunten, alsmede de financiële afwijkingen die gedekt moeten worden uit de vrije bestedingsruimte, reserves en anderszins. Na die verwerking van de 6e wijziging van de begroting, verwachten we dat de vrije bestedingsruimte tot en met het jaar 2025 met een positieve stand gaat eindigen: in 2023 € 12 miljoen in de plus. In 2024, € 11,7 miljoen, en in 2025, nog € 4,6 miljoen. In 2026 verwachten we inderdaad voor het eerst een negatief resultaat van € 10,6 miljoen euro. Dit is, nogmaals, de stand als 1 juni bekend was. Gisteren was het Prinsjesdag en de effecten die daaruit voortvloeien zijn nog niet geheel bekend op dit moment, maar dankzij een eerste globale doorrekening van de Septembercirculaire, weten we wel dat het beeld als hiervoor geschetst niet significant zal veranderen. Duidelijk is dus dat Drenthe vanaf 2026 financieel een probleem heeft als er geen veranderingen plaatsvinden. De invoering van de nieuwe verdeelsystematiek voor het Provinciefonds zou uitkomst bieden, zoals u weet, en de inzet van het college is erop gericht dit onder de aandacht te blijven houden bij het kabinet en dit gebeurt met name in IPO-verband. De belangrijkste mutaties met betrekking tot de vrije bestedingsruimte die we in de 6e wijziging van de begroting hebben verwerkt, en dat zijn dan wijzigingen van een half miljoen of meer, zitten qua nadelen met name in de verhoging van de bijdrage RUD, CAO afspraken en de aanvulling van de voorziening spaarverlof, daar werd net nog een vraag over gesteld en dat heeft met name te maken... Het is gewoon een verplichting vanuit de BBV, dus daar moesten wij een aanpassing in doen. De voordelen zitten in de rentebaten, dividendbaten en lagere bijdragen aan SNN. Die dividendbaten was ook een vraag, herinner ik mij. Wat gaan we daarmee doen? Kunnen we die inzetten voor het verlagen van de energiecrisis? Ja, dat is natuurlijk aan u, uiteindelijk. Daar mag u zelf over beslissen. Alles kan, maar hij valt nu eerst eventjes in de extra's die we overhouden. Even kijken, waar was ik gebleven? Aan het totaalplaatje levert het dan een voordeel op, zoals u heeft gezien. Zoals u ook heeft kunnen zien, konden we liefst 423 groene vinkjes zetten om aan te geven dat resultaatafspraken of beleidsresultaten volgens planning verlopen. 24 afspraken hebben onze aandacht, omdat ze nog niet volgens planning verlopen en dat heeft inderdaad, zoals u heeft kunnen constateren, veelal te maken met procedures rondom vergunningverlening, menskracht of knelpunten bij derden. Slechts twee afspraken zullen we niet realiseren, eenvoudigweg omdat anders is besloten en al met al is dat een geweldig resultaat, denk ik. Dan kom ik even bij wat vragen die gesteld zijn. Wat ik net al aangaf voorzitter, er waren best veel technische vragen, dus ik zal ook zo nu en dan even naar links moeten kijken. Ik zal met name even de financiële vragen daaruit pikken en zaken die ik zelf in portefeuille heb. BBB refereerde in haar bijdrage aan het tekort in 2026 en meerdere fracties, veel meer fracties trouwens, en vraagt hoe het nu gaat met de vrije bestedingsruimte. Y weet dat dat komt door de Rijksoverheid vanaf dat moment 2026 stopt met de bekende trap-op trap-af systeem, dus het systeem waarbij het Gemeentefonds en Provinciefonds meegroeien met de uitgaven van het Rijk. En zoals ik net al aangaf, zijn we volop aan het lobbyen voor de nieuwe verdeelsystematiek met name met betrekking tot het Provinciefonds. We houden in ieder geval de vinger aan de pols, dat kan ik u garanderen en we zijn zelfs zover dat we, volgens mij volgende week, hebben we een afspraak met BZK, met de persoon die over de systematiek gaat voor die herverdeling en of die dat gaat voorleggen aan de minister, ja of nee. We hopen dat wij het model zouden kunnen voorleggen aan de Raad voor het Openbaar Bestuur, de ROB, dat die daar een uitspraak over kunnen doen en ook zodat het in beweging blijft. Dan, eens even kijken. CDA. Even kijken, woningbouw. Ja, er zijn toch wel inderdaad veel technische vragen die ook bij andere portefeuilles zitten, vind ik even lastig. Ja, nou, die bijdrage Provinciefonds wordt ook gesteld door de heer Zuur, dus daar heb ik denk ik antwoord op gegeven. JA21. Stemmingsopkomst enige succes... Nee. Even kijken.

De voorzitter: U krijgt onder tijd een interruptie, om het nog wat lastiger te maken, van CDA.

De heer Zuur: Dank u wel, voorzitter. De spreker ging het CDA even heel snel voorbij, terwijl dat volgens mij wel op het terrein van de gedeputeerde voor financiën ligt, en dat is het aanmerken als rood, groen of oranje symbool. Ja, het is een beetje 'wij van wc-eend', maar wij vragen u wel om daar heel kritisch op te zijn, zeker vanuit uw portefeuille, op alle vinkjes die gezet worden, want veel vereist toch meer aandacht dan dat het even wat vertraging oploopt.

Gedeputeerde Van Dijk: Ik snap uw oproep... Sorry, voorzitter. Als ik mag? Ik snap de oproep van de heer Zuur. Ik refereerde al even aan de vreselijk veel mooie groene vinkjes die we konden zetten, 24 oranje en 2 rode. u geeft terecht aan, 'Maar in onze optiek zien wij dat op onderdelen iets anders.' Dan zou geld dat je overhoudt voor iets wat je moet doen, zou eigenlijk een rood vinkje moeten zijn in plaats van een groen vinkje. Een terechte opmerking. Ik garandeer u dat we daar nog strakker op zullen letten in de toekomst. Ja, terecht punt. Dan was ik gebleven bij JA21, ook even kijken of die nog wat financieel technische... Nee, cultuur en OV zie ik. Vrije ruimte zo groot mogelijk maken. Ja, tuurlijk, dat willen we allemaal. Laat dat ook helder zijn. Alleen wat ik net al proberen te schetsen, op het moment dat de Rijksoverheid de systematiek verandert en we willen blijven doen wat we altijd deden, dan klappen we zo meteen dus in het rood. Zo simpel is het en dat houdt dan ook in dat wij, over een paar jaar, wellicht hele harde keuzes moeten maken om dingen niet meer te doen, dan wel te bezuinigen. Dat is op dit moment de stand van zaken. Het kabinet is gevallen, daar werd ook al aan gerefereerd, wat betekent dat dan? Ja, dat is heel moeilijk inschatten natuurlijk op dit moment. We weten wat er controversieel is verklaard en wat niet. Sommige dingen mogen door, sommige dingen niet. Wat gaat een nieuw kabinet weer besluiten? Voor ons nu is het allerbelangrijkste, en daar zet ik me persoonlijk ook voor in de bak financiën, dat die herverdeling Provinciefonds afkomt. Want we weten ook dat er een paar provincies zijn die dat aan alle kanten proberen tegen te houden, want die hebben € 1,3 miljard of € 1,1 miljard op de bank staan. Dus, dat maakt de discussie lastig en vandaar ook dat we dat voor willen leggen, aan de instantie die ons... Hoe heet die nou? De Rijksdienst... De Raad voor het Openbaar Bestuur, dat die daar een uitspraak over kunnen doen.

De heer Vorenkamp: Voorzitter?

De voorzitter: Interruptie.

De heer Vorenkamp: Voorzitter, ik heb een vraag aan de gedeputeerde of hij het toch wel met ons eens dat het, gezien die kloof die we in 2026 gaan krijgen, dat het dan toch wel verstandig is om die vrije ruimte op te bouwen. Want als dat niet opgelost wordt, dan... Die kloof, dat zou een drama zijn, als die zich zou voltrekken. Is de gedeputeerde dat met ons eens?

Gedeputeerde Van Dijk: Voorzitter, ik snap de oproep, maar ook dat is een u. U kunt er uiteindelijk voor kiezen om geld uit te geven of niet uit te geven. Wij kunnen met voorstellen komen, maar het is uiteindelijk aan de Staten om een buffer op te bouwen of niet. Wat we nu doen, is zichtbaar maken waar het probleem ontstaat. Dat is nu in 2026. Dat is ook in overleg gegaan met alle andere provincies. Laat maar zien waar het knelt, want dan ziet ook het Ministerie van Financiën, bijvoorbeeld, dat er iets moet gebeuren. Wij zijn niet de enige, voor de duidelijkheid. Er zijn maar een paar provincies die geen probleem hebben in 2026.

De voorzitter: Aanvullende vraag?

De heer Vorenkamp: Ja, voorzitter, maar de gedachte houdt u dus wel in uw hoofd, zeg maar, die...

Gedeputeerde Van Dijk: Uiteraard.

De heer Vorenkamp: Die denkwijze.

Gedeputeerde Van Dijk: Uiteraard.

De heer Vorenkamp: Dank u wel.

Gedeputeerde Van Dijk: Uiteraard. We gaan niet geld uitgeven als het niet nodig is, dat lijkt mij evident. Even kijken, dat was weer over de BBL'ers. Ook een terechte opmerking, trouwens. Naar spaarverlof heb ik al even naar gerefereerd in mijn inleiding. Kom ik bij de laatste pagina. ChristenUnie, even kijken. Is het wel duidelijk...? Oh, ja. Nou ja, is het wel duidelijk in Den Haag? Ja, dat is wel duidelijk in Den Haag inmiddels en daar blijven wij voor strijden. Laat dat ook helder zijn. Meerjarenbegroting. Vinger aan de pols houden, zegt VVD. Ja, uiteraard. Hoe zit het met de grond? Hoe zit het met de grond? Ja, op zich begrotingstechnisch heeft dat natuurlijk niet zoveel te betekenen, want het is, als ik het even heel plat sla, of je nou een ton op de bank heb staan of een ton aan waarde aan grond, het is allebei een ton. Ja, op de balans wel.

De voorzitter: U krijgt een interruptie, ik denk over die ton, van D66.

Gedeputeerde Van Dijk: Nou... Miljoen, € 100 miljoen.

Mevrouw Kleine Deters: Ja. Voorzitter, ik begrijp dat de gedeputeerde financiën antwoord, maar de gedeputeerde financiën moet toch ook vanuit het dagelijks bestuur van mening zijn dat we op inhoud successen moeten halen, dat we Drenthe mooier willen maken op onze terreinen die we afgesproken hebben. In mijn bijdrage heb ik in ieder geval aangegeven dat D66 kiest voor inhoud is leidend, geld is volgend. Ik vind dat u dat in zijn geheel wel erg makkelijk afdoet. Die ton, of die nou in grond zit of op de bank, dat maakt allemaal geen verschil. Dan denk ik: ja, volgens mij... Nou, D66 heeft de ambitie om op inhoud successen te halen. U gaat over de financiën.

Gedeputeerde Van Dijk: ja.

De voorzitter: Wat is uw specifieke vraag?

Mevrouw Kleine Deters: Nou, of hij alsjeblieft de inhoud nou volledig leidend wil laten zijn en dat geld een middel is om onze doelen te bereiken, of hij dat met ons eens is?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Kijk, we hebben een prachtig coalitieakkoord en er zijn er al velen ook aan voorafgegaan de afgelopen decennia en eigenlijk gaat het altijd over de inhoud en is geld volgend. Daar heeft u gelijk in. Maar u gaat over die centen. Dus, we maken met zijn allen plannen om Drenthe mooier en beter te maken, dat kost geld en uiteindelijk bepaalt u dus of u dat geld daarvoor over heeft om Drenthe mooier te maken. Dat is aan u.

Mevrouw Kleine Deters: Ja, dan is het dus geen compliment of dat... En wel degelijk verschil dat die ton in de grond zit of op de bank staat.

Gedeputeerde Van Dijk: Nee, maar ik refereer nu even aan een financieel technisch... Sorry, voorzitter, dat ik... excuus. Ik refereer nu aan een financieel technische situatie zoals die is beschreven in deze financiële overzichten. We vragen in plaats van € 100 miljoen, € 140 miljoen om op te nemen voor grond en qua begroting maakt het niet uit, of het dan in grond zit, of het staat op de bank, bij wijze van spreken. Dat is wat ik daarmee wilde zeggen.

De voorzitter: Gaat u verder.

Gedeputeerde Van Dijk: Goed, nog één kleine vraag zag ik van de SP, ook over de dienstwoningen en de huur. Ja, alle huren gaan omhoog, of het nou van het museum is, of van ruimtes die wij verhuren in het pand of van dienstwoningen. De huren waren heel laag en die zijn iets meer opgetrokken naar een wat meer marktconform tarief, en dat levert een heel een beetje meer geld op.

De voorzitter: U krijgt een interruptie van de SP.

De heer Zandvliet: Wellicht is het een idee dat u daar misschien schriftelijk nog even op terugkomt, om even te kijken hoe veel hoger het is en geeft dat geen probleem, want dat is een beetje de vraag erachter. Maar, mag schriftelijk.

Gedeputeerde Van Dijk: Nee, het zijn relatief kleine bedragen, maar we moeten zich wel verwerken uiteraard. Inderdaad, de laatste was, zo ik hier zie, mevrouw Kleine Deters en we hebben het al gehad over de inhoud. Keuze op inhoud.

De voorzitter: Dank u wel. Dan kijk ik naar de andere collegeleden, is er nog behoefte om aanvullend te reageren? Mevrouw Turenhout.

Gedeputeerde Turenhout: Ja. Dank u wel, voorzitter. Eigenlijk bij mij in de portefeuille alleen vragen rondom personeel en organisatie. Er werd terecht de vraag gesteld: hoe zit dat nu met de BBL'ers en de leerbanen, door verschillende fracties. Daar lopen we... Nou, je zou kunnen zeggen dat we achterlopen, maar dat is niet aan de hand, want in september start het nieuwe schooljaar waar de nieuwe stageplekken weer beschikbaar komen, en we zijn net gestart met de werving, dus daarmee kunnen we waarschijnlijk de ambitie om tien leerwerkplaatsen beschikbaar te stellen, ook volledig voorzien. We constateren wel, en dat is op zich wel bijzonder en een fijne constatering, dat ook de arbeidsmarkttekorten op het terrein van BBL en arbeidsgehandicapten ook al wat aan de orde is. We hebben laatst een situatie gehad dat we een baan aangeboden hadden en dat de desbetreffende persoon ergens anders een betere functie kon krijgen. Nou, dat is op zich een goede ontwikkeling, maar dat heeft zeker onze aandacht. Andere constatering: arbeidsmarkttekorten, die leggen een enorme druk op de uitvoerbaarheid van ons beleid. Dat herkennen we natuurlijk op heel veel fronten. Ook daar proberen we te anticiperen, zo is er, als het gaat om wonen bijvoorbeeld, een impulsteam wonen ingericht die gemeenten helpt om toch die versnelling op die woonopgave te krijgen en dat is ook een aandachtspunt, denk ik, dat we op andere terreinen zouden kunnen verkennen om die versnelling en de uitvoerbaarheid van het beleid ook daadwerkelijk te realiseren. Tegelijkertijd ligt daar ook een opdracht voor GS in de breedte, maar ook voor PS. Ja, de uitdaging ligt wel in realistisch, haalbaar beleid, in de context waar we nu met elkaar verkeren, en daar zijn die arbeidsmarkttekorten een reëel vraagstuk in. Dat even wat betreft P&O-achtige vragen.

De voorzitter: Dank u wel. Kijk nog even naar gedeputeerde Meeuwissen, die staat al op voor haar inbreng. Gaat uw gang.

Gedeputeerde Meeuwissen: Ja, dank u wel, voorzitter. Ik heb vraag genoteerd vanuit de BBB, de heer Schuinder die vraagt: de regionale economie, wat merkt de ondernemer daarvan? Ja, daar zijn tal van voorbeelden van. We hebben bijvoorbeeld Ik Ben Drents Ondernemer, die hebben heel veel ondernemers ondersteund, en dat is ook geëvalueerd en die hebben dat als zeer positief ervaren, die konden daardoor hun bedrijf verder uitbouwen. We hebben cofinanciering geleverd, waardoor ook meerdere bedrijven bepaalde investeringen konden doen, ook met hulp van Europese subsidies. We hebben verschillende hubs ondersteund, bijvoorbeeld de IT-hub. Er zijn ook weer allerlei bedrijven geweest, die hebben oplossingen gevonden met hulp van de IT-hub voor vraagstukken die in hun bedrijf leefden waardoor ze weer verder konden. Nou, de vrijetijdseconomie hebben we op allerlei manieren gesteund, bijvoorbeeld vitale vakantieparken, maar ook de inspanningen van Marketing Drenthe, dat heeft geleid tot extra toeristen. Nou ja, zo zijn we echt op tal van terreinen... Dus ja, de individuele ondernemer, heel veel individuele ondernemers hebben baat gehad bij onze inspanningen. Ja, en dan Partij van de Arbeid, de heer Loof die vroeg over de rijksambtenaren en de kazernes en wat is de stand van zaken? Nou, daar is een ondertekend bestuurlijk voornemen Assen-Havelte, dat ligt er, waarin het behoud van de Rijkswerkgelegenheid is opgenomen en we hebben daar goede en nauwe verbinding over met BZK, dus we spreken elkaar regelmatig, ook samen met de gemeente Assen. Het is nog niet gerealiseerd. We houden de vinger aan de pols. We zitten erbovenop, we hebben voortdurend die gesprekken en zodra daar wat over te melden valt - ik hoop dat dat binnenkort het geval zal zijn - maar dan zullen we u uiteraard daarover informeren. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: U ook bedankt. Daarmee is de beantwoording in eerste termijn van het college gedaan. Wie van nu heeft behoefte aan een tweede termijn? CDA?

De heer Zuur: Dank wel, voorzitter. Gedeputeerde Turenhout had het over de onrendabele top, dat daar wat inspanning wordt verleend via wat regelingen, die hebben we ook voorbij zien komen. Wij vroegen ons specifiek af hoe dat zit met de woningbouwcorporaties, want dat wordt gememoreerd in de voortgangsrapportage, dat die daar dezelfde problemen bij ervaren. En onze vraag was: wordt daar aandacht voor gevraagd in Den Haag of kan de provincie hier ook iets betekenen? Want het is direct een bedreiging voor de grote woningbouwopgave waar we met zijn allen voor staan. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Bewaart u de vraag even, kijk ik eerst even verder naar meer behoefte is. De ChristenUnie.

Mevrouw Van den Berg: Ja, de twee vragen die ik gesteld heb, zijn volgens mij nog niet beantwoord, over de fietsrotonde en over de Omgevingsdienst Groningen. Dus, als die nog beantwoord kunnen worden, graag.

De voorzitter: Dank u wel en ik zeg de VVD.

Mevrouw Masselink: Dank u, voorzitter. De vraag over de grondopgave was kennelijk niet helder, maar waar het om ging is investeringskrediet van €140 miljoen wat is vrijgemaakt, waarop een opmerking staat dat dit waarschijnlijk niet voldoende zal blijken te zijn als er meer vraag komt. En dat was de vraag, het gaat niet over de balanswaarde van de grond, maar als er meer investeringskrediet nodig is, of we daar dan tijdig over geïnformeerd kunnen worden? Dank u.

De voorzitter: De heer Loof, Partij van de Arbeid.

De heer Loof: Ja, voorzitter, even een algemene opmerking. Ik vind het toch wel wat bezwaarlijk dat er slechts drie van de vijf gedeputeerd aanwezig zijn bij behandeling van dit agendapunt. Er zijn vragen

opgesteld over cultuur, onder andere, en ook over het investeringskrediet landelijk gebied, die kunnen nu niet of moeizaam beantwoord worden. Het lijkt mij toch verstandig om voortaan bij dit soort onderwerpen voltallig aanwezig te zijn. Dat wil ik graag even opgemerkt hebben. Dank u.

De voorzitter: Uw opmerking is duidelijk. Ik kijk om me heen. De heer Vorenkamp, PVV.

De heer Vorenkamp: Ja, ik steun de opmerking van de PvdA, wat dat betreft. Onze twee vragen zijn niet beantwoord. Eventueel wil ik die wel schriftelijk indienen. Dan kunnen... Dat ze misschien te technisch waren. Zal ik dat doen? Dat is goed. En dan verder, er werd een voorstel gedaan door één van de partijen om een soort van algemene beschouwingen te gaan houden over... in de aanstaande PS, over wat onze insteek is met betrekking tot de toekomstige begroting, want anders dan ben je te laat. Als je het bij de begroting doet, ben jij eigenlijk al een stap te laat. Het is eigenlijk misschien een voorstel voor het presidium, maar ook voor de andere partijen. Is het misschien handig om bij de aanstaande PS een soort algemene beschouwing te houden bij deze stukken?

De voorzitter: Dat is inderdaad iets voor presidium en dat kunt u vanmiddag op terugkomen. De ChristenUnie.

Mevrouw Van den Berg: Ja, heel kort. De begroting zit al in de mail, of tenminste in de app. Dus, dat wordt een beetje te laat, denk ik.

De voorzitter: Goed, ik kijk om me heen. Is er nog een fractie die een tweede termijn... JA21.

De heer Omlo: Ik sluit me aan bij de PvdA. Ik had nog wel wat vragen over het OV, die zijn nog niet beantwoord en inderdaad cultuur, en rond de verkiezingen, maar die kunnen ook schriftelijk ingediend worden.

De voorzitter: Goed, volgens mij heeft iedereen de mogelijkheid gehad. Dan kijk ik naar het college. Wie van u wil daar nog een reactie op geven en geeft u ook vooral aan wanneer vragen schriftelijk worden beantwoord, zodat dat voor eenieder wel duidelijk is.

Gedeputeerde Van Dijk: Heel fijn, voorzitter, dank u wel. Ik weet in ieder geval dat collega Jumelet nu heel erg druk is met het EK. Ik ben het helemaal met u eens, hè. Ik vind ook, bij dit soort vergaderingen moeten we er allemaal zijn. We hebben... Ja, wat zal ik zeggen, gelukkig of... We hebben niet elk jaar een EK wielrennen. Dus, ik weet één ding zeker, heer Jumelet is daar heel druk mee bezig en heer Otter had ook een afspraak, maar ik durf u niet te zeggen welke dat was. Het kon echt niet anders. Maar, ik begrijp even het ongemak waar u dan nu mee zit en ik wil u inderdaad verzoeken, mochten er nou vragen zijn waar u echt graag nog voor volgende week antwoord wilt hebben, dien die even schriftelijk in, dan komt daar absoluut een antwoord op, voorzitter. Dat zou ik heel erg waarderen. Omgevingsdienst Groningen, de vraag van de ChristenUnie.

De voorzitter: U krijgt eerst een interruptie, gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: O, sorry. Waar?

De voorzitter: We houden elkaar in de benen. De ChristenUnie.

Mevrouw Van den Berg: Ik denk, ik doe dat even makkelijk, maar nee, ik moet in beweging blijven. Heel goed. Een puntje van orde, schriftelijk indienen van vragen die we hier al gesteld hebben, lijkt mij

niet nodig. Als er gewoon vragen zijn blijven liggen, dan moet daar gewoon op teruggekomen worden, maar ik ben benieuwd naar het antwoord op de ODG, want die gaat hij nu geven, gelukkig.

Gedeputeerde Van Dijk: Terecht punt, voorzitter. Dat kan natuurlijk al even teruggeluisterd of teruggekeken worden, dan kunnen die vragen beantwoord worden. Ja, terecht punt. Omgevingsdienst Groningen, daar zijn wij ook mede-eigenaar van en ook die hebben te maken met hogere personeelslasten, hogere woonlasten en daar moeten wij dan ons deeltje aan bijdragen. Het is eigenlijk niet ingewikkelder dan dat. Dus, net als dat ook voor de RUD geldt hier. Meer inhoudelijke vragen waren er niet. Inderdaad met name OV en cultuur, en dan zien we daar graag de vragen van verschijnen, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Ik kijk even naar de andere gedeputeerden. Er is nog een vraag aan mevrouw Turenhout gesteld, krijgt u de mogelijkheid voor, door het CDA.

Gedeputeerde Turenhout: Dank u wel, voorzitter. De vraag... De antwoorden die ik net gegeven heb, met name betrekking op de personele capaciteit, waar we met het impulsteam ook in voorzien, en ook met een subsidieregeling. De vragen over de onrendabele top, en of die ook van toepassing is voor de woningcorporaties, en of we in Den Haag er ook het nodige voor doen om dat ook helder te maken dat daar extra investeringen voor nodig zijn, die kan ik helaas nog niet beantwoorden, maar daar kom ik schriftelijk op terug. Akkoord? Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Ik zie nog een... Nee?

Gedeputeerde Van Dijk: Voorzitter, met uw welnemen nog even een hele korte, want ik zei net weer... Dat deed ik zelf. Wij zien die vragen wel tegemoet. Nee, u krijgt die vragen natuurlijk zo snel mogelijk beantwoord van ons, voor de duidelijkheid.

De voorzitter: Heel fijn. Mevrouw Meeuwissen, heeft u nog behoefte om te reageren? Niet. Dank u wel. Dan kijk ik even om mij heen. Volgens mij is dit voldoende beantwoord. Er zijn toezeggingen gedaan dat de openstaande vragen tijdig worden beantwoord en ik stel voor om dit agendapunt als A-stuk door te leiden. Kunt u zich daarin vinden? Niet.

De heer Loof: Nee, voorzitter. Dan wordt het een bespreekstuk, duidelijk. Dank u wel.

19. IPO-, SNN- en EU-aangelegenheden, NRK en Verbonden partijen

De voorzitter: Hoe mooi kan het lopen. Kijk op mijn horloge en het is 14:45 uur. We gaan naar agendapunt 19: IPO-, SNN- en EU-aangelegenheden. Daar zijn geen sprekers voor aangemeld.

20. Sluiting

De voorzitter: en dan kom ik automatisch tot de sluiting, tot de volgende keer. Ik sluit de vergadering.